

Könczei Csongor

A romániai magyar néptáncmozgalom története

Könczei Csongor

A romániai magyar néptáncmozgalom története

A könyvet lektorálta
és a függelékét szerkesztette
Székely Melinda

Romániai Magyar Néptánc Egyesület
Kolozsvár
2022

Támogató: RMDSZ

© Romániai Magyar Néptánc Egyesület

© Könczei Csongor

A borító Mátyás-Péter Győző fotója alapján készült.

Borítóterv, tördelés: Tipotéka

ISBN 978-973-0-37499-5

Nyomtatta: GPO Graphics – Kolozsvár

Tartalom

Előszó (Székely Melinda)	7
Az erdélyi táncagyomány és a színpad	
20. századi találkozásáról	9
Előzmények	9
A Gyöngyösbokréta mozgalom hatása Erdélyben.....	24
A mojszejevi stilizált formák elterjedése	35
Az Állami Székely Népi Együttes létrejötte	48
A „Maros Együttes” hatása a romániai magyar színpadi néptánra	53
„Le a színpadról” – Az erdélyi városi táncházak	61
Mi a táncház?	61
Az erdélyi táncházak közvetlen előzményei.....	62
Az első erdélyi táncházak és táncházenekarok.....	76
Az erdélyi városi táncházak sikeres elterjedése	83
A tiltás évei.....	88
Az újrakezdés évei.....	89
Az erdélyi táncházak rövid kronológikus áttekintése	92
„Vissza a színpadra” – „táncázás” együttesek	
az 1980-as években	95
A táncházak hatása a színpadi néptánra.....	95
A hivatalos reprezentációk versus „táncázás stílus”	96
„Táncázás” együttesek.....	98
„Táncázás” iskolai néptánc csoportok	103

Az 1989-es fordulat utáni

romániai magyar néptáncmozgalom	106
Amatőrök, profik, hagyományőrök	106
Néptáncfesztiválok, nyári táborok.....	110
A romániai magyar néptáncmozgalom intézményesülése	114
A néptáncoktatás helyzete	117
A Romániai Magyar Néptánc Egyesület.....	121
Az Erdélyi Hagyományok Háza.....	124
Táncművészeti szak a Sapientia EMTE Kolozsvári Karán.....	125
Függelék	127

Előszó

Hiánypótló kiadványt tart a kezében az olvasó, ugyanis a romániai magyar néptáncmozgalom történeti megközelítéséről eddig nem született átfogó munka. Köncei Csongort régóta foglalkoztatja a táncház és az erdélyi magyar táncművészet kérdése, több tanulmánya is megjelent ebben a témakörben, azonban ezúttal, a történeti megközelítésnek köszönhetően jobb, szakmai rálátást kapunk a témára.

Egyáltalán ebben a kérdésben ki képviseli a szakmát? – kérdezhetjük joggal. A néptáncosok? A mindenkori táncházások? A néprajzos szakemberek? A művelődésszervező intézmények? Ebben az esetben ez a nagy alaposággal és szakszerűséggel megalkotott könyv, amelynek írója egyszerre „tánc házas” is, néprajzos szakember is, egyetemi tanár, művelődésszervező, együttesvezető és néptáncoktató egyaránt.

A romániai magyar néptáncmozgalom története című kötet nem is kíván értékítéletet vagy tudományos konklúziókat megfogalmazni a néptáncmozgalom mibenlétével kapcsolatosan, hanem azokat a történeti tényeket tárlja, amelyek a 20. század elejétől máig a kultúrának ezt a szeletét meghatározták. A könyv különböző fejezeteiben a tánc hagyomány és a színpad viszonyáról olvashatunk, a táncnak a színpadról való „lekerüléséről”, más szóval popularizálódásáról és az erdélyi tánc házak kialakulásáról, majd az 1989-es fordulatot követő változásokról. A könyv egyik értéke, hogy olyan néptáncos, tánc házas berkekben ismert nagy alkotók vagy tudósok, táncosok élettörténetét is bemutatja, amelyek ezen a területen maradandót hoztak létre ebben a közel egy évszázadban.

Bár sok táncgyüttes működik ma Erdélyben és a partiumi régióban és bár a Romániai Magyar Néptánc Egyesület elvégezte ezeknek a táncgyütteseknek a lajstromát, eddig mégsem kaptunk pontos, szak-szerű leírást ezeknek a kialakulásáról, megszűnéséről és/vagy újralakulásáról. A könyvhöz tartozó függelék ugyanis tartalmazza azoknak a hivatásos és műkedvelő együtteseknek a bemutatását is, amelyek ma működnek.

Nemcsak a különböző fesztiválokon találkozhatnak össze ezek az együttesek, hanem például ennek a történeti munkának a soraiban is.

Élvezetes olvasást kívánunk hozzá.

Kolozsvár, 2022 októbere
Székely Melinda

Az erdélyi táncagyomány és a színpad 20. századi találkozásáról

Előzmények

A tradicionális népi tánc kultúrába való tudatos művi beavatkozás immár évszázados folyamat, a táncmesterek működése a 18. század második felétől, falvainkban hangsúlyosan a 19. század végétől dokumentálható. A 19. századi reformkorban a hagyományos néptáncok szervezeten beilleszkedtek a magyar nemzeti törekvések nagyszabású programjába, a néptáncok „felfedezése” nyomán jelentek meg a népies formakincsű mütáncok és a népi-nemzeti táncdivat, amelynek elterjedése és későbbi felvirágzása egy sor neves táncmester és koreográfus nevéhez kapcsolódik. Ilyen volt például a reformkor legkiemelkedőbb magyar táncművészeként számon tartott **Farkas „Borzas” József** (1795–1856), aki pályafutása során többször megfordult Kolozsváron, a csíkszentsimoni származású **Lakatos Sándor** (1819–1892)¹ és nem utolsósorban a Kézdiszentléleken született **Szöllősy Szabó Lajos** (1803–1882), aki 1841-ben, a külföldi társastáncok helyettesítésének szándé-

¹ A Schöpflin Aladár által szerkesztett Magyar Színházművészeti Lexikonban ez olvasható Lakatos Sándorról: „A nehezebb lépéseket – akárcsak korábban Farkas József – ő is lábujjhegyen táncolta. Petőfi Sándor ezért a „lábászok lábásának” nevezte. Mégsem tudott igazi helyet kivívni magának a magyar táncszínpadon. 1848–49-ben végigharcolta a szabadságharcot. Az ötvenes évektől kezdve társastánc-koreográfiáival kapcsolódott a politikai áramlatokhoz. Önálló táncjátékokat sohasem készített, haláláig tánctanításból élt. Az 1860-as évek elején elsőként próbálkozott tánctanítóképző felállításával.” Budapest, 1930. 78.

kával készítette el *Körmagyar* táncát, amelyet magyar quadrille-nek is nevezett, s amely a magyar romantika népies műtáncai közül az egyik legjelentősebb alkotásnak bizonyult.²

A népies formakincsű színpadi műtáncok elterjedését az ún. „táncársaságok” működése is elősegítette. Mert ezek – a mai szóhasználattal táncegyütteseknek nevezhető – formációk folyamatosan turnéztak a Kárpát-medence különböző vidékein és külföldön egyaránt, így például a Szöllősy Szabó Lajos és Lakatos Sándor által 1847-ben közösen szervezett 12 fős „magyar táncársaság” Moldvába is eljutott.³

Az említett táncmesterek és táncársaságok működése a városi, „úri” báltermek repertoárjára jelentős hatással volt, például a csárdás divatja ebben az időszakban nyerte el domináns helyét az összmagyar tánc kultúrában. És mindez továbbra is hatott a néptánc színpadi megjelenítésére, igaz, fokozatosan fontossá vált a „forrás” (nyilvánvalóan még nem a későbbi bartóki értelemben vett „tisza forrás”) meghatározása is: „Székely csárdás az operaházban. Gr. Zichy Géza, az opera új intendánsa, hogy a székely néptáncz az opera színpadán élethíven legyen előadható, Székely-Udvarhelyre küldötte egyik balletmesterét, tanulmányozás végett. Az intézkedés előre meg lévén téve, hat pár tánczos mutatta be szép nemzeti tánczunkat; a ballet-mester ur pedig

² Pesovár Ernő szerint a körmagyar „a reformkor legjelentősebb nemzeti karakterű társastánca, amelyet Szöllősy-Szabó Lajos 1840-ben komponált Rózsavölgyi Márk zenéjére. A teoretikusok által követelt, szabályozott magyar táncok közül a körmagyar annak köszönhetette sikerét, hogy a kor divatos társastáncainak szellemében fogalmazta meg Szöllősy, szem előtt tartva a nemzeti táncról kialakult ideált. Felépítésében az egyik kontratáncot, a *Les lanciers*-t követi, stílusban pedig a lengyel táncok, főképp a mazurka hatását tükrözi. Elterjedésével polgárjogot nyert a báltermekben is a magyar tánc, s előkészítette a néptánc befogadását, a csárdás térhódítását. A körmagyar leírása 1845-ben jelent meg Kilányi Lajos *A körtánc* című művében, s fontos dokumentuma a néptánc és műtánc kölcsönhatását vizsgáló kutatásnak, első emléke a tánc kultúránk további történetében is jelentős szerepet játszó táncstílusnak. Ez élt ugyanis tovább a balett magyar karaktertáncában és a tánciskolák által terjesztett nemzeti táncokban.” In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar Néprajzi Lexikon III.* Budapest, 1980. 306.

³ Lásd Kenyeres Ágnes (főszerk.): *Magyar Életrajzi Lexikon*, Budapest, 1969. 19.

Szöllősy Szabó Lajos

„(Kézdiszentlélek, 1803. február 11.–Budapest, 1882. május 12.): táncos, koreográfus, táncmester. Az 1820-as évek elején színészként kezdte pályafutását. 1827–1832 között más városok mellett Kassán is működött. 1833-ban került a budai Várszínházhoz, ahol táncbetétekben, felvonásközökben, táncjátékokban lépett fel maga szerkesztette táncaival. 1834-től 1836-ig a színházi tánciskola táncmestereként is tevékenykedett. 1834 februárjában a színház bemutatta *A haramiában* (zeneszerző: *Heinisch József*) című balettjét, amellyel Szöllősy Szabó Lajos

a magyar nemzeti táncjáték megteremtésére tett kísérletet. 1837-ben rövid ideig a Pesti Magyar Színház tagja volt. 1841-ben, a külföldi társastáncok helyettesítésének szándékával készítette el *Körmagyar* című táncát, amelyet magyar quadrille-nek is nevezett. 1844-ben Erdélyben tanított, és a székely táncokat tanulmányozta. 1847-ben a Nemzeti Színházban is fellépett, és népszínművek betéttáncait koreografálta. Részt vett a szabadságharcban, majd az 1850-es években ismét tanított. 1861-ben a Budai Népszínházban készítette el *Vasmegyei csárdás* című művét, amelyet lányai, *Róza* és *Piroska* vittek sikerre szerte az országban. Az 1870-es évek elején Miskolcon tanított. Szegényházban halt meg, elfeledve. Életét a magyar nemzeti tánc elismertetésének és népszerűsítésének szentelte. Fontosabb koreográfiái: *Nagyidai lakodalom* (1834); *Az elrabolt hölgy, vagy a szerencsés ösztvetalálkozás a fogadóban* (1835). – Irodalom: Kaposi Edit: Szöllősy Szabó Lajos élete és munkássága, 1803–1882 (Táncudományi Tanulmányok, 1978/79).” (Székely György (főszerk.): Magyar Színházművészeti Lexikon. Budapest, 1994. 774–775.)

szépen lekottázta a tánczosok lépéseit, bokázásait, figuráit s eddig már tanulják is azokat Pesten a lenge ballerínák.²⁴

Természetesen ez a folyamat kétirányú volt: a forrásnak tekintett tradicionális Kárpát-medencei táncművelés pontosan ezekben az évtizedekben változott a legtöbbet, elsősorban az új társastánc-divathullámoknak köszönhetően. 1891-ben alakult meg a **Magyarországi Táncitanítók Egyesülete**, amelynek intézményesült keretében immár okleveles táncitanítók fejtették ki tevékenységüket.⁵ A 19. században megváltozott társadalmi viszonyok között (a jobbágyság eltörlése, a kötelező sorkatonaság és tankötelezettség bevezetése, a városi cselédkedés, a migrációs folyamatok, a falusi értelmiség megjelenése stb.) mindez az új nemzeti társastánc törekvések, később pedig a népies műtáncok és polgári divattáncok elterjedését és meghonosodását, majd ezek erőteljes folklorizálódását eredményezte a tradicionális néptáncművelésünkben.⁶

A 19. század végén a hagyományos néptáncművelés nyilvános erdélyi reprezentációit nemcsak az említett báltermi és színpadi feldolgozások, hanem a különböző, általában neves személyiségek tiszteletére tartott **helyi néptáncbemutatók** is jelentették. Így köszöntötték például Jókai Mórt Torockón, az 1876-os nyári erdélyi körútja alkalmából: „Ebéd után a néptáncot néztük meg, a mely az ebéd alatti eső és az azutáni permetezés miatt – ez alkalommal szobában tartatott; sőt ott is csak a Jókai tiszteletére rögtönözték az egészet. Hanem azért takarosán kirúgták ám mind a legények, mind a leányok a náluk ma is

⁴ Székely Nemzet, 1891/26. 3.

⁵ Pesovár Ernő írja, hogy a „Magyarországi Táncitanítók Egyesülete, amely kisebb megszakításokkal és névváltozásokkal a II. világháborúig működött, 1891-ben alakult meg. Ettől kezdve hivatalosan csak diplomás táncmesterek működhettek. A vidéki táncmesterek főleg iparos mesteremberek közül kerültek ki. Ezek a vidéki félnépi származású, sokszor működési engedéllyel sem rendelkező, ún. kontár táncmesterek gyakran a néptáncokból is merítettek és konstruáltak népies műtáncok erős hatással voltak egyes vidékek parasztságának a tánckincsére.” In: Ortutay Gyula (főszerk.): Magyar Néprajzi Lexikon V. Budapest, 1982. 181.

⁶ Erdélyben is ebben az időszakban épült be a hagyományos táncművelésbe a keringő, a polka, a hétlépés, a gölya stb.

csaknem egyedüli tánczként divatozó csárdásnak úgy a lassúját, mind a ropegósát, a melyek nótáihoz a közelebbi falvak valamelyikéből ide tévedt 3 cigánylegény adta meg a tempót;” – számolt be az eseményről a kolozsvári Magyar Polgár napilap.⁷ Még nagyobb néptáncbemutatóra került sor 1884. október 9-én Görgényszentimrén, amikor Habsburg Rudolf és Stefánia trónörökös pár tiszteletére a helyi előjáróságok egy többnemzetiségű „népmulatságot” szerveztek: „Az első csoportot a jobbágytelki, a hódosi és ehedi székely tánczos-párok, a másodikat a gernyeszegi megyei magyar, a harmadikat a petelei szász és a negyediket a görgény-hodáki román párok alkották. E szerint a Maros-Tordamegyében – illetve Görgény vidékén – levő nemzetiségek mindannyian képviselve voltak, s így elég lett téve a trónörökös legmagasabb óhajlásának.”⁸ A tudósítás tánc történeti forrásjelentőségét növeli, hogy egyrészt részletesen jellemzi a fellépő csoportok táncait, pontosan leírja azok viseletét,⁹ másrészt tudósít az előadást meg-

⁷ Magyar Polgár, 1876/183. 2. A beszámolóból kiderül, hogy nemcsak a torockói, hanem a szomszédos torockószentgyörgyi fiatalok is tudtak táncolni: „Vacsora után pedig a szentgyörgyi magyar fiatalság kiváló élénkségű tánczát néztük meg. „Lányi cigány” volt ennek a hőse, a mennyiben ő hadakozott a legvitézebben a bú és a komolyság ellen. Ő sok szorosan ösztetkolt és sokat hányódott vetődött hegedűjén, melyen egy guzzsal erősítetett „uj szerkezetű” nyírettyű tánczolt, nemcsak egész lelkéből huzta de szájának pattogatásával és dobolásával kísérte és kommandérozta, s e mellett még lábaival is ugyancsak kirúgta azt a csárdást, a melyben a jó kedvében kurjongató legénység egész kerekékké duzzasztotta s pereszlenként forgatta a szép termetű és egészséges, üde arczu leány sereg számtalan redőbeszedett, de ezért rendesen mégis szépen a testhez tapadó vigánóit. Oly jelenet volt ez hogy maga Jókai is azt mondta rá: „életemben sem láttam ilyet!” (Uo. 2.)

⁸ Magyar Polgár, 1884/236. 4.

⁹ „Az udvarmester által adott jelre a népmulatság elkezdődött. Először a székelyek perdültek tánczra. A trónörökös pár közelebb lépett a székely népviseletben mozgó élénk csoportozathoz s Telesi Samu grófot – országos képviselőjüket – magához szólítván, magyarázatot kért a bemutatott tánczok – s némely székely szokásokról. A székelyek észrevéven a legmagasabb érdeklődést, ki is tettek magukért. Legkivált egy néhány jóra való legény rakta ki ügyesen a tempót, s amúgy csattogott az összeütött tenyér, megve-regetett hosszuszáru csizma és aczéltott csizmasarok a sok veregetés és bokázás következtében. Kőrösy szolgabíró intésére a gernyeszegiek is belevegyültek a székelyek közé s még csak most kezdődött igazán a „csüddögölő”, s ki tudja meddig ujráták volna azt a csárdást, ha a kiszabott idő nem parancsolja elő a szász tánczospárokat Ő fenségeik

előző próbáról is, amely egy „erdélyi néptáncpróba” egyik lehetséges első közlése: „Kevés időbe került a tánczospárok ünnepies átöltözése a hétköznapi utiruhából, s mihelyt a legénység rendbeszedte magát, előrántotta a görgény-szent-imrei népzenekart s a vendéglő nagy termében egy kis próbát tartott a bemutatandó néptánczokból. A csinosan kiöltözött székely leányok leghamarabb járultak elő s azután kiki a maga párjával ugyancsak beletüzült a tánczpróbába s az andalgó lassú magyar után a ropogós sebes csárdás adta meg savát-borsát az előkészületnek.” Ugyanakkor ezen, a hivatalosságoknak szánt „*boldog parasztok multietnikus táncbemutatója*” kapcsán érdemes elgondolkodni, hogy vajon változott-e valami az utóbbi 150 év erre vonatkozó kultúrpolitikákban?

De nem szükségeltetett országos hírnév egy-egy néptánc bemutatóhoz. Szakács István kolozskalotai esperes és szászlónai¹⁰ református lelkész 50 éves születésnapján „az egész falu népe ünnepi ruhát öltött fel”, az egész napos jubiláló rendezvény végén pedig a „falusi ifjak is bémutatták néptánczukat, melyet a társaság nagy élvezettel nézett.”¹¹ Ugyanazon a nyáron egy, a kolozsvári Sétatéren szervezett „népünnep” programjában olvasható, hogy „Kalotaszeg és Bánffy-Hunyad környékéről 12 ifju s ugyanannyi kiválasztott szép leány fog az ünne-

kegyes színe eleibe. A Petele nagy községből megjelent szász tánczospárok lassú keringővel, folytatva rezgő-, azután mazurka-, végül sebes polkával mutatták be szokásos tánczaikat. A leányok mindannyian hófehér ruhában, fejükön magas csákoval, kezükben virágcsokorral jelentek meg. A férfiak fekete felbokrétázott sapkát viseltek szokásos ünnepi viseletük mellett, mely csizmába huzott, feketén zsinórozott fehér nadrágból és rövidre vágott barna kabátból állott. A Görgény-Hodák nagyközségből elővezetett román tánczospárok közül először csak a férfiak állottak körbe hosszú botokkal, s közrefogván a 3 szál falusi zenészt, elkezdették a „zsukatát”, melyet a fenségek és az egész környezet igen figyelmesen nézett. A nagy kalapok élővirágokkal fel voltak bokrétázva, a tüzővel leszorított hosszú ing majdnem térdig ért a ránezos fehér posztóharisnyán, melyet a bocskorkötő szorított a lábbelihez. A felgyöngyözött, kivarrott fehéringes, katrinczás leányok egy darabig néma szemlélői voltak a férfiak magántánczának, míg azután ők is sorba állottak, s reá került a sor a páros tánczra, melyben az előtánczos nagyon kivált ügyessége által a többiek felett.” Uo. 4.

¹⁰ 1899 óta Magyarlóna.

¹¹ Ellenzék, 1886/150. 3.

pályán bemutatandó táncban és népjátékokban részt venni, kiknek kiválasztására s beküldésére Gyarmathy Zsigáné kéretett fel a nőegylet által.¹² Az Erdélyi Kárpát Egyesület 1897-es havasrekettyei kirándulása alkalmából pedig „az ünneplő ruhába öltözött falu népének folytonos éljenzése követte a menetet, sőt Rekcizelen néptánczot mutattak be”.¹³

A századfordulót megelőző években a hagyományos népi kultúra – s ezen belül a néptánc – nyilvános reprezentációit elősegítették a millenniumi rendezvények is. „Magyarországon a paraszti táncgyomány nagyközönség előtt történő, színpadszerű bemutatása, néprajzi látványossággá válása is e millenniumi népi bemutatókhoz kötődik.” – írja Dóka Krisztina.¹⁴ Az 1896-os budapesti világkiállításra többek között Kalotaszeg „nagyasszonya”, a már említett bánffyhungyadi Gyarmathy Zsigáné Hory Etelka¹⁵ készítette elő a bemutatandó kiállítási anyagokat. Valószínűleg nemcsak a tárgyi javakat szervezte, hiszen egy korabeli beharangozó szerint 1896 júliusában „az ünnepek legérdekesebb pontját, a kalotaszegi lakodalmat rendezik, mely a mulatók festői ruhájával és változatos jeleneteivel nemcsak a külföldi vendégeknek, de nekünk is érdekes látványt fog nyújtani.”¹⁶

A 20. század első felében – különböző rendezvények keretében, vagy **népszínművekben**, de adott esetekben önállóan is – megjelentek az erdélyi színpadokon a „*hagyományos falusi népszokások, dalok és táncok*”, különböző hagyományörző csoportok előadásában. Ugyanakkor a romániai magyarság számára az első világháború utáni impériumváltás okozta nemzeti kisebbségi lét meghatározóvá tette (és azóta is teszi) a hagyományos népi kultúra nyilvános reprezentációit,

¹² Ellenzék, 1886/191. 3.

¹³ Kolozsvár, 1897/197. 3.

¹⁴ Dóka Krisztina: „*Népművészet és nemzeti ünneplés (1896)*”. In: Táncstudományi Közlemények. IX/2., Budapest, 2017. 46.

¹⁵ Gyarmathy Zsigáné Hory Etelka (1845–1910) író, néprajzi gyűjtő, a kalotaszegi népművészet, s ezen belül is elsősorban a díszítőművészet neves népszerűsítője a 19. század utolsó évtizedeiben.

¹⁶ Kolozsvár, 1896/44. 2. Érdekes művelődéstörténeti adalék, hogy ennek a tervezett millenniumi kalotaszegi lakodalomnak megvalósulásáról már nincs írott adat.

felértékelődött az etnikus tradíciókhoz való viszonyulás, a hagyomány nemzeti jellegének kidomborítása. Mindezen eszmék mentén egy-egy ilyen produkció túlmutatott egy egyszerű néptáncbemutatón.

Így például 1924 júniusában „nagykapusi paraszt-színészek” Kolozsváron játszott Falu rossza népszínművét „eredetivé teszik” az előadás keretében bemutatott kalotaszegi népszokások mellett, hogy „a falu öt legderekkab legénye bemutatja az ugynevezett „legényes” nevű táncot”.¹⁷ 1931 júniusában a Brassói Turista Egyesület a homoródalmási barlangnál Orbán Balázs emlékünnepet szervezett, a megadott műsor 12. pontjában „Székely néptáncok (csürdöngölő) bemutatása” szerepel.¹⁸ Ugyanazon év szeptemberében egy Kolozsváron megszervezett dalos ünnepen, ahol „négyezer magyar dalos két nap alatt, egy életre megtanította Kolozsvárt arra, hogy mi az a magyar dal”, mintegy kísérőprogramként a „kolozsvári hóstáti legények és lányok gyönyörű néptáncot mutattak be, majd a koszorúslányok a magyar palotást lejtették, ami az egyik legszebb pontja volt a műsornak.”¹⁹ 1932. július 30-án a „Klimatikus Bizottság nagyszabású Gyilkos-tói propaganda estje” programjában pedig ez olvasható: „Palotás és eredeti székely néptáncok. Lejtik 4 szentmiklósi, 3 kilyénfalvi és 6 ujfalvi pár nemzeti viseletben.”²⁰ De a 30-as évek erdélyi magyar sajtója tudósít arról is, hogy a szászrégeni Magyar Polgári Dalkör által 1933. április 2-án szervezett dalos ünnep programja tartalmazta magyar néptáncok előadását,²¹

¹⁷ Ellenzék, 1924/132. 6.

¹⁸ Brassói Lapok, 1931/129. 8.

¹⁹ Keleti Ujság, 1931/204. 6. A hóstátiak Kolozsvár egykori külvárosainak „mezőgazdasággal és kertészettel foglalkozó magyar lakosai. Nevüket a külvárosok „hóstát” neve után kapták. [...] A hóstátiak Erdély különböző tájairól verődtek össze. Sokan költöztek a hóstátokba székelyek, kalotaszegi, szilágysági, Szamos menti és mezőségi magyarok, sőt a hagyomány szerint a 17. század elején hajdúkat is telepítettek közéjük. A 18–19. század folyamán állandóan gyarapodtak ifjabb bevándorlókkal, és sajátos, a városi piachoz alkalmazkodó paraszti kultúrát alakítottak ki. Városrészenként szerveződött közösségi életük, és szokásaikat, népi öltözetüket a nagy városban is az 1950-es évekig (az idősebbek napjainkig) viszonylag elkülönülten megtartották.” – írja Kósa László. In: Ortutay Gyula (főszerk.): Magyar Néprajzi Lexikon II. Budapest, 1979. 584–585.

²⁰ Keleti Ujság, 1932/168. 4.

²¹ Keleti Ujság, 1933/60. 6.

hogyan a Temesváron élő udvarhelyszéki székelyek 1936. június 28-án egy helyi „nagyszabású magyar népünnepély” keretében „székely néptáncok: csürdöngölő, verbunkos, rekrutatánc, gólyatánc” bemutatására vállalkoztak,²² vagy, hogy a kolozsvári újságírók 1938. március 8-án a színházban sorra kerülő művészestélyén „Körösi Dudus nagyszerű vezetésével ötventagu cigányzenekar játszott régi transilvániai dalokat s végül két ősi székely néptánc, a „Menybemenős” és „Falramászós” fejezte be a gazdag műsort. A hatásos és festői szépségű táncokat a kitűnő Parádi Katus és jeles munkatársa Husz Pipi tanították be.”²³

Ez utóbbi művészestélyről megjelent egy beharangozó – és természetesen a korszellemnek megfelelő hangvétellel írt – cikk is, amely – miután felsorolja a „székely táncokat”²⁴ –, az előadás „két ősi székely táncának” pontos leírását is tartalmazza: „Talán legszebb táncuk mégis csak a „Mennybemenős”, melyet tizenkét pár táncol és öt figurából áll. Méltóságteljesen, gangosan... Mindent kifejez ez a tánc. Büszke, könnyed, vidám és bus... A legeredetibb székely tánc: a „Falramászós”. A nekiszilajodott táncolókra azt mondják: „Ugy táncol, hogy mászik a falra”. Innen a neve. Mert a táncolók csakugyan nekiszilajodva rakják egymás után a dobbantókat.” A cikk ugyanakkor külön kiemeli a tizenkét pár „mesternőjét”, „a kitűnő” **Parádi Katust**, aki, „mint a néptáncok szakértője, egyedül áll városunkban.” Parádi 1933 augusztusában, egy Sepsiszentgyörgyön megrendezett szabadtéri, székely lakodalmat bemutató előadás keretében figyelt fel a néptáncokra, majd saját bevalása szerint „másnap tüstént nekivágtam a vidéknek, úgy éreztem, ez az igazi tánc, mindenáron meg kellett tanulnom. Faluról-falura jártam és öreg székelyek, nagyapók és nagyanyók tanítottak a táncra.”²⁵ Az, hogy milyen lehetett a Parádi Katus (és kortársai) által előadott vagy

²² Déli Hírlap, 1936/144. 2.

²³ Keleti Ujság, 1938/56. 8.

²⁴ „Táncaik: Verbunk, Sormagyar, Sántacsárdás, Kezes, Sarkantyuscárdás, Párnás, Öregzsidos, Németes, Gólyás, Csürdöngölő, – ezeket manapság is járják. Az Egeres, Lapockás, Süveges, Gyertyás, Zöldkeserves már, sajnos, kezd elfelejtődni.”

²⁵ Keleti Ujság, 1938/52. 2.

Parádi Katus

„A színpadon csinos, fiatal, üde leány tanítja a görölöket a népies táncokra. Amint felém fordul, megismerem. Parády Katus, az ismert és kitűnő névnek örvendő dési tánctanár, dr. Parády Ferenc főorvos kedves és kecses lánya. Most már nem hagyom ott a próbát! Gyönyörködöm benne! El-nézem mennyi lelkesedés van ebben a fiatal teremtésben. Mennyi nemes türelemmel, tudással, szakértelemmel rendelkezik, igazán tanításra született. Ahogy pedig táncolni kezd, látom, több mint egyszerű tanár! Mozdulatai finomak, kifejezők. Pódiumon a helye, művészet, amit csinál. [...]

– Mi készítetted, hogy népies táncokkal foglalkozzál? [...]

– A néptáncok iránt már régóta érdeklődöm, de valójában akkor kapott meg engem ezek szépsége, amikor 3 évvel ezelőtt Sepsiszentgyörgyön a Múzeum Egylet vándorgyűlése alkalmával a szabadtéri színpadon 100 pár csíki és udvarhelyi székely vonult föl s táncaival elragadta a több ezer főből álló nézőközönséget. Nem is jöttem onnan haza addig, míg az ott látott táncokat meg nem tanultam. Elmentem a kis székely falvakba, hogy a helyszínen sajátítsam el a táncokat.”

(Részletek Sz. Szappanyos Gabriella „*Szellemi torna*” Parády Katussal című írásából, *Hölygyfutár*, 1936/2–3. 7.)

A dési származású **Parádi Katus** (1904–1974) a két világháború között működtetett Kolozsváron, a főtéri „Lábasházban” – Husz Piroskával közösen – egy mozdulatművészeti és tornaiskolát, elsősorban gyerekeknek. Ugyanakkor elismert tánctanárként közreműködött és koreografált a korabeli Kolozsvár különböző báljai, társaságai, sőt a Kolozsvári Magyar Színház különböző előadásai számára is.

Parádi Budapesten és Bukarestben végzett testnevelést, majd továbbképző tanfolyamokon vett részt Bécsben és a Bécs melletti neves Hellerau-Laxenburg nevű ritmikus, zenei és testnevelő iskolában, így ő is ahhoz a 20. századi európai, s ezen belül magyar mozdulatművészeti nemzedékhez tartozott, amely egyesítette a tánc és a torna elemeit a mozdulatok szépsége és harmóniájának kifejlesztése érdekében, ezáltal is propagálva a táncművészet és az egészséges életmód szerves kapcsolódását.

„Parádi Katus kolozsvári mozdulatművészeti iskolájában a tanítás szeptember elsején kezdődik. Testképzés, ritmikus torna, művészi és szalontáncok. Gyermekeknek (3–7 évesig) németnyelvű játékkisiskola, naponta d.e. 9–12-ig. Beiratkozás 10–12 és 5-7-ig. Cluj-Kolozsvár, Piata Unirii – Főtér 10. sz.” (Brassó Lapok, 1940/200. 6.)

koreografált „igazi tánc”, pontosan nem tudjuk, valószínűsíthető, hogy beilleszkedtek a népies formakincsű színpadi mütáncok sorába.

1931. június 7-én tartották meg első alkalommal Csíksomlyón az *Ezer Székely Leány Napját*. A Domokos Pál Péter néprajzkutató által kezdeményezett és a Katolikus Nőszövetség égisze alatt megszervezett találkozón 42 székelyföldi falu 1600 lánya vett részt. „A székely falvak leányainak demonstratív megmozdulása elsősorban vallási célzatu volt”, de „hasonló fontosságú cél volt, felvilágosítani őket, hogy népünknek művészi lelke a legszebbet termelte ki” – írja a beszámoló, amely megemlíti, hogy a műsoros délutánon „ének, játék és táncszámok” szerepeltek²⁶ – a tudósítások szerint kb. 300 lány táncolt egyszerre.

Az első országos hírnévre szert tevő hagyományörző csoport a **Kecseti Kaláka** volt. „1934-ben Szentimrei Jenő²⁷ segítségével az udvarhelyszéki Kecsetkislalud lelkésze, Kiss István csoportot szervezett

²⁶ Keleti Ujság, 1931/129. 6.

²⁷ Szentimrei Jenő (1891–1959) író, költő, újságíró és szerkesztő, kritikus és színház-történész, a két világháború közötti erdélyi magyar kulturális élet kiemelkedő alakja.

helyi táncosokból és dalosokból, akik egy klánétással és egy cimbal-mossal Erdély különböző részein éveken át bemutatták a közigaz-gatásilag egyesített Kecset és Kisfalud eredeti népi kultúrájának sajátos kincseit, így a seprútáncot, a párnatáncot és a menyasszonybúcsúza-tót. A kötetlen műsor keretében Szentimreiné Ferenczy Zsizi székyel népdalokat adott elő Bartók és Kodály gyűjteményéből, Zsizsmann Rezső zongorakíséretével. Az együttes 1935. márc. 31-én Budapesten is vendégszerepelt, ahol Móricz Zsigmond bevezetőjét Benedek Marcell olvasta fel s a csoportot Szentimrei Jenő mutatta be a közönségnek.”²⁸

A „néptáncos népszínművek” közül ha nem is az első, de a legna-gyobb visszhangot kiváltó előadásra 1935-ben került sor, amikor Ko-lozsváron bemutatták Szentimrei Jenő *Csáki bíró lánya* című színpa-di balladafeldolgozását, öt kalotaszegi falu ötven népi szereplőjével, a bogártelki cigányzenekar közreműködésével. „ÁRVADI JÁNOSNAK LAKODALMA MOST LESZ. December 9-én, hétfőn este fél kilenc órai kezdettel, a helybeli Magyar Színház színpadán megy végbe az a hetedhétországra szóló lakodalom, melyen Árvadi János és Kapa Kiso kalotaszegi ifjú pár kelnek egybe és előre megjósolhatjuk – botrányos körülmények között. A botrányt Árvadi régi szeretője, Csáki bíró lánya okozza úgy, amint azt századok óta éneklik a Kalotaszegen a „Csáki bíró lány” című népballadában. A lakodalmi vendégek kerek számban ötvenen lesznek. Mera, Turea és Vista községekből,²⁹ de a közönség természetesen az előzményekről és a következményekről is értesül, hogy végül is lelke mélyéig megrázva távozzék a nézőtérrel. A Kecseti Ka-láka fellépése óta ilyen nagy művészi érték és ilyen mély hatású népi színjátéknak nem volt tanuja a Magyar Színház közönsége. A Kalota-szegi Ballada azonban már egy további lépés azon az uton, mely az igazi, hamisítatlan erdélyi falut akarja a színpadon bemutatni. Itt már nemcsak őseredeti táncok és dalok, de Kós Károly művészi diszletei

²⁸ In: Balogh Edgár (főszerk.): Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 2. Bukarest, 1991. 654.

²⁹ Az 1930-as évek Romániájában a helységneveket csak románul lehetett leírni a ma-gyar sajtóban.

és a modern színpadtechnika minden hatáserköze rendelkezésre áll és maga a nép nem statiszta hanem főszereplő saját életének drámájában. A jelekből ítélve a Kalotaszegi Balladát meg is kell majd ismétetni. De legfeljebb két előadásról lehet szó, mert Tg. Mures és Oradea közönsége eleve kitűzött napokra várják a kalotaszegi együtttest, mely előadásait részben a ref. Nőszövetség, részben a Kalotaszegi Múzeum javára rendezi, rendes helyárrakkal.³⁰ Az előadás sikeréhez nagymértékben hozzájárultak a mérái, magyarvistai és türei táncosok, a korabeli közönség számára revelációként hatott, hogy, „az igazi Kalotaszeg táncolt, dalolt és játszott”,³¹ sorukban Nádasmente egyik leghíresebb táncosával, az akkor még huszonéves magyarvistai legény **Mátyás István** „Mundruccal”.

Mátyás István „Mundruc”

(Magyarvista, 1911. február 7. – 1977. október 30.) – Kalotaszeg, s ezen belül Nádasmente egyik leghíresebb és legkiemelkedőbb táncos egyénisége, akinek tánca „a kalotaszegi magyarság európai viszonylatban is kiemelkedő tánckultúrájával jelent maradandó emléket, s ma már egy visszavonhatatlanul megismételhetetlen csúcst, amelyet már sem megismételni, sem lemásolni nem lehet, sem Kalotaszegen, sem másutt.” (Martin György: *Mátyás István 'Mundruc'. Egy kalotaszegi táncos egyéniségvizsgálata*. Budapest, 2004. 76.)

³⁰ Keleti Ujsag, 1935/280. 8.

³¹ Ellenzék, 1936/6. 3.

„Kivételes tánc tehetsége és zenei érzékenysége révén közvetlen környezetének, a Nádás mentének táncbagyományait igen magas szinten, különös tudatossággal és öntudattal képviselte. Mindez jó emlékezettel és szóbeli kifejező képességgel is párosult.

Mátyás István (apjától kapott becéző ragadvány nevén: Mundruc) tánca szinte észrevétlenül, de már nemzedékek óta folyamatosan hatott a magyar táncművészet kiemelkedő színpadi mestereire és derékhadára, s a táncosokig, újabban pedig a táncházak ifjúságáig is eljutott.

Táncát első ízben Molnár István rögzítette, s az 1947-ben megjelent könyvében a filmből kimásolt kifejező ábrarozatokkal közölte. Az előadó- és alkotóművész Molnárra Mátyás István tánca nagy hatást gyakorolt. Molnár 1950 előtti, felejthetetlen színpadi néptánc rögtönzései közül a kalotaszegi legényest sűrűn átszőtték Mátyás jellegzetes motívumai, sőt stílusa és gesztusai is. Több korai koreográfiájában is felbukkanak Mátyás táncának nyomai (Marosszéki verbunk 1946, A traktorállomás avatása 1949, Kárpátaljai táncok 1949, Tánc a munka után 1952, Kalotaszegi legényes 1952). Az 1946 és 1949 között kialakuló korai „Molnár technika” néhány alapeleme is Mátyás legényesének formakincsére vezethető vissza.

Mátyás István kiemelkedése a névtelen paraszti táncalkotók közül *Szentimrei* Jenő kolozsvári írónak és rendezőnek köszönhető, aki 1938-ben Kós Károly biztatására több kalotaszegi faluból (Vista, Méra, Türe, Sztána) szervezett parasztcsoporttal a *Csáki bíró lánya* című balladajátékot Románia és Magyarország több városában nagy sikerrel mutatta be. Mátyás ifjú házasként e korai „népi együttesben” táncolva csiszolhatta előadóképességét. Az 1940-es budapesti szereplés alkalmával *Muharay* Elemér *Harangozó* Gyulával ismertette össze, aki táncát jól megfigyelhette, s Mátyás emlékei szerint néhány figuráját „gyorsan el is lopta”. Harangozó sajátos, maga táncolta karakter szerepeiben (főként A fából faragott királyfi) olykor valóban megvilantak a Mátyás táncához hasonló fordulatok.” (Martin György: *Búcsú Mátyás Istvántól*. In: Táncművészet 1978/6. 24–25.)

„Mátyás Istvántól 36 év alatt (1941–1977), harminc éves korától haláláig összesen 45 táncfolyamatot, táncrögtönzést (illetve annak részletét) sikerült filmen és kéziratos lejegyzésben rögzíteni. Ez az összesen 3280 ütem terjedelmű táncrögtönzés mintegy 2500 motívum-változatot (100 motívumtípust, illetve jelentős változatcsoportot) és 410 táncszakaszt foglal magába. Ez az adatmennyiség egyetlen táncostól eddig egyedülálló a magyar néptánc kutatásban s úgy hisszük egyetlen viszonylatban is páratlan. *Mátyás Istvántól* jelenleg tehát a legnagyobb mennyiségű és leghosszabb időmetszetben vizsgálható, s formakincs tekintetében a leggazdagabb táncanyag áll a kutatás rendelkezésére.” (Martin György: *Mátyás István 'Mundruc'. Egy kalotaszegi táncos egyéniségvizsgálata*. Budapest, 2004. 25.)

Hasonló jellegű előadásokra szabadtéren is sor került: „Szabadtéri előadás. A székely őstehetségek ünnepe lesz augusztus 1-én és 2-án, szombaton és vasárnap a református kollégium udvarán a gyimesi vadvirág népszínmű szabadtéri előadása. Nem a műkedvelői előadások szokásos teljesítménye lesz ez, hanem a csupa székelyekből álló színpadi otthonossággal bíró lelkes és átérző emberábrázolása, akik a valóság élethü tükrét nyújtják a nézőtérnek. A csürdögölőt és a székely néptáncokat is bemutatják az előadás keretében, amely feledhetetlen élményt fog jelenteni a közönségnek. A nagy érdeklődésre való tekintettel tanácsos jegyekről előre gondoskodni.”³²

³² Keleti Ujság, 1936/172. 8.

A Gyöngyösbokréta mozgalom hatása Erdélyben

Miután a 20. század színpadi táncművészete „felfedezte” a hagyományos tánckultúrát, az erősen stilizált (és gyakran megideologizált) formák erőteljesen hatottak a falusi táncéletre. Itt először az ún. **Gyöngyösbokrétás mozgalom** hatását kell említenünk, amelynek hatása már az 1930-as évek romániai magyar közéletében is érződött, s amelyhez az 1940-es politikai változások következtében több erdélyi falu csatlakozott.

Az első világháborút követő magyarországi kultúrpolitika nagymértékben támogatta a nacionalista eszmék mentén szerveződő mozgalmakat, közöttük a hagyományos népi kultúrát a színpadon bemutató Gyöngyösbokréta mozgalmat. A mozgalom kezdeményezője Paulini Béla (1881–1945) újságíró volt, célja pedig a paraszti táncokra, zenére és szokásvilágra felhívni a hazai és külföldi közvélemény figyelmét, mindezt a korszak hivatalos magyar kultúrakormányzatának népi-ideológiaiához igazítva. Az ország minden tájáról Budapestre sereglett falusi csoportok bemutatták műsorukat a Városi Színházban, illetve részt vettek a Szent István-napi körmeneten. A budapesti bemutatókon részt vevő „népi csoportok” mozgalmi összefogására 1935-ben megalakult a Bokréta Szövetség, a későbbi Magyar Bokréta Szövetség. A több mint száz helyi szervezet a szövetség fennállása alatt mintegy négyezer tagot számlált. A csoportok megalakítását és a helyi folklór színpadra állítását általában egy-egy falusi értelmiségi (tanító, kántor, pap, földbirtokos) vállalta magára. A bokrétás előadás-sorozat nagyrészt hiteles folklórműsorok színpadra rendezett változataiból állt össze, amelyek során mintegy 75-80 fajta tánc több mint 200 változatát, 35-40 játékot, jelenetet és szokást adtak elő.³³ Pálfy Csaba összefoglaló meghatározásában „Gyöngyösbokréta” néven azt a rendszeresen visz-

³³ Erről lásd részletesen Pálfy Csaba: *A Gyöngyösbokréta története*. In: Dienes Gedeon – Maác László (szerk.): *Táncudományi Tanulmányok 1969–1970*. Budapest, 1970. 115–161.

szatéró színházi látványosságot ismerjük, amely parasztcsoportok tánc, ének és játékbemutatóiból állt Budapesten 1931-től 1944-ig, minden év augusztus 20-a táján. A néptáncon, népzene és a színpadi bemutatókon keresztül egy sajátos kulturális mozgalom bontakozott ki. Hatása a hagyományőrzés szempontjából is jelentős, de abban is, hogy a magyar parasztság körében kulturális területen addig egyedülállóan nagyszámú tömeget mozgató meg. Nevezhetjük ezt a kulturális mozgalmat a kialakulóban lévő magyar néptáncmozgalom egyik legfontosabb szakaszának is.³⁴

A Gyöngyösbokréta, mint követendő példa igen gyorsan megjelent az erdélyi magyar közéletben is. 1935. szeptember 29-én került sor Kolozsváron a „szentlászlai vőlegény” népszínműre, aminek beharangozójában ezt olvasható: „Ma este lesz a bemutató előadása az erdélyi Gyöngyösbokréta első igazgyöngyének: Györkös Ferenc, az első magyar drámaíró-őstehetség népszínműve, a Szentlászlai vőlegény kerül színre Ürmösy Jenő zenéjével, Gróf László rendezésében, a szentlászlai földművesek ének- és tánckarának és cigánybandájának fellépésével, a népszínmű primadonna szerepében Solymosán Magdával, a többi szerepekben az együttes legkiválóbb tagjaival, az eredeti szentlászlai viseletben.”³⁵ A tordaszentlászlói hagyományőrző csoport előadása viszont nem maradt kritika nélkül: „A bemutató után önkénytelenül is felbukkan bennünk a kérdés: Mit akart a színház igazgatósága, amikor a darab előadását tervbe vette?... Ez az erdélyi Gyöngyösbokréta első gyöngyszeme? A színészek és a rendező lelkes munkát végeztek, de nem lehetett volna ugyanezt megfelelő szép mese keretében bemutatni? Az erdélyi Gyöngyösbokrétát össze lehetne állítani gyönyörűen anélkül, hogy „hatvanesztendő kőműves őstehetség” és trükkökkel szédítenék a nézőket. A népszokások és táncok magukban is érnek annyit mint tiz közepes szindarab s ugyanannyi előhalászott őstehetség.”³⁶

³⁴ Uo. 115–116.

³⁵ Ellenzék, 1935/224. 14.

³⁶ Erdélyi Lapok, 1935/204. 8.

1939 januárjában a brassói székelyek „Transilvania címmel fogyasztási szövetkezetet alakítottak gazdasági érdekeik védelmére s a városba sodródott falusi ifjuság szövetkezeti szellemben való nevelésére.” – tudósít a helyi napilap, majd megjegyzi, hogy az „első száz szövetkezeti tag hivatalos bejegyzése után multság következett, amelynek keretében fellépett az első brassói székely bokréta. Két legény az ősi verbunkost mutatta be, majd humoródalmási, lövétei és marosszéki párok eredeti népviseletükben a Székelyföld néptáncait lejtették el.”³⁷

A Kolozsvári Magyar Színház a két világháború között több hasonló jellegű előadásnak, népszínműnek adott otthont. Ezek közül az egyik legnagyobb visszhangot az 1939 márciusában bemutatott *Györgyfalvi lakodalom* című előadás váltotta ki, a „Czakó János fiatalon elhunyt györgyfalvi református lelkész életképe”³⁸ **sajtóvitára** ösztönözte Nagy Ödönt, Balogh Edgárt és László Dezsőt,³⁹ amely vita egyúttal a Gyöngyösbokréta mozgalom egyfajta erdélyi értelmiségi recepciójának és teoretikus célzatú értelmezésének is tekinthető. „A háború után többször történt kísérlet az erdélyi gyöngyösbokréta megteremtésére.” – kezdi Nagy Ödön *Györgyfalvi lakodalom. Népszokás-bemutató a Magyar Színházban* című írását, majd így folytatja: „Élénken emlékszünk a nagyszerű Kecseti kalákára s főként a többéves Ezer székely leány napjára. A többi műkedvelői törekvés nem tartozik ide, mert ennek műsorát nem parasztságunk műveltségének valamely dramatikus ré-

³⁷ Brassói Lapok, 1939/8. 7. Az így megalakuló táncscoport későbbi fellépéseiről is van híradás: például az 1939. július 8-án sorra kerülő brassói Törekvés dalegylet kerti ünnepélyén a beharangozó szerint a „székely alkalmazottak Transilvânia-szövetkezetének táncscoportja csiki és udvarhelyi néptáncokat ad elő.” Brassói Lapok, 1939/142. 6.

³⁸ „Szombaton este és vasárnap délután Kolozsvár közönsége elé lép Györgyfalva népe és szin pompás viseletében, eredeti rendezésben előadja a község fiatalon elhunyt református lelkészének nagyhatású életképet, a táncokban és dalokban bővelkedő „Györgyfalvi lakodalmat”. Az előadást eredeti györgyfalvi földszzenekar kíséri. A darabot színesítő jórészt ismeretlen népdalok, verses köszöntők mellett az előadás legkiemelkedőbb száma A CSÜRDÖNGÖLŐ. Az ősi székely csürdöngölő zenéje csupa vérforraló ritmus a vad kozáktáncokra emlékeztet. A csürdöngölőt daliás györgyfalvi legények ropják a falusi zenekar muzsikájára, sarkantyujukat pengetve.” Keleti Ujság, 1939/64. 7.

³⁹ Nagy Ödön (1914–1995) néprajzi író, református lelkész, Balogh Edgár (1906–1996) közíró, publicista, László Dezső (1904–1973), egyházi író, református lelkész.

szé, hanem a népszínmű-irodalom szolgáltatója. Természeténél fogva az erdélyi gyöngyösbokréta kezdeteinek körébe tartozik a györgyfalviak játéka is.” Nagy, miután röviden bemutatja Györgyfalvát és a györgyfalvi népviseletet (amely véleménye szerint „valahol a középső helyet foglalja el a dús kalotaszegi és a szegényes mezősegi viselet között”), illetve megkérdőjelezi, hogy vajon pont a lakodalom, mint a legismertebb erdélyi népszokás felel-e meg a legjobban a hagyományos magyar paraszti műveltség városi színrevitelének, élesen kritizálja az előadás dramaturgiáját, rendezését, mivel „a színrehozott népszokás első gyöngéje az volt, hogy a rendező városi fiatal emberek népi drámát akartak belőle alkotni”, valamint hogy, az elhagyott szerelmes lány „nem tartozik a lakodalomhoz”, „érzelgős népszínmű-alak és semmi keresnivalója az előadásban, mely egész mivoltában népszokás-bemutató és nem színjáték”, és hiányolja az előadásból a hozzáértő népzene-szakértőt, mert az elhangzó műdalok helyett „biztosan vannak a lakodalomhoz illő eredeti dalaik is”. Nagy párhuzamot von a györgyfalviak előadása és az általa elismert magyarországi Gyöngyösbokréta mozgalom szakmai háttere között, s a kritikai sort csak a bemutatott legényes dicséretével ellensúlyozza, amelyik „határozottan gyönyörű volt”, meg, hogy a viselet, az előadók lelkesedése és „néhány táncjelenet elfeledtette a lakodalom gyöngéit”. S talán ezért is, cikkét egy programadó gondolattal zárja: „a leendő erdélyi gyöngyösbokrétát vezetőink a népi műveltség formai törvényeinek ismeretében kell, hogy megszervezzék. A legfőbb szempont az, hogy a gyöngyösbokréta nem népszínmű és nem is népi dráma, hanem népszokás, viselet-művészet, tánc-, dal-, falu- és emberbemutató.”⁴⁰

Balogh Edgár *Parasztszokor, vagy úri művirág* című írásában reagál Nagy kritikáira. Nagyvonalakban egyet is ért vele, kivételt képezvén, hogy a „Pásztortűz cikkírója legfelsőbb mértéknek a budapesti Gyöngyösbokrétát tekinti.” Mert „komoly szakkörök ezt a Gyöngyösbokrétát éppen azokkal az érvekkel bírálják Budapesten, aminőkkel

⁴⁰ Pásztortűz, 1939/3. 175–176.

mi itt Erdélyben a Györgyfalvi Lakodalmat.” És ettől a bekezdéstől kezdve Balogh cikke tulajdonképpen Györfly Istvánnak⁴¹ a Gyöngyös-bokrétás mozgalomról mondott kritikáinak ismertetésére szorítkozik, amelyek alapján „jobban tesszük, ha népszokás-bemutatóinkat nem önmagukban vizsgáljuk, hanem egyetemes népi-nemzeti megújulásunk összefüggéseiben”. A hosszasan idézett Györfly gondolatसर lényege, hogy az idézett néprajzkutató hiányolja a korabeli magyar közoktatásból (és ezáltal a magyar közéletből is) a hagyományos népi kultúra nemzeti értéként való elismerését, amely – Balogh Edgár szerint is – elősegítené a „magyar paraszttömegek szociális emelkedését”. Írása végén Balogh – mintegy összefoglalván immár saját véleményét is – reagál Nagy Ödön említett programadó gondolatára is: „Ha az erdélyi gyöngyösbokrétát valóban a magyar földművesség őszinte és hamisítatlan megnyilvánulásának akarjuk elképzelni, nem a vezetőknél, hanem alulról, a falusi tömegek öntudatának elismerésével, társadalmi célkitűzéseinek szolgálatával s történelmi akaratának demokratikus megszólaltatásával kell elkezdeni a néprajzi szakmunkát. Harcba minden urizáló hajlammal, mely a felsőbb társadalmi rétegekhez idomítja az ősi, egyszerű mondanivalót. Így és csakis így, lehet a gyöngyösbokréta igazán népi alkotás, földművesek saját virágjátéka, nem rivalda-látványosság. Pompás élővirágcsokor és nem jól-rosszul etlalált művirágdisz.”⁴²

Balogh Edgárral szemben László Dezső *A gyöngyfalvi lakodalom* című, és igen személyes hangvételű közleményében visszautasítja Nagy Ödön kritikáit. László először részletesen összefoglalja az előadás előzményeit, amely szerinte „nem akart más lenni, mint a való-

⁴¹ Györfly István (1884–1939) néprajzkutató, egyetemi tanár. Györfly később is éles bírálattal illette a Gyöngyösbokrétás mozgalmat, *A néphagyomány és a nemzeti művelődés* című művében például ilyenek ír: „Gyöngyös Bokréta nagy bűne, hogy a színpadon ütemes tornagyakorlattá nyomorítja a magyar táncot és abból minden egyéniséget kiöl.” Vagy, hogy „Ne ringassuk magunkat abban a hitben, hogy az a tánc, amit a Gyöngyös Bokréta a szentistváni ünnepségek alkalmával bemutat, még él. Kevés helyen járja már a nép ezeket a táncokat.” (Budapest, 1939. 33–34.)

⁴² Brassói Lapok, 1939/93. 15.

ságos, mai györgyfalvi lakodalom bemutatása”, majd felsorolja annak értékeit: hogy „pompásan összegyűjtötte egy falu tényleges lakodalmi szokását”, vagy, hogy a györgyfalvi nép a színpadon „derekasan megállotta a helyét s megtisztelte” Kolozsvárt, megmutatván, „hogy az ősi népművészetnek milyen szép színei és formái vannak”. Ezek után László sorba veszi Nagy Ödön kritikáit, „tárgyi tévedésnek” nevezve, hogy városi fiatalok rendezték volna ezt az előadást (a tragikusan elhunyt ifjú Czakó János mellett László a kolozsvári Tamás Béláné úrnőt nevezi meg rendezőnek, ami önmagában nem cáfolja Nagy Ödön és Balogh Edgár városi/úri rendezésre vonatkozó kritikáját), s kikéri Nagy „fölnyeskedő, vállveregető hangját”, s végül nem fogadja el „a mértéket, amit a kritika fölállított.” Magyarán László Dezső szerint az „égvilágán senkinek sem jutott volna eszébe, hogy ez a darab erdélyi Gyöngyösbokréta akart volna lenni. Ez nem akart más lenni, mint Györgyfalva mai, tényleges népi életéből izelítő a kolozsvári magyar közönségnek”.⁴³

Nagy Ödön a vitát immár egy hosszabb, *Parasztcsozor vagy művirág legyen-é az erdélyi Gyöngyösbokréta?* című, elméleti igényű írással zárja le. Ebben először is tisztázza, hogy szerinte sem lehet a „bármennyire ismert és nagyméretű mozgalommá nőtt” magyarországi Gyöngyösbokrétát legfelsőbb mértékül állítani az erdélyi hagyományörző népszokásbemutatók számára, sőt kíméletlenül kritizálja azt, mert személyesen tapasztalta és tudja, hogy „az valóban „úri művirág”, amelyet – éppen Györffy tanácsára, de az ő elképzelése ellenére – a népi műveltségben járatlan, a parasztságot és életét, társadalmi, gazdasági, politikai és lelki kérdéseit alig vagy sehogyszem ismerő városi emberek szervezték és honosították meg. Az egész Gyöngyösbokréta, minden külső szépsége mellett is, erőszakolt és parasztságunkat idegenforgalmi látványossággá süllyeszti. Azt is jól tudom, hogy Györffy István milyen küzdelmet folytatott Paulini Bélával – sajnos, úgyszólván eredménytelenül – az egyes csoportok előadásának a helyszínen

⁴³ Erdélyi Fiatalok, 1939/1. 12–13.

való hitelesítése érdekében. A középosztály mulattatására, a romantika kedvéért színpadi szerzőink meghamisították a parasztságot, majd dalszerzőink ősi dalait műdalokkal szorították ki s most a nép iránti érdeklődés megújulása idején akaratlanul meghamisítják művészetét is. Ezért gondoskodnunk kell arról, hogy a Gyöngyösbokréta erdélyi megfelelője a hamisítástól és minden egyébtől, amit nem tartunk megfelelőnek, mentes legyen.” Ezek után Nagy Ödön új fogalmat ajánl a tradicionális népi kultúra erdélyi reprezentációinak megnevezésére: „*néphagyomány-bemutató*, mert a gyöngyösbokréta mégiscsak művirágot: gyöngyös kalapdísz jelent.” Nagy külön kitér arra is, hogy a „*néphagyomány* csak a paraszti művelődés természetes környezetében, a faluban ismerhető meg igazán, mert a paraszti művelődés – mint minden élő szervezet – valóban nem művirág, amelyet városi színpadra bántalom nélkül lehetne átültetni, hanem élő közösségi tevékenységek összessége”, s ezért szerinte a „*néphagyománybemutató* helye nem a város s egyáltalán nem a színpad, hanem a falu természetes környezete.”⁴⁴

Nagy Ödön „*néphagyomány-bemutató*” fogalma viszont nem honosodott meg, talán az időközben megváltozó politikai rendszer miatt sem. Az 1940-es második bécsi döntés után több erdélyi falu is immár hivatalosan csatlakozott a Gyöngyösbokréta mozgalomhoz, betűrend szerinti sorrendben: Csíkmenaság (1941), Csíkszenttamás (1941), Gyimesközéplek (1942), Inaktelke (1941, 1943), Kalotaszentkirály (1941, 1942), Kecsetkisfalva (1942), Kide (1942), Kraszna (1943), Lövete (1942), Nádasdaróc (1941, 1943), Szamosardó (1942), Szék (1941, 1942, 1943) és Szentgerice (1942, 1943).⁴⁵ Ezekben az években a bokrétás csoportok már nemcsak az augusztusi ünnepeken léptek fel Budapesten,

⁴⁴ Pásztortűz, 1939/4–5. 237–240. Nagy Ödön írásában meghatározza az erdélyi néphagyomány-bemutatók célját is, amely nem más, mint „a falu hagyományos műveltségének és művészi értékeinek bemutatása avégett, hogy a falu tudatára ébredjen értékeinek, azokat öntudatosan vállalja és büszkén megőrizzé”, illetve részletesen leírja, hogy szerinte miként kell ezeket megszervezni és működtetni.

⁴⁵ Erről lásd részletesen Pálfi Csaba: *A Gyöngyösbokréta története*. In: *Táncudományi Tanulmányok 1969–1970*. Budapest, 1970. 115–161.

hanem más alkalmakkor is, például 1940. december 6-án, a Magyar Művelődés Házának színpadán. „Erdély bokkrétásainak művészetében talán még közelebről láthattuk és érezhettük, milyen ősi forrásokból táplálkozik a magyar népi művészet, mert az ő táncaikat, szokásaikat, betlehemes és háromkirályos játékaikat, menyegzői hagyományait, farsangi vigasságukat most láttuk először, míg a magyarországi Gyöngyösbokrétát már megszoktuk – talán nem is helyesen – kedves, tarka színházi produkciónak tekinteni és nem többnek, mélyebbnek ennél.” – írja a pesti tudósító, majd a korra jellemző hivatalos népnemzeti ideológia stílusában így folytatja: „Kevés, ha azt mondjuk, hogy amit Kalotaszentkirály, Daróc, Szék, Gyimeslak és Csikméναςág bokkrétáisaitól a viselet nemességében, a nóta, tánc és mindenféle hagyomány ősi zamataiban, mély távlataiban kaptunk, meghatott és elragadott bennünket. Kevés ha csak ennyit mondunk, mert az élmény jelentősebb volt, – a mai Budapest az erdélyi léleknek valami olyan csodálatos szépségéből és költészetéből kapott dus izelítőt és ami még fontosabb: a magyarságnak valami olyan mélységes és szinte érintetlenül ősi formáját ismerte meg, aminőről a mai nemzedékünk talán még álmodni sem mert.”⁴⁶

A bokkrétás csoportok nemcsak a fővárosban, hanem más vidéki településeken is vendégszerepeltek. Például egy dési előadás híréből megtudható, hogy a székiek hogyan mutatták be színpadon hagyományos táncrendjüket 1941 januárjában: „MAGYAR EST A DÉSI VÁRMEGYEI SZÍNHÁZBAN. Az Országos Magyar Bokréta Szövetség engedélyével a „Széki Bokréta” 1941 január hó 25-én este fel 9 órai kezdettel — diadalmas budapesti szereplése után — népi jellegű Magyar Estet rendez a dési Vármegyei Színházban a következő műsorral: Az est megnyitása: Antal Dániel, Emge felügyelő. Széki kesergők. Lassú tánc, csárdás és tempó tánc. Előadás Székről. Tartja: Borbély Lajos nyug. ig. tanító. Polka tánc. Régi énekek. Lakodalmi részletek bemutatása. Hétlépéses tánc. Lóvásár, farsangi játék. Verbunkos tánc.

⁴⁶ Fóthy János: *Erdélyi Gyöngyösbokréta*. In: Pesti Hírlap, 1940/279. 8–9.

Mihály Károly széki ref. lelkész előadása. Kétféle tempó tánc. A zenét a széki cigányzenészek szolgáltatják. Rendező a Törekvés közművelődési egyesület.⁴⁷ Sőt, ezeket a bokrétás csoportokat maga a szövetség szervezettern turnéztatta is, így került sor két erdélyi bokrétás körútra is, amelyek közül például az 1943. január 7–15. között szervezett, Kolozsvárt, Szászrégent, Marosvásárhelyt és Székelyudvarhelyt érintő, „az erdélyi helyőrségek honvédei részére rendezett” előadásokon 10 település 120 fő bokrétása vett részt.⁴⁸

A Gyöngyösbokrétára való **felkészülések** és a budapesti, vidéki **fellépések jelentősen befolyásolták és meghatározták egy-egy adott falu táncéletét**. Ezekre az előadásokra hosszas időszakokon keresztül kellett gyakorolni és próbálni, s mindez a helyi folklór, s ezen belül a helyi népzene és néptánc egyfajta revitalizációját, fellendülését okozta, ez pedig egy sor igen jól táncoló falusi hagyományörzőt eredményezett. Ezért is a Gyöngyösbokréta mozgalom nagy hatással volt a korabeli néptáncutatókra, táncpedagógusokra és táncművészekre egyaránt. Többek között ennek a mozgalomnak köszönhetően bontakozott ki az első magyar néptáncutató nemzedék munkássága. Gönyey Sándor,⁴⁹ a magyar néprajzi filmezés egyik úttörője – aki 1927-ben Tiszapolgáron készítette az első magyar néptáncfilmet – elsősorban ezeket a „gyöngyösbokrétás falvakat” kereste fel táncfilmezés céljából, s ezen a „bokrétás úton” indult el **Molnár István** is terepre gyűjteni.

És hogy volt-e ezekben az években a Gyöngyösbokrétán kívül néptánc Erdély színpadjain? Volt, igaz a Bokréta előtti vagy az azzal párhuzamosan létező kezdeményezések szintjén. Szentimrei Jenő éveken keresztül műsoron tartja és turnéztatja a *Csáki bíró lánya* előadást, a sikersorozat részeként 1940 novemberében eljutnak vele Budapestre és

⁴⁷ Ellenzék, 1940/18. 4.

⁴⁸ Lásd: Gyöngyösbokrétások és honvédek találkozója Kolozsváron. A Székelyföld városaiba látogat el a 120 tagú Gyöngyösbokréta. In: Keleti Ujság, 1943/12. 3.

⁴⁹ Gönyey (Ébner) Sándor (1886–1963) kolozsvári származású biológus, néprajzkutató, filmes-fotográfus, Lajtha Lászlóval közösen írta meg az 1930-as években *A magyarság néprajza* táncról szóló fejezetét.

Molnár István

(Kolozsvár, 1908. szeptember 17. – Budapest, 1987. június 2.) – Táncművész, koreográfus, néptánckutató, érdemes művész (1954). Bukarestben végzett a Testnevelési Főiskolán. 1936-ban tornászként vett részt a berlini olimpián, román színekben. Kolozsvárott, Budapesten és Erfurtban folytatott táncművészeti tanulmányokat. 1939 januárjában mint expresszionista táncos mutatkozott be Párizsban az Archives Internationales de la Danse-ban. Budapesten

1940-ben az Orkesztikai Játékszínben lépett fel. Megalakította a Magyar Művészeti Táncsoportot, amelynek egy éven át volt vezetője.

„Pályafutását előadóművészként kezdte. Érdeklődésében és munkásságában az 1940-es évekre a néptánc került előtérbe. Egyike az első magyarországi mozgófilmes néptánc-gyűjtőknek. A magyar nyelvterület számos pontján készítette felvételeit. Összefoglaló kötetében gyűjtéseit mozdulattipológiai rendszerben tette közzé. Részben néptánckutató munkásságához kapcsolódik táncosképző technikai rendszere, az ún. „Molnár-technika”, amely a klasszikus balett képzési rendszerét kívánja helyettesíteni a néptáncgyűtteseknél. Mint együttesvezető és táncpedagógus a II. világháborút közvetlenül megelőző évektől jelentős szerepet töltött be a különböző ifjúsági szervezetek kulturális mozgalmában. Jelentős amatőr, majd központi hivatásos együttesek művészeti vezetője 1971-ben bekövetkezett nyugdíjba vonulásáig. – Koreográfusi életműve alapján a magyar néptánckutatás egyik úttörőjének tekinthető. Kompozícióiban, amelyek a hazai táncművészet fontos alkotásai, a néptánc formavilágából indul ki, de alkalmilag expresszív elemeket és megoldásokat is tartalmaz. A különböző lírai táncok, szvitek mellett számos koreográfiát alkot a nemzeti műzene partitúráira. Visszatérően foglalkozik a magyar népballadák átköltésével. Számos koreográfiája tanúsítja a nemzeti törté-

nelem és az egyetemes sorsproblémák iránti fogékonyságát.” (Ortutay Gyula (főszerk.): Magyar Néprajzi Lexikon 3. Budapest, 1987. 638.)

„Megkezdte a gyöngyösbokrétás falvak táncainak filmezését, feldolgozását, sőt Kalotaszegen már mélyfúrásnak számító intenzív gyűjtéseket végzett. Legfontosabb tánc típusainkra és táncdialektusainkra kiterjedő gyűjtései nemzeti táncgyűjteményeink első klasszikus darabjai közé tartoznak. A mozgófilmre és fonográfra rögzített táncokat és kísérőzenéjüket az 1947-ben megjelent **Magyar táncbagnyomá-nyok** című művében jelentette meg, amelynek tudománytörténeti újdonsága, hogy az első olyan rendszerezett táncközlés, ami a filmre- vett teljes táncfolyamatokat tartalmazza. A némafilmekről lejegyzett táncok a kísérőzene ritmikai-metrikai értelmezési nehézségei miatt kevésbé rekonstruálhatók. Molnár művészi-pedagógiai tevékenységének köszönhetően tanítványai közül sokan váltak a néptánc elkö- telezett „munkásaivá” (kutatók, koreográfusok, pedagógusok).” (Kará- sony Zoltán: Magyar táncfolklorisztika. In: Folkmagazin 2007/4. 43.)

Pécsre is, ahol a „budapesti kritikusok a híres Gyöngyösbokréta fölé emelik Szentimrei Jenő népballadájának előadását.”⁵⁰ „A Kalotaszegi Ballada Együttes nemrégiben Budapesten szerepelt óriási siker mel- lett” – írja A Kalotaszegi Ballada Együttes 50. jubiláris diszelőadása című beharangozó is.⁵¹ És ugyanígy a Kecseti Kaláka is járta a Gyön- gyösbokrétától független útját, Pálfi Csabát idézve: „a Gyöngyösbok- réta tehát már minden tekintetben készen kapta a magyarországi moz- galomtól függetlenül kialakult, kipróbált műsorral és egyévtizedes múlttal rendelkező kecsseti csoportot.”⁵²

⁵⁰ Ellenzék, 1940/261. 6.

⁵¹ Keleti Ujság, 1941/45. 8. Az említett diszelőadásra 1941. február 25-én került sor a Kolozsvári Magyar Színházban.

⁵² Pálfi Csaba: *Kecsetkislalud a Gyöngyösbokrétában*. In: Béres András – Szentpál Mária (szerk.): *Tánctudományi Tanulmányok 1980–1981*. Budapest, 1981. 321.

A kor filmhíradói által közvetített bálokban is fel-feltűnnek néptáncos produkciók. Például 1941 márciusában Kolozsváron „A farsang utolsó erdélyi bálján a Kézműiparosok Szövetkezete népi táncokat mutatott be” – hangzik el a filmhíradó felvezetőjében, a filmkockákon viszont kalotaszegi táncosokat látunk, egy adott pillanatban pedig a magyarvistai Mátyás István „Mundruc” táncol legényest.⁵³ Vagy 1942 februárjában, az ugyanazon a helyszínen megrendezett „Erdélyi Kárpát Egyesület népviseleti bálján régi táncokat elevenítettek fel” györgyfalvi és székelyföldi táncosok.⁵⁴

A Gyöngyösbokréta mozgalom a második világháborút követő politikai változások nyomán megszűnt (Magyarországon 1947-ben oszlatták fel magát a Szövetséget), hatása azonban Erdélyben is még hosszú időn keresztül meghatározta a néptánc színpadi reprezentációit. Az erdélyi „bokrétás falvakban” hatványozottan erősebb volt a néptánchoz, meg eleve a népi kultúrához való viszonyulás, a népi tradíciók éltetése és művelése. Inaktelkén például ennek a mozgalomnak köszönhetően az 1960-as, 1970-es években a környező nádásmenti falvakhoz képest sokkal több középkorú férfi ismerte és magas színvonalon táncolta a virtuóz kalotaszegi legényest, mivel az 1940-es évek huszonéves nemzedéke szinte testületileg részt vett a Gyöngyösbokréta mozgalomban.

A mojszejevi stilizált formák elterjedése

Az 1940-es évek második felétől a romániai magyar kulturális élet az új kommunista államhatalom által diktált keretekben tudott működni, s ez érvényes volt a fokozatosan kibontakozó romániai magyar néptáncmozgalomra is. A már meglévő falusi, egykori „bokrétás csoportok” mellett újabb hagyományörző együttesek jöttek létre,

⁵³ Lásd: <https://filmhiradokononline.hu/watch.php?id=14074>.

⁵⁴ Lásd: <https://filmhiradokononline.hu/watch.php?id=4528>. Más kérdés, hogy mennyire lehetett „régí” a felvételeken jól látható györgyfalvi gólya...

városokon pedig megjelentek a különböző szakszervezeti és vállalati, valamint iskolai és egyetemista néptáncsoportok. „A kecsetiesek a háborút követően az ötvenes évekig a romániai Magyar Népi Szövetség rendezvényeinek a keretében szerepeltek” – írja Pálfi Csaba.⁵⁵ Például 1948 júniusában Marosvásárhelyen már „18 megye MNSz-szervezetének népi táncos és színjátszó csoportjai, valamint énekkarai mérik össze tudásukat, a Petőfi-verseny keretében. 1848 méltó megünneplésére eddig soha nem látott tömegben mozdult meg a romániai magyarság. 12 énekkar, 17 színjátszó-együttes, 17 táncsoport jelentkezett a versenyekre, amelyeken ott találjuk a bákómegyei csángókat” is.⁵⁶

A kommunista államban a kultúragitációs célok megvalósítását többek között az állandó versenyztetéssel próbálták elérni, ezért folyamatosan „alakultak” újabb és újabb falusi együttesek – általában a helyi kultúrotthonok égisze alatt –, hiszen egy-egy adott települést, szűkebb-tágabb régiót színpadon is meg kellett méretetni.⁵⁷ Viszont ezek az együttesek – a gyöngyösbokrétás korszakhoz hasonlóan – az 1940-es és 1950-es években még elsősorban a saját, tradicionális táncbagyományait mutatták be, a fellépő táncosok és muzikusok számára mindez örökölt, közösségükben még élő és használt és nem a művilég betanított folklórműfajokat jelentve. Így, amikor például a magyarlapádi táncsoport Gyulafehérváron részt vett *Alsófehér megye kultúrotthonainak népi tánc- és dalosversenyén*, akkor a „csoport veze-

⁵⁵ Pálfi Csaba i.m. 323. Mint például 1946 novemberében, amikor Kolozsváron a Magyar Népi Szövetség szervezésében „Vendégül látták a hóstáti földészek Zetelaka és Kecsétkisfalusi székely mivészeit”, s így találkozott a „Haáz Sándor tanár vezette székely táncsoport és a Hóstát ifjusága”. Lásd Világosság, 1946/274. 3.

⁵⁶ Igazság, 1948/151. 2.

⁵⁷ Romániai magyar vonatkozásban az egyik első részletes beszámoló ezekről a versenyekről *A székelyföldi kultúrverseny eredményei és tanulságai* címmel 1949-ben jelent meg a Művelődési Útmutató augusztusi számában, amely szerint a Csík, Maros-Torda, Háromszék és Udvarhely megyék területén végbement kultúrversenyeken 476 község vett részt 13729 szereplővel és több mint 200000 nézővel. A beszámoló egyúttal felsorol a cikkíró szempontjából néhány fontosabb székelyföldi táncsoportot is, sorrendben a gyimesbükkői, gyimesközéplői, csikmadarasi, homoródalmási, ákosfalvi és ürmösi táncsoportok. Lásd Művelődési Útmutató, 1949/8. 49–54.

tő-táncosa mozdulatait alig tudjuk figyelemmel kísérni, olyan gyors és változatos ahogy „pontoz.” – írja Kolozsvári Júlia, s megjegyzi, hogy azért nyert első díjat a lőrincrévi táncsoport, mert „már többször szerepelt színpadon, így könnyebben, otthonosabban mozogtak, mint a magyarlapádiak, akik még csak most vannak másodszer színpadon.”⁵⁸ Így ezeknek a csoportoknak egy része idővel az erdélyi magyar falusi hagyományörzés legfontosabb néptáncgyűtteseivé vált – gondoljunk csak az 1945-ben Balla Antal által alapított **jobbágytelki táncsoport** több mint hét évtizedes működésére.⁵⁹

A versenyeztetés azonban nemcsak együttesekről, hanem személyekről is szólt. Például egy ilyen, a Kolozsvári Magyar Színházban megrendezett országos kultúrverseny tartományi döntőjében a fellépő 24 táncsoport (köztük az györgyfalvi, inaktelki, mérai és széki csoportok) mellett olyan „egyéni táncosok” is versengtek, mint „Antal Ferenc, a messze vidéken ismert kitűnő mérai táncos”, vagy „Inaktelke két káprázatos ügyességű táncosa: Nagy Ferenc és Gergely János, az ördögös gyorsasággal mozgó nagyesküllői Fazekas János s a legjobb györgyfalvi táncos: Vonó János”.⁶⁰

De a „munkás-paraszti” kultúrát ezekben az időkben már a városi (elsősorban városra költözött falusi származású) munkások és kultúrott-

⁵⁸ Világosság, 1949/129. 2. És mindezért igen gyakori, hogy a korabeli tudósításokban a későbbi, Martin György nevével fémjelzett erdélyi néptáncgyűjtések szereplőiről olvashatunk, mint például: „Szamosujvár rajon kultúrotthonai készülnek a IV. országos versenyre. A verseny községi szakaszán 42 műkedvelő csoport vett részt. Szamosujváron a széki, némai, ördögösfüzesi és a szamosujvárnémeti műkedvelők versenyeztek. A színpadon egymás után csendültek fel a román, magyar népdalok és műdalok. Ügyesen táncoltak az Ördögösfüzesi táncsoport szóló táncosai: Osorhean Ioan, Dan Paul és Réti Ferenc. Szépen énekelt Pop Zamfira némai szólóénekes. Nagy sikert aratott a széki táncsoport.” In: Igazság, 1956/120. 3.

⁵⁹ Balla Antal (1926–2008) táncos, népművelő, a jobbágytelki hagyományörző néptáncsoport vezetője. Minderről lásd részletesen Balla Antal: *Együttesünk élete*. In: Művelődés, 1977/11. 18–20.

⁶⁰ Művelődés, 1956/8. 21. A neves és virtuóz táncos mérai cigánymuzsikusról, Berki Ferenc „Árusról” (1931–1995) van szó, aki a mérai táncsoporttal az 1950-es években több ilyen jellegű versenyen is részt vett, s akinek díjazásából – legalábbis a mérai közösségi emlékezet szerint – új padokkal tudták ellátni a helyi kultúrotthont.

honok együttese is színpadra vitték. „Szászötven tagu munkás-ének-kórus és tánc-csoport alakult Kolozsváron” – hirdették 1948 nyarán. A helyi Szaktanács keretében alakuló együttes 16 tagú táncscsoportja „műsorán népi táncok szerepelnek. A vezetőség visszanyul az eredeti népi táncokhoz és ezért elsősorban Kolozs megye legjellegzetesebb vidékeinek: Felek, Gyalu, Bogártelke és Nádasdaroc községeknek népi táncait taníttatja be.”⁶¹ A szakszervezeti „dalos és táncos csoportok” 1950-es országos versenyének első szakaszán már – a korszellemnek megfelelő – „nagy haladás volt tapasztalható a gyárak magyar dalos és táncos csoportjainál. Az eredeti népviseletet megőrzik, örökre eltűnt a színpadról a harosaszájú inguj, árvalányhajas kalap, szivekkel telehimzett bokorugró szoknya vagy a díszmagyar hattyuprémes mentéje az uri világ hazug romantikájú, undorítóan izléstelen kellékei.” És volt már példa az „izlésbeli fejlődésre”: „A brassói tanítók szakszervezetének táncos csoportja néhány héttel ezelőtt még tangóharmonika hangja mellett táncolta a népi táncokat. A kitűnő együttes tánca nagy sikert aratott, de sokan voltak a nézők között olyanok, akik figyelmeztették őket, hogy a székely táncokhoz nem talál sem a tangóharmonika, sem pedig a mezitelen lábszárra huzott rámás-csizma. A tánc-csoport elfogadta a bírálatot s a versenyen már igazi népi zenekarral álltak a nézők elé.” A „haladás” meg természetesen a „jó munkás kultúrvezetők” érdeme, „akik tiltakoztak az ellen, hogy a népi táncokat a magukat nagy táncszakértőnek feltoló polgári izlésű lecsuszott tánctanárok és tanárnők tanítsák be. Ezek a „szakértők” éveken keresztül huzztak fizetést a gyárak kulturcsoportjaitól, szabadon garázdálkodtak az új terepen és ráerőszakolták izlésbeli eltévelyedéseiket a csoportokra. Tánciskolás modorral, kifacsart balett-figurákkal rontották meg az eredeti népi táncok szépségét. Ezeket a hivatásos tánctanárokat a legtöbb üzemből sikerült már kiszorítani. A népi táncokat már a csoportnak azok a tagjai tanítják be, akik maguk is a nép fiai lévén a népi táncoknak valóban ismerői és szakértői.”⁶²

⁶¹ Romániai Magyar Szó, 1948/225. 4.

⁶² Romániai Magyar Szó, 1950/786. 4.

A székelyföldi Gyöngyösbokrétára hivatkozott „megszakítatlan hagyományt” szándékozott folytatni **Kacsó András**,⁶³ aki Székelyudvarhelyen munkás fiatalok részvételével 1957. október 7-én, az akkori rajoni Művelődési Házban megalakította a **Vadrózsa** folklóregyüttest, „az Udvarhely környéki falvak népi táncainak, népdalainak, népi játékaiknak gyűjtése, színpadra vitele céljából.” Ez az udvarhelyi táncscsoport már egy tudatosan nagy repertoárra törekvő, sok előadást tartó együttes volt, amelynek „eredeti feldolgozásaiból megemlítünk egy párat: *Polkás szvit* (1955), *Korondi aratótánc* (1956), *Sófalvi korsós tánc* (1957), *Farcádi csikós tánc* (1958), *Kecseti táncok* (1959), *Felsősófalvi leánytánc* (1960), *Sóvidéki szvit* (1961), *Árvátfalvi legényes* (1962), *Az új élet* című lakodalmas tánc (1963), *Korondi tánckettős* (1964), *Kalotaszegi legényes* (1965), *Szatmári táncok* (1966), *Korondi szvit* (1967); táncos balladafeldolgozásaink: *Görög Ilona* (1968), *Kádár Kata* (1969), *Fogoly katona* (1970); *Csíki táncok* (1971), *Sóvidéki farsang* (1972) stb. Ezenkívül az együttes műsorán hazánk más tájegységeinek táncaiból és a testvérnépek táncaiból összeállított számok is szerepelnek. Helyben és vidéken évente negyvenöt-ötven egész estét betöltő előadást tartottunk.” – számol be később maga Kacsó.⁶⁴

Mindezekkel egyidejűleg – értelemszerűen – a fiatalabb nemzedékek számára is alakultak néptáncgyüttesek. 1950 nyarán a „temesvári 22. számú magyarnyelvű elemi iskola tanulóí szorgalmas tanulás mellett az évváró iskolai ünnepélyre román, magyar és orosz néptáncokat tanultak be”,⁶⁵ 1958 decemberében a marosvásárhelyi „román és magyar iskolák közös kultúrműsorán” a „Bolyai Farkas Középiskola táncscsoportja székely táncot” mutatott be,⁶⁶ 1959 májusában a tordai

⁶³ Kacsó András (1932–1987) néptáncos, néptáncoktató, folklórgyűjtő, népművelő. Sikeres együttesvezetőként és táncoktatóként rengeteg tanítvánnyal foglalkozott, akik közül többen a későbbi marosvásárhelyi, sepsiszentgyörgyi és csíkszeredai hivatásos és félhivatásos népi együttesek táncosai vá vagy szakirányítóivá váltak.

⁶⁴ Kacsó András: *A székely táncoktatás Seprődítől napjainkig*. In: *Művelődés*, 1974/11. 32.

⁶⁵ Romániai Magyar Szó, 1950/863. 4.

⁶⁶ Vörös Zászló, 1958/295. 1.

3. számú magyar tannyelvű középiskolának „3 tánc csoportja, 14 tagu zenekara és 100 tagu énekkara van”,⁶⁷ és az iskolai tánc csoportokra vonatkozó korabeli adatokat hosszasan lehet sorolni. 1952-ben alakult meg a kolozsvári **Bolyai** Tudományegyetem egyetemista **tánc csoportja**, **Dombi Imre** vezetésével.⁶⁸ 1952-ben „általános tetszést váltott ki a Bolyai egyetem tánc csoportjának kalotaszegi tánca”,⁶⁹ 1954-ben egy országos körútra készülvén bemutattak „egy rekrutajelenetet, majd egy szép korondi lakodalmi táncot”,⁷⁰ 1956. május 19-én a kolozsvári Egyetemiek Házában pedig a „Bolyai táncosai a marosszéki, a székely lakodalmas és a fonó-táncukat adták elő osztatlan sikerrel.”⁷¹ Az együtttest, amely a Bolyai Tudományegyetem önállóságának 1959-es megszüntetéséig működött – Dombi Imre után többek között Barabás Sándor egykori diák és Domokos István tánctanár is vezették.⁷²

Az összkép tehát messze nem volt egységes, a széles spektrum a saját táncait előadó falusi hagyományörző csoportoktól a népies műtáncok továbbélését biztosító városi csoportokig tartott. Ugyanakkor,

⁶⁷ Igazság, 1959/111. 3.

⁶⁸ Dombi (vagy Domy) Imre (1922–1988) kolozsvári táncművész, koreográfus, a Kolozsvári Magyar Opera balettmestere és a helyi balettkola tanára, aki a korabeli néptáncmozgalom egyik meghatározó elméleti és gyakorlati szakemberének számított. „A népi táncmozgalom alkotó híve; főleg gyermektáncok ismertetésével és tervezésével szerepel a Művelődés és Napsugár hasábjain s az Ifjúsági Könyvkiadó műsorfüzetében (1955); ifjúsági színdarabok betéttáncait (*Kék virág*, 1961) és cselekményes táncait (*Pionír-köszöntő*, 1964) dolgozza ki, két kötetben ismerteti Kolozs tartomány, illetve megye népi koreográfiáját (I. *Kolozs tartományi népi táncok*, Kolozsvár 1967; II. *Kolozs megyei népi táncok*, Kolozsvár 1971), mindkettő a helyi Népi Alkotások Háza kiadásában jelent meg. Ugyancsak helyi kiadás a Kolozs megyei Művelődési és Nevelési Bizottság gondozásában megjelent *Kalotaszegi népi táncok* című munkája (1972), melyben a mozdulatok grafikai lejegyzésénél a Vasilescu-Sever-féle új táncírási módszert használja fel, s a kalotaszegi táncszvit zenéjét Márkos Albert feldolgozásában közli.” – írja róla a lexikoni szócikk, lásd Balogh Edgár (főszerk.): Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 1., Bukarest, 1981. 415–416.

⁶⁹ Ifjómunkás, 1952/167. 2.

⁷⁰ Előre, 1954/2048. 1.

⁷¹ Igazság, 1956/120. 1.

⁷² Erről lásd részletesen Györffy Éva: *Díjnyertes diákok*. In: Előre, 1956/2798. 3.

mintegy egységesítő stílusjegyként – a szovjet mintájú kultúrpolitika hatására – a szocialista országok színpadi táncművészetére jellemző **mojszejevi stilizált formák** egyre szélesebb körű elterjedése jellemezte ezeknek a rajoni és tartományi, majd megyei és országos vetélkedőkön fellépő hagyományörző és műkedvelő erdélyi néptánc csoportoknak a produkcioit.

Hogy milyen eszmék formálták ezt a stilizált néptáncvilágot? „A múlt hagyományai csak akkor értékesek, ha azok a jelenben is alkotóerejük” – vallotta maga **Igor Mojszejev**,⁷³ ezért „a népi táncot nem etnográfiai hűséggel kell a balettbe beépíteni. Nem a folklór szolgai fotografálására van szükség, hanem arra, hogy a klasszikus balettet megtermékenyítsük, élő jellemet vigyünk bele, a művészetnek a nép által életre hívott kifejezéseit.”⁷⁴ Tehát Mojszejev a néptáncot elsősorban a klasszikus balett megújulási forrásának tekintette. Szerinte a táncművészet „az érzelmeket, eszméket, képeket a ritmus és a térbeli kompozíció törvényei szerint harmonikus és kifejező mozdulatokkal tolmácsolja. A népi tánc a nép szellemi és anyagi kultúrájának [...] egyik legragyogóbb és legélőbb kifejező eszköze.” Mégis „felvetődik a kérdés: vajon lehetséges-e a népi táncot érintetlen formájában a színpadra vinni? Ezt a kérdést minden esetben külön kell eldönteni. Nem minden nép táncművészete áll azonos színvonalon. Van népi tánc, amely olyan tökéletes, hogy csak helyes elsajátításáról és hű tolmácsolásáról lehet szó. Vannak azonban olyan táncok is, amelyeknek körvonalai gyengék, nem eléggé kifejezők és tartalmukat, mozdulataikat és térirajukat illetően sok elem csak csírájában található meg bennük” – folytatja előadóművészi fejtegetését (amelyik – valljuk be – igencsak távol áll egy néptánc-kutatói nézőponttól), majd megfogalmazza a mojszejevi ars poeticát: „Ha a koreográfus tökéletesen megértette a tánc lényegét, akkor kétségtelenül jogában

⁷³ Igor Mojszejev (1906-2007) világhírű táncos, balettmester, koreográfus, együttes-szervező, aki 1937-ben alapította a „Mojszejev” együttest, amelyik rövid időn belül a színpadi néptánc szovjet, majd valamennyi volt szocialista ország modelljévé vált.

⁷⁴ *Balett és valóság*. In: Uj Világ – A magyar-szovjet barátság lapja. Budapest, 1952/20. 7.

áll kifejleszteni a meglévő elemeket, de természetesen csak a tánc eszméjével és jellegével összhangban. Minden igazi művész, aki kidolgoz egy táncot, legyen akár hivatásos balettmester, akár népi táncos, a maga sajátos technikai és kompozíciós kifejezési módjait használja. Az egyik alkotásában a kifejezés plasztikussága uralkodik, a másikban a térrajz, a harmadikban a táncmozdulatok és kombinációk virtuozitása és gazdagsága. Ezek a tulajdonságok együttesen határozzák meg a tánc stílusát.” Magyarán Mojszejev nem tartotta a tradicionális néptáncot a maga valójában színpadképesnek, egyáltalán kiforrott táncnyelvnek, így azok reprezentációit csakis stilizált alkotások formájában képzelte el. Természetesen mindezt egy avított kultúrideológia mentén: „A nemzeti stílust a nép történelme, életmódja, kultúrája, vérmérséklete határozza meg. Ha olyan mozdulatokat viszünk bele a táncba, amelyek az adott népre nem jellemzőek, vagy az eredetitől eltérően adjuk elő, elrontjuk a tánc stílusát, eltorzítjuk jellegét.” Mojszejev ezen sorai tulajdonképpen az általa is propagált karaktertánc körülírásának is tekinthetők, hiszen a táncos szakirodalom jelentős részében karaktertánc alatt mai napig az „európai népek stilizált néptáncait” értik. (A tánclépések etnikus voltának hangsúlyozása nonszensz: egy adott táncművészetben a mozdulatelemek nem lehetnek etnikusak, például nem létezik magyar, román, német stb. páros forgás, csak páros forgás.) Végül az említett kultúrideológia esszenciája: „A koreográfia művészet, miként a szovjet művészet többi ága, formájában nemzeti és tartalmában szocialista, amíg a nemzeti forma különbözővé teszi az egyes szovjet népcsoportok táncát, addig a tartalom közelebb hozza, egyesíti őket.”⁷⁵ Összegezve a mojszejevi táncszeme lényegét: a különböző formájú és karakterű táncokat egységes tartalommal kell gyúrni, ennek eszköztára pedig az egységes stilizált formakincs.

⁷⁵ A Szovjetunió népi táncai. Írta: Igor Mojszejev, Sztálin-díjas népművész, a Szovjet Állami Népi Táncgyűttesének vezetője. In: Előre, 1951/162. 2.

Mojszejev eszméit és munkásságát figyelték, ismerték⁷⁶ és követték Romániában is,⁷⁷ így a színpadi néptánc mojszejevi stilizált formái rövidesen elterjedtek és szinte egy fél évszázadig meghatározták az erdélyi magyar (és napjainkig a román) néptáncos előadásokat. És nemcsak a stilizált formák terjedtek el, hanem a mojszejevi eszmeiség is. Például a pártállam által propagált szovjet mintájú internacionalista testvériség jegyében gyakori volt más nemzetiségek és nemzetek táncait színre vinni,⁷⁸ a koreográfiákat minél nagyobb tánckarral és kísérő zenekarral létrehozni, sőt, az énekeket külön (és szintén nagy létszámú) kórossal előadni (ez valószínűleg Mojszejevnél is a klasszikus balett-előadásokból adódik: a balett táncosok nem énekelnek...).⁷⁹ Mindezek mellett azonban a legnagyobb „újítást” a **témás tánc** meghonosítása jelentette.

„Napjainkban az új életkörülmények között élő újítusú ember, a szocializmust építő társadalom jelenlegi fázisait bemutató témás

⁷⁶ „A szovjet koreográfusok a táncban a népek lelkialkatának, érzésvilágának, nemzeti vonásainak kifejezőjét látják, amelyben gazdag hagyományok összpontosulnak és nemcsak a népek szokásai, a társadalmi kapcsolatok, hanem a táj jellege is tükröződik. Mojszejev népi táncgyűjtésének műsorán – mint a többi ilyen együttesén is – a szovjet népek nagy családja minden tagjának népi, nemzeti táncai szerepelnek. E táncok megőrizték az illető nép művészetének nemzeti sajátosságait; ugyanekkor – a balett színvonalán álló táncgyűjtés követelményeinek megfelelően – bizonyos elemi stilizáltak, míg másokat az új körülményeknek megfelelően továbbfejlesztettek.” Kozma Elza: *Az élet öröme. A Mojszejev népi táncgyűjtés kolozsvári előadásairól*. In: *Igazság*, 1957/5. 1.

⁷⁷ „Felszabadulásunk óta állandó segítséget és útmutatást kaptunk a Szovjetunió legkiválóbb szakembereitől, akik a Szovjetunió gazdag népművészetének tapasztalataival segítettek bennünk.” Dombi Imre: *A népi táncmozgalom fejlődése hazánkban*. In: *Művelődési Útmutató*, 1954/8. 43.

⁷⁸ Például 1949 szeptemberében a kolozsvári Egyetemi Diákház dísztermében sorra kerülő estély keretében a „Herbák János-gyár kiváló táncscsoportja egy kozák és egy ukrán táncban bizonyította be, hogy a hivatásos táncgyűjtések mellett is figyelemreméltó a tudása és teljesítménye.” Lásd *Világosság*, 1949/219. 2.

⁷⁹ „A táncosoknak nem szabad kettős munkát végezniük, mert kifulladás, a tánc pedig lassú és elveszíti táncszerűségét. Ha nincs a faluban zenész, ajánlatos egy 16–20 tagú egyszólamú kart beállítani, amely a színpad előtt énekel.” – írja Haáz Sándor *Fejlődő népi tánc kultúránk és a III. országos verseny néhány tanulsága* című cikkében, lásd *Művelődési Útmutató*, 1954/10. 23.

táncok kreálására törekszünk.” – vallja Dombi Imre, majd körülírja a témás tánc mibenlétét: „Így sok esetben alkalmunk volt látni témás táncokat, amelyek tükrözték egyes vidéken lakó emberek jellegzetes szokásait, foglalkozásukat, a munka iránti szeretetüket, új magatartásukat, gyönyörű népviseletüket.” Tehát témás táncnak számít egy hagyományos aratóbál vagy lakodalmas színrevitele, de témás tánc lehet a kommunista ideológiák közvetítése is: „Rendkívüli jelentőségű a témás táncok mozgósító ereje is. A helyesen alkalmazott téma, mint például egy kollektív gazdaság életéből merített téma, beszédesen bizonyítja a kollektív élet, a közös munka nagyobb eredményeit és így ösztökéli dolgozóinkat kollektív gazdaságok alakítására. Szintén nagy szerepe van a témás táncoknak a maradiság, a miszticizmus elleni küzdelemben.”⁸⁰

Egy diktatórikus pártállamban valamennyi műkedvelő és hagyományőrző táncegyüttesnek illet alkalmazkodni a hivatalos úzushoz. Ugyanakkor tudvalevő volt, hogy a hazai néptáncmozgalom ez irányú változásait csakis egy központosított és felülről irányított „szakembergárdával” lehetett elérni, ezeket pedig a Népi Alkotások Tartományi Házai biztosították.⁸¹ Például 1955-ben, készülvén a IV. országos szakszervezeti kultúrversenyekre, a „marosvásárhelyi Népi Alkotások Tartományi Házának dolgozói, az illetékes szervekkel együttműködésben, a kultúrmunka minőségének és tartalmának megjavítását kívánják elősegíteni. Kézdivásárhely, Sepsiszentgyörgy, Csík, Gyergyó és Erdőszentgyörgy rajonokban a népi táncsoportok vezetőinek 2–2 napos felkészítését, falusiakét és városiakét együtt, végezzük el a „Kisegyüttes” táncsoportjának 12 tagja gyakorlati bemutatóival. A 2–2 napos gyakorlati kiképzést a második napok estéjén a rajon

⁸⁰ Dombi Imre i.m. 43.

⁸¹ „A művelődésügyi minisztérium és a Népi Alkotások Háza a tartományi és rajoni néptanácsok kultúrosztályain keresztül irányítja a kultúrotthonok munkáját. A néptanácsok kultúrosztályai szakemberekkel kibővített kollektívakkal nyújtanak állandó segítséget kultúrotthonainknak és így biztosítva van népművészetünk helyes úton való fejlődése.” – Dombi Imre i.m. 44.

kultúrcsoportjainak bevonásával, a kisegyüttes közreműködésével a Művelődési Útmutató és a Cultura Poporului anyagából összeállított műsoros esttel zárjuk.⁸² A szóban forgó „Kisegyüttest” erre az alkalomra toborozta a Népi Alkotások Tartományi Háza a „marosvásárhelyi üzemek és intézmények legjobb táncosaiból” azon célból, hogy „az eredeti népitáncok bemutatásával a népi táncokat elferdítő műkedvelő táncsoportok előtt például szolgáljon és bemutassa, hogyan lehet megőrizni, kidomborítani és továbbfejleszteni a táncok népi jellegét.”⁸³ És milyen konkrét eredményeket értek el egy-egy ilyen tanfolyammal? Például a „táncsoport vezetők marosvásárhelyi tanfolyama főleg gyakorlati volt, a román és székely karakter-gyakorlatok mellett, megtanulták a tartomány román, magyar és német táncait is, valamint egy orosz táncot.”⁸⁴ A kurzus munkamódszerére pedig jellemző az alábbi tudósítás: „Álljanak párba az elvtársak s táncoljanak el egy csárdást – mondja Haáz Sándor a Népi Alkotások Tartományi Házának táncirányítója, a tanfolyam vezetője. Mikor elhallgat a zene s megállnak a párok, már van is néhány megjegyezni valója. Az egyik sarokban a táncosok mereven tartott lábbal feleltek a zene ütemére, két pár pedig forgás közben külső lábbal dobbantott. Egyik sem jellemző a székely népi táncra. Aztán Zakariás Mária, a Lázár Ödön üzem munkása, Bustya Róza, a Petőfi Sándor bőr- és kesztyűgyár munkása, Csegedi János, a Textila Mures szabója, s a többiek, a marosvásárhelyi tánckisegyüttes 16 tagja, 4–5 tanfolyamhallgatót vesz gondjaiba, hogy együtt tanulják a székely táncok lépéseit, a sirülőt, a vettetőst, az egydobbantást s a többi táncelemeket.”⁸⁵

⁸² Benkő János: *Jobb műsoranyagért*. In: Művelődés, 1955/12. 23.

⁸³ *A táncsoportok tevékenységének megjavítását szolgáló előadások*. In: Vörös Zászló, 1955/267. 2. A „válogatott táncosokból” álló Kisegyüttes bizonyos értelemben közvetlenül az Állami Székely Népi Együttes egyik előzményének tekinthető.

⁸⁴ Haáz Sándor: *Készülünk a IV. országos szakszervezeti kultúrversenyekre*. In: Művelődés, 1955/12. 25.

⁸⁵ Benkő János: „Rózsa, rózs...” In: Vörös Zászló, 1955/283. 1.

A már idézett Dombi Imre mellett ilyen táncszakértőnek számított **Haáz Sándor**⁸⁶ is, aki több elméleti jellegű írásában kifejti a néptáncművelés megújítását célzó lehetséges törekvéseket. Például Haáz megkülönbözteti és egyfajta fejlődési folyamatként tárgyalja a „bemutató jellegű”, a „terepelt”, a „megokolt”, a „szöveges témás” és végül a „szöveg nélküli, szórakoztató-nevelő témás” táncokat.⁸⁷ Az elsőt „kiinduló alapformának”, de egyúttal idejeműltnak tartja,⁸⁸ a másodikat „színpadi alakzatok beállításával tudjuk elérni”, mert „a táncokat feladatunk külsőleg átváltoztatni”, a harmadik pedig már egy lépéssel közelebb visz a témás táncokhoz, mivel „valamennyi tánc akkor van helyesen felépítve, ha meg van okolva, vagyis benne van az, ami a táncolási kedvet kiváltja.”⁸⁹ A szöveges témás tánc „átmeneti forma a témás táncok felé. Magába foglalja az előző három formát (bemutató jelleg, terepelés, okolás), de kívánalom, hogy egy meghatározott általános téma köré fogja az egész táncot. A mondanivalót – amit a mindennapi életből kell meríteni – a téma könnyebb megoldása végett

⁸⁶ Haáz Sándor (1912–2007) székelyudvarhelyi tanár, néprajzos, grafikus, aki szintén a korabeli néptáncmozgalom egyik meghatározó elméleti és gyakorlati szakemberének számított. „1954-től a marosvásárhelyi Népi Alkotások Házában táncszakirányító, majd az Állami Székely Népi Együttes táncmestere, koreográfusa és szótűmtervezője (1956–64). Ezt követően nyugdíjazásáig (illetve még utána két évig) a marosvásárhelyi 2. számú Általános Iskola rajztanára. 1974-ben nyugalomba vonult, haláláig szakirodalmi és népművészeti munkásságának élt. Néptáncmozgalmi szakdolgozatait 1954 óta közli a Művelődés; tánc, mozgás és viselet összefüggéseit elemzi a Korunkban (1973/7). Saját rajzaival illusztrált tanulmányokkal szerepel a Népismereti dolgozatok 1978 és A Kis-Küküllő vidéki magyar népművészet (1978) című gyűjteményes kötetekben; rajzaival jelent meg Gazda Klára *Gyermekevilág Esztelneken* című munkája (1980)” – írja róla többek között a lexikoni szócikk, lásd Balogh Edgár (főszerk.): Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 2., Bukarest, 1991. 154.

⁸⁷ Erről részletesen lásd Haáz Sándor: „*Mi újat vigyünk bele a táncokba?*” In: Művelődési Útmutató, 1955/6. 49–51. és 1955/9. 49–50.

⁸⁸ „A bemutató jellegű táncokat nagyrészt kóralakban egy „bejövőssel” és „kimenőssel” szokták táncolni. Az eredeti tánclépéseket igyekeztek hűen minden változtatás nélkül visszaadni. [...] Éveken keresztül csak bemutató jellegű táncokat táncoltak csoportjaink, de ezeknek ideje hanyatlóban van. Főleg ott nyilvánvaló ez, ahol jól működő és régi csoportok csak bemutató jellegű táncokat táncoltak.” – Haáz i.m. 6/49.

⁸⁹ Haáz i.m. 6/49–51.

szövegek mondásával kell összekötni.” Végül a szöveg nélküli, szórazótató-nevelő témás táncok alatt pedig „az időszerű táncokat értjük, amelyek egy gondolatot, témát jelenítenek meg kizárólag táncsal. Mondanivalójuk a hagyományokból és a mai életből vett kérdéseket tartalmazza.” Haáz itt kihangsúlyozza a feldolgozás fontosságát is: „a kötöttségért egyformán bele kell nyúljunk úgy a megjelenítésbe, zenébe, mint a viseletbe, de kellő tapintattal. Nem lehet a táncokat naturalista módon vinni színpadra, vagyis egyszerűen lemásolni a falusi táncokat. Ezzel nem értünk el semmit, ez csak fényképszerűen hatna. Arra törekedjünk, hogy táncunk egy szép festményhez hasonló művészi alkotás legyen.” Ugyanakkor szerinte gondot kell fordítani a produkciók világos és közérthető voltára: „Mit akarunk előadni? – ez a cselekmény, (téma). Miért? – ez az eszme, s egyben a tartalom is. A tánc eszmei mondanivalói: népünk vidám, jókedvű, felszabadult örömeit maga tudja kialakítani, tud szeretni, tud boldog lenni, a káros tényezőket magából ki tudja vetni.”⁹⁰

Viszont a kivitelezéshez magas tánctudás igényeltetik, „így elengedhetetlen a táncos helyes magatartása, mozgása. Ne elégedjünk meg tessék-lássék kivitelezéssel, hanem gondosan tanítsuk be a táncosokat szép és kifejező mozgásokra. [...] A táncos helyes magatartását legjobban azokkal a gyakorlatokkal (karakter táncokkal) tudjuk elérni, melyeket tanfolyamokon lehet elsajátítani.”⁹¹ Ezeket a tanfolyamokat,

⁹⁰ Haáz i.m. 9/49–50. Amúgy érdekes, ahogyan a mojszejevi stilizált formák is továbbéltetik a színpadon „feldolgozandó” néptáncról ezt a képzetet (s egyben közízlést), amit már a gyöngyösbokrétás mozgalom is közvetített: az állandóan mosolygó, boldogan mulató és táncoló nép stilizált színpadi megjelenítésének képzetét. Mintha a hagyományos táncművészet egy kimeríthetetlen örömforrás volna az emberiség számára, s így a táncra perdülés együtt járna egy állandó (és sokszor értelmetlen) vigyorgással. Ez a képzet elfedi/felejteti, hogy a tánc mindig is egy nagyon komoly dolog volt (gondoljunk csak rituális formáira), és ma is az, főképp a művészeti formáiban. (De az a néptánc hagyományos közegében is: ha jól megfigyeljük a falusi táncosokat, elsősorban a táncra, a táncos párra, illetve a muzsikásokra igen figyelő és összpontosító arcokat láthatunk. A táncmulatság tehát nem azonos magával a táncsal.) (Minderről lásd részletesen Kőnczei Csongor: *Táncos ellenpontok II.* In: *Művelődés*, 2006/5. 23–24.)

⁹¹ Haáz i.m. 9/50.

illetve eleve a táncok színpadi megjelenítését pedig megfelelő **szakemberek** kell elvégezzék, avagy szintén Haáz Sándort idézve: „A fejlődés törvénye megkívánja, hogy táncaink fejlettebb, tudatosan irányított formanyelv felé igazodjanak. A népművészetet nem elég megőrizni, hanem szakszerűen tovább is kell fejleszteni. Ezt a munkát csak jól képzett szakemberek végezhetik el.” És, hogy a „népművészet értékeit a műkedvelő csoportok hivatottak művészi formában a színpadról tolmácsolni. A tolmácsolás csak magasabb művész formában történhetik, amit jól képzett szakemberek irányításával érhetnénk el.”⁹² Haáz emiatt sürgeti az oktatók képzését, sőt minősítését, a jó koreográfiák terjesztését, s a táncegyüttesek színvonalának növelésében az utánpótlás-nevelés fontosságát is hangsúlyozza. És mindent összevetve tulajdonképpen egy képzett táncegyüttes igényét is megfogalmazza: „A vidéki városok csoportjainak rendszeresen be kellene mutatniuk egy-egy jól sikerült cselekményes táncot, viszont erre sem idő, sem anyagi lehetőség nincs. Ezt olyan együttes tudná megoldani, amelynek elsőrendű feladata éppen hasonló bemutatók megtartása lenne. Az együttest sürgősen létre kellene hozni.”⁹³

Az Állami Székely Népi Együttes létrejötte

Az Állami Székely Népi Együttes – a marosvásárhelyi Maros Művészegyüttes elődje – 1956. október 1-én alakult azzal a céllal, hogy összegyűjtse, feldolgozza és színpadon bemutassa a romániai magyarok, románok, németek és más nemzetiségek népdalait, táncait, szokásait, s előadja „azokat az új kórusműveket, zenekari szerzeményeket és témás

⁹² Haáz Sándor: *Gondolatok és javaslatok a negyedik országos verseny után*. In: *Művelődés*, 1956/10. 3.

⁹³ „Sokkal inkább kellene foglalkozni az ifjúság iskolai ének- és tánc-nevelésével óvodás, pionír, középiskolás és főiskolás korban. Az utánpótlás igen lényeges kérdés akkor, amikor nem egy faluban már tudatosan kell bevinni a népi tánccokat.” Haáz i.m. 4.

táncokat, melyek a régi és legújabb folklórkutatásaink eredményeire épültek.⁹⁴ Az együttes 134 taggal kezdte tevékenységét, ebből 60 kórustag, 24 táncos, 24 zenekari tag, 25 fős műszaki és adminisztrációs személyzet, valamint egy művészeti vezető. Az együttes mellett már 1957-ben létrejött egy 170 fős gyerek énekkar és táncsoport is,⁹⁵ amelyet 1969-ben áthelyeztek a marosvásárhelyi Pionírházhoz. 1961-től az együttes nevét *Állami Dal- és Táncegyüttesre* változtatták, majd 1970. február 1-én, az időközben nemzetközi hírnevet szerző énekkara a helyi Állami Filharmónia kórusaként működött tovább, miközben 1970. szeptember 1-től újból átnevezték és egyúttal át is szervezték a táncegyüttest: az immár *Maros Művészegyüttes* 60 fős létszámmal szintén a Filharmónia keretei között működött egészen 1980 májusáig, amikor ismét önálló intézményé vált, s azóta is ezen név alatt működik külön magyar és külön román részleggel.⁹⁶ Az együttes egyik szervezője és egyben alapító igazgatója Hajdu Zoltán volt. Őt követte igazgatóként Szalman Lóránt karmester, az együttes alapító karvezetője, majd Tóth Erzsébet, az együttes vezető népdaléneke, az 1970-es átszervezés után pedig Székely Dénes, az együttes egykori táncosa és koreográfusa, aki 1981-ig töltötte be a művészeti igazgatói munkakört.⁹⁷

⁹⁴ A K. J. monogrammal aláírt *A nép új táncosai és dalosai* című írás így folytatódik: „A színpadi jelmezeket különböző hazai tájak népviseletei helyettesítik, a dekorációkhoz népművészetünk sajátos elemeit használják fel. Azzal, hogy állandóan zsúfolt nézőtér előtt mutatják be mindazt, ami tánc- és zenekultúránkban eredeti népi jellegű és népszerűsítik témás táncainkat, legújabb kórus- és zenekari műveinket, a könnyű és dekadens polgári ízlés maradványai ellen harcolnak, igényességre nevelik közönségünket, fejlesztik ízlését és arra serkentik, hogy a mindennapi életben is egyre határozottabban forduljon el a kozmopolita, a néptől idegen polgári táncoktól s a népeink által megőrzött, felelős művészeink által továbbfejlesztett táncokat és dalokat vallja magáénak.” In: *Művészet*, 1958/5. 15.

⁹⁵ „A 140 tagú együttes ének- és tánckarból, népi zenekarból áll, mely újabban létszámon felül, gyermek ének-, tánc- és zenekarral bővült.” K. J. i.m. 15.

⁹⁶ Minderről lásd részletesen Adamovits Sándor vonatkozó lexikoni szócikkét (In: Dávid Gyula (főszerk.): *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon* 3., Bukarest, 1994. 485–486.) és az *Igaz Szó 25 éves a Maros együttes* című összeállítását (In: *Igaz Szó*, 1982/8. 147–166.)

⁹⁷ Hajdu Zoltán (1924–1982) költő, műfordító, szerkesztő; Szalman Lóránt (1929–2007) zenetanár, karvezető, karmester; Tóth Erzsébet (1929–2011) színész, népdalénekes; Székely Dénes (1935–2011) tanár, folklorista, néptáncos, koreográfus.

Versenypályázat

A Magyar Autonóm Tartomány Népi Együttesének Igazgatósága 1956 november hó 24–25-én a marosvásárhelyi Kultúrpalotában versenyvizsgát rendez.

Felvételre kerül:

60 énekkari tag;

24 népi táncos;

24 zenekari tag, a következő hangszerekre: 13 hegedű, 2 cselló, 2 brácsa, 2 bőgő, 2 cimbalom, 2 klarinét, 1 fuvola.

Verseny feltételek:

1. Kifogástalan egészségi állapot.

2. A magyar (székely) folklór ismerete.

3. Táncosok korhatára nőknél: 16–22 év, férfiaknál 17–25 év.

4. A versenyvizsgán az alábbi feltételeknek kell megfelelni:

Táncosoknál: ritmusérzék, ének, zenei hallás, mimika, rugalmasság, rögtönzési készség, legalább egy erdélyi magyar (székely) népi tánc ismerete.

Zenekari tagoknál: egy ismert mű lejátszása (népdal vagy népdal-feldolgozás), ismeretlen darab játszása első látásra.

Kórus-tagoknál: három népdal eléneklése, hangjegyismeret, zenei hallás és ritmusérzék.

5. Azok a pályázók, akik valamilyen népi hangszeren is játszanak (cimbalom, citera, furulya, gordon, stb.) előnyben részesülnek.

6. A jelentkezés a versenyvizsgára Írásban történik, 1956 november hó 23-án déli 12 óráig. Minden pályázónak fel kell tüntetnie eddigi hivatásos és műkedvelő művészi tevékenységét. A Jelentkezést a népi együttes Igazgatóságának címére kell elküldeni.

Érdeklődők bővebb felvilágosítást (írásban is) a következő címen kaphatnak:

Népi Alkotások Tartományi Háza, Tg.-Mures–Marosvásárhely, Szovjet Hősök tere 1. szám, telefon: 26-79.

Marosvásárhály 1956 október hó 19.

Igazgatóság

(Igazság, 1956/257. 2.)

Az Állami Székely Népi Együttes hivatásos táncosait tehetséges műkedvelőkből toborozták, hiszen Romániában a táncművészeti képzés hosszú évtizedeken keresztül kizárólag a balettiskolákra korlátozódott.⁹⁸ Ezzel szemben az együttes zenei irányítását már a kezdetektől képzett szakemberek végezték: a már említett Szalman Lóránt mellett az együttes karmesterei és karvezetői, illetve a különböző kórusművek és népzenei feldolgozások alkotói valamennyien hivatásos muzsikusok, zeneszerzők voltak, mint Birtalan József, Birtalan Judit, Hencz József, Hubbes Walter, Kozma Mátyás, Márkos Albert, Szabó Csaba, Szarvady Gyula, Tóth Sándor és Zoltán Aladár, hogy csak a fontosabbakat említsük, ezért sem véletlen az 1970-ig tartó „állami dalegyüttes” komponens szakmai elismertsége. És ugyancsak ezért az együttes valamennyi koreográfiájának zenei szerkesztését is az 1990-es évekig az említett zeneszerzők jegyzték.

Az együttes már az első, 1957. május 31-én sorra kerülő *Erdélyi képek* című zenés-táncos bemutatkozásával nagy sikert ér el. „Népünk jött be testestül-lelkestül az Állami Székely Népi Együttes májusvégi első estélyén a marosvásárhelyi Művelődés Háza színpadára, hogy ne csak a szemnek, fülnek és észnek, hanem a szívünknek is művészi, közös nagyörömet szerezzen a zsúfolt nézőtéren.” – kezdi beszámolóját Molter Károly író, aki részletesen bemutatja a műsorszámokat, rögtön az elején külön értékelve a felcsendülő dallamvilágot: „az egész estély különböző dallamstílusai is igazolták a valódi népművészet ápolásának és folytatásának, fejlesztésének szükségességét! A feladatok sok-

⁹⁸ 1948–1950 között működött Kolozsváron egy Táncművészeti Főiskola a Román Művészeti Intézet (a mai Képzőművészeti Egyetem elődje) keretében, ahol a színpadi műtáncok (elsősorban a klasszikus balett) mellett néptáncot is oktattak: a fakultást vezető Octavian Stroia román, Elekes Dénes pedig magyar táncokat tanított. A főiskola azonban a kolozsvári felsőfokú művészeti oktatás 1950-es átszervezésével megszűnt, így felsőfokú táncművészeti oktatás később csak a színművészeti egyetemek tanrendjében szerepelt. Erről részletesebben lásd Mariana Pintile: *Debutul învătămantului coregrafic la Cluj (1948–1950)* [A kolozsvári táncművészeti képzés kezdetei (1948–1950)] – <https://balletmagazine.ro/de-balet/debutul-invatamantului-coregrafic-la-cluj-1948-1950/>.

féleségében többször váratlan sikert vívtak ki a szereplők, aminek oka leginkább a népművészetből kitetsző vagy felcsattanó közösségi hatás volt. Kodály Zoltán *Jelige* című bevezető műve dalszerű felszólításnak érzett az igazi magyar zene megbecsülésére és érzelmi megítélésére. És hatása most jóval nagyobb volt, mint a jobban ismert nyugati remekművéké, vagy tisztább, őszintébb volt ezúttal, mint amilyennel a minap és régebben hallgatták a Kodály- és Bartók-zenét a nyugati dallam-ízlésre nevelt nemzedékek.” Itt fontos megjegyezni, hogy a korszak magyar népi együtteseivel közreműködő hivatásos magyar zeneszerzők a népzenei feldolgozások területén a „bartóki és kodályi utat” tekintették mintának, viszont a hangzó eredmény – elsősorban a táncok kísértében – gyakran messze maradt mindettől.

Konkrétan miként készült el egy-egy ilyen műsorszám? Például az előadás második részét képező *Viszik a menyasszonyt* című székely lakodalmas játékot „Seprődi János eredeti gyűjteményének fölhasználásával Seprődi Anna lakodalmas játéka nyomán alkották meg többen. Hubesz Valter a zenéjét írta meg, a táncokat Haáz Sándor állította össze, a táncok betanításában közreműködött Éghy Gizella,⁹⁹ a táncművészet jólismert tanárnője. A díszleteket és ruhákat Törökné Földes Edit tervezte, a

⁹⁹ Éghy Ghyssa, eredetileg Égi Gizella (1905–1982) temesvári származású táncművész és táncpedagógus, a 20. századi romániai magyar táncművészet meghatározó alakja. „1924-ben anyja bécsi magániskolájában (Institut für hygienisch-harmonische Körperkultur) szerzett diplomát, ahol a század eleji modern irányzatoknak megfelelően a Mensendieck-Dalcroze-Duncan módszer szerint indítják el; ugyanakkor a bécsi opera balettmestereitől klasszikus balettet tanul. Többször fellép az osztrák fővárosban, majd Budapesten. 1924-ben Aradon telepedik le. Erdély minden nagyobb városába ellátogat önálló műsoraival. Színpadi táncai saját elképzelései és koreográfiája alapján készültek. Leghíresebb tánckompozíciói: *Nénia*, *A háború szelleme*, *Gótika*, *Illúzió és valóság*. Az irodalomból Villon *A szép fegyverkovácsné panasza öregségében*, Babits *Danaidák*, Ady *Sírni, sírni, sírni* című versei ihlették táncait (az Ady-verset Zala Béla aradi szavalóművész közreműködésével mutatta be). Magániskolájában a modern mozgás- és táncművészetet ápolta. 1949-től a Szentgyörgyi István Színművészeti Intézetben tanított mozgásművészetet, intézetével együtt költözött Marosvásárhelyre (1954), s negyedszázados tanári működés után 1974-ben vonult nyugalomba. 1957-től a Székely Népi Együttes koreográfiai irányítója volt.” – írja róla a lexikoni szócikk, lásd Balogh Edgár (főszerk.): *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon* 1., Bukarest, 1981. 435–436.

tánczenét meg az éneket pedig Szalmán Loránd vezényelte. A lakodalmas játékok egészében Hajdu Zoltán, ismert költőnk rendezte.”¹⁰⁰

Az Állami Székely Népi Együttes, illetve később a Maros Művészegyüttes a következő években, évtizedekben sok száz előadást tartott belföldön és külföldön egyaránt,¹⁰¹ nevezetesebb táncos bemutatói (mivel az énekkar és zenekar gyakran tartott csak zenei műsorokat is) 1990-ig a következők voltak: *Az aranyszörű bárány* (1958), *Májusi virágcsokor* (1960), *Bokréta* (1962), *Napfényes föld* (1963), *Szürettől farsangig* és *A virágzó Marosmentén* (1964), *Az Avastól a Küküllőig* (1966), *Felsütött a napsugára* és *Perdülj szoknyám* (1968), *Este guzsalysban* (1969), *Szívárvány havasán* (1971), *Királyfalvi szőlőhegyen* (1972), *Szállj el, páva* (1973), *Tiszta források* (1975), *A fény felé* (1976), *Körtánc* (1978), *A testvériség körtánca* (1979) *Fenyvesek alján* és *Ugorj a táncba* (1981), *Ünnepel a falu* (1982), *Falu végén muzsikaszó* és *Marosmenti táncok* (1983), *Marosmenti füzes alatt* (1985).¹⁰²

A „Maros Együttes” hatása a romániai magyar színpadi néptáncra

Az Erdély-szerte folyamatosan turnézó, a helyi és központi rádiókban és a bukaresti RTV Magyar Adásában állandóan közreműködő Maros Művészegyüttes a korszak falusi és városi hagyományőrző és műkedvelő néptáncscsoportjaira igen nagy hatást gyakorolt, előadástí-

¹⁰⁰ Molter Károly: *Az Állami Székely Népi Együttes köszöntése*. In: Korunk, 1957/7. 919–922.

¹⁰¹ Külföldi szereplései Adamovits Sándor vonatkozó lexikoni szócikke szerint: Jugoszlávia (1969), NSZK (1972), Magyarország (1975, 1980), Mongólia, Korea, Kína, Szovjetunió (1977), Csehszlovákia (1990), Franciaország (1991). Az együttes egy kisebb csoportja 1971-ben és 1978-ban az Amerikai Egyesült Államokban és Kanadában is vendégszerepelt.

¹⁰² Erről lásd részletesebben a Maros Művészegyüttes honlapját: <https://www.marosme.ro/tort.php>.

Korabeli sajtófotón a Maros Művészegyüttes (Igaz Szó, 1982/8.)

lusban és színpadi koreografáltságban egyaránt. „A népi együttesünk pusztá szereplésével fontos szerepet és feladatot vállalt máris a vidéki művelődési otthonok színvonalemelésére, falusi karvezetők, vidéki táncsoportok tanítóinak kiképzésére, tehát nemcsak tiszta népi művészetet mutat be, hanem a zene jövődő mestereit is a népzene

forrásainak lelki tájaira vonza.” – írja már az indulás pillanatában Molter Károly.¹⁰³ És tény, hogy a Maros Együttes követendő mintává vált a hazai műkedvelő néptáncmozgalom számára: mind az együttes felépítésében (nagy tánckar, énekkar és zenekar), mind a műsorok szerkesztésében (szolisztikus népdalfeldolgozások és kórusművek váltakozása táncos műsorszámokkal, mindezek át- és felvezetése során pedig a népi humor megjelenítése¹⁰⁴), mind a koreográfiák létrehozásában (témás koreográfiák, táncszvitek), mind a vicces jelenetek és a már említett mojszejevi stilizált táncformák követésében a Maros Együttes lett az etalon, a Maros Együttest próbálták több-kevesebb sikerrel követni és utánozni.

Például 1959-ben a brassói Kultúrpalota Magyar Népi Együttesének bemutatkozó előadása több szempontból is igen hasonlított az Állami Székely Népi Együttes bemutatkozó előadására: „A Kodály „Jelige“ című kórusművével nyitott műsor, amelyben további Kodály művek váltakoztak népdalokkal és székely népi táncokkal, bebizonyította, hogy az együttes jó úton halad célkitűzései felé.” – írja a tudósítás a „közel 100 főnyi együttes” műsoráról, amelynek második, szintén témás része igazodott a helyi néprajzi tájegységhez: „Mindjárt indulásakor vállalkozott az együttes a Sztálinváros közelében levő csángó Hétfalu félig már feledésbe ment dalainak, táncainak, hagyományos szokásainak felkutatására és színpadra vitelére. [...] A bemutató előadás műsorának második része ennek a gazdag kincsestárnak legszebb gyöngyszemeit csillogtatta meg a színpadon. A falusi téli esték hagyományos szokásainak, a guzsalyosnak keretében felcsendültek az ősi csángó dalok, balladák, népmesék. Láttuk a hétfalusiak gyönyörű férfi táncát, a boricát. Mindezt eredeti, színpompás népviseletben; a néptanács többszáz ezer lejt adott rendelkezésére az együttesnek a ruhák beszerzésére.” Az együttest szintén műkedvelőkből toborozta

¹⁰³ Molter i.m. 920.

¹⁰⁴ Ebben a műfajban a leghíresebb Szélyes Sándor (1932–2006) népdalénekes volt, aki a Maros együttes alapítótagjaként több évtizeden keresztül anekdotákkal fűszerezve konferálta az együttes műsorait.

Reiff István művészeti vezető,¹⁰⁵ ezért „helyenként megmutatkozott a színpadtechnikai ismeretek hiánya is. Egészében véve azonban művészi élményt nyújtott, azt a reménységet ébresztette a nézőkben, hogy ha a művészi irányítók és hivatásos szakemberek tovább haladnak a megkezdett úton, ha tovább tudják fejleszteni a tehetségekben gazdag gárdát, olyan művészi közösséget alakíthatnak majd ki, amely eljut az országos hírnévig és sikerig is.”¹⁰⁶ Hogy kik voltak ezek a „művészeti irányítók és szakemberek”, akik az 1980-as évekig „tovább haladtak” ezen a mojszejevi úton?

„A népművészet spontán jellegét úgy váltja fel a tudatosság, mint a hagyományos kultúrát az írásos kultúra. A versenyeken a néptáncnak azonban sajátos, korszerű formája alakult ki: *a színpadi néptánc*. A legfontosabb feladatunk az, hogy egy magasfokú színpadi táncművészet megteremtésével utat nyissunk a táncbágyományoknak új módon való megőrzésére és továbbfejlesztésére. S ennek a folyamatnak a kibontakozásával elő kell segítenünk azt is, hogy a népművészet és a hivatásos táncművészet egyre közelebb kerüljön egymáshoz.” – hirdeti meg 1959-ben szinte programszerűen a színpadi néptánc küldetését Szöllősi János, a Maros Együttes egyik táncosa.¹⁰⁷ Ezen elvárásnak megfelelően, az 1960-as évektől a Maros Együttes egykori táncosai közül kerülnek ki azok a „táncmesterek”, akiknek munkássága több évtizedig – közvetlen vagy közvetett módon, azaz általuk vagy őket másolva –

¹⁰⁵ Reiff István (1926–2007) brassói tanár, színpadi író, folklórgyűjtő, néptáncgyűttes-szervező. „Munkássága az iskolai műkedvelő és népművészeti mozgalmakhoz kapcsolódik: összegyűjtötte és a Brassó Lapokban színpadi feldolgozásban közölte a hétfalusi csángók körében élő guzsályos, mátkásodási és lakodalmas szokásokat; megszervezte s az általa 1949-ben létrehozott iskolai táncscsoport hagyományát felelevenítve irányította a Búzavirág népdal- és néptáncgyűttest, a megyei művelődési ház keretében működő Rozmaring Népi Együttest és a feketehalmi Gyöngyvirág Együttest, amelyekkel nyilvános előadásokon és a televízióban is bemutatta az általa színpadra alkalmazott *Görög Ilona balladáját*, a *Csáki bíró lányát* és Benedek Elek *Három kívánság* című meséjét.” – írja róla a lexikoni szócikk, lásd Dávid Gyula (főszerk.): Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 4., Kolozsvár, 2002. 497.

¹⁰⁶ *Bemutatkozott a sztálinvárosi Magyar Népi Együttes*. In: Előre, 1959/3485. 6. Sztálinváros Brassó kommunista megnevezése volt 1950–1960 között.

¹⁰⁷ Szöllősi János: *A táncbágyomány múltja és jövője*. In: Művelődés, 1959/5. 33.

meghatározta a romániai magyar színpadi néptáncművészetet. Ilyen volt Domokos István, a Maros Együttes egyik első koreográfusa,¹⁰⁸ Kelemen Ferenc,¹⁰⁹ Lőrincz Lajos,¹¹⁰ Székely Dénes, majd később Jánosi József és Venczel Károly, hogy csak néhány ismertebb nevet említsünk.

A „szakemberi” elismerés azonban nemcsak a gyakorlati színpadi művészetre, hanem ennek elméleti háttérére is vonatkozott, a gyűjtéstől a feldolgozásig, a néptáncutatástól a szakpublikációkig. Már az 1940-es években jelentek meg olyan kiadványok, táncleírások és gyűjtemények, amelyeknek szerzői táncmesterek voltak, mint például

¹⁰⁸ Domokos István (született 1928-ban) korondi származású koreográfus, aki „táncmesteri pályáját 1948-ban kezdte Kolozsvárt. 1954-től az Állami Magyar Opera, 1956-tól a marosvásárhelyi Dal- és Táncegyüttes koreográfusa. Cikkei és táncleírásai 1959-től jelennek meg a Művelődésben és a Napsugárban. Román, magyar és szász táncjáték-kötetei részben népi táncgyűjtemények, részben táncfeldolgozások a mozgás leírásával, terrajzokkal és ábrákkal” – írja róla a lexikoni szócikk, lásd Balogh Edgár (főszerk.): Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 1., Bukarest, 1981. 417–418.

¹⁰⁹ Kelemen Ferenc (született 1944-ben) marosvásárhelyi származású tanár, koreográfus, művészeti író. „Kora ifjúságától foglalkoztatja a népi táncművészet: a marosvásárhelyi Székely Népi Együttes táncosa (1965–67), ugyanott a Népi Művészeti Iskolában tánctanár (1967–71), majd az Egyetemisták Művelődési Házának művészeti irányítója. Közben 1973 és 1982 között mozgásművészeti kollégiumokat tartott a Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskolán. A marosvásárhelyi főiskolások táncegyüttesével, amelyet 1967-ben alapított s azóta is vezet számos országos díjat és helyezést nyert. Felkérésre mint vendég több színházi előadás koreográfiáját készítette el Marosvásárhelyen és Székelyudvarhelyen. [...] A Csáky Zoltán indította *Kaláka* első két népi hagyományt ápoló adásának előkészítésében mint koreográfiai szakértő vett részt. Kiterjedt szervezői és irányítói munkásságot fejt ki hagyományörző falusi együttesek alapítása és irányítása terén, így Szentgericén, Székelykálon, Magyardeállon. Az Előre, A Hét, Igaz Szó, Korunk, Művelődés, Új Élet és Vörös Zászló hasábjain 1967-től rendszeresen megjelenő írásaiban főként a népi táncművelés, mozgás- és színművészet elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozik. 1970-től a Román Rádió Marosvásárhelyi Stúdiójának külmunkatársa. Előszóval és hazai vonatkozású könyvesszettel látta el Szentpál Márta *Játékos ritmika* című művét (1981).” – írja róla a lexikoni szócikk, lásd Dávid Gyula (főszerk.): Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 3., Bukarest, 1991. 667–668.

¹¹⁰ Lőrincz Lajos (1931–2014) korondi származású EMKE díjas koreográfus, táncmester és művelődésszervező. A marosvásárhelyi Székely Népi Együttes alapítója, táncosa és koreográfusa 1970-ig, amikor részt vett a sepsiszentgyörgyi Vadrózsák Népi Együttes alapításában. Később a marosvásárhelyi Népi Alkotások Házának szakirányítója, majd 1990-től a Maros Művészegyüttes magyar tagozatának vezetője, innen vonult nyugdíjba 1993-ban. A táncoktatás és koreografálás mellett jelentős gyűjtőmunkát is végzett.

Elekes Dénes¹¹¹ vagy Dombi Imre, s ezek száma az 1960-as évektől megsokszorozódott, amikor az említett táncmesterek egyben „szakírókként” is felléptek, akik közül kiemelkedett az igen termékenyen publikáló Kelemen Ferenc. Ezek a publikációk viszont nem feleltek meg sem a tényleges etnográfiai és táncelméleti szakirodalomnak, sem a korszerű és szakszerű táncleírásoknak. Egyrészt, mert tulajdonképpen hiányzott az adekvát elméleti képzettség, másrészt, mivel a „néptánc az elemzett korszakban elsőrendűen annak a tömegmozgalomnak az alapját képezte, amely a népi kultúrát volt hivatott reprezentálni, bevallottan politikai célzattal”, s ezért „a néptánc kutatása és reprezentatív felhasználása együttesen szolgált (volna) egy magasabb célt: ezt a magasabb célt többféleképpen fogalmazták meg a néptáncmozgalom különböző megvalósulásainak aktivistái, propagálói, egy dologban azonban egyetértettek: **a néptánc kutatás nem szakmai kérdés, hanem közügy...**”¹¹²

A minta tehát adott volt, s ennek eredményeképpen a következő években sorra alakultak újabb és újabb néptáncsoportok, közöttük 1970-ben két székelyföldi félhivatásos együttes is, a Hargita és Kovászna megyei Szakszervezeti Tanácsoknak alárendelt csíkszeredai **Hargita** és sepsiszentgyörgyi **Vadrózsák**. A „félhivatásosság”, mint egy művészeti együttes jogi kategóriája romániai sajátosság: az adott együttes vezetősége, zenekara és énekes szolistái hivatásosak, a táncosok – és adott esetekben az énekesek – pedig műkedvelők. Egy sor szakszervezeti, vállalati együttes működött így – és román vonatkozásban működik a mai napig.

¹¹¹ 1949-ben alakult meg a kolozsvári Folklór Intézet, ahol rövid ideig Elekes Dénes néptánckutatóként dolgozott. Ugyanebben az évben jelent meg a Faragó József néprajzkutatóval közösen írt és szerkesztett *Táncoljunk, daloljunk!* című kötet, amelyik a kor néptáncmozgalmának egyik első forráskiadványa volt.

¹¹² Lásd Könczei Csilla *A halva született harmadik ikertestvér. Nyilvános beszéd a nem létező romániai magyar tánckutatásról a hatvanas–nyolcvanas években*. In: Jakab Albert Zsolt – Keszeg Vilmos – Szabó Árpád Töhötöm (szerk.): *Kultúrakutatások és értelmezések*. (Krizsa Könyvek, 32.), Kolozsvár, 2008. 147.

A csíkszeredai Hargita elődje az 1958-ban alapított helyi rajoni kultúrház néptáncegyüttese volt, amelynek alapító vezetője egy volt „marosos”, a csíkrákosi származású Kosz Szilveszter volt. Erre a csoportra alapozva jött létre a Hargita, amelynek alapító táncmester-koreográfusa Kacsó András egyik tanítványa, Toró Emil volt, az ő segítőtársa pedig Lakatos Anna, aki szintén egykor a Maros együttesben táncolt. A sepsiszentgyörgyi Vadrózsák Népi Együttes 1970. szeptember 1-én alakult, amikor a megyei előjáróságok beiktatták „Hubesz Walter karmestert, Say Károly koncertmestert és Lőrincz Lajos táncmestert. Az együttes célja, hogy felszínre hozza és értékesítse vidékünk zenei- és tánc hagyományait, hozzájáruljon megyénk művészi életének magasabb szintre való emeléséhez. Ugyanakkor nagyobb lehetőség nyílik az amatőr csoportok tevékenységének fokozására, az igazi tehetségek felfedezésére.”¹¹³

A három székelyföldi együttes, a hivatásos Maros, és a volt táncozói közreműködésével alapított félhivatásos Hargita és Vadrózsák az 1970-es években sokat turnézott belföldön és külföldön egyaránt, vidéki népszerűségüket falujáró előadásaikkal növelték. Mindennek (és a televíziós szerepléseiknek) köszönhetően döntően befolyásolták a korszak műkedvelő néptáncmozgalmának előadói stílusát, színpadi megjelenését. Viszont a másolat már nem az eredeti, még a stilizált formák átvételében sem. Mert a mojszejevi stilizált formák magas szintű előadásához komoly balett-technika szükségeltetik, ámde ennek eljáratítása a műkedvelő csoportok szintjén elmaradt, így az 1980-as évek egyre több egyre gyengébb amatőr magyar néptáncegyüttes működött országszerte.

A csökkenő minőség ellenére a nyilvános színpadi szereplés elsődleges fóruma továbbra is a versenyeztetés maradt, sőt, „a helyzet fokozódott”. A kínai kommunista kulturális forradalom mintájára 1976-ban a Szocialista Művelődési és Nevelési Tanácsok első kongresszusa elhatározta egy romániai műkedvelő tömegmozgalom, a „**Megéneklünk,**

¹¹³ *Megalakult a Vadrózsák együttes.* In: Megyei Tükör, 1970/144. 16.

Románia” (*Cântarea României*) országos fesztivál elindítását. A „szocialista nevelés és kultúra” permanens fesztiváljaként számontartott rendezvénysorozat 1989 decemberéig tulajdonképpen kerete lett az ország szinte minden kulturális tevékenységének, így a színpadi néptáncnak is. Kezdve az óvodai-iskolai csoportoktól egészen a különböző falusi, szakszervezeti vagy vállalati csoportokig, mindenki a helyi, megyei és országos szinteken versenyzett. (Ami változott az 1950-60-as évekhez képest, hogy a repertoárokból elmaradtak a „testvéri népek” táncai, viszont a magyar együttesek számára kötelezővé vált román táncok előadása is.)

Összegezve: a szocialista Romániában a színpadi magyar néptánc többnyire alkalmazkodott a korszak kultúrpolitikájának stilizáló, „feldolgozó” és (mindezekért is) kétes néprajzi hitelességgel bíró hivatalos folklórfelfogásához, kivételt képezvén azok a falusi néptáncgyüttesek, amelyek a saját hagyományos tánckultúrájukat vitték színpadra. És ebben a közegben jelent meg 1977-ben a városi táncházak revival mozgalma...

„Le a színpadról” – Az erdélyi városi táncházak¹¹⁴

Mi a táncház?

A táncház a hagyományos népi tánckultúra „táncos” háznál rendezett, a spontán tánckedvet szolgáló, kötetlen formájú táncalkalma. A táncház sajátos formája alakult ki a mezőségi Széken, ahol a nemzedékenként kialakult rend szerint szombat este, vasárnap és néha hétköznap – például farsang, sorozás, vagy névnap esetében – táncoltak. Széken Felszeg, Csipkeszeg és Forrószeg szerint elkülönülve, akár egyidejűleg is tarthattak táncházat, mivel minden szegnek állandó zenekara volt. A táncéletnek ez a sajátos megnyilvánulása, amelyik magában foglalja a táncrendezés, a táncillem, azaz táncbéli viselkedés és a táncrend szabályrendszerét, a parasztság közösségi életrendjének régies mozzanatait őrizte meg.¹¹⁵ Ezt az elnevezést és formát vették át azok a fiatalok, akik – négy budapesti néptáncegyüttes (a Bihari, a Bartók, a Vasas és a Vadrózsák) és azok vezetői (hangsúlyosan Lelkes Lajos, Novák Ferenc, Stoller Antal és Timár Sándor), valamint néprajzos

¹¹⁴ A jelen fejezet két, már közölt tanulmány összesítésének változata, lásd: Köncei Csongor: *A 35 éves erdélyi táncház rövid történeti áttekintése*. In: Halmos Béla – Hoppál Mihály – Halák Emese (szerk.): „Meg kell a búzának érni”. A magyar táncházmozgalom 40 éve. Európai Folklór Intézet, Budapest, 2012. 139–144. és *Az erdélyi városi táncházak közvetlen előzményeinek sajtóforrásai*. In: Lipták Dániel – Richter Pál – Salamon Soma (szerk.): *Amerre én járok*. Tanulmányok a 70 éves Pávai István tiszteletére. Budapest, 2021. 257–276.

¹¹⁵ Erről lásd részletesen Pesovár Ferenc: *A tánc általános alkalmi*. In: Dömötör Tekla (főszerk.): *Magyar Néprajz VI*. Budapest, 1990. 211–226.

szakemberek, népzene- és néptáncutatók (ez utóbbiak közül hangsúlyosan Martin György), és nem utolsósorban a kor vezető humanitelmiségeinek hathatós segítségével – a mezőségi Szék község táncházait mintának tekintve megszervezték 1972-ben Magyarországon a városi táncházak revival (‘egy hagyományos szokás újraélesztése’) jellegű mozgalmát.

Az erdélyi táncházak közvetlen előzményei

Az erdélyi táncházak közvetlen előzményeinek elsősorban a tradicionális hangszeres népzene és a vokális népdal hiteles megszólaltatásának igényére, valamint a hagyományos folklórt mellőző korabeli stilizált „színpadi néptánc” elutasítására vonatkozó eszmék és gondolatok nyilvános térben való elterjedését tekinthetjük. Ugyanakkor – a fennálló totalitárius rendszer zárt határai ellenére – a városi táncházak megjelenése Erdélyben is szorosan összefüggött a beat nemzedékre jellemző újhullám terjedésével, pontosabban ennek sajátos kelet-európai változataival, az 1970-es évek ifjúságának folk- és régizenei mozgalmával, és természetesen nem maradt visszhang nélkül az 1972-ben induló magyarországi táncházmozgalom sem.¹¹⁶ És mindezen eszmék romániai nyilvánosságát a korszak magyar nyelvű elektronikus és írott sajtója jelentette.

A tradicionális vokális és hangszeres népzene, illetve néptánc hiteles megszólaltatásának és bemutatásának igényét már az 1970-es évek elején megfogalmazták néprajzkutatóink, elsősorban etnomuzikológusaink. Szenik Ilona 1971-ben az Electrecord lemezvállalat ma-

¹¹⁶ Az erdélyi városi táncházak közvetlen előzményei között szokták emlegetni a hagyományos néptáncot propagáló iskolai néptáncoktatást és az ennek eredményekénti néptáncelőadások szervezését is, viszont ezek inkább tekinthetők a felsorolt tényezők következményének, a párhuzamosan alakuló városi táncházakhoz hasonlóan.

gyar népzenei kiadványait kritizálva írja, hogy az „utóbbi években szerencsésen sokasodó nyomtatott népdalkiadványok napok alatt fogynak el a könyvüzletekből. A széles körű érdeklődés egyik oka feltétlenül az, hogy népdalkiadványaink a tudományos és művészi-nelvelő szempontokat össze tudják egyeztetni a népszerűsítővel. De a nyomtatott kottakép, bármily hű a lejegyzés, még a szakértőnek is holt anyag marad, ha nem ismeri annak élő formáját. Ezt a hiányt pótolhatnák eredeti előadásról készült lemezek. Hazánkban a magyar népzene páratlanul gazdag. Sok kiváló népi előadónk van, akik közül a közönség legfeljebb a televízió pár perces adásaiból ismer egyeseket. Személy szerint is megérdemelnék, hogy művészetüket ne csak a népzenei archívumok örökítsék meg, hogy ők, a hagyomány legkiválóbb őrzői, a hagyomány felfrissítésének is aktív részesei legyenek. Kétségtelen, hogy a szakembereken kívül a népdalkiadványok olvasói is örömmel fogadnának egy ilyen kezdeményezést. Miért kapnak népzene címen »népdalcsozor« helyett »burjánscsozorot«, itt-ott egy-egy virággal? A magyar népzene propagálása terén egyetlen lemezgyártó vállalatunk ez ideig semmit sem tett, sőt a dilettantizmust pártfogolta. Pedig nem tartjuk lehetetlennek, hogy – akárcsak a könyvkiadásban – a népzenei lemezkiadásban is össze lehessen egyeztetni a tudományos igényt a népszerűsítővel.”¹¹⁷ Jagamas János szintén egy 1971-ben készült interjúban figyelmezteti a falusi karvezetőket, hogy „a műdal világából átkölcsönzött előadóművészi fogások csak ronthatják a népdal megszólaltatás művészi hitelét – erre ez úton hívom fel a tapasztalatlanabb kórusvezetők figyelmét. Azt tanácsolnám: elsősorban az illető falu élő népdalkincséből énekeltesse s az előadás jellegét bízzák a falusiak kollektív ízlésére, a helyi hagyományra.”¹¹⁸

A kolozsvári Korunk folyóirat 1973-ban egy teljes tematikus lapszámot szentelt a hagyományos népi zene- és táncművelés helyzetelmzésének.¹¹⁹ Könczei Ádám *A mi táncházunk* című bevezető, prob-

¹¹⁷ Szenik Ilona: *Népdallemezek?* In: A Hét, 1971/43. 8.

¹¹⁸ Lásd *Zenetudós a kórustalálkozóról*. In: A Hét, 1971/48. 8.

¹¹⁹ Lásd Korunk 1973/7.

lémafelvető és akár vitaindítónak is tekinthető írásában már olvasható a későbbi táncházszervező iránymutató gondolata, amely szerint a „táncagyományaink nemcsak muzeális megőrzésre valók, és amennyire örvendünk színpadi térhódításának és diadalainak, annyira kívánjuk, hogy vissza is hasson, s visszaszálljon a táncparketre is – a passzív befogadás mellett személyes művészi önkifejezéssé. Ifjúságunk jelentős részének – a táncos műsorok többségének merev egyoldalúsága miatt – általában nincs is módjában választania, egyáltalán élnie vele.”¹²⁰ És figyelemre méltó – az amúgy népdalfeldolgozásokat és népzenei hangszereléseket is jegyző zeneszerző – Zoltán Aladár *Autentikus talpalávaló* írásának utolsó két bekezdése is: „A falu életében a néptánc és a hangszeres népzene elválaszthatatlan egységben él. Néptáncmozgalmunk minden szintjén (a falusi tánctól az operaszínpadig vagy a tévé képernyőjéig) állandóan hangoztatott szempont az autentikusságra való törekvés. Nem beszélhetünk eredetiségről mindaddig, amíg ez nem valósul meg a zenében is. A népzene szellemétől idegen hangszeres alkalmazása (akkordeon, szaxofon, elektromos gitár), gyenge műdalok belopása a repertoárba (A csizmámon nincsen kéreg, Áll a malom, A dorozsmai szélmalom, Lakodalom van a mi utcánkban), a szűkített szeptimes, pusztán funkcionális, »vendéglői stílusú« harmonizálás – mindez megfosztja szépségétől, eredetiségétől a zenét éppúgy, mint a rá járt táncot. Az autentikusságtól távol álló népi zenekaraink munkájának megjavításához széles körű intézkedés szükséges. Össze kell gyűjteni a még imitt-amott működő, hagyományos stílust és repertoárt követő falusi zenekarok teljes anyagát, illene földolgozni s kiadni, népszerű stílusban megírt szakkönyvet adni a műkedvelő népi zenekarok irányítóinak a kezébe, rádióban, tévében, hanglemezen népszerűsíteni mindezt. Megérné a fáradságot...”¹²¹

Az idézett írások, szövegrészek mellett ugyanazon lapszám hátsó oldalain olvashatunk azonban a hagyományos néptánc feldolgozásá-

¹²⁰ Könczei Ádám: *A mi táncházunk*. In: Korunk, 1973/7. 999–1000.

¹²¹ Zoltán Aladár: *Autentikus talpalávaló*. In: Korunk, 1973/7. 1023.

nak fontosságának hangsúlyozásáról és méltatásáról is, hiszen a téma kiemelt „szakértőinek” – az adott korszakra jellemzően – elsősorban az akkori hivatásos koreográfusokat tartották, így elsősorban őket kérték fel a lapszám szerzőinek, mint például a Magyar Állami Népi Együttes művészeti vezetőjét, Rábai Miklóst (*Az én ars poeticám*), vagy a marosvásárhelyi Állami Székely Népi Együttes két egykori táncosát és koreográfusát, Kelemen Ferencet (*Töprengések táncművészetünk-ről*) és Székely Dénest (*Népi tánc a színpadon*). S hogy például kiknek a rovására? Könczei Ádámot idézve: „Nem közölhattünk – terjedelmi okokból – konkrét, leíró jellegű gyűjtéseket sem a jelenből, sem a múltból – mindössze a levéltári kutatás fontosságának érzékeltetésére mutatunk be néhány érdekes művelődéstörténeti adalékot. Nem térünk ki többek között olyan szakemberek munkásságára, mint Martin György, aki erdélyi táncaink legjobb ismerője, aki a magyar és román akadémia között létrejött megállapodás alapján kutatta táncfolklórnkat, s akinek az egyik jelentős dolgozatát a *Művelődés* is közölte.¹²² Nem méltatjuk Domokos Pál Péter tevékenységét, aki pedig az egyik legnagyobb szabású tánc történeti munka, *A moreszka Európában és a magyar nép hagyományai*ban szerzője.”¹²³

A következő években – mintegy az erdélyi városi táncházak közvetlen írott előzményeként – **megjelennek a tradicionális folklórt mellőző korabeli stilizált színpadi „néptáncos” és „népzenei” produkciók elutasításainak publikált formái** is. Könczei Ádám 1975-ben a *Művelődés* hasábjain követeli az RTV Magyar Adásától, hogy *Hitelesebbet hitelesebben!*: „Nem az a baj, hogy a televízió szívesen foglalkoztatja a hivatásos vagy félhivatásos együtteseket és előadókat. Az viszont már inkább, hogy szerepeltetésük túlon-túlteng a tehetséges eredeti népi előadók rovására. Úgy látszik, hogy továbbra is szívósan

¹²² Martin György: *Egy erdélyi férfitánc szerkezeti sajátosságai. Kalotaszegi legényes*. In: *Művelődés*, 1969/5. 43–49.

¹²³ Könczei Ádám: *A mi táncházunk*. In: *Korunk*, 1973/7. 1001. A hivatkozott tanulmányt lásd Domokos Pál Péter: *A moreszka Európában és a magyar nép hagyományai*ban. In: *Filológiai Közöny*, 1958. 27–45. és 1959. 194–223.

tartja magát az a nézet, mely szerint a folklór csak »megtámogatva« adható elő, s csak a hivatásosok tolmácsolásában színpadképes.» Ezért a Magyar Adásnak „a hivatásos együttesek kamatoztatása mellett [...] nagyobb teret kellene szentelnie az eredeti népi előadásoknak, rendszeres sorozatok keretében, sosem elégedve meg a véletlenekkel, hanem a szakemberek segítségével mindig a legtehetségesebb népi előadók és a legértékesebb, legszebb, leghitelesebb és legjellemzőbb népi alkotások felkutatására törekedve, meg nem alkuvó kitartással.”¹²⁴ Pávai István 1977-ben írja – dicsérvén a Demény Piroska népzenekutató által szerkesztett, eredeti néptáncokat és népzeneket bemutató rádiós és televíziós műsorokat¹²⁵ –, hogy „a népzene, néptánc itt megemlített tulajdonságai nem találhatók meg a »hivatásos« népdalénekesek, népzeneészek, tánccsoportok műsorainak többségében. Ezért méltányolnunk kell azt a figyelmet, amit a tévé szerkesztősége a közeljövőben az eredeti népzene megismertetésének szentel, amennyiben Demény Piroska elhangzott műsorát több, más mezősi falvak zenéjét, táncát megjelenítő adás fogja követni. Jó volna, ha a Mezőség után a Gyimesre is sor kerülhetne, hisz ez a két tájegységünk a leghagyományőrzőbb. Egyszer elhangzott tévéműsor azonban népi kultúránk igazi értékeinek magunkévátételéhez nem elég. Többször kell hallanunk, látnunk ugyanazt a zenét, táncot, előadásmódot, ahhoz, hogy műveltségünk szerves részévé váljék. Helytelennek, sőt károsnak tartjuk azt a felfogást, amely az eredeti népzene egzotikumként kezeli, mint ilyent akarja bemutatni és tiltakozik az ismétlése ellen.”¹²⁶ A széki származású Bödör András pedig így fogalmazza meg kritikáját a hagyományos néptánc és a színpadi néptánc viszonylatában: „A hagyományok megőrzésére több gondot kellene fordítani. A Maros Művészegyüttes néha próbálja utánozni a széki viseletet és táncot, de nem a legtermésze-

¹²⁴ Kőnczei Ádám: *Hitelesebbet hitelesebben!* In: *Művelődés*, 1975/3. 13–14.

¹²⁵ Demény Piroska 1971-től „*Vetettem violát*”, „*Szívárvány havasán*” és más címek alatt szerkesztett rádiós és televíziós népzenei adásokat, amelyek keretében eredeti, folkloristák által gyűjtött erdélyi hangszeres és vokális népzenei mutatott be.

¹²⁶ Pávai István: *Giccs helyett!* In: *A Hét*, 1977/20. 4.

tesebben. Pedig megérné a fáradságot, hogy ezeket a hagyományokat jobban kiaknázzák.”¹²⁷

Időközben a tradicionális népzene nagyközönség előtti hiteles megszólaltatásának igényét tettek kezdték el követni. 1976. január 3-án a kolozsvári Diákművelődési Házban mutatkozott be a jobbágytelki hagyományőrző csoport, erre az előadásra reflektált Csortán Márton: „Csak hálásak lehetünk a Jobbágytelki Népi Együttesnek, a Nyáradmentieknek, akik az új év harmadik napján szép ajándéknak beillő szerepléssel leptek meg. [...] Az est folyamán táncolva, vagy kórusá szerveződve a faluban énekelt szinte teljes dallamkincset megszólaltatták (kb. 75 dallamot, vezető szervezőjük Balla Antal jóvoltából) természetes egyszerűséggel, a zenekar alkalmazkodó és mértéktartó kíséretével. Sikerült azt a ritkán megszülető élményszerű hangulatot megteremteniük, *amiért* a népdalokat nagyon szeretjük. [...] Az »elénk táncolt« jelenetben életüket, foglalkozásukat, a vidék régi *táncrendjét* is végig csodálhattuk: lassú, lassú forgató, szöktető, négyes, hatos, nyolcas, gólya, serény, vármegye. Akik a Diákművelődési Házban az előadást megtekintették, magukban, külön-külön megfogalmazhatták, miért tetszettek a jobbágytelkiek: természetességükért, méltóságteljes, majd sodró táncolásukért, minden mozdulatukból kiérezhető szép iránti szeretetükért. A közönség természetesen, közvetlenségre vágyik és megérezte, hogy a feldolgozások műviségét még nem utánzó együttest láthatott.” Csortán Márton rövid élménybeszámolóját egy, a hasonló jellegű produkciók folytatására való felhívással zárja: „A Jobbágytelkiek után szívesen fogadnánk más tájak táncosait városunkban: a szentlászlói, bikali, vagy szászcsávási kórusokat, a széki, lapádi vagy ózdi táncosokat és még szívesen sorolnánk tovább.”¹²⁸

1976 februárjában az RTV Magyar Adása kutasföldi népdalokból összeállított tévéfelvételt készített, ahol egy hagyományőrző magyarsülyei, nagymedvesi és magyarózdi parasztmuzsikusokból álló zene-

¹²⁷ Bödör András: *Büszke vagyok szülőfalumra*. In: Új Élet, 1977/11. 21.

¹²⁸ Csortán Márton: *Kalácsa – jobbágytelki módra*. In: Igazság, 1976/3. 2.

kar kísérte Csortán Márton és Panek Kati énekeseket.¹²⁹ Az 1976. március 15-én sugárzott műsornak nagy volt a sajtóvisszhangja. Zsigmond Emese *Első fecske?* címmel számolt be erről,¹³⁰ László Ferenc muzikológusnak A Hét hasábjain megjelent értékelése pedig túlmutat egy tévéműsor egyszerű dicséretén: „Hogy kell énekelni a népdalt? A paraszt nem tanulja: tudja. A hangversenyénekes tanulja, de ki a megmondhatója annak, hogy tudja-e? Mert ha úgy éneklí a Székelyfonó népdalait, mint a paraszt a magáéit, az színpadszerűtlen, az nem produkció; ha úgy éneklí, ahogy az énekmester állítja be neki, az népdal-idegen. Az igazság nyilván ott van, ahol az a bizonyos arany középút, de hogy az hol van, azt ki-ki másképp tudja. A népdaléneklés legelviselhetlenebb módját a feleúton halljuk; ott, ahol a népdal már nem maga az eszményi »tisztá forrás«, de feldolgozása sem tekinthető teljes értékű alkotásnak, ahol a revü-folklór, a kommersz-folklór, a folklór-shaw terem. Panek Kati és Csortán Márton nem parasztok, hogy anyatejjel szívták volna azt a népdaltudást, ami megtanulhatatlan. Nem is hangversenyénekesek. Ők a kritikus feleúton jelentkeznek, a kommersz-folklór helyett akarnak valami sokkal nemesebbet csinálni. Produkciójuk optimálisan parasztközeli: dalaikat ott tanulták, a Kutasföldön, népzene-tudományos kutatómunkájuk színterén, onnan hozták a tévé-kamera elé a kísérő zenekart is. Amit énekeltek, nem feldolgozás volt, csak összeállítás, beállítás. Azt mutatták meg, meddig juthat el a népzene-tudományos érdeklődésű városi fiatal a faluközeli népdaléneklésben. És azt is, hogy az ilyen optimális hitelű népzeneénekesi

¹²⁹ A műsört szerkesztő Pávai István így emlékszik vissza erre az eseményre: „Számomra azért is emlékezetes ez a bukaresti szereplés, mert ez volt az első alkalom, hogy akkor formálódó muzikológusként, népzene-kutatóként a tévénezők nyilvánossága előtt bemutathattam egy erdélyi kistáj, a Kutasföld népzenejét, a zenei felvételek bejátszása előtt. A bukaresti tévéfelvétel volt az az alkalom, ahol nagyobb nyilvánosság elé került Magyarózd, illetve a Kutasföld népzeneje, mégpedig hangszeres formában is. Sőt, a tévéfelvétel szereplői a Petőfi Házban (a bukaresti magyarok akkori művelődési házában) is felléptek...” In: Pávai István: *Magyarózd népzeneje Horváth István gyűjtései tükrében*. Budapest, 2015. 8.

¹³⁰ Lásd Zsigmond Emese: *Első fecske?* In: *Igazság*, 1976/65. 2.

produkciónak tetszetősségen, hatásosságban sem marad el a se ilyen se olyan kommersz-folklór mögött. Bár népzene-kultúránk új hullámát jelezte volna ez a hétfői tévéprodukciónak! Bár szokássá válna, hogy a fiatalok a népdallal együtt annak paraszti előadásmódját is megtanulják! Bár kizorítaná ez a fajta népdaléneklés a feleutas kommersz-folklórt! Bár a népi hangszeres művészetnek is akadnának népzene-tudományos érdeklődésű, tehetséges városi utánczói!¹³¹

„Nem tartjuk többnek kissé merev elméleti kérdésnél az autentikus népzenei ihletésű folk elválasztását mindattól, ami bizonyos külső jegyek megőrzésével, a továbbiakban belőle nálunk és világszerte kifejlődött.” – írja Krizsán Zoltán¹³², majd így folytatja **az 1970-es évek közepén Romániában is terjedő és egyre népszerűbb folkzene meghatározását**: „Éppen ezek a külsőségesnek tűnő azonosságok a lényegesek: a szöveg legalább egyenrangú a zenével, az alkotó-előadó önmagát kíséri gitáron, esetleg más, alapfokon szintén könnyen kezelhető, hangszeren, és így egy jelenleg népszerűnek és közérthetőnek tűnő irodalmi-zenei nyelven saját gondolatait fejezi ki. A minőség sokkal inkább múlik e gondolatok magvasságán, mint a zene népi ihlettségének mértékén. Ám, akit sért a kevésbé népies hangvételi zene folkká minősítése, nevezze azt sanzonnak: végül is a gitárral kísért dalnak évtizedek óta világhírű képviselője a francia Georges Brassens. Folk vagy sem: a műfaj térhódítása egyelőre új erőket szabadított fel, új tehetségeket ismerttetett el, ezt köszöntjük benne.” Krizsán Zoltán eszmefuttatásának apropója egy, a kolozsvári Főiskolás Tavasz fesztivál keretében sorra kerülő Visszhang gálaest volt,¹³³ az említett Főiskolás Tavasz folk-vetélkedőjének első díját pedig a Harmat-folkegyüttes, azaz a Zakariás testvérek (Zakariás Erzsébet és Zakariás Attila) nyerték, ve-

¹³¹ László Ferenc: *Mást: nemesebbet!* In: A Hét, 1976/12. 7.

¹³² Szövérdi Zoltán: *A közvetlenség diadala*. In: Igazság, 1976/58. 2. (Szövérdi Zoltán Krizsán Zoltán kolozsvári újságíró álnéve volt.)

¹³³ A Visszhang-fogadóestek 1975-től a kolozsvári Visszhang Diákrádió által a Diákházban szervezett műsoros fogadóestek sorozata, amelyeken – a szerkesztőknek a hallgatóikkal való találkozás mellett – elsősorban diákműkedvelők léptek fel, különböző művészeti műfajokat képviselve.

lük Simó József készített egy rövid interjút, amelynek a bevezetőjében olvasható: „A népzene iránti erős vonzódásuk jellemezte a Visszhang fogadóesten tartott műsorukat. Ennek kapcsán tettem fel pár kérdést a Zakariás-testvéreknek: – Köztudomású, hogy a folkegyüttesek között a legkitartóbb módon ti fordultok a népdal felé. Miért? Z. A.: Úgy érezzük, hogy a népdal a legalkalmasabb arra, hogy különféle indítatású és műveltségű fiatalok együttlétének élményét, közös céljainak hangulati erejét kifejezze. Másrészt, a népdal feltétlenül a zenei nyelvezet felfrissülését jelenti a pop-zene, a sláger sztereotípiáival szemben. – Az alkotói tevékenységet nem korlátozza, hogy saját szerzemények helyett népdalokat adtok elő? Z. A.: Nem. Nem, mert a kiválasztott népdalokat hangszerelnünk kell és ez is az alkotás egy módja. Ezen kívül természetesen játszunk saját szerzeményeket is, de műsorunk gerincét a népdal képezi. – Terveitek? Z. E.: Tájégségünként szeretnénk bemutatni népdalokat. – Van valamilyen meghatározott célotok ezzel? Z. A.: Talán a népdalok terjesztése olyan módon, amely a legközelebb áll hozzánk, melyen keresztül saját gondolatainkat is közölni, kifejezni tudjuk.”¹³⁴

Erdélyben az **1972-ben induló magyarországi táncházmozgalom híre (és hatása)** elsősorban az informális közegekben terjedt, viszont a budapesti táncházzenészekről nyomtatásban is olvashattak az érdeklődő. Mint például Könczei Ádám „egy felemás”, pontosabban az akkori csikszeredai Hargita népi együttesről szóló kritikájában: „...a hangszeres zene kulcsszerepére gondolva, feszengnünk kell, hogy az együttesnek ilyen zenével kell beérnie. Ha végiggondoljuk, mit szorít ki, mit szorít háttérbe, mit helyettesít. Az ilyen zenélés egy lehetőségei szerint messzemenően sajátossá válható népi együttes esetében a Köble Jánosok, Szikra Istvánok, Sipos Mártonok, Rózsa Lajosok, Bogányi Andrások, illetve a Sebő Ferencek, Halmos Bélák, Koltay Gergelyek, Sipos Mihályok, Szíjjártó Csabák, Kiss Ferencek, Vas Jánosok népi muzsikája után egyszerűen képtelenség.”¹³⁵ Bár meg kell

¹³⁴ Simó József: *Négy kérdés a Zakariás-testvérekhez*. In: Igazság, 1976/63. 2.

¹³⁵ A felsorolás első fele erdélyi hagyományörző muzikusok, második fele pedig az akkori magyarországi táncházzenészek neveit tartalmazza.

jegyeznünk, hogy a népzene színpadi előadását forradalmasító új hullám hitelesebb stílusát még a marosvásárhelyi népi együttes is részben (nem átugrotta, hanem) kikerülte.”¹³⁶ 1977 nyarán „a Barátság Európai Fesztiválján Sebő Ferenc és együttese képviseli a szocialista Magyarországot” – tudósít Halász Anna, aki Bogár András írói álnevén írt cikkében nemcsak a Sebő együttest, hanem az általuk a pesti Kassák-klubban működtetett táncház lényegét is bemutatja: „Három fiú meg egy lány, a fiúk divatos feketenadrághoz lobogó ujjú csikós inget viselnek, de nem fehér gyolcsból, hanem úgynevezett „kékfestőből”, az írott tojás technikájával készített fehérmintás, kékföldű anyagból. A hajuk hosszú, mint a XVII. századi kobzosoké, s hárman hat hangszeren dolgoznak. Azaz, dehogyan is dolgoznak: játszanak a szó nemes értelmében, élvezik, amit csinálnak, úgy verik a ritmust a fél lábukkal, mint akik sajnálják, hogy nem táncolhatnak is egyszerűen. S ahogy nemcsak a hangszerük, de a tekintetük, a mosolyuk is egymásnak felelget, tréfál, évődik összhangban és ellenpontban, az a látványosság: ezek a fiatalok boldogok, hogy muzsikálnak. S hogy ne feledjem, ott van köztük hangszer nélkül a lány, aki egyszeri furulyázásától eltekintve csak énekel, s még amikor hallgat is, ő a mosolyok, rikkantások, kötődések célpontja és serkentője. Nagyon rendhagyó ez a muzsikálás, hogy mindenki énekel is a hangszerrel mellett, s rendhagyó főként, hogy egy kamarazene-együttes – mert voltaképpen az – nem hangversenymuzsikushoz illőn, befelé forduló, szerény alázattal végzi a dolgát, hogy a hangba, hangzásba sűrűsödjék minden érzése, s azt egyébbel, arccal, testtel, mozgással ne árulja el. Nem a zenei sajátosság ragadja el elsősorban a Sebő-együttes közönségét, hanem az az áradó öröm, amivel muzsikálnak. Pedig van azon mit hallgatni s nézni »tudományos« füllel és szemmel is, amit ez a négy fiatal művel. A nótafáktól nemcsak a dallamot és a harmóniát tanulták el, hanem az előadásmódot is, azokat a meredek, nyers indulatkitörésekkel és csúszkáló, átmeneti hangokkal, amelyeket a nyugati művelt zene nem

¹³⁶ Kőnczei Ádám: *Egy felemás népi együttes*. In: *A Hét*, 1977/4. 6.

túr meg, s aminek ők polgárjogot szereztek. A különös az, hogy nem zenei anyanyelvük az ősi népi muzsika, s nem is tanult szakmájuk, amit művelnek, csak szenvedélyük. Az együttesvezető Sebő Ferenc s a hegedős Halmos Béla eredeti szakmáját tekintve műépítész, a jelenlegi turnén szereplő bőgős, Nagy Albert számítógépes (az ismeretebbik bőgősük, Éri Péter nem jöhetett, mert éppen vizsgázik román nyelvből – a román néprajzhoz, amely választott szakja, ez döntően szükséges), Sebestyén Márta pedig még olyan fiatal, hogy csak ezután fog felvételizni a pedagógiai főiskolára. Csupa nagyvárosi fiatal, akit végeredményben a bartóki, kodályi tanítástól áthatott zenekultúra és zenei nevelés vezetett el a népzenenek nem a feldolgozásához, hanem eredeti, izgalmasan szép formában való közvetítéséhez, terjesztéséhez. A Tudományos Akadémia támogatásával és irányításával kezdték a munkát és dolgoznak továbbra is, gyűjtőkként, előadókként, pedagógusokként – a népzene és a népi tánc szolgálatában. Szeretnék lehozni a színpadról is, közkinccsé, társas táncá tenni ismét a régi, változatos és erőteljes népi táncokat.¹³⁷ Munkájuknak meg is van az eredménye: a fiataloknak csak meg kellett ismerniük ezeket a kihalófélben levő rendkívül gazdag és fordultatos táncokat, hogy megérezzék, mennyivel több önkifejezési lehetőség rejlik bennük, mint a nemzetközi divat-táncokban. A Sebő-együttes, amely jelenlegi összetételében és programjával öt éve szerepel, nemcsak hangversenydobogón lép fel, hanem hetente többször »húzza talp alá«, a budapesti Kassák-klub táncházában este hattól tízig. S mindezt társadalmi munkában, mert érzik, tudják, hogy ezzel a közeg-teremtéssel, visszhang-neveléssel saját malmukra hajtják a vizet, s megéri a fáradságot, hogy a hagyományos kereteket rohamosan túlnövő modern társadalomban közügyggyé válják a népzene és a népi tánc.”¹³⁸

¹³⁷ A magyarországi minta hatására a következő években nyomon követhetővé válik a „le a néptáncot a színpadról” attitűd erdélyi megjelenése is.

¹³⁸ Bogár András: *Zene? Látványosság?*. In: *A Hét*, 1977/24. 4.

A magyarországi példa termékeny talajra talált Erdélyben. 1977-ben az Ifjúmunkás-matinék¹³⁹ színpadán megjelentek a tradicionális hangszeres népzenei játszó zenekarok is, amelyek immár konkrétan a későbbi erdélyi táncmuzikánsok közvetlen előzményei. „Kitartott mellettünk a Harmat-együttes. Zakariás Attila két vizsgálója között vállalta a turnét, és színpadralépés előtt még öt perccel is városrendezési szakkönyvbe mélyedt. Darabjaik – a Végvári vitézek, a Csángószvit-részletek és más népdalfeldolgozások előadásukban mindannyiszor élményként hatnak. Együttesük harmadik tagjával, Sepsi Dezsővel eddigi matinéinkon szoktak össze és alkotnak átütő sikerű triót. Sepsi Dezső szorgalmát és tehetségét az is mutatja, hogy ezúttal külön produkcióra is vállalkozott. Mezőségi folklór által ihletett népies jellegű dalokból összeállított műsort mutatott be, amelyet citera hangolású gitárkísérettel tett még érdekesebbé.”¹⁴⁰ – írta Tar Károly, aki nemcsak a Matiné főszervezője, hanem egyúttal krónikása is volt. Egy következő lapszámomban olvashatjuk: „Február végén a Fehér megyei Enyeden, majd a Kolozs megyei Tordán és a Várfalvához tartozó Rákoson tartottunk matinét. [...] Csörtán Márton Enyeden népdalokat énekelt, Tordán virágénekeket is, a tőle megszokott biztonsággal, árnyalt egyszerűséggel. Panek Katalin színinövendék újra a balladák előadásában jeleskedett, erőteljes előadásmódja és eredetisége ezúttal is megkapó volt. Könczei Árpád, Porzsolt Antal, Székely József¹⁴¹ és Urszuly Kálmán új színfolttal gyarapította műsorunkat: széki táncrendet mutattak be. A meghívott széki fiatalok távollétében Könczei Árpád és Zakariás Erzsébet – széki ruhába öltözve – vállalták a táncok

¹³⁹ Az Ifjúmunkás a KISZ Központi Bizottságának Bukarestben megjelenő magyar nyelvű országos hetilapja 1957–1989 között. Ennek a hetilapnak a romániai magyar fiatalok közművelődési és erkölcsi nevelését célul kitűző előadássorozata volt 1976-tól az *Ifjúmunkás-matiné*, amelyben – meghívott közéleti személyiségek (írók, költők, művészek, tudósok stb.) mellett – a különböző művészeti műfajok (irodalom, zene, színjátás, tánc stb.) hivatásos és műkedvelő előadói egyaránt felléptek.

¹⁴⁰ Tar Károly: *Matiné a szülőföldről Szilágyságban*. In: *Ifjúmunkás*, 1977/6. 1–4.

¹⁴¹ A Székely Józsefként említett primást Székely Leventeként ismeri a magyar néptáncmozgalom.

bemutatását. Rákosi előadásunk után bál következett, talán sikerült az ottani fiataloknak ellesniük a széki táncok néhány szép, hagyományos elemét.”¹⁴² Később: „Volt, kit bemutatnunk, például a turnénkon alakult és nevet kapott, eredeti népzenet szívvel-lélekkel, nagy műgonddal játszó és éneklő *Bodzafa HM-együttes*. Tagjai: Panek Kati, Sepsi Dezső, Székely József és Pávai István. [...] Az eddig minden Matinékon szereplő Harmat-együttes ősbemutatót tartott. Új művük, a *Csángó lakodalmas* sodró erejű, gyöngy tisztaságú alkotás.”¹⁴³ És mintegy összegzőként: „A *Bodzafa, hm...* együttest mindenekelőtt megérteni kell. Bemutatásuk is ezzel nyer értelmet. Különben az együttes névadó ünnepére az Ifjómunkás-matiné csíkszentmártoni előadásán került sor. Az azóta elhangzott tapsokat is a megértésből fakadó elismerés számlájára kell írunk. Megérteni a népzene, a népdalt? Az együttes célkitűzése ehhez hasonlóan magától értetődő: megértetni, hogy az ősi, az eredeti népzene és népdalnak mindenféle kvalitásainál fogva joga van a fórumhoz. A *Bodzafa-együttes* tagjai zenei műveltségükkel kívánnak a népzene valós rangjához és elismertetéséhez a fiatalok körében hozzájárulni. Kezdődött ez azzal, hogy Könczei Árpád és társai otthonról és az iskolából egész életre szóló népdaltisztelettel indultak maguk is gyűjtésre, Kolozs megye falvaiba. Kezdődött azzal, hogy a Harmat-együttes azért egészült ki Sepsi Dezsővel, hogy az ugyancsak alapos gyűjtőmunkából táplálkozó Csángó-szvit (később: a *Csángó lakodalmas*), öthúrú csángóhegedűjének hangjával autentikusabb legyen. Kezdődött még azzal is, hogy Sepsi Dezső többnyire maga gyűjtötte mezőszéki dalokból ügyesen kikerekített műsort mutatott be néhány matinékon. A zenelíceumos Könczei Árpád, Székely József és a többiek, a zenekonzervatóriumi Sepsi Dezső és mások nem elégedtek meg ennyivel. Széken, ahol a népi hagyományok tisztelete ugyancsak él, a táncházakat járták, ismerkedtek a népi tánczenével, táncokkal. Innen műsorukon a széki táncrend. Innen az ötlet a »táncház« alakítására,

¹⁴² Tar Károly: *kimondani a szót – szülőföld*. In: Ifjómunkás, 1977/11. 6.

¹⁴³ Tar Károly: *Volt kit bemutatnunk*. In: Ifjómunkás, 1977/18. 2.

ami tulajdonképpen tánc-kör vagy népi tánctanfolyam, s a mai városi igényekhez mérten is úgy tűnik, érdeklődésre érdemes közművelődési forma. A kezdeményezésnek helyet a monostori kultúrotthon adott, még abban a kezdetleges formájában, amelyet az Ifjómunkás-matinékra való felkészülés igénye teremtett. Az autentikus népdal kezdettől fogva matinénk műsorán szerepel, Panek Kati az ózdi toronyaljából különös tehetséggel előbb nyersszépségű balladákat hozott nézőink elé, most a Bodzafa, hm alapító tagjaként és énekeseként arra enged következtetni, hogy ez az együttes az eredetiség, az ősiség tiszteletében népzeneink sokféleségéről sem feledkezik meg, s a népi művészet ezerféle szépsége felé nyitja és nyitattja matinénk korszerűen tágas ablakait. S hogy ezt milyen játékosan-fiatalosan teszi... Hm... Szóval, erre utal az együttes neve, a bodzafából ugyanis játékszert készíthetünk, a hümmögést pedig ne tessék komolyan venni.¹⁴⁴

Az erdélyi városi táncházakat már a megjelenésük pillanatában több fórum is a „sajátjának” tekintette, próbálták, mint új jelenséget összemenni más, formálisan bejártott és a hivatalos szervek által elismert ifjúsági „alkotó csoportokkal” – erről tanúskodnak az Ifjómunkás-matinékről és a Visszhang-fogadóestekről szóló írások. Ebben a kontextusban értelmezhető Tar Károly fenti szövege, amelyik „mellékesen” jelzi az erdélyi, pontosabban kolozsvári táncház (avagy „tánc-kör vagy népi táncfolyam”) létrejöttét is, mint „az Ifjómunkás-matinékra való felkészülés igénye teremtett” kezdeményezést, eltekintve az alakuló táncházak eredendően civil és demokratikus jellegétől. Hiszen azokról a baráti, sőt akár osztály- és évfolyamtársi kapcsolatokról és viszonyokról, amelyek döntően meghatározták a hagyományos népi kultúra táncos és zenei világának felfedezését, megismerését és későbbi művelését, a korabeli sajtó nem számolt (és – ismervén a hivatalos úzrust – nem is számolhatott) be.

¹⁴⁴ Tar Károly: *A Bodzafa, hm...* In: *Ifjómunkás*, 1977/22. 5.

Az első erdélyi táncházak és táncházzenekarok

„Ahhoz képest, milyen közel vagyunk a legelőbb néphagyományokhoz, a táncházak mozgalma viszonylag későn indult meg. Igaz, a hír közben gyorsan a szárnyára kapta, annyira – úgy látszik – mégsem, hogy *A Hét* – máskülönben oly fontos – kerekasztal-megbeszélésén (*A népi tánc – közügy*. 1977. szeptember 9.) legalább megemlítődjék.¹⁴⁵ Holott már nemcsak pusztá elképzelés, óhaj s újra és újra sürgetett, ám megoldatlanul maradt feladat, hanem valóság. S már nemcsak Kolozsvárt. Szeptembertől Csíkszeredában is működik (egyelőre – Bokor Imre primás, Pávai István kontrás és Simó József bőgős révén – szintén széki zenével), és állítólag alakulóban van Marosvásárhelyt is. Szólnunk kell hát róla, róluk.” – jelezte Könczei Ádám 1977 őszén a *Művelődés* folyóiratban, az első erdélyi táncház elindulásáról szóló, immár sokat idézett, összegző írásában,¹⁴⁶ majd így folytatta: „Nincs szándékomban áttekinteni, még csak a legvázlatosabban sem, hogy mi is történt az elmúlt évtizedekben itt nálunk is a néptáncsal és a néptánc körül. Nyersmérlegként viszont mint közismert tényt állapíthatjuk, hogy néptáncaink – minden állami, művelődéspolitikai támogatás ellenére – sem váltak még közkedvelt társasági táncokká, még a legszebbek vagy a legkönnyebbek sem. Hazánkban a színpadon is méltó helyet biztosítottak a nép művészetének, s néptáncaink meg is hódították színpadjainkat, de sajnálatos módon ott is rekedtek: színpadi látványnak maradtak, s nem váltak az ifjúság belülről átélt, önkifejező művészetévé. Az okokat nem részletezem. A színpadot és

¹⁴⁵ Lásd: *A népi tánc – közügy!* *A Hét* folyóirat kerekasztal-megbeszélése Marosvásárhelyen, lejegyezte Tófalvi Zoltán. In: *A Hét*, 1977/36. 2–4. Könczei Ádám megjegyzése arra vonatkozik, hogy a kerekasztalon résztvevő koreográfusok, szakirányítók, táncoktatók és zeneszerzők úgy értekeztek a néptáncról, a hagyományörzés formáiról, hogy közben egy szót sem szóltak – legalábbis a beszélgetés publikált változatában – az Erdélyben is megjelenő városi táncházakról.

¹⁴⁶ Könczei Ádám: *Tárt kapujú táncházakért*. In: *Művelődés*, 1977/11. 16–17.

a nézőközönséget az üres előtér visszaverődő fénysávja mereven elválasztotta. Az eredeti néptánc – az élő hagyomány különböző fokán – megmaradt falvainkon, néhol még ott is háttérbe szorulva vagy szorítva. Városainkon jobbára meg a két szélsőség alakult ki: egyrészt a *csak modern társastáncokat* ismerő táncösszejövetelek minden divatjellegükkel és elszürkülésükkel vagy ellaposodásukkal, másrészt a *csak színpadi szereplésre* (műsorra vagy versenyre) készülő szakszervezeti, közép- vagy főiskolai néptánc csoportok minden merevségükkel és színvonalbeli egyenetlenségeikkel, különösen a népi hangszeres zenét illetően.¹⁴⁷

Ebben az írásában Könczei Ádám megidézi az első erdélyi táncház indulásának pillanatát is: „**A táncház 1977 februárjának egyik csü-törtökjén nyílt meg** (a pontos időpontot, a „történelmi pillanatot”

¹⁴⁷ Pedig Könczei Ádám például a kolozsvári táncház közvetlen előzményeit is színpadhoz, mégpedig iskolai színpadokhoz kötötte: „Osztályünnepélyekre, iskolai műsorokra készülődve erősödött az igény, hogy a népnek vélt táncfőcselekmények helyett közvetlenül a környék eredeti értékes táncagyományaiából merítsenek. Rendkívül egészséges kezdeményezés volt – bár nemcsak a tánctanulás miatt – az egykori 3. sz. Középiszola kapcsolatteremtése a széki iskolával és cserelátogatásai. [...] Ugyan nem állandósultak, tanulságaikra azonban évek múlva is szükséges lenne visszatérni. Figyelemre méltó volt, hogy a táncok tanulásakor már nemcsak a színpadra gondoltak, hanem szélesebb körű iskolai terjesztésére is. A megfelelő élő zene hiánya azonban itt is döntő akadállynak bizonyult. Ennek ellenére a táncház zenekarának kialakulása – bár már »benne volt a levegőben« – szintén iskolai indíttatású volt. K. Tolna Éva magyartanár nő különféle iskolákban évek óta rendszeresen hívta kisegíteni osztályünnepélyeire, műsoraira zeneiskolás »fiatit«, akik aztán szabályos furulyagyűjtést alakítottak (Havaletz Pál, Kostyák Botond és Könczei Árpád), noha mindegyiküknek más volt az alaphangszere. A fiatalokban fokozatosan erősödött a vonzalom és érlelődött az igény az *eredeti népi hangszeres zene* iránt, bőven kapván ösztönzést szűkebb családi környezetüktől is. Huzamosabban próbálkoztak a furulya (Könczei), kontra (Urszuly Kálmán) és gordonka (Havaletz) összetételű hangzással is, de ez is csak átmenetinek bizonyult. Végül is 1976-ban érett meg a tervük a népi hangszeres zene eredeti formában történő játszására. Elhatározásukat megfeszített, alapos, tervszerű és szakszerű tanulás követte (nem árt megismételni: szakmabeliek stílusra töre tudatos tanulása): a Lajtha László-féle lejegyzések, régi és újabb felvételek aprólékos tanulmányozása, mind gyakoribbá váló kiszállások (eredeti helyszíni felvételek, majd közös muzsikálások a helybeli zenészekkel).” Lásd Könczei Ádám: *Tárt kapujú táncházakért*. In: *Művelődés*, 1977/11. 16.

*Erdélyi táncművészek gyimesközéploki gyűjtőúton, 1977-ben
(balról jobbra állnak: Györfi Erzsébet, Sinkó András, Porzsolnt Antal,
Könczei Árpád, Bokor Imre, Székely Levente, Zakariás Erzsébet „Penzsi”,
Kostyák Alpár, Pávai István és Sepsi Dezső, térdelnek: Simó József,
Papp István „Gázsa” és Zakariás Attila)*

elfelejtették rögzíteni),¹⁴⁸ ideiglenesen a Bábszínház klubtermében, Kovács Ildikó rendező jóvoltából, aki a későbbiek folyamán is, Szabó Lászlóval, a megyei művelődési bizottság irányítójával többször átsegítette a táncházat nehézségein. Székely József primás, Könczei Árpád furulyás („dal- és táncmester”), Urszuly Kálmán kontrás és Porzsolnt Antal bőgős muzsikáltak.

¹⁴⁸ Az első kolozsvári táncház időpontja pontos feljegyzésének elmaradását több tényező együttes hatása okozhatta. Az első, hogy egy alulról szerveződő, mai szóhasználatlaltal „civil kezdeményezés” azokban az időkben eléggé ritka volt, emiatt valószínűsíthető a csendben, „fű alatt” zajló szervezés. Másrészt 1977 egy nagyon eseménydús év volt: januárban országos népszámlálás zajlott, március 4-én hatalmas földrengés rázta meg Bukarestet, júniusban fellázadtak a Zsil-völgyi bányászok, hogy csak néhány fontosabb eseményt említsünk, így érthető, hogy a román államapparátus és vele együtt a sajtó figyelmét is „valahogy” elkerülte a februárban induló kolozsvári táncház. A csütörtöki nap viszont azért biztos, mert a Kolozsváron dolgozó, szolgáló székely fiatalok számára ez volt a bejáratott hétközi kimenő nap, s az első kolozsvári táncházak „székely táncházak” voltak. Mindenesetre érdekes táncház- és sajtótörténeti tény, hogy a kolozsvári táncházról szóló első nyomtatásban megjelent publikáció csak 1977 nyarán jelent meg – lásd (réti): *Táncház a Monostoron*. In: *Igazság*, 1977/161. 2.

S azóta – két-három kényszerű esettől s az augusztusi nyári szünettől eltekintve – megszakítás nélkül minden csütörtök este volt táncház; rövid ideig a Vasas Otthonban, majd a Monostori Művelődési Házban. Már bemutatkozásukkor nagy feltűnést keltettek, hiszen nyomban kiderült, hogy hangszeres zenéjük más minőségű, mint amilyent általában városban lehetett hallani, olyasvalami, mint amit Sebőék és társaik húznak. A táncházban utóbb életerős »sejtosztódás« következett be: a zenekar két-tövé bővült. Az egyik összetétele: Sepsi Dezső primás (III. éves főiskolás), Sinkó András kontrás (II. éves) és Könczei Árpád bőgős (XII. osztályos), a másiké meg: Székely József és Papp István primások (XII. osztályosok), Kostyák Alpár kontrás (I. éves) és Porzsolnt Antal bőgős (I. éves). Mivel ezáltal hétről hétre felváltva muzsikálhatnak, jelentősen tehermentesítik egymást, s egyúttal nemes és serkentő versengés is kialakulhat közöttük, s nem utolsósorban megteremtven az egyik előfeltételét további, esetleg más tájjellegű táncház létrejöttének.”¹⁴⁹

A „minta” Erdélyben is a széki táncház volt, elméletben általános, Kolozsváron viszont gyakorlatban is: az első erdélyi táncházak közönsége nagyrészt zeneiskolás és a kolozsvári Posta mögött táncoló széki fiatalokból verbuválódott. A kolozsvári táncház ezen sajátosságát hangsúlyozta Könczei Ádám is: „A kolozsvári táncház – nem szalasztván el természetes adottságát – sajátos többlettel is büszkélkedhetik. Míg a legtöbb táncházban ugyanis a városiak a népi kultúra eredeti képviselőivel rendszerint csak mint ritka vendégekkel találkozhatnak, itt mindig együtt vannak velük. Ennek módszerbeli haszna is vitathatatlan: a közvetlen átadás és átvevés előnye. A városiak közvetlenül is megfigyelhetik az eredetit, így a káprázatos legényes táncokat is, a Filep Istvánét, a Csorba Jánosét és a többiekét, s az együtt-táncolás révén szinte vérükké válhat az eredeti stílus, de a táncmestertől tanultakat is nyomban ellenőrizhetik, folyamatosan összevethetik, szembesíthetik az eredetivel. Az együttlétnek azonban – mély demokratizmusa révén – fölbecsülhetetlen az emberi, társadalmi szerepe. *A táncház összehoz,*

¹⁴⁹ Könczei Ádám: *Tárt kapujú táncházakért*. In: Művelődés, 1977/11. 16.

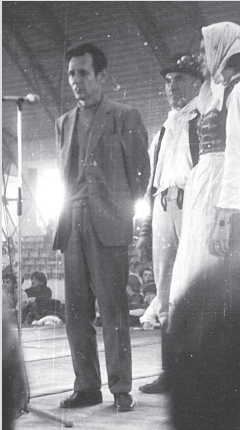
Farsangi táncház a kolozsvári Monostori úton

és nem szétválaszt.”¹⁵⁰ A kolozsvári táncházaknak ez a sajátossága a következő években csak fokozódott: a saját tradícióikat azokban az években még otthon is megélt kalotaszegi és mezősegi fiatalok közül többen váltak a kolozsvári, erdélyi táncház „alaptagjaivá”, sőt, később elismert hagyományőrző táncoktatóivá (mint például a mérai Tötszegi András „Cucus” és Muszka György „Bene”, vagy az inaktelki Gergely István stb.).

Összegezve: az első erdélyi táncházat 1977 februárjának egyik csütörtökén rendezték a Kolozsvári Bábszínház klubtermében, majd rövidesen – ezzel a kezdettel párhuzamosan és/vagy összefüggésben – sorra nyíltak a táncházak Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen, Marosvásárhelyen és más erdélyi városokban. Az erdélyi táncházak közvetlen elindításában és kibontakozásában meghatározó szerepet játszott **Könczei Ádám**, aki a gyakorlati tánchátszervező tevékenysége mellett cikkeivel,

¹⁵⁰ I.m. 17.

Könczei Ádám

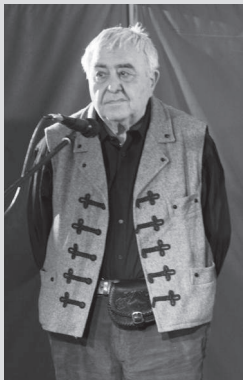

(Küküllővár, 1928. január 1. – Kolozsvár, 1983. június 14.)

Tanár, majd „néprajzkutató, a kolozsvári *Korunk* szerkesztője. Tanulmányait a kolozsvári Bolyai-tudományegyetemen végezte. 1952-57 között tanár Szalacson, Margittán és Gyergyószentmiklóson. 1957-59 között a kolozsvári Folklor Intézet kutatója. A népmese, népballada kérdéseivel foglalkozik. Tanulmányai és cikkei a romániai magyar folyóiratokban és lapokban jelennek meg.” (Ortutay Gyula (főszerk.): Magyar Néprajzi Lexikon III., Budapest, 1980. 301.)

„A belső-erdélyi, mezősegi hagyományos falusi táncalkalmak rendezőit, szervezőit *kezese*eknek nevezték: feladatuk volt a tánchelyszín biztosítása, a zenekar megfogadása, s nem utolsó sorban a táncsemmény hirdetése. Ilyen „kezese” volt gyakorlatilag a kolozsvári, de eszmeileg valamennyi erdélyi táncháznak Könczei Ádám. Több volt ő azonban egy egyszerű kezesenél, működése egyfajta egyszemélyes háttérintézményt jelentett az intézményrombolás korszakában: természet intézett, beadványokat és újsághirdetéseket írt, műsorfüzeteket, plakátokat szerkesztett, amelyeket, ha szükség volt, saját maga szőtt és ragasztott, miközben bátorította és lelkesítette a tánc házas fiatalokat, útbaigazította a zenészeket, táncoktatókat. Tánc házszervezőként folyamatosan küszködött a hatóságokkal, közvetített a tánc ház és a nagyközönség, a tánc ház és a média, a tánc ház és a tánc háztól idegenkedők tábora, sőt olykor tánc házak, tánc házasok között. És mivel közügynek tekintette a tánc házat, a közművelődés, közoktatás egyik igen fontos alapjának, írásaival megpróbálta a tánc házak nemcsak gyakorlati, hanem elméleti háttérét is elősegíteni.” (Könczei Csongor: *A tánc házszervező Könczei Ádám*. In: Könczei Ádám – Könczei Csongor: *Tánc ház. Írások az erdélyi tánc ház vonzásoköréből*. Kolozsvár, 2004. 5.)

Kallós Zoltán

(Válaszút, 1926. március 26. – 2018. február 14.) – Tanító, néprajzkutató, népzene gyűjtő, szórványkollégium-alapító. Gazdag életpályáját szakmai és állami díjak és elismerések sora kísérte, amelyek közül kiemelkedik a kétszeres Kossuth-díj.

„A gyűjtés nem lehet öncélú” – szokta mondogatni Kallós Zoltán, avagy ahogyan mi, kolozsvári, erdélyi tánc házasok szólítjuk: Zoli bácsi. És való igaz! A népi kultúra, a folklór eredendően mindenkié, s a hagyomány felgyűjtött, rögzített alkotásait is közkinccsnek tekinthetjük.

Kallós Zoltán munkássága példaértékű mind a folklorisztikai gyűjtések mennyisége és minősége, mind az évtizedek alatt általa összegyűjtött anyag közzététele szempontjából. Gazdag tárgyi gyűjteményének bemutatására és szakszerű tárolására 2010-ben a nevét viselő alapítvány a válaszúti Kallós-kúriában létrehozta a Kallós Zoltán Múzeumot és Népművészeti Központot, folklorisztikai gyűjtéseit pedig különböző hangzó és nyomtatott kiadványok formájában folyamatosan publikálta, hogy csak a legfontosabb köteteket említsük: *Balladák könyve* (1969), *Új guzsalyam mellett* (1973), *Tegnap a Gyimesben jártam* (1989), *Balladák új könyve* (1996), *Világszárnya* (2003), *Elindulék este guzsalyasba...* (2004), *A gyimesi csángók táncélete és táncai* (2005). Sőt, a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének Archívumában tárolt folklorisztikai gyűjtése egy, az intézmény honlapján található digitális adatbázisban (<http://db.zti.hu/kallos/kallos.asp>) az érdeklődők számára ingyen hozzáférhető, hallgatható és le is tölthető! (Könczei Csongor: „A gyűjtés nem lehet öncélú”. In: *Művelődés*, 2014/2. 18.)

Esti táncház a székelyudvarhelyi Táncháztalálkozón, balról jobbra muzsikál Kostyák Attila, Sinkó András, Szép Gyula és Könczei Árpád, hátuk mögött Kallós Zoltán

tanulmányaival és előadásaival nemcsak a táncházak népszerűsítését, hanem azok szakmai alapokra való helyezését is szorgalmazta. Később a táncházak – és hangsúlyosan a táncházzenekarok – működését nagy mértékben segítette útmutatásaival és gyűjtéseinek önzetlen közrebo-csájtásával **Kallós Zoltán** népzenekutató is.

Az erdélyi városi táncházak sikeres elterjedése

Az erdélyi városi táncházak sikeres elterjedése elsősorban az 1977–1980 között alakuló **táncházzenekarok** működésének köszönhető. Kolozsváron muzsikált a *Bodzafa* (Székely Levente és Papp István „Gázsa” primások, Kostyák Alpár, majd később Kelemen László kontrások, Porzsolt Antal, majd később Szalay Zoltán bőgősök, valamint Pa-

nek Kati énekes) és az *Ördögsekér* (Sepsi Dezső primás, Sinkó András kontrás és Könczei Árpád bőgős) – így Kolozsváron egy időszakban párhuzamosan két táncház is működött –, Csíkszeredában a *Barozda* (Bokor Imre primás, Pávai István kontrás, Simó József bőgős és Györfi Erzsébet énekes), Székelyudvarhelyen a *Venyige* (Tárkányi János primás, Szép Gyula kontrás és Fodor Béla bőgős), Marosvásárhelyen a *Regősök*, (Kostyák Attila primás, Zakariás Erzsébet és Zakariás Attila kontrások és Tóth István bőgős), hogy csak a legismertebbeket említsük.¹⁵¹

Erdély második táncháza 1977 őszén indult: „Az első székelyföldi táncházat Csíkszeredában tartja a Barozda, amelyikben széki táncokat tanítanak, majd az év végéig biztatásukra és támogatásukkal megalakul a Venyige együttes, s decemberben a székelyudvarhelyi táncház is megnyílik” – emlékezik vissza Pávai István.¹⁵² És ahogyan a csíkszeredai barozdások segítségével indult a székelyudvarhelyi táncház, úgy a kolozsvári táncházások segítségével indult a marosvásárhelyi, majd később a dési, a nagybányai, a nagyenyedi, sőt, még a sepsiszentgyörgyi táncház is, így bontakozván ki az erdélyi táncház, mint egy országos szintű hagyományőrző és közművelődési entitás.

Ugyanakkor a városi táncházak sikeres elterjedésében (s nem mellesleg a táncházakat első pillanattól megfigyelés alatt tartó kommunista hatalom irányába való legitimizálásban) jelentős szerepet vállalt a romániai magyar média, elsősorban a bukaresti közszolgálati Román Televízió Magyar Adásának szerkesztősége, amelyik 1977-től sorra szervezte különböző helyszíneken a *Kalákákat*, valamint társszervezőként közvetítette az évente tartandó országos *Táncháztalálkozókat*.¹⁵³

A **Kaláka** a Román Televízió Magyar Adásának honismereti és népművészeti, ismeretterjesztő és vetélkedő jellegű műsora volt, amely

¹⁵¹ Mivel zenekar nélkül eleve nehéz táncházat szervezni, működtetni, tulajdonképpen ezek a képzett (zeneiskolás, konzervatóriumi hallgató vagy ifjú zenetanár) fiatal muzsikuskok tekinthetők az erdélyi városi táncházak alapítóinak.

¹⁵² Pávai István: *Barozda 1976 – 2001*. Csíkszereda, 2001. 36.

¹⁵³ Azonban a Román Televízió Magyar Adásának szerkesztősége által készített műsorok nemcsak intézményi háttérrel biztosítottak a táncházasoknak, hanem egyúttal valószínűleg a megfigyelés legjobb eszközei is voltak (erről lásd részletesen Könczei Csilla: <http://szinhaz.net/2019/02/20/konczei-csilla-ugy-tancoltok-ahogy-en-huzom/>).

1977–1980 között kilenc adást ért meg. 1977. november 21-én a kolozsvári Sportsarnokban került sor az első Kalákára, amelyet sorban követett a besztercei, a marosvásárhelyi, a csíkszeredai „csángó”, a tordai „vásáros”, a kolozsvári „kalotaszegi”, a zilahi (*Szerelem és halál a szilágysági népművészetben*), a székelyudvarhelyi (*A téli napforduló szokásai*), végül pedig, 1980. szeptember 7-én a rugonfalvi „tájházépítő”. A Kalákák a köztelevízióknak köszönhetően nagy költségvetéssel készültek, így például sikerült a sorozatban résztvevő, összesen 27 erdélyi középiskola több száz diákjának falusi gyűjtőutakat szervezni; a tematikája miatt a városi táncházakkal sok pontban kereszteződő Kalákát folyamatosan próbálták egy új, a népi hagyományokat felkaroló és -őrző ifjúsági mozgalomként konstruálni (innen a „kalákások” megnevezés is), így, noha csak kilenc adásra került sor, sokkal nagyobb teret kapott a korszak nyilvánosságában és sajtójában, mint a táncház.¹⁵⁴

Az erdélyi táncházak igazi találkozóhelyei viszont nem a Kalákák, hanem a székelyudvarhelyi **Táncháztalálkozók** voltak. Az első táncháztalálkozóra 1978. szeptember 23–24. között került sor Székelyudvarhelyen, ahol 1982-ig öt ilyen jellegű rendezvényt szerveztek,¹⁵⁵ Kolozsváron viszont csak egyszer, 1981. április 5-én sikerült országos táncháztalálkozót szervezni.¹⁵⁶ Ezek a találkozók a táncházeneká-

¹⁵⁴ A korabeli sajtónyilvánosság – talán nem véletlenül – folyamatosan felértékelte a civil kezdeményezésként létrejövő városi táncházakkal szemben a Kalákák közművelődési fontosságát, közösségformáló szerepét.

¹⁵⁵ Az erdélyi táncházak, táncházások, a székelyudvarhelyi municípiumi KISZ-bizottság, a Siculus Ifjúsági Klub és a helyi Művelődési Ház szervezésében, illetve a Román Televízió Magyar Adásának és a Kritérium Könyvkiadó társszervezésében 1978. szeptember 23–24. között került sor az első országos táncháztalálkozóra Erdélyben, amelyet még négy követett 1982-ig: 1979. június 9–10., 1980. május 17–18., 1981. november 21–22. és 1982. november 27–28. között.

¹⁵⁶ Hivatalosan az Ifjómunkás szerkesztősége, a Román Televízió magyar nyelvű műsora, a Kolozsvári Rádió, a Korunk szerkesztősége, a Művelődés szerkesztősége, az Igazság szerkesztősége, valamint a Diákszövetség Visszhang diákrádiója által szervezett egyszeri táncháztalálkozó, amelyre 1981. április 5-én, vasárnap délután került sor a kolozsvári Dosztojevskij (volt Zápolya, jelenleg Traian Moşoiu) utcai Sportsarnokban. A tulajdonképpeni szervezést Kőnczei Ádám irányította, a kolozsvári táncházások és a táncházenekarok segítségével.

UNIUNEA TINERETULUI COMUNIST, COMITETUL MUNICIPAL ODORHEIU SECUIESC
KOMUNISTA IFJUSÁGI SZÖVETSÉG MUNICIPIUMI BIZOTTSÁGA, SZÉKELYUDVARHELY
CLUBUL TINERETULUI **SICULUS** IFJÚSÁGI KLUB

23-24 septembrie 1978, szeptember 23-24-én
orele 17 órákor
in Casa de Cultură a Művelődési Házban

TÁNCHÁZ TALÁLKOZÓ

Secvențe din muzica și dansul strămoșesc

PARTICIPĂ FORMATELE:

BAROZDA M. CIUC – CSIKSZEREDA	HARMAT CLUJ-NAPOCA – KOLOZSVÁR-NAPOCA
BODZAFÁ CLUJ-NAPOCA – KOLOZSVÁR-NAPOCA	ÖRDÖGSZEKÉR CLUJ-NAPOCA – KOLOZSVÁR-NAPOCA

VENYIGE
ODORHEIU SECUIESC – SZÉKELYUDVARHELY

TÁNCHÁZ ZENEKAROK RÉSZVÉTELÉVEL

valamint a felsősőfalvi Paradicsi Mihály zenekara és a gyimesközéplaki csángó zenekar

Szeptember 24-én 10 órákor

a Művelődési Ház előcsarnokában
sesiune științifică – tudományos ülészek

Folclorul ieri și azi – A folklór régen és ma
INVITATI – MEGHIVOTTAK:

Almási István - folclorist, Jagamas János - profesor universitar, Kallós Zoltán - folclorist,
Könczei Ádám - folclorist, Szabó Csaba - compozitor, Kelemen Ferenc - coreograf,
Lőrincz Lajos - coreograf

Az első székelyudvarhelyi Táncháztalálkozó plakátja

rok és táncházások mellett a hangsúly a különböző régiók falusi hagyományőrző táncosainak és zenészeinek fellépésén volt, ezzel is hangsúlyozva a városi táncházak elkötelezettségét a tradicionális népi tánc- és zenekultúra mellett, kapcsolatát és tudatos értékmentő és -őrző elhivatottságát.

De nem csak a televízió vagy rádió hullámhosszain, hanem az írott sajtóban is visszhangra lelt a táncházak elterjedése, tevékenysége. A különböző napilapok (Előre, Igazság stb.) mellett A Hét, az Ifjúmunkás, a Korunk, az Utunk, de főképp a Művelődés hasábjain – a híradások és beszámolók mellett – számos írás tárgyalta és vitatta a városi

Esti táncház a székelyudvarhelyi Táncháztalálkozó

táncházak elméleti és szakmai kérdéseit, amelyeknek nyílt megvitatására is sor került az éveken át megrendezett táncháztalálkozókhoz kapcsolódó tudományos konferenciákon. Az erdélyi táncházak népszerűsége egyúttal a tánczenekarok népszerűségét is jelentette, ezt kihasználva a kolozsvári és marosvásárhelyi közszolgálati rádiók több stúdiófelvételt is készítettek, majd az 1980-as években az Electrecord Hanglemezgyár több tánczázlemezt jelentetett meg.

A felsoroltak tekinthetők az erdélyi táncházak sikeres elterjedését magyarázó formális verzióknak. Az informális verzió viszont mindazeknél sokkal egyszerűbb és emberközelebbi: az erdélyi táncház tulajdonképpen egy önmagát alulról szervező civil mozgalom volt, kialakuló baráti társaságok újszerű szórakozási formája, amelyet a tradicionális népzene és néptánc iránti érdeklődés, a tánc szeretete mellett elsősorban a „kellemest összekötni a haszonnal” attitűd jellemzett (valószínűleg maga a buli és/vagy a párválasztás legalább annyira fontos mozgatórugója volt a táncházaknak, mint megannyi magasztos eszme...).

A tiltás évei

A városi táncházakat megjelenésük óta próbálja kisajátítani megannyi ideológia, hatalmi és/vagy politikai erő. Először a kommunista propaganda próbálkozott: annak ellenére, hogy a táncházak (bizonyos fokú) ellenzéki jellege már az indulás pillanatában nyilvánvalóvá vált, működésükhöz először részben elnyerték az akkori hatalom támogatását, amelyik keretet és anyagi hátteret jelentett. Igaz, ugyanakkor a gyanakvás, a megfigyelés állandó volt, és nem egy esetben tiltottak be – általában koholt ürügyek miatt – táncházat.¹⁵⁷ Viszont az is tény, hogy sok esetben azt a bevált gyakorlatot alkalmazták, hogy ha már a táncház a fennálló rendszer ellen/mellett alakult társadalmi és kulturális jelenség, akkor legalább vonják ellenőrzés alá – így például Erdélyben sok helyen a *Megéneklünk Románia* fesztivál keretébe próbálták terelni a táncházakat is. Ezt a viszonyt tükrözi sokatmondóan a *táncházmozgalom* definíció, amely ellentmond a hagyományos táncház funkciójának: a táncház szerkezeténél fogva nem lehet tömegmozgalom jellegű. A táncház alapjában véve egy zárt rétegkultúra, bizonyos csoportok (egyek kutatók, vélemények szerint elitcsoportok)¹⁵⁸ kulturális igényeinek klubszerű formában való kielégítése, mintegy megfelelően a hagyományos táncház intézményszerepének.

Mindezek mellett az erdélyi táncházak természetesen a nemzeti kisebbségi lét új közösségi megnyilvánulásai is voltak, ahol a revival jelleg összekapcsolódott a nemzeti öntudattal is. A fennálló hatalom eleve

¹⁵⁷ Az akkori hatalmi gyakorlatot képletesen tükrözi, hogy tudtommal egyetlen erdélyi táncházat sem tiltottak be „hivatalosan”, azaz írásos, dokumentálható indoklással, hanem általában ellehetlenítették működésüket: különböző okokra hivatkozva felfüggesztették vagy eleve nem engedélyezték a táncházak helyszínül szolgálható termek használatát, megfélemlítették, zaklatták a táncházak szervezőit stb.

¹⁵⁸ Erről lásd részletesebben Bíró Zoltán – Gagy József: „*Mi főleg csináltuk, mások magyarították*” (*Montázs a táncház-jelenségről*). In: Bíró Zoltán – Gagy József – Péntek János (szerk.): *Néphagyományok új környezetben. Tanulmányok a folklorizmus köréből*. Bukarest, 1987. 181.

nem tudta kezelni az önszerveződő civil kezdeményezéseket, a nemzeti kisebbségi lét ennyire erőteljes megnyilvánulásait pedig kimondottan veszélyesnek tartotta, ezért tehát az 1980-as évek második felére ellehetlenítették szinte az összes erdélyi táncház működését (Kolozsváron 1984-ben, Székelyföldön a következő években).

Azonban az erdélyi táncház a tiltás éveiben is működött, igaz, többnyire titokban, konspiratív módon, különböző magánlakásokban szervezett „táncházasként” vagy kirándulásoknak álcázott „szabadtéri táncházak” formájában, amelyek, noha a jellegűknél fogva nem lehettek rendszerek, mégis tovább éltették a táncházat. „Valamit tenni kellett, mert a táncházra szükség és igény volt.” – emlékezik ezekre az évekre Bardocz Sándor – „Akkoriban sikerült egy, az előbbi albrételemnél nagyobb és jobbat szerezni. Egy szűk körű buli közben találtuk ki: lévén, hogy kertes házában lakom, egyetlen öreg néni szomszédal az udvaron, buli fedőnév alatt miért ne tarthatnánk táncházat a Párizs utca 115. szám alatt? 1986-1987-ben hetente egy alkalommal 40-50 ember tanulta a Németh házaspártól a lépéseket, majd pedig ropta a széki, mezőszegi és kalotaszegi táncot, akárcsak egy igazi táncházban. Hogy sikeres volt, amit csináltunk, mutatja az eredmény is, hiszen többek között olyan emberek jártak ide és tanultak itt, mint Sándor Csaba, Laczkó György vagy Balázs-Bécsi Attila. Mostani tevékenységük bizonyítja, jó helyre került a mag.”¹⁵⁹

Az újrakezdés évei

Ezért is sikerült, szinte rögtön az 1989-es decemberi politikai változások után újraindítani Erdélyben a táncházat (Kolozsváron már 1990. január 17-én, az egykori táncház Monostori úti helyszínén nyilvánosan meghirdetett táncházat tartottak). Az 1980-as évek végére

¹⁵⁹ Bardocz Sándor: *Táncház, illegalitásban*. In: *Művelődés*, 2002/2. 9–10.

a régi táncházasok zöme vagy elkerült (akár emigrációra is kényszerülve) Erdélyből, vagy csak egyszerűen felhagyott a táncházas életformával. A „maradék” kitartása azonban magában hordozta nemcsak a táncház újraindításának a lehetőségét, hanem a további táncházalapító szerveződések és programok megvalósítását is. A kezdeti önfeledt lelkesedés viszont nem pótolhatta sem az elvándoroltak által hagyott űrt, sem az „új világ” kihívásait, amelyek – nem mellékesen az üzleti érdekek mellett – különböző ideológiák hatásaira szerveződnek. Így meghatározza a táncházat a népi kultúra, a hagyomány ápolása és megmentése, a magyarságtudat megőrzése (ez utóbbi Erdélyben külön politikai-társadalmi, sőt etikai hangsúlyt kapott), a felnövekvő nemzedéknek nyújtandó nevelés, s megannyi magasztos cél és érdek (manapság azon mélynemzeti ideológia, amelyik eredendően nem jellemző sem a hagyományos táncház, sem a hetvenes években induló városi táncházak világára).¹⁶⁰

A 1990-es években bekövetkezett kelet-európai politikai fordulatok után ezeket az ideológiákat nyíltan felvállalták a hatalom képviselői is, legyen az akár helyi vagy kisebbségen belüli. A „megideologizáltság”, a hivatalos irányelvek kialakulásai azonban akaratlanul a táncháznak azt az ellenkultúra jellegét szüntetik meg, amely a népi kultúrával szemben az egyik legfontosabb kapcsolódása. Az ellenkultúra öntevékeny kisközösségekre épít, amelyik belső értékrendet alakít ki, meghatározza a kulturális elemek cseréjét, az erkölcsöt, szokásokat, normákat, a sajátos viseletet (például a tarisznyát viselő táncházasok öltözéke) stb., mintegy védekezve a külső, hivatalos társadalom hatása ellen.¹⁶¹ Fontos kiemelni, hogy az ellenkultúraként konstruálódott városi táncháznak ez a funkciója elősegítette egy erőteljes folklorizálódási folyamatot a táncházas életben, magyarán a táncházzal, mint önálló kulturális jelenségről megállapítható, hogy egy folyamatosan folklori-

¹⁶⁰ Könczei Csongor, „Magyaros” táncház? In: Folkmagazin 2009/5. 6–7.

¹⁶¹ Tarján Gábor: *Folklorizmus és ellenkultúra*. In: Zelnik József (szerk.): *Folklor – Társadalom – Művészet* 9. Kecskemét, 1981. 74.

Évfordulós ünnepi táncház a kolozsvári Tranzit Házban, 2007. február 17-én

zálódó folklorizmus, azaz a két folyamat egymást nemcsak kiegészíti, hanem állandóan változtatja is.

A városi táncázás körökben az elmúlt évtizedekben bekövetkezett nemzedékváltások olyan táncázás legendák és rítusok születését is jelentették, amelyek által a táncház megteremthette a *saját hagyományozódását*. A táncháznak története van, a történeteknek hősei, amire és akikre lehet hivatkozni. A piactudással együtt megjelennek a táncház sztárjai is, akiket lehet bálványozni vagy elutasítani. Így vagy a létező táncázás hagyományok szerint, vagy éppen ezek ellen, de mindenféleképpen ezekhez valahogyan viszonyulva lehet csak táncázásnak lenni. A táncázások fiatalabb nemzedéke tisztelettel tekint a különböző táncházak alapító tagjaira, azokra, akik „elkezdtek”, ugyanakkor a hetvenes évek táncázásai nosztalgikus atyáskodással kezelik a fiatalabb nemzedéket, hiszen ők „már nem érthetik meg”, a valóságban pedig nem élhették meg az első táncházak hangulatát és jelentőségét. A jelenleg táncházba járók már nem a falusi hagyományörző táncosokon, énekeseken és muzsikusokon, hanem szinte kizárólag az időközben kinevelődő tánc-, ének- és zeneoktatókon keresztül is-

merkednek meg a népi tánckultúrával. Ezért a mostani táncházakban sok olyan táncmotívum, figura látható, énekszöveg hallható, amelyeket maga a táncház, mint *egy nem hagyományos közegben élő folklórtéremtő hely*, és nem az eredeti hagyomány alkotott. Az archív gyűjtesekből való tanulás már eleve egy bizonyos szakmai képzést igényel, ezért – paradox módon – végül is természetes folyamatnak tekinthető a táncházak folklorizációja, hiszen kitől tanuljon meg táncolni, zenélni egy fiatal, ha nem az idősebb, tapasztaltabb táncházas nemzedéktől?¹⁶²

Az erdélyi táncházak rövid kronológikus áttekintése

Az erdélyi táncházak történeti kronológiájában négy korszak különböztethető meg. Az első **az 1977–1983 közötti korszak**, amelyek a kezdetektől az erdélyi városi táncházak széleskörű elterjedéséig, mondhatni a „mozgalmi virágkorig” terjed. Az erdélyi táncházak első korszakának egyik igen fontos sajátossága, hogy (például Kolozsváron) közönségük jelentős része falusi származású, a tradicionális néptánckultúrával nem a városi táncházakban ismerkedő, hanem azt maga természetes közegében elsajátító, így akár hagyományörzőnek is tekinthető fiatal volt. A második **az 1983–1990-es korszak**, amikor a kommunista hatalom ezeket a táncházakat fokozatosan betiltotta és/vagy működésüket ellehetetlenítette, ezért az 1990-es újraéledésig a táncházas életformának folyamatosságát a titokban, konspiratív módon szervezett, szűk körű „táncházas bulik”, illetve a magyarországi táncházakkal való, inkább informális, mint formális kapcsolatok jelentették. Az erdélyi táncházások közel kétharmada külföldre, elsősorban Magyarországra telepedett (egy bizonyos fokú elvándorlás 1990 után is jellemző), az itthon maradtak nagy része pedig felhagyott a

¹⁶² Köncei Csongor: *A táncház kulturális paradoxonjai*. In: Művelődés, 2002/2. 19.

táncázás életformával. A harmadik az **1990-es évek korszaka**, azaz az újraindulás, a stílus- és generációváltások (az időközben kitelepedett vagy a táncázás életformával felhagyott táncoktatók és zenészek pótlásának), valamint a „hivatásszerű” szolgáltatás fokozatos gazdasági és szakmai alapokra való helyezésének korszaka. Az 1990-ben újrászerveződő erdélyi táncházak teljesen új helyzetben, új alapokról indultak. Az új helyzet alapvető különbségeket eredményezett a régi és az új táncházak között. Egykor minden a felügyelő hatalomtól függött, ma minden az anyagi háttértől. Egykor a táncház helyiségét kérvényezni kellett, ma mindez a teremdíjtól függ. Egykor baráti társaságok szervezték a táncházakat, ma különböző ifjúsági szervezetek vagy alapítványok (mint például a kolozsvári *Kallós Alapítvány* vagy *Heltai Alapítvány*, a marosvásárhelyi *Folk Center Alapítvány*, a szatmárnémeti MADISZ, a *Nagyvárad*i Táncház Egyesület, a szamosújvári *Téka Alapítvány*, a csíkszeredai *Virtus Táncház Egyesület* stb.) vagy néptáncegyüttesek (mint például a sepsiszentgyörgyi *Háromszék Táncegyüttes*, a kolozsvári *Zurboló Táncegyüttes* stb.) működtetik ezeket. Új táncházzenekarok alakultak, az 1990-es években a kolozsvári *Tarisznyás* és *Üsztürü*, valamint a nagyváradi *Palló*, a 2000-es évektől a sepsiszentgyörgyi *Heveder*, a kolozsvári *Zurboló Zenekar* (majd *Tüske*), a marosvásárhelyi *Cinige*, a szamosújvári *Sóvirág* és székelykeresztúri *Cikász* zenekarokból alakuló kolozsvári *Harmadik*, a 2010-es években a nagyváradi *Saroglya*, a kolozsvári *Tokos* és *Donát*, a dési *Rezeda*, a szamosújvári *Ördögös*, a székelyföldi *Kedves* és *Lelkes*, hogy csak a legismertebbeket említsük, és az erdélyi hivatásos magyar néptáncegyüttesek kísérőzenekarjai is gyakran működnek táncházzenekarokként. Külön említést érdemelnek a gyimesi és moldvai csángók tánczenekultúráját közvetítő zenekarok, melyek közül a legismertebbek a sepsiszentgyörgyi *Tilinka*, majd később *Fabatka* és *Folker*, illetve a marosvásárhelyi *Öves*, vagy a Kolozsváron alakult, majd Székelyudvarhelyre költözött *Kaszaly*. 2006 óta évente rendezik a gyimesközéploki Borospatakán az Erdélyi Táncházzenészek Találkozóját. Az új táncázás nemzedékek nevelése érdekében hangsúlyossá vált a gyerektáncházak („aprók

tánca”) rendezése – kiegészülve játszóházak működésével –, amelyek szervezése néhány kezdeményezés kivételével (például Kolozsváron 1981–1982 között működött Aprók tánca) az erdélyi táncházak első korszakára nem volt jellemző. Az említett hivatásszerű szolgáltatás keretében említhetők a sorozatban alakult nyári táncházatörök (az első a kalotaszentkirályi volt 1991-ben), jelenleg több mint kéttucatnyi ifjúsági és felnőtt nyári táncházatörök közül válogathatnak az érdeklődők. A rendszerváltással a táncház ellenzéki jellege megszűnt, a különböző ideológiai megkötöttségek is mérséklődtek. A táncházba járók nagy részét ma már csak a néptánc és népzene iránti érdeklődés és/vagy a pusztai szórakozás ösztönzi. Az időközben bekövetkezett többszörös nemzedékváltás pedig felerősíti azt a törésvonalat, amely a régi és a jelenlegi erdélyi táncházak között feszül. Talán ezek áthidalását is szolgálta az elmúlt években szervezett évfordulós rendezvények sorozata: 1997-ben országos rendezvénnyel ünnepelték Kolozsváron az Erdélyi Táncház 20 éves, 2007-ben pedig Csíkszeredában az Erdélyi Táncház 30 éves évfordulóját, 2017-ben, a 40 éves évfordulón pedig újraindították Székelyudvarhelyen az azóta évente megszervezendő Erdélyi Táncháztalálkozókat. Helyi jellegű rendezvény keretében ünnepelték 2001-ben a 25 éves csíkszeredai Barozda zenekar alapítását, 2002-ben, 2007-ben, 2012-ben, 2017-ben és 2022-ben a kolozsvári táncház 25, 30, 35, 40 illetve 45 éves évfordulóját.

Mindezeket egybevetve megállapítható, hogy **a jelenlegi korszakot** egy bizonyos regnálás, azaz a táncházakkal kapcsolatban egy fokozatos eszmei és társadalmi elbizonytalanodás jellemez. Ez egyrészt az egyre jobban erősödő és intézményesülő erdélyi magyar néptánc-együttesek működésével áll szoros összefüggésben, amelynek hatására a táncház fokozatosan amolyan rendezvénykísérő szerepkörbe szorul, másrészt az előtérbe kerülő pusztai mulatozás valamint az anyagi tényezők miatt sok helyen már nem szerveznek heti rendszerességgel, külön gyerekfoglalkozásokkal és/vagy kezdőknek tánc- és énekkortárral táncházakat, hanem inkább a „folkkocsma” műfaja válik hangsúlyossá.

„Vissza a színpadra” – „táncházas” együttesek az 1980-as években

A táncházak hatása a színpadi néptánra

A városi táncházak, pontosabban az általuk művelt és terjesztett hagyományos táncstílus természetesen hatott a színpadi néptánra is, sőt, elvetvén a mojszejevi stilizált formákat, gyökeresen megváltoztatta azt. Magyarországon ez a folyamat sokkal hamarabb és gyorsabban bekövetkezett, mint a romániai magyar néptáncmozgalomban, valószínűleg azért, mert ott az 1980-as évek elején már a hivatásos együttesek is váltottak az említett stilizált táncstílusról a hagyományos formákra, ezért a magyarországi néptáncmozgalom formálisan áttért a táncházak által propagált „eredeti” néptáncmódokra. Így a színpadokon előtérbe került a tradicionális néptánc improvizatív és szolisztikus jellege, valamint alapvetővé vált az adott táncdialektus, népzene és viselet etnográfiailag minél hitelesebb bemutatása.¹⁶³

Nálunk a régi, hivatalosan támogatott néptáncmozgalom irányítói, azaz „táncmesterei” – kihasználván azt is, hogy a táncházat a hatóságok eleve egy veszélyes, ezért ellehetetlenítésre ítélt entitásként kezelték – határozottan elítélték a „táncházas stílus” színpadi megjelenését. A hatóságok által támogatott ellenállásuk miatt az erdélyi színpadokon

¹⁶³ Például eltűntek a nagy létszámú zenekarok és énekkarok, a néptáncgyüttesek előadásainak hangszeres kíséretét fokozatosan átvették a hagyományos formákban muzsikáló táncházzenekarok, s a koreográfiák is az „autentikusnak” tartott tradicionális táncnkincs formáit és motívumait próbálták színre vinni.

tulajdonképpen csak az 1990-es években terjedt el és vált meghatározóvá a hagyományos táncstílus.

A hivatalos reprezentációk versus „táncházas stílus”

„A színpadi szereplést a minimális tudással rendelkező, de lelkes táncházas fiatalok esetében károsnak tartom, mert a színpadnak és persze, a nézőnek, sajátos esztétikai igényei is vannak.” – nyilatkozta Domokos István, a Maros Művészegyüttes koreográfusa 1983-ban,¹⁶⁴ mintegy egy mondatban summázva a kor táncmestereinek véleményét a „táncházas stílus” színpadi megjelenéséről. Ezek a táncmesterek – féltvén évtizedes pozícióikat és szakmai tekintélyüket – jól érzékelték, hogy a városi táncházak általi koncepcióváltás munkásságukra „veszélyes” lehet, ezért úton, útfélen próbálták hangsúlyozni, hogy a színpad sajátos esztétikai igényeinek és törvényszerűségeinek nem felelhet meg a „táncházas stílus”.¹⁶⁵

A régi stilizált néptánc és az új, táncház felől közelítő szempontok erdélyi magyar vitájának sajtónyomai is maradtak, például 1984-ben A Hét folyóirat hasábjain zajlott egy ilyen, a néptánc színpadi hitelességéről szóló vita. Ebben először Somosdi Veress Károly próbálta megfogalmazni, „mit is érthetünk ma valóban népnek nevezhető, színpadi (bemutatásra szánt) műsorfűzéken. Egyetlen „paragrafus”: mindazon néptánc-, népdal- és népzeneösszeállítás, amely megkísérli a néphagyomány legkevesbé hamisított tolmácsolását, ellentétben azokkal a színpadi produktumokkal, amelyek nótás-műdalos-műtáncos-pará-

¹⁶⁴ Kelemen Ferenc: *Őrizni a kutak tisztaságát. Beszélgetés Domokos Istvánnal, a Maros Művészegyüttes koreográfusával.* In: *Művelődés*, 1983/11. 11.

¹⁶⁵ A régi mojszejevi stilizált formákkal dolgozó táncmesterek nagyrésze képtelen volt stílust váltani, az egyetlen kivétel a Sepsiszentgyörgyön tevékenykedő Jánosi József.

dét rendeznek népi kultúránkból.”¹⁶⁶ Veress Károlynak a Maros Művészegyüttes régi színpadi néptáncstílusát érintő kritikai megjegyzéseire Toró Emil, a csíkszeredai Hargita együttes vezetője válaszolt, igencsak nagy vehemenciával: „Elítélhető most utólag az együttes az ún. népies, revüs, teátrális táncokért? Nem hinnem, hisz indulásakor vajon kitől tanultak volna koreográfiát a táncmesterei, amikor ilyen képzés nem létezett? S ne feledjük el, hogy abban az időszakban egész Közép-Európában divatoztak a „nagy felhajtással járó” művek. Zeneszerzőink, táncmestereink sem akartak lemaradni se Mojszejevtől, se Baciutól, sem pedig Rábai mestertől...” Majd megpróbálja ő is azt sugallni, hogy az erdélyi városi táncházak működését nem a hatósági tiltások lehetetlenítik éppen el azokban az években, hanem a „szakmaiatlanságuk”: „A táncházmozgalom szép és üdvözölhető. Igaz, véleményem szerint a fiatalos lendületnek találkoznia kellett volna a szakemberek tapasztalatával, hiszen éppen a szakszerű irányítás hiányában szüntette be tevékenységét több táncház.”¹⁶⁷ Toró írására és vádaskodásaira **Pávai István** válaszolt,¹⁶⁸ aki szerint „a jogosabb kérdés az, hogy némelyek

¹⁶⁶ Somosdi Veress Károly: *Új úton a Maros Népi Együttes*. In: A Hét, 1984/27. 10. Veress Károly írásának apropója a Maros Művészegyüttes „*Marosi füzes alatt*” című, új korszak kezdetét jelző, valóban népi-ihletésű műsorának bemutatója volt”, amelyben elsősorban azokat az alkotókat dicséri (név szerint Könczei Árpád koreográfust és Pávai István művészeti vezetőt, zenei szerkesztőt), akik a táncház irányából érkeztek a színpadi néptánc világába, de kiemeli Lőrincz Lajost is, aki „táncfolklórunk egyik legfőbb ismérvét, a szolisztikus és rögtönző jelleget a színpadon is tanácsosnak tartja megőrizni, aki azt is tudja, hogy a hiteles tánc eredeti ének- és dallamanyagot feltételez. A színrevitelnél a helyi táncrend figyelembe vétele szintén szerencsés (feltételezi valaki, hogy egy táncrenden belüli építkezés, szerkezet, nem lehet annyira tökéletes, mint egy népköltészeti alkotás?), hogy a szokásokat most ne is említsük (a táncosok egyenként járulnak a zenészek elé, s ott mutatják be tudásuk legjavát; íme miért van a zenészeknek is a színpadon a helye!).”

¹⁶⁷ Toró Emil: *De táncolt egy emberöltőn át!* In: A Hét, 1984/37. 6. Toró táncházellenes hangvétele átítatja írását, kritizálja a Veress által dicsért Könczei Árpád koreográfiáját és Pávai István zenei szerkesztéseit (ez utóbbi kapcsán rákérdezve arra is, hogy vajon „csak a háromtagú zenekar képviseli nemzetiségünk zenei kultúráját?”).

¹⁶⁸ Pávai István (született 1951-ben) erdélyi népzenekutató, egyetemi tanár, a csíkszeredai Barozda együttes alapító tagja, aki az utóbbi évtizedekben gyűjtéseivel, kiadványai-val, valamint előadások zenei szerkesztéseivel nagyban hozzájárult a romániai magyar néptáncmozgalom szakmai fejlődéséhez.

miért alkotnak most is ugyanabban a stílusban, mint az ötvenes években „kellert”? Húsz év alatt sokat fejlődött a tánctudomány, de eredményeit nem mindenki ismeri, s a táncírást sem. Márpedig ezek nélkül ma nem lehet igényesen dolgozni a színpadon sem.” Ugyanakkor Pávai – megpróbálván a folklór és a színpad viszonyait tisztázni – arra a következtetésre jut, hogy „itt az ideje, hogy a hazai magyar folklórkutatók, képzett koreográfusok, zeneszerzők, rendezők szakterületükön szerzett tapasztalataik közlésével hozzájáruljanak a folklór és a színpad körül támadt zűrzavar eloszlatásához, s megnyissák színpadi népzene- és néptáncművészetünk megújulásának útját.”¹⁶⁹

„Táncházas” együttesek

A városi táncházak eredendő közösségi jellegétől idegen színpadi néptáncművészet hamarosan meghódította a fiatal erdélyi táncházasok legjobb táncosait, zenészeit. Ez egyrészt a hivatalos nyomásgyakorlatnak is köszönhető folyamat volt, mivel az akkori hatalom mindenkitől elvárta a *Megéneklünk, Románia* fesztivál keretében zajló színpadi produkciókat, másrészt meghatározó volt a fiatalok

¹⁶⁹ Pávai István: *A színpad folklórja – a folklór színpada*. In: A Hét, 1984/41. 5. Pávai válaszában passzusaiiban van egy olyan bekezdés is, amely nagyon jellegzetesen tükrözi a régi színpadi reprezentációk szinte valamennyi táncházas kritikáját: „Toró Emil hiányos stílusismeretéről árulkodik az a megjegyzése, amely helyesli, hogy Tófalvi Sándor, az együttes táncosa a csizmacsapást úgy oldja meg, hogy leszorított lábfejjel, magasan a feje fölé lendíti lábát, s ott ujjbeggyel a csizma orrát megérinti, mondván, hogy egy időse falusi táncostól hallotta: „Ej, ha még egyszer huszoneves lehetnék, lerúgnám a csillagokat az égről.” Láttam jó néhány remek fiatal táncost, aki rendkívül temperamentumosan táncolt, de egyik sem rúgta le a lámpát a mennyezetről, meg a feje fölé sem emelte a lábát. Ha Toró felhúzná „csillagrúgó” adatközlője harisnyáját, s hozzá egy igazi parasztcizmát, megláthatná, hogy nem tudja Tófalvi után csinálni a mutatványt. De nem is kell, mert nem szép, nem érdekes, táncnak nem tánc, s tornának kevés.”

nyilvánosság előtti szereplésvágyának a kísértése is. Viszont ezek a „táncházas együttesek” színpadon már nem a stilizált, hanem kizárólag a táncházakban is gyakorolt hagyományos néptánc- és népzenei kultúrát jelenítették meg, mindezt természetesen szerkesztett, azaz koreografált formákban.

Az első ilyen jellegű együttes a kolozsvári táncházások 1980–1983 között – először a Monostori úti Művelődési Ház, majd a Műszaki Egyetem támogatásával – működő néptáncegyüttese volt,¹⁷⁰ amelyik 1981-ben felvette a **Kodály Néptáncegyüttes** nevet. Az elején kollektívan, majd később **Könczei Árpád**¹⁷¹ vezetett csoport heti rendszerességgel tartott táncpróbáinak és éves edzőtáborainak felépítése és tartalma, illetve a színpadi koreográfiáik stílusa már a mai erdélyi magyar néptáncegyütteseink közvetlen előzményei közé sorolhatóak.

A Kodály Néptáncegyüttesnek a különböző eseményeken és rendezvényeken való fellépései közül kiemelkedett, amikor „házigazda együttesként” széki és mezősegi táncokat, valamint kalotaszegi legényest táncoltak az 1981. április 4-én megtartott Kolozsvári Táncházatalálkozón, az 1983. június 4-én a kolozsvári Állami Magyar Színházban bemutatott *Iffjúságom gyöngykoszorú* című előadásuk pedig egyenesen

¹⁷⁰ Az együttes alapítását *Felvételi tantárgy: széki sűrű tempó* címmel a sajtóban is hirdették: „Sajtóban, televízióban még mindig folyik a vita a táncházak szerepéről, művelődési köréről, szerencsére, ez a táncházásokat nem zavarja túlságosan, kedvvel táncolnak tovább. (S ahol döcög a szekér, ott sem a viták miatt.) Legújabb híreink is a táncházak életképességét igazolják; némelyek kezdenek intézmény szerepre kapni. A Monostori Művelődési Házban működő Kolozsvári Táncház például versenyvizsgát hirdetett egy megalakítandó magyar néptáncscsoport leendő tagjai számára. A versenyvizsga tárgyai a csoport sajátosságaiból fakadnak. Vagyis: mindenki megmérettetik „mozgáskészségből, népdalismeretből és néptánc tudásból”. Azonkívül „fiúknak széki sűrű tempó vagy más közép-erdélyi legényes, fiúknak és lányoknak: mezősegi vagy más közép-erdélyi párostánc.” In: Művelődés, 1980/11. 10.

¹⁷¹ Könczei Árpád (született 1959-ben) erdélyi zeneszerző, Harangozó Gyula, UNITER és EMKE díjas rendező-koreográfus, az erdélyi táncházmozgalom egyik alapítója, az egykori kolozsvári Kodály és sepsiszentgyörgyi Stúdió néptáncegyüttesek, majd a sepsiszentgyörgyi hivatásos Háromszék Táncegyüttes alapító vezetője, a Maros Művészegyüttes volt művészeti vezetője.

A kolozsvári Kodály Néptáncgyűttes fellépése, 1982. március 28-án

a megújuló romániai magyar néptáncmozgalom első egész estés előadásának tekinthető. Erről az egyik fellépő így nyilatkozott: „az *Ifjúságom gyöngykoszorú* újszerű előadás volt. Színpadainkon stilizált és nem egyszer durván meghamisított néptáncot láthatunk, a hagyományörző együttesek néhány szép, színvonalas szereplésének kivételével. Ezért újszerű együttesünk célkitűzése, eredeti néptáncaink és népzeneink stílushű színpadi tolmácsolása. Munkánkat abban a meggyőződésben végezzük, hogy a néptánc és népzene a színpadon sem veszítette el létjogosultságát.”¹⁷²

Az 1980-as évek elején a székelyudvarhelyi Venyige táncházzenekar mellett is alakult a helyi táncházásokból egy táncgyűttes, a **Venyige Táncház-Együttes**, Fodor Béla zenetanár, a Venyige zenekar alapítójának vezetésével.¹⁷³ „A Venyige az egyedüli együttes nálunk,

¹⁷² Könczei Csilla: *A tűznek nem szabad kialudni*. In: *Igazság*, 1983/158. 3.

¹⁷³ Minderről lásd részletesen: <http://worlduniversitycenter.net/PDF/Szekelyudvarhelyi%20VENYIGE.pdf>.

amely a néptáncot eredeti formájában mutatja be, minden színpadiaság nélkül” – nyilatkozott 1984-ben egy interjúban Szép Gyula, mint a székelyudvarhelyi Művelődési Ház igazgatója, szintén „venyigés” muzsikus. „A néptánc-népzene csoport tagjai immár kilenc vidék táncát, zenéjét sajátították el. A csoport a tánc házból nőtte ki magát; a tánc házból, amely mindig kedves tartózkodóhelye a fiataloknak. – A „venyigések” szabadon ropják; mindenki azt táncolja, amit tud – mondja Fodor Béla –, de sokat kell ám tudni, mert mi csak a legjellegzetesebbet mutatjuk be.”¹⁷⁴ És a venyigések ropták, különböző fesztiválokon, rendezvényeken, nyári turnékon, hétvégenként gyakran falusi kultúrotthonokban is, egészen 1989-ig.¹⁷⁵

Könczei Árpád 1983 őszén a sepsiszentgyörgyi Vadrózsák művészeti vezetője lett. Mivel az együttes „stilizált profilját” nem tudta megváltoztatni, 1985-ben feleségével, Plugor Judittal együtt megalapították a **sepsiszentgyörgyi Stúdió Táncegyüttest**, amelyben folytatták és továbbfejlesztették a kolozsvári Kodály együttesben elkezdett, a néptánc tradicionális előadásmódjának az erdélyi színpadokon akkoriban még újszerűnek tűnő, ugyanakkor tánctechnikailag egyre magasabb szintű művelését. A Stúdió már 1986-ban egy egész estés előadással jelentkezett, amikor „tavaszra *Apáról fiúra* címen egész estét betöltő műsorral léptek a közönség elé: a különböző hazai folklórzónák táncait bemutató műsor a Könczei Ádám emlékének ajánlott, általa gyűjtött Enyed környéki pontozóval kezdődik, erdővidéki csárdás, mezőségi (visai) páros, keménytelki román legényes következik, majd felcsíki táncok, bihari román tánc, Szatmár környéki cigánytánc, kalotaszegi legényes és Szatmár környéki táncokkal zárul. Zenél a Papp Isván Gázsa, Tóth István és Soós Árpád összetételű Kova együttes. Az előadásnak szép

¹⁷⁴ Szépréti Lilla: *Színjátékosok, énekesek, „venyigések”*. In: Új Élet, 1984/5. 11.

¹⁷⁵ A Venyige együttes 1990 után már csak alkalmi és évfordulós fellépésekre gyűlt össze. Ugyanakkor volt venyigések alapítottak új néptáncgyütteseket is, mint például Both (Sándor) Aranka a székelyudvarhelyi *Kékiringót* és Hodgyai Edit a micskei *Görböcöt*.

sikere volt.” – számolt be erről a sajtó is.¹⁷⁶ A sepsiszentgyörgyi Stúdió, mint alkotóműhely meghatározónak bizonyult a későbbi erdélyi magyar néptáncmozgalomra, mind a tagságuk (például olyan későbbi együttesvezetők, koreográfusok táncoltak itt, mint László Csaba vagy Virág Endre), mind a koreográfiáik tekintetében. Az 1988-ban bemutatott *Párkereső* táncszínházi előadásuk a műfaj első erdélyi megnyilvánulása volt, amelyben a hagyományos néptánc mellett már kortárs mozgásművészeti megoldásokat is láthatott a közönség.

Az egykori kolozsvári táncházások a sepsiszentgyörgyi Stúdió mellett más székelyföldi együtteseket is létrehoztak. 1986-ban **Szalay Zoltán**¹⁷⁷ vezetésével megalakult a **csíkszeredai Városi Művelődési Ház Stúdió Néptáncgyűttese**.¹⁷⁸ Szalay megfogalmazásában ennek az együttesnek az volt a célja, hogy „az eredeti népi táncot és zenét, bizonyos tájegységek motivumkincsét híven színpadra vinni, olyan koreográfia alkalmazásával, amelyben nem az a lényeg, hogy a táncosok egyformán járják...”¹⁷⁹ Szintén 1986-ban Kézdivásárhelyen Deák Gyula – a helyi táncház újrászervezése után – átvette a kézdivásárhelyi Csavargár néptánc csoportjának a vezetését.

¹⁷⁶ Bogdán László: *Néptánc, apáról fiúra*. In: A Hét, 1985/40: 4. A cikkben az együttesvezető megfogalmazta a Stúdió újszerűségét is: „A stúdió bemutatkozása azért is lehetett meglepően újszerű – magyarázza Könczei Árpád –, mert a táncok technikai alapja és a folklórismeret is merőben újszerű, amatőr néptáncművészeti gyakorlatunktól merőben idegen...”

¹⁷⁷ Szalay Zoltán (született 1959-ben) EMKE díjas erdélyi zeneszerző, népzene kutató, egyetemi oktató, az egykori Bodzafa zenekar bőgőse. 1986-ban a csíkszeredai Stúdió Néptáncgyűttese alapítója, majd 1990-ben a hivatásos Hargita Állami Székely Népi Együttes alapító művészeti vezetője, igazgatója, 2001-ben pedig a Csíkszeredai Gyermek Háza Borsika néptánc csoportjának egyik alapítója.

¹⁷⁸ Fontos megjegyezni, hogy a két Stúdió együttesre alapozva alakult meg 1990-ben a sepsiszentgyörgyi Háromszék és a csíkszeredai Hargita hivatásos együttes.

¹⁷⁹ Oláh István: *Eredeti hagyományokat ápolni*. In: Előre, 1989/12813: 2. A cikkben megemlítődik az együttes összetétele is: „A tulajdonképpeni Stúdió tíz pár táncos, diákok, munkások, tanügyiek. A zenekar pedig: Kostyák Alpár és Abos Károly primás (Kostyák kontrás is), Boér Károly kontrás és bőgős. Ádám Gyula a baláni Bányaiipari Vállalat toponográfusa, és András Mihály, a pionírház munkatársa a táncoktató.”

„Táncházas” iskolai néptáncscsoportok

1985 őszén **Tolna Éva** magyar szakos tanárnő¹⁸⁰ a kolozsvári Brassai Sámuel Líceum akkori ötödik és hatodik osztályos tanulóiból toborozva elindította az iskola **Folklórkörét**, a későbbi Bogánacs Néptáncgyűttes elődjét, amelyik szintén a kolozsvári táncház szellemiségének „egyenesági leszármazottja” volt: a kezdeményező **Könczei Ádám** özvegye, az első oktatói pedig **Könczei Csilla**¹⁸¹ és Fülöp Hajnalka az ellehetlenített kolozsvári táncház és az időközben felbomlott Kodály együttes volt tagjai. „Kéttucatnyi tizenéves a színpadon – amolyan se

Széki táncok a kolozsvári Brassai Sámuel Líceum Folklórkörének előadásában

¹⁸⁰ Tolna Éva (1939–2014) tanár, költő, művelődésszervező, EMKE díjas együttesalapító.

¹⁸¹ Könczei Csilla (született 1963-ban) kultúrakutató, egyetemi oktató, dokumentumfilmrendező, a kolozsvári Tranzit Alapítvány elnöke. Mindezek mellett nemzetközileg elismert táncelméleti szakember, aki még fiatal táncházasként kezdett néptánc kutatással foglalkozni.

nem kicsik, se nem nagyok, amint a kézhez kapott szerényke meghívó beharangozza – ropják a táncot: hétfalusi boricát, majd mezősi, kalotaszegi, Küküllő menti s még ki tudja, hány vidék népi táncait felváltva. Ropják, kamaszos csikószilajssággal a legények, az eladó sorba cseperedők méltóságával a leányok. [...] Profi szinten csinálják, szólal meg halkán valaki a nézők közül, s bár nem szeretem a kifejezést, rá kell bólintanom. Valóban „nem középiskolás fokon” táncolnak ezek a középiskolás fiatalok, a kétórás önálló műsor bármely hivatásos népi együttesnek dicséretére válhatna. Négy éve alakult meg a folklórkör a Brassai Sámuel Líceumban.” – írta róluk Jakab Márta 1989-ben.¹⁸²

1987 októberében a székelykeresztúri Gimnáziumban egy szintén egykori táncművész, **László Csaba** megalapította a **Pipacsok Néptáncegyüttest**.¹⁸³ „Fiatalokra jellemző nagy kedvvel, átéléssel próbálnak, készülnek az új műsorukra. Az ipari líceum diákjai ők, a Pipacsok néptáncegyüttes tagjai. [...] – Egy évvel ezelőtt volt az első bemutatónk¹⁸⁴ – mondja László Csaba mérnök-tanár a próba szünetében. – Nemcsak egy-egy különálló műsor megtanítására törekszem, hanem ennél szélesebb értelemben a néptánckultúrát szeretnők megismerni és bemutatva megismertetni. Ennek érdekében sok ritmus- és stílusgyakorlatot végzünk, gyakoroljuk a különböző vidékek néptáncának jellegzetes mozgásformáit. Műsorunk udvarhelyszéki, mezősi és bihari román, kalotaszegi és Kis-Küküllő menti táncokból áll.” – nyilatkozott az együttesvezető 1989-ben.¹⁸⁵

¹⁸² Jakab Márta: *Se nem kicsi, se nem nagy*. In: Dolgozó Nő, 1989/9. 12. A Folklórkör egy igen nagy repertoárral rendelkező gyerekegyüttes volt: 1986. december 5-én tartotta első előadását *Új hold, fényes nap* címmel, ezt követte 1987-ben a többször is játszott *János Vitéz* színrevitele, majd 1989. június 2-án a cikkben említett *Se nem kicsi, se nem nagy* műsora.

¹⁸³ László Csaba (született 1960-ban) mérnök, EMKE díjas néptáncos-koreográfus, a felsősófalvi Székelyföldi Tánc Tábor főszerzője. A székelykeresztúri Pipacsok Néptáncgyüttes folyamatos vezetése mellett részt vett a hivatásos Háromszék Táncgyüttes, Udvarhely Néptáncműhely és Nagyvárad Táncgyüttes alapításaiban, és különböző periódusokban ezen együttesek állandó koreográfusaként is működött. Minderről lásd részletesen: <https://pipacsok.ro/news/laszlo-csaba-a-pipacsok-atyja/>.

¹⁸⁴ A *Pipacsok* című első bemutatóra 1988 júniusában került sor.

¹⁸⁵ Barabás László: *Kisvárosi művelődési körkép*. In: Új Élet, 1989/9. 10.

Az 1980-as évek második felében létezett Erdélyben még néhány táncházhoz köthető iskolai néptáncgyűttes – például Csíkszeredában, a mai Márton Áron Líceumban, ahol a már említett Szalay Zoltán oktat-
ta a **Gyökerek** néptáncscsoportot –, de a kolozsvári Bogáncson és a szé-
kelykeresztúri Pipacsokon kívül egyik sem tudott folyamatosabb ideig
fennmaradni. Ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy ezek a „tánc-
ház” csoportok a korabeli romániai magyar közoktatásban működő
néptáncscsoportok elenyésző hányadát tették ki: túlnyomó többségben
az iskolai színpadokon is még mindig az 1950-s évektől dívott stilizált,
hagyománytól idegen stílus volt a meghatározó.¹⁸⁶

¹⁸⁶ Olykor akár párhuzamosan is: a kolozsvári Brassai Sámuel Líceumban az 1980-as évek második felében egyszerre működött az akár egész estés előadásokra képes Folklorkör és egy, két-három „betanított” táncot előadó néptáncscsoport.

Az 1989-es fordulat utáni romániai magyar néptáncmozgalom

Amatőrök, profik, hagyományőrök...

Az 1989 decemberében bekövetkezett rendszerváltozáskor a romániai magyar néptáncmozgalom szinte a teljes megszűnés szélén állt: a táncházak és a „táncházas” együttesek ellehetetlenítve, tagjaik jelentős része (kiváltképpen a táncházzenészek) az emigráció útján, az amúgy is felbomló hagyományos táncélelet pedig a „Megéneklünk Románia” fesztiválon szereplő falusi csoportok már nem tudták fenntartani, sőt, a mojszejevi stilizált formák romboló hatása csak felgyorsította ezt a folyamatot. Mindezek ellenére a „parázs nem aludt ki”, ezért 1990-ben igen gyorsan erőre kapott a mozgalom.

„Minden mindennel összefügg” – tartja a mondás, s ez teljes mértékben vonatkoztatható volt az 1990-es évek erdélyi néptáncéletére. Az egykori kolozsvári táncházas Könczei Árpád és Deák Gyula kezdeményezésére 1990 tavaszán megalakult Sepsiszentgyörgyön a *Háromszék Állami Népi Együttes*, majd nyáron, a szintén kolozsvári táncházas gyökerekkel rendelkező Szalay Zoltán vezetésével Csíkszeredában a *Hargita Állami Székely Népi Együttes*, így az év végére – a marosvásárhelyi Maros Művészegyüttessel közösen – már három hivatásos magyar néptáncegyüttes működött Erdélyben. Az új, „táncházgyökerű” hivatásos együttesek megjelenése felgyorsította a hazai színpadi néptánc fősodrában bekövetkezett paradigmaváltást, teljesen eltörölve a mojszejevi stilizált formákat. Így az 1990-es évek elején a Maros

Művészegyüttes is megújult, nemcsak táncos- és zenészállományában, hanem előadói stílusában és koreográfiai koncepcióiban is.

Itt külön ki kell hangsúlyozni az egykori-mindenkori kolozsvári tánc háznak az összerdélyi néptáncmozgalomra gyakorolt hosszútávú hatásait: Erdély első és legfontosabb tánc házának „körei”, a tiltás éveiben kitartó „maradék” tagjai az 1990-es években sorozatban alapították a tudatos hagyományörzés műhelyeit. Miután rögtön a változásokot követve, 1990. január 17-én, az egykori tánc ház Monostori úti helyszínén sikerült újraindítani a kolozsvári tánc házat, ugyanazon évben a tánc ház szervező Németh Attila és Németh Ildikó kezdeményezésére, valamint Szalay Zoltán segítségével létrejött a kolozsvári tánc ház mellett az elsősorban egyetemistákra alapozó *Tarisznyás Néptáncgyüttes*.¹⁸⁷ Szintén 1990-ben a kolozsváriak által támogatott dési tánc házások megalapították az *Aranyeső Néptánc csoportot*. Az egyetemet végzett kolozsvári tánc házások pedig újabb és újabb tánc házakat, csoportokat alapítottak: Laczkó György 1991 őszén elindította a székelyudvarhelyi Tamási Áron Gimnáziumban a *Gereben Néptánc csoportot*, Balázs Bécsi Attilának köszönhetően Szamosújváron is lett először tánc ház, majd 1992 őszén a *Kaláka Néptáncgyüttes*, Sándor Csaba pedig 1996-ban Balánbányán létrehozta az *Ördögboroda Néptáncgyüttest*, hogy csak néhány fontosabbat említsünk.

Az egykori kolozsvári tánc ház szellemiségének szintén „egyeneseágú leszármazottja”, a helyi Brassai Sámuel Líceum 1985 őszén alakult Folklórköre 1990 januárjában felvette a Bogáncs nevet. A *Bogáncs Néptáncgyüttes* első, végzős nemzedéke 1993-ban Könczei Csongor vezetésével megalapította a *Zurboló Táncgyüttest*, a Bogáncs felnőtt csoportját. A Bogáncsban kezdtek el táncolni az 1995-ben alapított *Szarkaláb Néptáncgyüttes* vezetői, Pillich Gyöngyi és Pillich Balázs, s amikor 1999-ben az akkori Szarkalábból kivált egy csoport, azok egy egykori „tarisznys” táncos, Both József vezetésével létrehozták

¹⁸⁷ A rövid életű Tarisznys együttes nevét a mellette alakult Tarisznys zenekar vitte tovább a következő évtizedekben.

az *Ördögtérge* Néptáncgyűttest, a kolozsvári egyetemisták újabb csoportját. Az ily módon kialakuló kolozsvári néptáncos közeg által „kitermelt” oktatók pedig további néptáncscsoportok létrehozásában segítettek, így alakult többek között 1997-ben a várfalvi *Aranyosszék*, 1999-ben a bánffyhungyadi *Suhanc*, 2001-ben a nagykárolyi *Rekettye*, vagy jóval később, 2009-ben a *Kalotaszeg* Néptáncgyűttes is.

A ezredforduló környékén két újabb hivatásos együttes alakult: 1998 őszén László Csaba kezdeményezésére az *Udvarhely Néptáncműhely* és 2002 februárjában Miklós János szervezésében a *Nagyvárad Táncgyűttes*. Az immár öt hivatásos együttes táncosai pedig – az együtteseik vonzaskörzeteiben – újabb és újabb műkedvelő együttesek létrehozásában segédkeztek. Például a Maros Művészegyüttes mellett Füzesi Albert 1995-ben megalapította az együttes utánpótlásaként is funkcionáló *Napsugár* Táncgyűttest, és a Maros együttes táncosai alapították vagy tanítják Maros megye szinte valamennyi jelenlegi műkedvelő néptáncscsoportját. Ugyanígy a Háromszék együttes egykori táncosai, Virág Endre és Virág Imola alapították 2006-ban Sepsiszentgyörgyön a *Százlábú*, Tőkés Edit és Tőkés Zsolt 2014-ben a *Kincskeresők* Néptáncgyűttesteket. És természetesen tanítanak, együtteseket vezetnek a csíkszeredai „hargítások”, az udvarhelyi „táncműhelyesek” és a nagyváradai hivatásos táncosok is.¹⁸⁸ 2017-ben újabb taggal bővült az erdélyi magyar hivatásos együttesek sora: az addig műkedvelő nyárádszeredai Bekecs Néptáncgyűttes Benő Barna vezetésével *Bekecs Néptáncszínház* alakult.¹⁸⁹

¹⁸⁸ A jelen kötet függelékben közli 78 romániai magyar néptáncgyűttes rövid ismertetőjét.

¹⁸⁹ A jelenlegi hat romániai magyar hivatásos néptáncgyűttes közül a marosvásárhelyi Maros Művészegyüttes, a sepsiszentgyörgyi Háromszék Táncgyűttes és a 2011-től a nagyváradai Szigligeti Színház egyik társulatává betagozódott Nagyvárad Táncgyűttes a Maros, Kovászna és Bihar megyék önkormányzatai által finanszírozott intézmények, a csíkszeredai Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes, a székelyudvarhelyi Udvarhely Néptáncműhely és a nyárádszeredai Bekecs Néptáncszínház fenntartói pedig a helyi, városi önkormányzatok.

Voltak azonban olyan régiók is, ahol az ezredforduló éveiben a néptáncmozgalmat szó szerint Magyarországról „importálták”. A bánsági és partiumi részeken, Temes, Arad, Bihar és Szilágy megye egyes településeire magyarországi oktatók és koreográfusok jártak át néptáncot tanítani, koreografálni és néptáncsoportokat szervezni – a legaktívabbak és legeredményesebbek ebben Nagy Albert, a Szeged Táncegyüttes vezetője és tanítványai voltak.

Mindezek mellett 1990 után erőre kapott és megújult a hagyományőrző falusi néptáncmozgalom is. A városi táncházak hatására a falusi csoportoknál is fokozatosan eltűntek a szocialista korszak stilizált formái, ezért a hangsúly immár kizárólag a helyi hagyományok megőrzésére, adott esetekben újratanulására és ezek bemutatására tevődött.¹⁹⁰ A tánc hagyományairól híres falvak csoportjai – mint például a gyimesközépleki *Ordasok*, a *Jobbágytelki Hagyományőrző Néptáncegyüttes*, a magyarlapádi *Rapó*, a mérai *Cifra* vagy a széki *Szalmakalap* – természetesen elsősorban a saját táncaikkal foglalkoznak, de ahol a tánc hagyomány már teljesen kikopott, ott az adott tágabb vidék vagy akár egészen más tájegységek táncait tanulják meg és viszik színpadra.

Összegezve: az elmúlt három évtizedben Erdélyben kialakult egy erős műkedvelő magyar néptáncmozgalom, amelyet jelenleg körülbelül 300 falusi hagyományőrző és városi műkedvelő gyerek- és ifjúsági néptáncegyüttes, illetve 6 hivatásos társulat alkot. A romániai magyar néptáncmozgalom elismertségéhez nagyban hozzájárult, hogy az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület évente kiosztott díjazottjai között 1992 óta jelen vannak az erdélyi néptáncmozgalom kiemelkedő teljesítményű tagjai és együttesei.¹⁹¹

¹⁹⁰ Fontos megjegyezni, hogy az itt tárgyalt falusi hagyományőrző néptáncegyüttesek nem azonosak a tánc hagyományaikat akár színpadon is bemutató, általában idősebb adatközlők csoportjaival.

¹⁹¹ A romániai magyar néptáncmozgalom első EMKE díját a kolozsvári Bogánics Néptáncegyüttes és az együttest alapító Tolna Éva kapta 1992-ben. 1992 óta 38 *Éghy Ghyssa* (1992–1995 között), *Kacsó András* (1993–2018 között), *Könczei Ádám* (1995–1998 között) és *Kallós Zoltán* (2019-től) díjat osztottak szét, erről lásd részletesen: <https://www.emke.ro/dijazottak>.

Néptáncfesztiválok, nyári táborok

A romániai magyar néptáncmozgalmat 1990 után erőteljesen meghatározzák a különböző hazai néptáncfesztiválok és nyári néptánc-táborok, amelyek a fellépési lehetőségek mellett egyúttal kapcsolatteremtő fórumokat és tanulási lehetőségeket, sőt, bizonyos esetekben akár versenyhelyzeteket is biztosítanak a résztvevőknek. A nagy, országos fesztiválok mellett (Erdélyi Néptánc Antológia, Erdélyi Magyar Hivatásos Táncegyüttesek Találkozója, Székelyudvarhelyi Táncház-találkozó) szinte valamennyi fontosabb erdélyi magyar néptáncegyüttes – vagy az őket fenntartó, támogató alapítvány, egyesület – szervez „saját”, szűkebb-tágabb régióját érintő vagy akár nemzetközi¹⁹² fesztivált, így az elmúlt évtizedekben igencsak sok különböző típusú néptáncos rendezvénysorozat született.¹⁹³

Szinte valamennyi hivatásos romániai magyar néptáncegyüttes rendelkezik saját szervezésű fesztivállal, van amelyik többel is. A Háromszék Táncegyüttes 1990 óta szervezi a *Sepsiszentgyörgyi Népzene- és NéptáncTalálkozókat*, a csíkszeredai Hargita 1997 óta az *Erdélyi Prímások Találkozóját*, 2001 óta pedig félévente a *Csúrdöngölő – gyermek és ifjúsági néptáncTalálkozókat*, valamint társszervezője az 1990 után újjáélesztett *Ezer Székely Leány Napjának* is. A Maros Művészegyüttes 2006 óta a Maros megyei Gyöngykoszorú fesztiválokat összegző *Gyöngykoszorúk Gyöngye* néptáncTalálkozók, illetve 2019 óta a *Folkforum* fesztiválok egyik főszervezője. (Az Udvarhely Táncműhely egykori *Össztánc* és *Tánc tavasza*, vagy a Nagyvárad Táncegyüttes 2015-ben indított *Infinite Dance* fesztiváljai már kevésbé szóltak, szólnak a néptáncról.)

¹⁹² A „nemzetközi” igen sok helyen és esetben egy-két magyarországi, általában testvértelepülésről érkező vendégcsoport fellépését jelenti.

¹⁹³ Itt nem a különböző falu- és városnapok, évfordulós rendezvények vagy kisebb-nagyobb kulturális és nyári zenei fesztiválok néptáncot is felvonultató folkprogramjairól, hanem kizárólag a „csak magyar néptáncos” fesztiválokról értekezünk.

Székelyföld és egyben Románia egyik legrégebbi interetnikus folklórfesztiválja az 1966-ban induló és mai napig évente megszervezett *Szejkelyföldi Népzene- és Néptáncfesztivál*, amelynek főszerzője a székelyudvarhelyi Művelődési Ház. A másik neves székelyföldi néptáncfesztivál, az 1969-ben induló *Bálványosi Néptáncfesztivál* az 1990-es években megszűnt, az így maradt ürt pótolja a Kovászna Megyei Művelődési Központ által 2005 óta szervezett *Perkő Gyermek- és Ifjúsági Táncgyűttesek Találkozója*. A teljesség igénye nélkül említünk néhány további székelyföldi néptáncfesztivált: az Ördögborda által 1996 óta évente megrendezett balánbányai *Botorka*, a 2000 óta létező székelyudvarhelyi *Kékiringó*, a 2001-ben induló gyergyószentmiklósi *Hóvirág* vagy a *Pipacsok* által 2003 óta szervezett *Székelykeresztúri Néptáncfesztivál*. Maros megyében a már említett Gyöngykoszorú fesztiválok mellett jelentős még a 2002 óta a medgyesi Gyöngyvirág által szervezett *Vándorcsizma Néptáncfesztivál*, valamint a dicsőszentmártoni *Kökényes* által 2007 óta rendezett *Vízmelléki hagyományörzők találkozója* és a *Kiöntött a Kis-Küküllő néptáncfalókozó*.

Kolozsváron a Bogács és Zurboló 1992 óta két évente szervezi az *Ifjúsági Néptáncfalókozókat*, a Kolozs megyei magyar néptáncgyűttesek találkozóját és 2005 óta az *Erdélyi táncgyűttesek és a Tánc Nemzetközi Világnapja* rendezvénysorozatát; a Szarkaláb – a Heltai Alapítvánnyal karöltve – 1999 óta a *Szent István-napi Nemzetközi Néptáncfesztivál*, az Ördögtérge pedig 2004 óta az őszi *Kolozsvári Népzene- és Néptáncfalóközök házigazdája*. A szamosújvári Téka Alapítvány 1997 óta évente megszervezi az *Ifjúsági Néptáncfalóközöit* és a kizárólag mezőségi hagyományörzőknek szóló *Mezőségi Népzene- és Néptáncfalóközöket*.

1990-es években több *Nagybányai* és *Nagyvárad* *Táncfalóközö* is sor került, 2001 óta a Rekettye szervezi a *Nagykárolyi Táncfalóközöket*. A szilágysági Bogdándon 1990 óta tartják a *Nemzetiségi Folklórfesztiválokat*, Érmihályfalván 1993-tól a *Nyíló Akác* fesztiválokat, Szilágycsehben 1997-től a *Tövisháti Napokat*, Egriben 2011-től az *Orgona* néptáncfesztiválokat, hogy néhány nevesebb partiumi néptáncfesztivált is megemlítsünk. És a sort a különböző kisebb, helyi

gyerek-, ifjúsági, felnőtt, falusi hagyományörző, városi műkedvelő stb. kategóriákban szervezett romániai magyar néptáncfesztiválok sokaságának felsorolásával lehetne folytatni.

A romániai magyar néptáncmozgalomra elsősorban azok a jelentősebb, „nagyobb” erdélyi tánc táborok voltak meghatározóak, amelyek az elmúlt három évtizedben folyamatosan és igen népes részvétellel működtek, s amelyek sokaknak jelentették a néptáncos, népzeneész mivoltuk kezdetét.¹⁹⁴

„A széki kultúrház előtt állok, az árnyékban, és olvasom a plakátot: A Romániai Magyar Zenetársaság és a széki vezetőség szervezésében népi tánc és zenetanfolyam 1990. júl. 12–19 között. Szék népművészetéről előadást tart Nagy Olga, Kallós Zoltán, Almási István. Széki táncot, zenét tanítanak Könczei Árpád, Plugor Judit, Moldován István, Papp István, Soós Árpád, Gáspár Álmos. Esténként táncház.” – kezdődik az 1989-es változások utáni első erdélyi nyári tánc tábor beszámolója.¹⁹⁵ A széki tábor mintájára hamarosan egyre több nyári népzene- és néptánc tábor kezd Erdély-szerte szervezni.

1991 augusztusában tartották meg az első kalotaszenti királyi tánc táborot,¹⁹⁶ amelyet azóta is, *Kalotaszegi Nemzetközi Népzene- és Nép-*

¹⁹⁴ 1990 előtt nem nagyon lehetett nyári néptánc táborokat tartani. 1980 júliusának utolsó hetében „szervezik meg az első erdélyi tánc ház táborot, Gyimesfelsőlokon. A rendezvény célja zenészek és táncoktatók képzése a tánc házai igények kielégítésére.” – írja Pávai István (lásd Pávai István: *Barozda 1976-2001*. Csíkszereda, 2001. 45.), a gyimesi tábornak viszont nem volt folytatása. Később, a tánc házak ellehetlenítésének periódusában már csak „titkos” nyári tánc táborokat lehetett szervezni, ilyen volt például a csernátoni falumúzeumban 1988–1990 között tartott, fafaragó táboroknak álcázott néptánc tábor.

¹⁹⁵ Lokodi András: *Tánc tábor Széken*. In: Szabadság, 1990/154. 1. Ahogy a felsorolt nevek is jelzik, az első széki tánc tábor a sepsiszentgyörgyi Háromszék Táncegyüttes közreműködésével jött létre. Megjegyezendő, hogy ez a széki tábor rövid életűnek bizonyult, néhány év múlva megszűnt.

¹⁹⁶ „1991. augusztus 11–17. között rendezik meg a kalotaszegi nagyközségben az első tánc táborot. A rendezvényen Tötszegi András és Kelemen Tekla tanít néptáncot haladóknak, Németh Attila és Németh Ildikó kezdőknek. A zenét Fodor Sándor-Neti, Bardocz Sándor és a Kolozsvári Tánc ház zenekara szolgáltatja. Kalotaszegi adatközlők mellett meghívták Kallós Zoltánt, Vasas Samut és Zsuráfszki Zoltánt.” – olvasható az első, azóta is folyamatosan működő erdélyi nyári néptánc tábor hirdetésében, lásd Szabadság, 1991/133. 2.

*tánc*tábor címmel szervez a kolozsvári Archívum Alapítvány. 1992 nyarán indult Gyimesközéplokon az első gyimesi és Visában az első mezőségi tánctábor. Ezt a visai tábort 1993-tól áthelyezték Válaszútra, amely azóta *Nemzetközi Mezőségi Népzene- és Néptánc*tábor néven működik. Itt, a szervező választói Kallós Zoltán Alapítvány nyári népzenei és néptáncos tábori kínálata évről-évre nőtt: évtizedek óta külön szerveznek *Mezőségi Ifjúsági Tábor*t, *Mezőségi Családos Tábor*t, de rendeztek szórványtáborokat gyerekeknek és ifjaknak, valamint különböző kézműves jellegű táborokat is. 1995 júliusában a székelykeresztúri Pipacsok Néptáncgyüttes Felsősófalván elindította a *Székelyföldi Tánc*tábort, 1998 júliusában pedig Magyarlapádon a helyi Ethnika Kulturális Alapítvány szervezte meg az első *Maros és Kis-Küküllő menti Népzene- és Néptánc*tábort. 1999-ben volt a sepsiszentgyörgyi Lajtha László Alapítvány szervezésében az első *Kommandói Cigányfolklor Tábor* és a marosvásárhelyi Folkcenter Alapítvány rendezésében az első jobbágytelki *Marosszéki Népzene- és Néptánc*tábor.

Az erdélyi nyári néptánctáborok között több olyan is működött az elmúlt évtizedekben, amelyeket részben vagy akár egészben is különböző magyarországi néptáncgyüttesek vagy civilszervezetek segítségével szerveztek, szerveznek a helyiek, mint például az 1997-ben induló *Vajdaszentiványi Nemzetközi Néptánc*tábor, a 2001-től újjáéledő, *Széki Napok* név alatt működő széki tábor vagy a 2004-től működő *Nemzetközi Szászcsávási Népzene és Néptánc*tábor. (Hasonlóan szerveztek nyári tánctáborokat az elmúlt években Buzában, Csikborzsován, Györgyfalván, Visában stb.)

Működnek nyári néptánctáborok a Partiumban, Székelyföld más településein, sőt, még a moldvai csángó falvakban is. Így például a szatmári Madisz 1996-ban szervezte meg az első „*Lábad ide, ne oda...*” hadadi néptánctáborát, Szilágycsehben 2002 óta tartják a „*Zsibai*” táborokat, Várfalván 2003-ban rendezték meg az első *Aranyosszéki néptánc*tábort, a háromszéki Zabolán 2012 óta működik népzene és néptánctábor, ugyanazon évtől Gyergyóremetén is szervezik a *Gyergyói Tánc- és Zenetábor*okat, Moldvában pedig Külsőrekecsinben, Lábnyik-

ban és Somoskán rendeztek az elmúlt években nyári tánc táborokat. És természetesen léteznek kizárólag gyerekeknek szervezett néptánc táborok is, ilyen például a 2012 óta a Kalotaszeg Néptáncgyűttes által kezdeményezett *Kalotaszegi Vándor Néptánc tábor*.

Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy míg az 1990-es években 4-5 nyári tánc tábor mozgatta az erdélyi néptáncos közösséget, az utóbbi években ezek száma elérte a több tucatnyit is, ezért két-három tábor zajlik párhuzamosan egy-egy júliusi vagy augusztusi héten. Mindez egyrészt versenyhelyzeteket teremt (például a szolgáltató zenekarok foglalkoztatásában), ezért valamennyi tábor megpróbálja kihangsúlyozni a helyi specifikumát, másrészt összességében a nagy szám gyengíti a résztvevők létszámát (már anyagi okok miatt is: egy fiatal nem biztos, hogy egymás után három-négy táborra ki tud fizetni). A nagyobb táborok közönsége így az utóbbi években változó tendenciákat mutat: egyre több külföldi és egyre több idősebb (tehát anyagilag potenciáltabb) néptánc kedvelő jár ezekbe a nyári táborokba, és egyre kevesebb erdélyi néptáncos fiatal.

Az erdélyi fiatal néptáncosok nemcsak a fenti okok miatt maradnak egyre inkább távol a nyári néptánc táboroktól. A romániai magyar néptáncmozgalom másik, 1990 után kialakult jellegzetessége a néptáncgyűttesek nyári edzőtáborainak egyre szélesebb körű elterjedése. Szinte valamennyi együttes rendelkezik saját táborral, és ezek az intenzív alkotóhetek igencsak meghatározzák egy-egy csoport éves tevékenységét, kielégítvén a fiatalok „nyári néptánc táboros” élményét is.

A romániai magyar néptáncmozgalom intézményesülése

„Kezdjük az elején a tények felsorolásával: Erdélyben jelenleg öt hivatásos, azaz professzionális státusú, többtucatnyi műkedvelő, azaz amatőr hagyományápoló, illetve egyre több hagyományőrző falusi táncgyűttes működik. (Az utóbbi két kategóriáról pontos számadat,

hivatalos felmérés nincs, a részadatok összegzése ez idáig nem történt meg.) Ezek az együttesek előadásokat tartanak, fellépnek különböző fesztiválokon és találkozókön, „vendégzerepelnek”, tevékenységüket rendszeresen jegyzi a média. A közönség megtapsolja őket, a közvélemény, s ezen belül az elit egy része viszolyog tőlük, más része, s ezen belül szintén az elit is, lelkesedik értük, de természetesen mindez csak a köz-, s nem a nyomtatott vélemény szintjén, legnagyobb részét pedig teljesen hidegen hagyja, magyarán nem érdekli. Általában élvezik a hivatalos diskurzus támogatását, működésük szerves része az etnikus kultúrpolitikának. Ilyen keretek között néhány ezer gyermek, fiatal és kevésbé fiatal „néptáncos” ma Erdélyben. Van, aki pusztán csak lelkesedésből, van, aki anyagi megfontolásból, van, aki más érdektől indítva, van, aki nem tudja miért, s van, aki mindezekért együtt. Az összkép összetett: színpadjainkon az akár adatközlőnek tekinthető hagyományörző falusi táncostól az infantilizmus határát súroló, rossz emléké népieskedésen keresztül a táncházak hatására „vissza a gyökökhez” igényen át el egészen a fejlett tánctechnikát igénylő táncjátékokig sok minden elfér. Láthatunk szerkesztett és kevésbé szerkesztett, jó ötleteket tartalmazó vagy elherdáló előadásokat, tematikus és témától, sőt olykor magától a táncról is mentes, jó és rossz koreográfiákat, vagy nem (vagy csak részben) koreografált táncolást. Ez tehát a jelenlegi tényállása az erdélyi magyar néptáncos életnek, mozgalomnak, művészetnek... De beszélhetünk-e egyáltalán erdélyi (romániai) magyar „néptáncművészetről”? – tettem fel a kérdést egy 2004-ben megjelent írásomban, s az akkori helyzetre reflektálva így folytattam: A válasz egyszerű: alkalomszerűen igen, általában nem. Igen, ha az említett (nép) táncegyüttesek némely kiemelkedő előadását nézzük. Nem, ha a többit. S főképp nem, ha a szakképzés helyzetét elemezzük. Mert gyakran hangoztatjuk: nincsenek szakembereink. Való igaz: a szerencsés esetben lelkes és tehetséges autodidaktizmus nem pótolhatja a szakképzést. (És akkor a mindent átszövő dilettantizmusról, az önjelölt „táncoktatók”, „koreográfusok”, „szakemberek” ártalmas tevékenységéről még nem beszéltünk.) Köztudott, hogy mai világunkban minden művészet

megfelelő szakképzésen, mindenféle szakképzés pedig intézményesített oktatási rendszeren alapszik. Ameddig hiányoznak szakiskoláink, esetünkben művészeti táncszakiskoláink, táncintézeteink, addig nem rendelkezünk képzett táncművészekkel. Ameddig nincs Táncművészeti Főiskolánk, addig nem lesz képzett koreográfusunk, táncpedagógusunk. Sőt, szakmailag felkészült tánckritikusunk sem, aki nem műsorfüzeteket szemlél, nem csak a hagyományőrzésről és nemzeti öntudatunkról tud ömlengeni, hanem értő (értsd: táncos szaknyelvet ismerő) és lényegi kritikának tud hangot adni. És ameddig nem rendelkezünk rendszeres és igényes táncoktató-képző tanfolyamokkal (az elmúlt évek néhány lelkes kezdeményezése ez irányban igen kevésnek bizonyult), addig nem lesz minőségi műkedvelő táncéletünk sem. Mert például, ha nem rendelkezünk képzett táncpedagógusokkal, ki és mit tanít az iskoláinkban jelenleg terjedő „néptáncóra” fedőnév alatt? Ha nem rendelkezünk képzett táncoktatókkal, együttesvezetőkkel, mi a biztosítéka a szakmai fejlődésnek, konkurenciának? És nem utolsósorban, ha nem rendelkezünk képzett koreográfusokkal, táncművészekkel, beszélhetünk-e egyáltalán hivatásról, „táncművész” státusról?” – sorjázta kritikus kérdéseim, majd zárszóként megfogalmaztam, hogy „ezen a területen áttörést, gyökeres változást csakis oktatási szakintézmények alapításával és megszervezésével lehet elérni, s akkor volna reális esély, hogy néhány év múlva lehessen erdélyi (romániai) magyar táncművészetről beszélni.”¹⁹⁷

2004 óta eltelt szinte két évtized. Indokolt kérdés: változott-e azóta az erdélyi (romániai) magyar (nép)táncművészet helyzete? Igen, változott, ha nem is minden szinten, de történtek fontos előrelépések: az említett és óhajtott „áttörés”, a szakmai képzettség és minőség növelésének folyamata az utóbbi években elindult. A hivatásos együttesek működése, az egyre terebélyesedő műkedvelő mozgalom, az óvodai és iskolai néptáncoktatás, a mindezek szakmai összefogását célzó Romá-

¹⁹⁷ Kőnczei Csongor: *A szakma becsülete. Helyzetkép az erdélyi magyar (nép)táncművészetről*. A Hét, 2004/33–34. 18.

niai Magyar Néptánc Egyesület, újabb szakmai partnerként az Erdélyi Hagyományok Háza, s nem utolsósorban a Sapientia EMTE Kolozsvári Karán beinduló Táncművészeti szak akarva-akaratlanul a romániai magyar néptáncmozgalmat az intézményesülés útjára tereli.

A néptáncoktatás helyzete

A szakszerű néptáncoktatás szükségességére Könczei Ádám az erdélyi városi táncházak első pillanataiban felhívta a figyelmet. Már egy 1977-ben publikált cikkében írta, hogy „ha nálunk is megszervezik az önkéntes résztvevők *nyári táborozását*, a zenészek és táncmesterek *korszerű továbbképzését* – hát akkor várakozásaink, bizakodásaink valósággá válhatnak.”¹⁹⁸ Egy 1978-ban megtartott előadásában pedig kijelentette, hogy „nyilván nem az önképzés s az önképzettség, az autodidacticizmus lehetetlenségét akarom sugallni. Tudomásul kell vennünk, hogy sajátos körülményeink folytán néptáncszakértőink, ko-reográfusaink jobbára mind autodidakták, s ez önmagában egyáltalán nem mérvadó”, viszont „igényességre és elmélyülésre van szükség a táncok és a dalok szakszerű megtanulásában és szervezett megtanításában – *úgy is mondhatnám: tudományos hitelességre!*”¹⁹⁹

Az adekvát és intézményesített néptáncoktatás 1990 után a romániai magyar néptáncmozgalom egyik, folyamatosan felmerülő és nagyon sokáig megoldatlan alapkérdésévé vált. „Táncot, népdalt bizonyos szakmai felkészültség nélkül tanítani nem lehet, a pusztá akarás, az ke-

¹⁹⁸ Könczei Ádám: *Tárt kapujú táncházakért*. In: Művelődés, 1977/11. 17. Ahogyan említettem, az első ilyen jellegű nyári tábort 1980-ban szervezték meg Gyimesfelsőlakon, ahol maga Könczei Ádám is előadott. *A táncházvezetők és -oktatók első (gyimesi) tanfolyama* előadásának kézírata 2004-ben jelent meg, lásd Könczei Ádám – Könczei Csongor: *Táncház. Írások az erdélyi táncház vonzasköréből*. Kolozsvár, 2004. 40–45.

¹⁹⁹ Könczei Ádám: *Városi táncházaink feladatköre*. In: Könczei Csongor (szerk.): *A 40 éves kolozsvári táncház sajtókronológiája I. (1977–1990)*. Kolozsvár, 2017. 74.

vés.” – nyilatkozta Könczei Árpád 1992-ben. „Táncpedagógus képzést kell indítani, nem tudom hányadszor mondom ezt el... hogy milyen formában lehetne ezt megoldani, azt nem tudom. A nyári tanfolyamok nem hatékonyak, nem lehet ilyen gyorstalpaló módon megoldani ezt a kérdést.” – mondta ugyanazon a kerekasztal-beszélgetésen,²⁰⁰ mert az 1990-es években csakis az „ilyen gyorstalpaló” tanfolyamok jelentették az erdélyi néptáncoktatói képzés kizárólagos formáit.

Ezeket a néptáncoktató tanfolyamokat különböző civilszervezetek kezdeményezték és szervezték. Ilyenek voltak a Romániai Magyar Táncszövetség által Sepsiszentgyörgyön és Csíkszeredában szervezett táncoktatói tanfolyamok, a kolozsvári Zurboló Táncegyüttes és a Heltai Gáspár Könyvtári Alapítvány által 1997-ben és 2004-ben szervezett torockói Erdélyi Néptáncoktató Táborok,²⁰¹ vagy a budapesti Hagyományok Háza közreműködésével létrejövő, a Kallós Zoltán Alapítvány által 1999-től éveken keresztül szervezett játszóházvezetői és a Heltai Gáspár Könyvtári Alapítvány által 2002-ben és 2004-ben Kolozsváron szervezett néptáncoktatói tanfolyamok.

²⁰⁰ Szatmári László: *A tánc is nyelv. Kerekasztal-beszélgetés a tánc ház közösségformáló szerepéről.* Művelődés, 1992/7. 16, 17. Könczei Árpád, mint az erdélyi magyar néptáncoktatás egyik fő szorgalmazója elméleti szinten is foglalkozott ezzel a kérdéskörrel, például lásd Könczei Árpád: *Tánc tanítási módszertan tánc házak részére.* In: Művelődés, 1980/11. 30–31.

²⁰¹ Az 1997. szeptember 7–14. között a Brassais Véndiák Alapítvány torockói Tóbiás Ifjúsági Szabadidőközpontjában megszervezett első erdélyi oktatótábor felhívásában többek között ez volt olvasható: „Az egyhetes tábor egy hiánypótló fórummá kíván válni, azaz egy jól megtervezett és rendszeres képző és továbbképző minőségi tanfolyam az erdélyi tánc házak és műkedvelő néptánc együttesek vezetői, illetve iskolákban néptáncot oktatók számára. Az oktatótábor „oktatóinak” a legjobb és legszakavataltabb erdélyi szakembereink kértük fel: András Mihályt és András Irént, László Csabát, Könczei Árpádot és Plugor Juditot. Ugyanakkor minden napra szerveztünk ismertető jellegű néprajzi és táncelméleti előadásokat, illetve vitaesteket az erdélyi néptáncélettel kapcsolatos kérdésekről. (Meghívott előadók és vitaindítók: Kallós Zoltán, Keszeg Vilmos, Könczei Csilla, Németh Ildikó, Pillich László, Pozsony Ferenc, Szabó Zsolt és Szép Gyula.) Reméljük, hogy tulajdonképpen a jelenlegi erdélyi néptáncmozgalom vezetőit, oktatóit tudjuk egy közös helyre összegyűjteni, így kapcsolatfelvételektől különböző problémákig mindenféle szóba jöhet.”

A 2000-es évektől az erdélyi néptáncoktató tanfolyamok szervezésének nagy részét a 2004-ben újraalakuló Táncszövetség, azaz a Romániai Magyar Néptánc Egyesület vállalta fel.²⁰² Ezeknek a képzéseknek egy része a műkedvelő együttesvezetők és néptáncoktatók számára volt kitalálva, ugyanakkor a 2010-es évektől megjelentek a már célzottan az óvodai és elemi osztályokban tanító pedagógusok számára szóló tanfolyamok, ez utóbbiakhoz kapcsolódott 2018-ban a Romániai Magyar Pedagógus Szövetség által, több helyszínen szervezett „Kompetenciafejlesztés népi hagyományok által képzés” is.²⁰³

„Minden szakoktatás alapfeltétele, hogy megfelelő, képesített szakemberek műveljék. Az elmúlt években a romániai magyar táncművészetre vonatkozó oktatási programok akkreditációs törekvéseit pontosan ez az ördögi kör tette lehetetlenné: csak olyan szakképzést akkreditálnak, ahol szakképesített oktatók tanítanak, viszont ameddig nincs szakoktatás, addig nem rendelkezhetünk szakképesített oktatókkal sem. Ezért fontos az anyanyelvű főiskolai szintű szakoktatás bevezetése ezen a téren is.” – írtam a romániai magyar néptáncoktatás helyzetéről egy 2010-ben megjelenő részletes felmérésemben,²⁰⁴ amelyik megpróbálta felvázolni a romániai magyar iskolai néptáncoktatás akkori helyzetét. Ha létrejön egy olyan magyar tannyelvű táncművészeti szak, amely „táncpedagógusképző intézményként is beválik [...], valószínűsíthetően egy idő után megjelennek Erdélyben is a képzett (nép)táncpedagógusok. Ezért a hároméves alapképzés fontos eleme kell legyen a pedagógiai modul,

²⁰² A RMNE oktatási programjainak részletes bemutatásával a következő alfejezet foglalkozik.

²⁰³ Ezeknek, az amúgy hivatalosan már sikeresen akkreditált tanfolyamoknak a hasznossága akkor is mérvadó volt, ha csak amolyan „mikszaíhi hályogkovács” kurzusokként tekintük rájuk: a résztvevő pedagógusok számára elsősorban elméleti szakmai fogódzókat nyújtottak, és kevésbé voltak gyakorlati tánckurzusok.

²⁰⁴ Kőnczei Csongor: *Művészeti szakoktatás avagy műkedvelő hagyományörzés? Helyzetkép a romániai magyar iskolai néptáncoktatásról*. Műhelytanulmányok a romániai kisebbségekről. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2010/32. – http://www.ispmn.gov.ro/uploads/ISPMN_32_x_to_web.pdf.

mely ugyan nem lehet kötelező, viszont elvégzése táncpedagógusi diplomát is jelentene az amúgy természetszerűen rövid élettartamú színpadi tánc- és mozgásművészeknek. Az volna igazán előrelépés, ha ez külön szakirányként is választható volna (például távoktatási rendszerben) azok számára, akik kizárólag táncpedagógiával szeretnének foglalkozni az elemi és középiskolai oktatásban, vagy a majd létesülendő művészeti szakiskolákban.²⁰⁵

Az államilag támogatott anyanyelvű (nép)táncoktatás kérvényezése és kezdeményezése szinte 1990 óta folyamatos volt, sajnos ezeknek nagyrésze az elmúlt évtizedekben kudarcba fulladt. 2020-ig tulajdonképpen csak két kezdeményezést, egy szakiskolait és egy egyetemi sikert beindítani, azonban a romániai magyar néptáncmozgalomra való hatásaikat tekintve mindkettő igencsak tiszavirág életűnek bizonyult. Az elsőre 1997-ben került sor, amikor a sepsiszentgyörgyi Plugor Sándor Művészeti Líceum a Háromszék Táncegyüttes (Deák Gyula igazgató) kérésére elindított egy balett-néptánc tagozatos ötödik osztályt.²⁰⁶ A 2005-ben végzett 14 táncos fiatalból az akkori Háromszék Táncegyüttes 9 főt szerződtetett is, viszont mivel ez a képzés egyszeri volt, folytatás hiányában az erdélyi hivatásos együttesek szakképzett utánpótlásának kérdését egyáltalán nem oldotta meg.

A másodikra 2009-ben került sor. Miután a Romániai Magyar Néptánc Egyesület és a hivatásos erdélyi magyar táncegyüttesek – hosszú éveken keresztül – együttesen kérvényezték egy táncművészeti szak beindítását, 2009 őszén a marosvásárhelyi Művészeti Egyetem Színházművészeti Karán beindult egy magyar tannyelvű mozgásművészeti szakirány, ahol az eredetileg akkreditált tanrendben szerepelt (igaz, utólag kiderült, hogy csak „választható” tárgyként) a néptánc is.

²⁰⁵ I.m. 18.

²⁰⁶ Az osztály szaktanárai a következők voltak: Benkő Gizella (balett), István Ildikó (ének), Jánosi József (társasági tánc, néptánc), Prună Gabriel (modern tánc), valamint az akkori Háromszék Táncegyüttesből Ivácson László, Kiss István, Nagy Csilla, Tekerés Gizella és Virág Endre.

A képzés el is indult, csak hogy a második felvételt követően az etno-koreológia-néptánc tanár működését az egyetem vezetősége ellehetetlenítette,²⁰⁷ s mivel helyette mást nem kértek fel, 2010-től ez a tagozat kizárólag kortárs mozgásművészeti szakként működik, egymást váltó, két évente induló magyar és román csoportokkal.

2020 őszén bekövetkezett a több mint három évtizede igényelt és várt fordulópont a romániai magyar néptáncmozgalomban: a Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem Kolozsvári Karán beinduló Táncművészeti szak 2023-tól (nép)táncpedagógus diplomával is rendelkező végzősei előreláthatóan gyökeresen fogják megváltoztatni az erdélyi néptáncoktatás helyzetét.

A Romániai Magyar Néptánc Egyesület

A Romániai Magyar Néptánc Egyesület jogelődjét Romániai Magyar Táncszövetség névvel 1991-ben alapították, első elnöke Lőrincz Lajos, titkára pedig **Jánosi József**²⁰⁸ volt. A Táncszövetség 2004-ig többszöri elnökség és székhely váltáson ment át, így például 2004-ben András Mihály volt az elnöke az akkor Csíkszeredában bejegyzett szervezetnek. A Szövetség 2005-ben – megújult statútummal és névvel – tulajdonképpen újjáalakult (például azóta lehetnek kizárólag jogi szervezetek a tagszervezetei), 2006 óta pedig a jelenlegi keretek között,

²⁰⁷ A felvételi jegyzőkönyv utólagos „megváltoztatását” szóvétevé tanár a jelen kötet szerzője volt. Minderről bővebben lásd Könczei Csongor *Jó hogy van. (Ada)LÉK az anyanyelvű szakoktatáson* –<http://futyi.transindex.ro/?cikk=193> (2010. aug. 17.) és *Rossz hogy nincs. (Ada)LÉK az anyanyelvű szakoktatáson 2.* – <http://reply.transindex.ro/?cikk=207> (2010. dec. 13.) írásait.

²⁰⁸ Jánosi József (született 1937-ben) EMKE-díjas tanító, néptáncoktató, koreográfus, néptáncgyűjtő és művelődésszervező. Ifjúkorában táncolt a Maros Művészegyüttesben, 1970-ben alapítója volt a sepsiszentgyörgyi Vadrózsáknak, 1990 után a Kovászna Megyei Művelődési Központ munkatársa volt.

Sepsiszentgyörgyön tevékenykedik, irodája a Míves Házban található. A RMNE első elnöke **Deák Gyula** volt,²⁰⁹ jelenleg Virág Endre vezeti a szervezetet.

A RMNE a Romániában tevékenykedő műkedvelő és hivatásos néptáncgyűttesek szakmai tömörülése, ernyőszerzetként működő egyesület, amelynek tagságába jelenleg 53 szervezet tartozik, ezek műkedvelő és hivatásos együttesek, vagy néptáncgyűtteseket fenntartó alapítványok és egyesületek.

Az egyesület honlapján olvasható az alábbi ismertető: „Az Alapszabályzat értelmében az Egyesület tevékenységi körébe tartoznak: népzene és néptánc területén különböző képzések, fesztiválok, találkozók szervezése, a 2006-ban megalapított szakmai archívum kezelése, pályázatok lebonyolítása, különböző éves rendszerességgel megszervezendő fesztiválok, képzések szervezése és lebonyolítása, kapcsolattartás a tagokkal, fesztiválközvetítés, szakmai kiadványok publikálása. Tevékenységeink elsősorban az erdélyi, gyimesi, moldvai, partiumi hagyományok ápolásához járulnak hozzá, mivel elsősorban olyan szakmai programokat szervezünk, amelyek ezen tájegységek a néptánc és népzene szakmában tevékenykedők munkájának színvonalát emelik, valamint kitérnek a műkedvelőkre és pedagógusokra.”²¹⁰

Az idézett szakmai kiadványok közül a legfontosabb a 2013-ban indított Oktatási Segédjegyzet sorozat (a jelen könyv ennek a kilencedik kötete) és a 2015-től működő Folkmédia online adatbázis, amely a *Mozdulatokba vésett gyökerek* című projekt megvalósításával jött létre:

²⁰⁹ Deák Gyula (1959–2022) gépészmérnöknek tanult, de már a kolozsvári egyetemista évei alatt bekapcsolódott az erdélyi táncmozgalmába. Amikor 1985-ben Kézdivásárhelyre került, újraalapította és 1990-ig szervezte a kézdivásárhelyi táncházat, valamint vezette a helyi Csavargyár műkedvelő néptáncgyűttesét. 1990-ben a sepsiszentgyörgyi Háromszék Táncgyűttes egyik alapítója, majd haláláig az együttes igazgatója. 1992-ben megalapította a Lajtha László Alapítványt, amelynek égisze alatt főszerzője volt többek között a sepsiszentgyörgyi Népzene- és NéptáncTalálkozóknak és a nyári Kommandói Cigányfolklor Táboroknak. A Romániai Magyar Néptánc Egyesület elnöki tisztségét 2004–2020 között töltötte be.

²¹⁰ Lásd <https://neptanc.ro/az-egyesuletrol/>.

ez az archívum több mint 200 órányi digitalizált és jegyzőkönyvezett, tehát megfelelő szakmai adatokkal ellátott erdélyi néptánc és népzenei gyűjtést tartalmaz az 1990-es és 2000-es évekből.²¹¹ Az egyesület 2018-ban egy újabb, rendhagyó online oktatási segédanyaggal jelentkezett: a Könczei Árpád által kezdeményezett *Erdélyi néptáncudastár* célja olyan, elsősorban romániai magyar táncosok táncának és módszereinek rögzítése és publikálása, akik valamely táncanyag szakértőivé váltak a munkásságuk során, és akik több kistájegység táncát és tanítási metodológiáját közel egy órás táncoktatás során mutatják be.²¹²

Azonban a RMNE nemcsak kiadványokkal, hanem különböző és több helyszínen szervezett oktatási és szakmai programokkal is folyamatosan segíti a hazai néptáncos közösséget. És hogy csak a fontosabb RMNE szervezéseket említsük: 2005–2010 között az alap- és középfokú néptáncoktató tanfolyamok, valamint az *Erdélyi amatőr együttesvezetők képzései*,²¹³ 2014-től a kizárólag pedagógusoknak szóló „*Ekte-pekte*” hagyományörökítő tanfolyamok és 2018-tól az *Erdélyi Koreográfusok Találkozójai*. Sőt, az utóbbi években célzott, kizárólag egy-egy jelentkező néptáncegyüttesnek szóló programokat is működ-

²¹¹ Lásd <http://www.folkmedia.ro/>. A feldolgozott néptánc és népzene gyűjtésekből egy 30 lemezből álló DVD kollekción is sikerült publikálni.

²¹² Lásd <https://erdelyineptancudastar.neptanc.ro/>. A projekt 40 kistájegység, illetve falu táncát mutatja be. A felvételek a táncbemutatót és a táncosokkal készült interjúkat tartalmazzák, amelyekhez oktatási segédanyag társul.

²¹³ A RMNE 2005-ben szervezett először, három helyszínen (Csíkszereda, Sepsiszentgyörgy és Szamosújvár) egy középfokú néptáncoktató tanfolyamot. Mivel az említett tanfolyam kiértékelésének eredménye azt mutatta, hogy Erdélyben a néptáncoktatással foglalkozó vagy foglalkozni akaró pedagógusok táncudása nagyon kezdő szinten van, 2006 és 2010 között ezt a tanfolyamot alapfokú szinten szervezték. Így sikerült 2006-2007-ben hat helyszínen (Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyvárad, Sepsiszentgyörgy, Szamosújvár és Székelykeresztúr), 2008-2009-ben két helyszínen (Nagyvárad és Sepsiszentgyörgy), 2009-2010-ben pedig három helyszínen (Nagyvárad, Sarmaság és Székelyudvarhely) alapfokú néptáncoktató tanfolyamokat szervezni. 2007-ben szintén három helyszínen (Kolozsvár, Nagyvárad és Székelyudvarhely) volt egy amatőr együttesvezetői tanfolyam. Valamennyi képzésforma – a tagadhatatlan hasznosságuk ellenére – anyagi valamint akkreditációs problémák miatt akadozott. Szintén képzéspótló szándékkal a RMNE 2007-ben elindította Sepsiszentgyörgyön a koreográfusképző tanfolyamprogramját, ez alakult át 2018-ban az Erdélyi Koreográfusok Találkozásává.

tetett, mint például a „*Tartsd táncosaidat kiváló formában*” műhelymunkák vagy a „*Színfalak mögött*” című előadás-sorozat.

A Romániai Magyar Néptánc Egyesület, mint szakmai ernyőszervezet évente két országos „vándorfesztiválnak” szervezője és partnere: 2007-ben kezdeményezte és azóta is főszervezője a műkedvelők *Erdélyi Néptánc Antológiájának*, valamint szakmai partnere az *Erdélyi Magyar Hivatásos Táncegyüttesek Találkozójának*, ugyanakkor a RMNE támogatója a 2006-os indulása óta az *Erdélyi Táncházzenészek Borospataki Találkozójának* is.

Az Erdélyi Hagyományok Háza

A 2001-ben alakult budapesti Hagyományok Háza már az alapítását követő években elkezdte különböző szakmai programokkal és kiadványokkal, képzésekkel és rendezvényekkel támogatni az erdélyi néptáncmozgalmat. 2017-ben a Hagyományok Háza Hálózatának erdélyi megszervezésével ez a támogatás fokozódott, majd szintet lépett: 2019-ben a Hagyományok Háza leköszönő és hazatelepülő főigazgatója, **Kelemen László**²¹⁴ kezdeményezte az Erdélyi Hagyományok Háza megalapítását.

Az Erdélyi Hagyományok Háza Alapítványt 2019-ben alapította a Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem fenntartója, a kolozsvári székhelyű Sapientia Alapítvány. Az EHH „célja és küldetése az erdélyi és a hagyományos magyar kultúra részét képező letűnt,

²¹⁴ Kelemen László (született 1960-ban) Lajtha László és Erkel Ferenc díjas erdélyi zeneszerző, népzeneész, az egykori Bodzafa zenekar brácsása. 1986-ban telepedett ki Magyarországra, ahol zenei szerkesztő, táncelőadások zenei társalkotója, az Ökrös zenekar alapítója, a Kodály Kamara, majd a Budapest Táncegyüttes zenei vezetője volt. 1997-ben kezdeményezte az *Utolsó Óra* című, Kárpát-medencét átfogó hangszeres népzenei gyűjtést, amely az MTA Zenetudományi Intézetének támogatásával a Fonó Budai Zeneházban zajlott, s amelynek eredménye többek között az Új Pátria lemezsorozat is. Az alapítás pillanatától két évtizeden keresztül volt a Hagyományok Háza főigazgatója.

vagy eltűnően lévő kisközösségi kultúra, a néphagyományok, népművészet és népi kultúra elemeinek megőrzése, életben tartása, élővé tétele, átörökítése, valamint visszajuttatása a ma és holnap kulturális közéletébe a teljes Erdély, Partium és Moldva területén.”²¹⁵ Az EHH a budapesti Hagyományok Háza stratégiai partnere, de ugyanakkor önálló egységként működik, a marosvásárhelyi központi irodája mellett területi irodákat tart fenn jelenleg Kolozsváron, Székelyudvarhelyen és Csíkszeredában.

Az EHH egyrészt a már létező erdélyi folklórrendezvények társtámogatójaként működik, másrészt természetesen egy sor saját képzéssel (*Rendhagyó énekórák, Kovács táborok, Képzők képzője* stb.) és rendezvénnyel (különböző családi programok, játszóházak, kiállítások, koncertek, mikházi és széki szabadegyetemek stb.) próbálja a hazai folklórmozgalom szakmai minőségét emelni. Az EHH eddigi működésének egyik legfontosabb eredménye a *Zenei anyagok táncoktatáshoz* projekt, amelynek eredménye egy erdélyi zenekarok által felmuzsikált, táncoktatáshoz való, jelenleg 22 anyagból álló hangszeres népzenei online gyűjtemény, amely szabadon felhasználható a rendeltetésük szerint.²¹⁶

Táncművészeti szak a Sapientia EMTE Kolozsvári Karán

Az intézményesülési folyamatokban áttörést jelent a Sapientia EMTE Kolozsvári Karán 2020 őszén beinduló Táncművészeti szak, amelynek alapvető célkitűzése, hogy szakképzett táncművészekkel és táncpedagógusokkal lássa el az erdélyi néptáncéletet. A Kelemen

²¹⁵ Lásd <http://ehh.ro/index.php/hu/rolunk/bemutakozas>.

²¹⁶ Lásd <http://ehh.ro/index.php/hu/zene/tancoktatatas>. A gyűjtemény több erdélyi szervezet (Erdélyi Hagyományok Háza Alapítvány, Romániai Magyar Néptánc Egyesület, Kallós Alapítvány, Kaszaj Egyesület, Világló Egyesület és az Erdélyi Magyar Népzenei Egyesülete) összefogásával és a Csoóri Sándor Alap támogatásával jött létre.

László által kezdeményezett szak akkreditációs folyamata – többszöri nekifutás után – 2017 nyarán indult el, amikor az egyetem vezetősége felkérte Könczei Csongor néprajzkutatót a táncművészeti szak megszervezésére és vezetésére. A 2020-ban induló, hangsúlyosan néptánc-alapú „hároméves egyetemi alapképzés azoknak a jelentkezőknek ajánlott,²¹⁷ akik nemcsak a táncművészi hivatás iránt éreznek elköteleződést, hanem szívesen adnák át tudásukat másoknak is. A hagyományos tánckultúra magas szintű elméleti és gyakorlati elsajátítása mellett a képzés lehetővé teszi egyéb táncnyelvek és tánctechnikák, mozgás- és előadó-művészeti ismeretek, színházi nyelvezetek megismerését is. A szak elvégzése felkészít a táncművészeti alkotások értelmezésére, tánccsoportok munkájának irányítására, koreográfusokkal, rendezőkkel történő együttműködésre. Ez azt jelenti, hogy elhelyezkedhetsz hivatásos együtteseknél, mozgásművészeti műhelyeknél, színházi társulatoknál, és vállalhatsz munkát szakképzett táncpedagógusként is.” – írja a szak ismertetője.²¹⁸

²¹⁷ A romániai felsőfokú művészeti oktatás változásai miatt valószínű, hogy a 2023–2024-es tanévtől a szakirány átáll a négyéves alapképzésre.

²¹⁸ Lásd <https://kv.sapientia.ro/hu/felveteli/alapkepzes/tancmuveszet-szak>. A kolozsvári táncművészeti szak tanárait Könczei Csongor az alakuló szakirány tandrendjéhez igazodva kérte fel, valamennyien kiváló és elismert szakemberei és oktatói saját területüknek. Ezidáig – nem számolva a különböző műhelygyakorlatokat tartó vendégoktatókat – Benedek Árpád, Bólya Anna Mária, Czont Attila, Csákány Csilla, Fazakas Áron, Feketelaki Tibor, Horváth Zsófia, Jakab Melinda, Juhász Csilla, Karácsony Zoltán, Király Hajnal, Könczei Csilla, Lupescu Radu, Mara Gyöngyvér, Ocskay Klára, Pávai István, Sinkó Ferenc, Sirató Ildikó, Szabó Anikó, Szabó Lilla, Székely Melinda, Tötszegi Tekla, Vincze Júlia és Virginás Andrea tanított ezen a szakon.

Függelék

A függelékben szereplő, jelenleg működő romániai magyar néptánc-együttesek listája valószínűleg nem teljes. A jelen felsorolás azokat az együtteseket tartalmazza, amelyek a Romániai Magyar Néptánc Egyesület vonatkozó felhívásának eleget téve elküldték csoportjaikról az alábbiakban közreadott ismertetőiket, illetve, amelyekről a függelék szerkesztőjének sikerült adatokat szereznie.

1956

Maros Művészegyüttes (Marosvásárhely, Maros megye)

Az Állami Székely Népi Együttes 1956. október 1-én alakult meg 134 taggal. A siker útján haladt ez a szinte 140 tagú, fegyelmezett előadói közösség a művészi érettségig. Ezt a korszakot a triós forma (tánckar,

zenekar, énekkar) és a népszokás-előadások fémjelezték. A 65 éve működő erdélyi hivatásos néptáncegyüttes két tagozattal, 92 alkalmazottal rendelkezik, mindkét tagozatában nagy létszámú tánckar, zenekar, valamint műszaki és adminisztratív személyzete van. A Maros Megyei Tanács alárendelt kulturális intézménye, mely a hagyományos népi kultúra népszerűsítését, színpadi feldolgozását, valamint az ifjúság ez irányú képzését tekinti fő célkitűzésének.

A Maros Művészegyüttes a legnagyobb és leghosszabb ideje működő erdélyi hivatásos néptáncegyüttes, hivatásának tekinti az autentikus folklór felhasználását, színpadi megjelenítését, modern tánctechnikákkal való ötvözését.

Alakulásától 1990-ig az időszaknak megfelelő kérelmek szerint tevékenykedett művészeti és adminisztratív vonalon is, egykori táncművészei, énekes szólistái, zenészei, vezetői mai napig közismertek maradtak a köztudatban.

Az évek során több átalakuláson, átszervezésen ment keresztül az együttes. 1990-től román nyelvű igazgató vezette az intézményt, mely két tagozattal működött. 2007-től magyar anyanyelvű aligazgató vette át a magyar tagozat vezetését, Barabási Attila Csaba személyében, aki 2010-ben a teljes Maros Művészegyüttes vezérigazgatója lett. Fiatal, lendületes, határozott hozzáállásával új utat jelölt ki az intézmény számára, melynek során nagy átalakulás, fejlődés lett észrevehető. Megnőtt az együttes népszerűsége a sokoldalú tevékenységek, valamint az egyre nagyobb promoválnak köszönhetően.

Tagjai közül többen részesültek olyan kiemelkedő díjakban mint *Harangozó Gyula-díj* vagy a *Magyar Arany Érdemkereszt*.

Egyedüli hivatásos néptáncegyüttes, amely saját játszóhellyel, székházzal, szállítóeszközökkel és egyéb technikai felszerelésekkel rendelkezik, és amelynek népes tánckarával, öt tagú zenekarával, valamint egyedi műsoraival meghatározó szerepe van az erdélyi és Kárpát-medencei környezetben. Zenekarvezető: Moldován Horváth István. Tánckarvezetők: Kásler Magda, Farkas Sándor Csaba. Menedzser-igazgató: Barabási Attila Csaba.

Hóvirág Néptáncgyűttes (Gyergyószentmiklós, Hargita megye)

A Hóvirág Néptáncgyűttes 1972 őszén alakult, azóta állandó tevékenységet folytat. Lételemük a játék és a tánc, céljuk a magyar népi kultúránk szokásainak megismerése és továbbadása az utókor számára. Az együttes folyamatos felkéréseknek tesz eleget itthon és külföldön. A gyergyói Hóvirágnak nyolc szirma van: picik, kicsik, középhaladók, haladók és nagyok – az öt korosztályban összesen nyolc csapatnyi gyerekek táncol. Szász Ferenc, Nagy Zsuzsa és Portik Izolda Magdolna oktatja őket. Tudásukról év közben többször is számot adnak a gyerekek a közönség előtt, számos hazai és magyarországi felkérésnek tesznek eleget, és rendszerint gálaelőadással zárják az évadot.

„Arra törekszünk, hogy a gyergyói tánc legyen az anyanyelv. Aztán a mezőszéki tánctól a szatmáriig, a kalotaszegitől, a Küküllő menti vagy a sóvidéki táncokig sok mindent tanítunk, sőt dél-dunántúli táncokat is tanultak már. Nekünk lábra, mozdulatra a székelyföldi táncok állnak igazán jól, de jobb, ha minél több táncrendet ismerünk, mert a táncházakban nem csak székelyföldit húznak, és úgy az igazi, ha mindenre tudunk táncolni.” – mondja Szász Ferenc, az együttes vezetője.

1976

Rozsmalint Néptánccsoport (Bogdánd, Szatmár megye)

A Rozsmalint Néptánccsoport 1976-ban alakult, nevét a rozsmaring nevű virágról kapta. Azóta számtalanszor megújult és megfiatalodott, legutóbb 2014-ben, amikor három lelkes pedagógus átvette a csoport irányítását: Kürti Ildikó Csilla és Debreni Noémi tanítók, Balogh Raluca tanárnő. A tánccsoport oktatásával Kása Zsolt és Melinda néptáncoktatók foglalkoznak.

Az elmúlt 8 év eseménydús volt a Rozsmalint számára. Egy jelentős sikernek örvendhettek 2015-ben, amikor megnyerték a Szatmárnémetiben megrendezett *Hagyományörzők Versenyét*. Több évben részt vettek Vásárosnaményban a *Zoárd Napi Sokadalomban*, eljárták a szilágysági csárdást 2019-ben Budapesten a *NéptáncTalálkozón*. Hatalmas élmény volt együtt vonulni és mulatni Székelyudvarhelyen a legelhivatottabb hagyományörzőkkel - mondják. Büszkéek a faluban minden évben megrendezett *Nemzetiségi Néptáncfesztiválra*. Szeretnek táncházakba járni, maguk is szerveznek táncházat. Hagyományosan minden évben szüreti

mulatságot tartanak Bogdándon, s ott vannak vendégként a környéken megrendezett bálokon.

Oktatóik segítségével többféle tájegység táncával megismerkedhettek. Szívükhöz közeli tájegységük, Szilágyság táncát érzik. Táncolnak még szatmári, mezőségi, moldvai, felcsiki táncokat. A próbák heti rendszerességgel zajlanak a bogdándi Petri Mór Általános Iskola tornatermében. Jelenleg két csoport működik. A legkisebb táncosaik óvodások, a legnagyobbak gimnazisták.

Búzavirág Néptáncgyűttes (Brassó, Brassó megye)

„A hagyomány nem a hamu őrzése, hanem a láng továbbadása.” (Morus Tamás) – vallják a táncgyűttes tagjai, a brassói Áprily Lajos Főgimnázium táncoskedvű diákjai. 70 éves múltjával, az egyik legrégebbi néptáncgyűttes a Kárpát-medencéből. Együttesük alapgondolata, hogy ne csak táncolni és énekelni tanítsa meg a tagjait, hanem a magyarságra nevelje őket, a magyar értékeket képviselve.

A diákoknak lehetőségük van helyi és más tájegységek táncainak, népdalainak az elsajátítására, emellett hangszeren is van lehetőségük megtanulni, Szigyártó Mária vezetésével. Repertoárjuk tartalmaz barcasági, felső-Tisza vidéki, gyergyószéki, nyárádmenti, csíkszéki, méh-

keréki, dunántúli táncokat. Emellett, az együttes stilizált táncokat is táncol, legutóbbi a Ghymes együttes, *Tánc a hóban* dalára készített koreográfia.

A Búzavirág képviselte már a brassói és erdélyi magyarságot Izraelben, Montenegróban, Ausztriában, Magyarországon, Németországban, Görögországban, Törökországban és természetesen országunk különböző településein, helyi rendezvényeken. A néptáncgyüttes, egy életre szóló élményt biztosít minden diáknak, mert aki „búzavirágos” volt, az is marad.

1985

Bogáncs Néptáncgyűttes (Kolozsvár, Kolozs megye)

A kolozsvári Bogáncs Néptáncgyűttes elődje, a Brassai Sámuel Elméleti Líceum **Folklórköre** 1985-ben alakult Tolna Éva magyar szakos tanár kezdeményezésére. A csoport elsőrendű feladata az erdélyi népi kultúrával való ismerkedés volt, hogy az iskola diákjai elsajátíthassák a hagyományos néptáncot és népzénet, amelyek fontos részei saját etnikus tradícióinknak. 1990 januárjában az addig „névtelen” Folklórkör felvette a Bogáncs nevet.

Az 1992-ben *Éghy Ghysa* EMKE (Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület) díjjal kitüntetett Bogáncs jelenleg Erdély legrégebbi folyamatosan működő magyar gyerek- és ifjúsági néptáncgyűttese, amely az évek során fokozatosan bővülve vált egy iskolai néptánc csoportból a kolozsvári magyar gyerekek és fiatalok néptáncgyűttesévé: 1990-ben megalakult a Kisbogáncs, 1999-ben az Apróbogáncs, 2000-ben a Morsabogáncs (a Bogáncs kisgyerek-csoportjai), az 1993-ban végzett első „bogáncsos nemzedék” pedig megalapította a Bogáncs „felnőtt” együttesét, a Zurboló Táncgyűttest (az „oktatók” együttesét). 1996–2004 között működött a Zurboló Utánpótlás, 2001-ben pedig a Bogáncs

Utánpótlás csoport is, így az eltelt évek, évtizedek alatt több mint 1250 gyerek és fiatal táncolt csoportjainkban. A kolozsvári magyar gyerekek és fiatalok 38 éves néptáncgyűttesének csoportjaiban jelenleg megközelítőleg 170-en rojják a táncot.

Bár sohasem a színpadi szereplést tekintették elsődlegesnek, közönség elé lépve együtteseik országos hírnévre tettek szert, mely hírnevet a külföldi (magyarországi, lengyelországi, németországi, litvániai, svédországi) vendégszereplések öregbítették. Népszerűségüket a hazai és külföldi sajtóban megjelent írások egyaránt bizonyítják, 1991-ben a bukaresti televízió magyar nyelvű adása, 2003-ban a budapesti MTV2-es csatorna, 2010-ben pedig a Duna TV Élő népzene műsora készítetett önálló tévéprodukciót róluk. A különböző néptáncfesztiválokon kiérdemelt díjak mellett a legnagyobb elismerés számunkra a már említett 1992-ben kapott EMKE díj. 1992 óta a Bogáncs és a Zurboló a kétévente sorra kerülő kolozsvári *Ifjúsági NéptáncTalálkozó*nak, a Kolozs Megyei Magyar Néptáncgyűttesek Találkozójának szervezője és házigazdája.

Mivel a Bogáncs és a Zurboló az erdélyi magyar műkedvelő néptáncélet kiemelkedő teljesítményű együtteseivé váltak, csoportjainak támogatására 2002 őszén megalakították saját egyesületüket, a Bogáncs – Zurboló Egyesületet. Az egyesület egy anyagi és szellemi értékeket megtartó és gyarapító, a saját erőforrásokat valamint a pályázati támogatásokat eredményesen kezelő civil szervezetként működik, magyarán háttérintézménye az együtteseknek, egyúttal tagszervezete a hazai országos szakmai szervezetnek, a *Romániai Magyar Néptánc Egyesület*nek. Ugyanakkor az egyesület az 1994–2015 között a torockói *Tóbiás Ifjúsági Szabadidőközpont*ban, jelenleg pedig a kalotaszentkirályi *Ady Endre Általános Iskola és Szórványkollégium*ban szervezett nyári Bogáncs edzőtáborok és a kétévente sorra kerülő *Ifjúsági NéptáncTalálkozó* házigazdájaként, illetve különböző fesztiválok, rendezvények és táborok társrendezőjeként széles körű szervezői tevékenységet is folytat. Az együttes 1990 óta saját lappal rendelkezik: a Bogáncs lap a Bogáncs Néptáncgyűttes időszakos ismertetője, az utóbbi években az Ifjúsági NéptáncTalálkozók műsorfüzete is, állandó Híreink rovattal. Jelenleg a harmincegyedik kiadott lapszámnál tartanak.

Pipacsok Néptáncgyűttes (Székelykeresztúr, Hargita megye)

A Pipacsok Néptáncgyűttes 1987-ben alakult a székelykeresztúri gimnáziumban, 1992 óta önálló művelődési egyesületként működik. Az együttes, egyesületi tevékenységével mérőföldkő az erdélyi néptáncmozgalomban, táncosai, vezetői, oktatói három hivatásos táncgyűttes: a Háromszék és a Nagyvárad Táncgyűttes, az Udvarhely Néptáncműhely alapításánál és tevékenységében részt vállaltak. Számtalan műkedvelő iskolai és falusi tánc csoport működik vagy működött a térségben a Pipacsok szakmai támogatásával. Saját néptáncfeldolgozásait hagyományos, esetenként táncszínházi formában viszik színpadra. Erdélyi népzenei játszó zenekarokkal és zenészekkel működnek együtt.

Előadásait többnyire a szülőföldön és Magyarországon mutatták be, de külföldön is, több európai országban és kétszer az Egyesült Államokban. Állandó utánpótlásuk a Kispipacsok és a Forgórózsa tánc csoportok.

Saját kiadásban megjelent lemezeik is vannak:

- Műhelymunka
- Katonák
- Jaj, Istenem, hogy is legyen jó világ – Lévai Ferenc Frici
- a felsősófalvi tánc tábor kiadványai

- Murza Imre – Nyikó-menti népzene
- Miklós Károly – Sóvidéki népzene
- Keletiszél Szabadcsapat - Udvarhely-széki népzene

Az egyesület szervezője a *Felsőősfalvi Székelyföldi Táncbábornak* és a *Székelykeresztúri Néptáncfalalkozónak*.

A Pipacsok fontos tevékenységi területe a népzene és a néptánc gyűjtése. E munkának köszönhetően kerültek be a néptáncmozgalmunkba olyan tájegységek, falvak dalai, táncai, mint: Sóvidék (Pálpataka, Fenyőkút), Nagybún, Balázstelke, Szásznagyvesszős, Nagymoha, Székelyszenterzsébet, Harangláb, hogy csak a fontosabbakat említsük, hisz majd mindegyik erdélyi tájegységen folytattak gyűjtést.

2006 januárjában a Pipacsok Néptáncgyűjtést *Udvarhelyszék Kultúrájáért* díjjal jutalmazták. Művészeti vezető és koreográfus: László Csaba.

Görböc (Micske, Bihar megye)

A Görböc Néptáncgyűttes a Berettyó-mente legjelentősebb és egyben a legidősebb hagyományápoló csoportja. Először 1988 őszén mutatkozott be a micskei közönség előtt. A Görböc nevet 1992-ben vette fel, mely Micske egyik legtermékenyebb dűlőjének nevét indította hírnévre. Az együttes igazából, az ősi névvel indulva a hagyományápolás tisztaságát igyekszik megőrizni. Az alapító, Hodgyai Edit célul tűzte ki a nemzeti kultúra megőrzését és annak terjesztését, valamint a micskei ifjúság nevelését alternatív módszerekkel. A kulturális oktatómunka során több száz fiatal vette igénybe az adott lehetőséget. Voltak, akik csak belekóstoltak a népi hagyatékba, voltak, akik időt és energiát áldoztak és áldoznak ezen kultúrkör elmélyítésére és népszerűsítésére. 1992. augusztus 2-án lépett ki az együttes először „idegenbe”. A margittai önálló előadás lelkes közönsége biztatta a csoportot a további munkálkodásra. Tevékenységeik során igyekeztek a megbecsülést megőrizni. A Görböc Néptáncgyűttes élete 1994-től meglendült. Több felkérésnek, meghívásnak tesz eleget úgy Bihar megyében, mint a megye szomszédainál is: eljárnak a bogdándi fesztiválra Szatmár megyébe, illetve Krasznára a Szilágyságba, valamint Margittára és Nagyváradra. A következő években fesztiválok, koszorúzások, találkozók sokaságán igyekezett színesebbé tenni az ünnepet a

felcsendülő dallamok ritmusára. Jelen voltak az 1995-ben megrendezett *Nagyvárad Táncháztalálkozón*, a csíksomlyói búcsún, a Nyeregen a frissen elkészült Hármashalom oltár-színpadán, az *Ezer Székely Leány Találkozón*, az *Érmelléki Ősz* napokon. A *Ki mit tud?* erdélyi döntőjén Bihar megyét képviselték „hajszálon múlt az első díj” nyilatkozta Lőrincz Lajos néptánc-szakértő. 1996-ban már a választási kampányfilmről mosolyogtak ránk, az államelnökjelölt oldalán. 1997-ben rekonstruálták a micskei népviseletet. A ruha a XIX. századvégi polgári viseletet keltette életre. Olyan jól sikerült a reprodukció, hogy Bihar megyében pár év alatt több együttes is megvarratta, újra „ültetve” viseletünk elfelejtett darabjait.

Közel 35 éves pályafutásuk alatt megfordultak a megye számos rendezvényén: a *Varadinumon*, a 15 éves a nagyváradai táncház rendezvényen, illetve számos falunapon. Külföldre is eljutottak: Debrecen, Nagyrábé jeles eseményeire. A legtovábbi útjuk Ázsiába vezetett, Zonguldákba a *Fekete-Gyémánt Nemzetközi NéptáncTalálkozóra*. Az 1990-es években a tagok szakmai továbbképzés érdekében a kalotaszegi és a mezőségi néptánc táborokban töltötték a nyár pár hetét. Később az együttes irányítói: Hodgyai Edit és Erdei Sándor részt vettek a torockói néptáncoktatók kurzusán, hol a szakma nagyjaitól tanulhattak László Csabától, Könczei Árpádtól, András Mihálytól. A képzések sora tovább folytatódott az ITEK Akadémián, a svédországi lundi egyetem székelyudvarhelyi kirendeltségén. Itt az előbbi oktatók sora kiegészült Szalay Zoltánnal. További lehetőség nyílt olyan előadók meghallgatására, mint Kallós Zoltán, Borbély Jolán, Martin György özvegye. A Görböc Néptáncegyüttesen belül mindenki a helyi táncos-anyanyelv, a szatmári, tyukodi táncok elsajátításával kezdi a múlt üzenetének kutatását. A későbbiekben szilágysági, széki, mezőségi, kalotaszegi, lőrincrévi, gyimesi, marosszéki illetve ózdi táncdialektussal egészítették ki alapismereteiket. Munkásságuk elismeréseként 2004-től *Magyar Kultúra Díjjal* rendelkeznek, 2022-ben pedig megkapták a *Magyar Kultúráért Emlékplakettet*.

A Görböc Néptáncegyüttes 1997-től rendezi az *Észak-Bihari Falunapot*. A rendezvény idén 20. alkalommal kerül megszervezésre. További általuk szervezett rendezvény a *Partiumi NéptáncTábor*, mely az idén 14. alkalommal várja néptáncoktatásra fiataljait. 2004-től 2008-ig részt vettek a *Bihari-Tulipán* hagyományörző programban a Szeged Táncegyüttes irányítása alatt. Jelenleg a Nagyvárad Táncegyüttes táncosai segítenek az „edzések” megtartásában, az együttes prímása pedig a Kallós Alapítvány oktatását élvezi. Az idei év kerek évforduló az együttes életében: 35 éves a néptáncoktatás Micskén (több évtizede az iskolai oktatásban tanóráként szerepel).

1990

Háromszék Táncegyüttes (Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye)

A Háromszék Táncegyüttes 1990-ben alakult Sepsiszentgyörgyön. 1999-ig állami költségvetésből működő hivatásos néptáncegyüttes volt, tíz évig a város polgármesteri hivatalához tartozott, 2009-től hivatalos fenntartója Kovászna Megye Tanácsa.

Célkitűzése az erdélyi etnikumok népzene- és néptáncművészetének gyűjtése, megőrzése és továbbadása. Az együttes a népzene- és néptáncművészet megőrzését és továbbadását egy új, egyéni formavilággal megteremtésével szeretné elérni, a színház nyelvén új kontextusba helyezni, felülírva az időszerűtlen, változatlan folklór sztereotípiáját. Egyedi arcvonalát a hagyományos folklórműsorok és a kortárs táncművészet formák ötvözésében alakította ki az évek során, előadásai az utóbbi években megmutatták az Erdélyben élő etnikumok népzene- és néptáncművészetének aktualitását. Minden műsoruk, előadásuk tudományosan megalapozott néprajzi, folklórisztikai, zenei, esztétikai, művészeti és táncművészeti szakismeretekre épített minőségi alkotás. Célkitűzésük a néptáncművészetet valóban művészi rangra emelni. Az egyes népszokások, rítusok vagy éppen regionális vonatkozású törté-

nelmi események drámai potenciálját, a bennük rejlő teatralitást felfedezve és továbbgondolva olyan előadások születtek mint a *Vérnász*, a *Váróterem*, az *Ábel*, a *Csávási ballada*, a *Böjttől böjtig*, *A banda*, a *Száz évig*, a *Tékozló fiú*, a *Gábor Áron*, az *Erdély-menyegző*, a *Mundruc*, a *Vágják az erdei utat...*, a *Tiszta vagy az Átöltözés*.

A korai színházi nevelés is fontos misszió a társulat életében. Gyermekelőadásai bátran merítkeznek dédanyáink gyerekjátékaiból, énekeiből, mondókáiból, szüleink játékeszközeiből, pantomim mozgásformákból, ezen eszközökkel bemutatva a népi hangszereket is.

Az együttes több ezerszer lépett közönség elé, Erdély összes nagyvárosában és a szórványvidékeken egyaránt. Több alkalommal vendégszerepeltek Magyarországon, melyek közül különösen fontosak számukra az önálló műsoraikkal tartott turnék. Az évek során a társulat eljutott Ausztriába, Németországba, Szlovákiába, Svájcba, Olaszországba, Portugáliába, Lengyelországba, Finnországba, Görögországba, de megfordultak a távoli Novoszibirszkben és az Egyesült Királyságban is. Eddig elért sikereihez tartozik az éves rendszerességgel megvalósított nagyrendezvénye is, amelyet a Háromszék Táncegyüttes a Lajtha László Alapítvánnyal közösen szervez. 1991 óta e két intézmény immáron harmincegy alkalommal adott otthont Sepsiszentgyörgyön a *Népzene- és Néptáncfalóknak*, amelyeken a résztvevők a ma még élő népzene- és néptáncagyomány művelőivel és ápolóival találkozhatnak.

A 2001–2002-es évadtól a Háromszék Táncegyüttes a Lajtha László Alapítvánnyal és a Kónya Ádám Művelődési Házzal együtt újraindította a táncházat is Sepsiszentgyörgyön. Táncházaikban az együttes zenekara, a Heveder zenekar valamint a Folker együttes muzsikál, ünnepi, nagy táncházak alkalmával pedig további meghívott hagyományőrző és táncházzenekarok gondoskodnak a jó hangulatról.

Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes

(Csíkszereda, Hargita megye)

A kijelölt úton járni, a vállalt feladatot becsülettel végezni. Tenni a közösségért, amely táplál, tisztelettel lenni mindazok iránt, akik tehetségükkel, munkájukkal alapot adtak a magyar népi kultúra fennmaradásához, továbbadásához.

Erdélyi Prímások Találkozója, Ezer Székely Leány Napja, Csürdögölő - Gyermek és Ifjúsági Néptánc Találkozó, Hagyaték – Mezőségi Szórványtalálkozó – az ünnepek, amelyeknek az együttes szervezője, kezdeményezője.

Arról ismerszik meg a Hargita Együttes hivatása, hogy célját nem téveszti szem elől, feladatának tekinti a magyar népi kultúra feltárását, hiteles bemutatását, népszerűsítését és átörökítését.

1990-ben sikerült megteremteni a feltételeket ahhoz, hogy hivatásos együttes szülessen, a korábban már félhivatásosan működő csíkszeredai együttesből. Az 1970-es években elindult táncmozgalom új vonalat határozott meg a néptánc és népzene terén: visszanyúlni a gyökerekhez, az eredetiséget keresni. Ez lett az új együttes gondolatosságának egyik alapja. Megalakulásától dr. Kiskamoni-Szalay Zoltán vezette az

együtttest, 1994-től András Mihály folytatta. A kilencvenes évek nagy bemutatói hozták meg igazán a sikereket a hivatásos együttes életében, majd a kétezres évekre fordulva a kísérletező kedv új felfogású műsorokat is hozott a repertoárba. Elindult az a mai napig tartó folyamat, amelyben az együttes táncosai egyre több biztatást kaptak, hogy a vendég-alkotók mellett részt vegyenek a műsorok alkotási folyamatában, valamint önálló műsorkészítésben is kipróbálják tehetségüket. Néhány alkotó, alkotó páros – a teljesség igénye nélkül -, akik munkájukkal hozzájárultak a sikeres műsorok létrejöttéhez: dr. Kiskamoni-Szalay Zoltán, Fodor Csaba, András Mihály, Sára Ferenc, László Károly, Timár Sándor, Jánosi András, Orza Cälin, Szűcs Gábor – Urbán Mária, Kelemen László, Boka Gábor, Varga Zoltán – Lőrincz Beáta, Mihó Attila, András Orsolya, Diószegi László, Ivácson László, Fazakas Misi, Fazakas Levente, Farkas Tamás – Farkas Ágnes.

Az együttes táncosait önálló és társalkotókként egyaránt megemlíthetjük: Antal Zsolt, Gábos Endre, Péter László, Kelemen Szilveszter, Balázs Júlia Katalin, Kósa Gabriella, Szabó Júlia, Szabó László, Bara Tünde, Bara Szabolcs, Márton Erzsébet, Gábor Dénes, Császár Szabolcs és mások.

A Hargita Együttes számtalan fellépéséből nehéz kiemelni bármelyiket is, hiszen ugyanolyan fontosak a szórványtelepülések kultúrotthonai, mint a nagyvárosok csillogó előadótermei, vagy akár az öt világkiállítás, amelyekből legutóbb az Egyesült Arab Emírátságokban mutatkozott be az együttes.

A Hargita Együttes szoros kapcsolatot ápol az anyaországgal, ezáltal megannyi magyarországi településen is láthatják műsoraikat.

A színpadi munkája mellett az együttes jelen van szervezőként, házigazdaként a hagyományőrző rendezvényeken, felvállalja a környékbeli ifjúság néptáncoktatását, a néptáncsoportokkal való együttműködést.

Mindezek mellett a legfontosabb a Hargita Együttes életében, hogy Csíkszereda és a csíki régió közönségével szoros kapcsolatban legyen. Ez a kapcsolat biztosítja számára a műsorok születését, a hivatásának gyakorlását, szemléletének közvetítését, a magyar népi kultúrában való jelenlétét. Az együttes fenntartója Csíkszereda Megyei Jogú Város Önkormányzata. Igazgató, művészeti vezető: András Mihály.

1991

Boróka (Marosvásárhely, Maros megye)

Több mint egy évtizedes, színpadon, táncteremben és fesztiválokon megszerzett tapasztalatot, élményekben gazdag tevékenységet éleszt újra a marosvásárhelyi Boróka Ifjúsági Egyesület. Az 1991–2006 között működő Boróka Ifjúsági Néptáncgyűttes több, mint száz marosvásárhelyi magyar fiatal számára nyújtott értékes időtöltést és közösségi szemléletet.

Az egykori alapítók, tagok és oktatók úgy vélték, hogy továbbítaniuk kell az eddig elraktározott tudásukat, így alapították meg 2013-ban a Boróka Ifjúsági Egyesületet, melynek célja a hagyomány ápolása, megőrzése, továbbítása tánc, népdal, hangszer, kézművesség oktatása által.

A jelenlegi oktatás három korcsoportban működik (5-8, 8-11 és 11-14 év), és több területen nyújt képzést: néptánc, népdal, ritmika, koncentráció fejlesztő- csapatépítő játékok és mese. Oktatók: Varró Huba, Begnár Zsolt, Csatlós Csaba, Kelemen Anita, Szőke Henrietta.

Gereben Néptánc csoport (Székelyudvarhely, Hargita megye)

„Kultúrát nem lehet örökölni. Az elődök kultúrája egykettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának” – vallotta Kodály Zoltán a 20. század első harmadában. „Nem elég megszerzeni, hanem megélni, a mindennapok részévé kell avatni.” – vallják a gerebenesek a 21. század első harmadában.

Több mint harminc évvel ezelőtt, 1991-ben, amikor az akkori euforikus hangulat éppen megtörőben volt, a székelyudvarhelyi Tamási Áron Gimnáziumban valami olyat álmodtak, amit igazolt az idő, ami-re ma is büszke az öreg gimnázium, és büszke lehet a székely anyaváros is. Az együttest Laczkó György alapította, aki fiatal tanárként akkor került a gimnáziumba, és Kolozsvárról hozta magával a táncművelés területén a lendületét, lelkesen kezdte szervezni a csapatot, hisz közelgett az alma mater fennállásának 400. évfordulója, melyet méltó módon a tiszta forrásból merített néptáncelőadással illet megünnepelni. László Csaba néptáncoktató koreográfussal együtt álmodták tovább a Gerebent, később más oktatókkal folytatódott a történet, jelenleg immár egy évtizede Boros Hilda és Boros Béla az együttes oktatói, koreográfusai.

A Gereben számára a színpad nem a célt jelenti, hanem egy állomást, a táncos hétköznapok közepette az ünnepet, amikor a gerebenes

a tánc házas ruhákat népviseletre cseréli. Időközben jelentős ruhatárt is sikerült készíttetni: szenterzsébeti, siklódi, felcsíki, széki, kalotaszegi, vajdaszentiványi és cigány viseletek állnak az együttes rendelkezésére.

Az együttes 160 táncosa heti rendszerességgel öt csoportban a gimnázium tánctermeiben tarja rendszeres próbáit, a legkisebbektől, az elemisektől, a középiskolás haladó csoportig. Az együttes fenntartója a Hebe Alapítvány. Gerebenesnek lenni, életformát jelent – vallják ma is a Tamási Áron Gimnázium keretében immár 31 éve működő Gereben táncosai, akik elődeikhez híven szívesen vesznek részt táncházakban, nyári tánc táborokban, életük, mindennapjaik részét képezi a tánc. Főként iskolai és városi rendezvényeken lépnek színpadra, de szívesen vesznek részt belföldi és külföldi fesztiválokon is.

Kaláka Néptáncgyűttes (Szamosújvár, Kolozs megye)

Együttesük 1992 őszén alakult, ma szamosújvári középiskolásokból és fiatalokból áll. Eredetileg csak táncházat akartak szervezni a városukban, később megjelent annak az igénye, hogy egy olyan együttest alakítsanak, amely megpróbálja minél hűségesebben bemutatni szülőföldjük, az Erdélyi Mezőség még élő néptánc kultúráját. Az igény szint természetes emelkedése nyitotta tette őket más tájegységek, etnikumok értékei felé is.

Megismerték Mezőség szórványfalvait, az ott élő emberek gondjait, örömeit. Rájöttek, hogy ők is adhatnak nekik értéket azzal, hogy elmennek hozzájuk és színpadra lépve visszaadják a tőlük kapott értékeket, szép táncokkal, viseletekkel megerősíthetik önértéktudatukat. Ezért vállalták a Kaláka nevet, amelyet önnön jelentésében, a közösségért végzett önkéntes és önzetlen munka értelmében viselnek. Előadásaikban sikerült bizonyítani, hogy az oly sokszor eltemetett népi kultúra élővé varázsolható addig, amíg érzelemből fakad és érzelmelt, közösséget hoz és tart össze.

A Téka Alapítvány a kezdetektől nagy figyelmet fordított a táncosok utánpótlására. Sok ideig a Kaláka tagjai vállaltak be egy-egy gyerekcsoportot, akiket táncra tanítottak 4 éven keresztül. Ma felnőtt táncoktatók tanítják a tánccsoportot. A tánctanítás már óvodás korban elkezdődik Szamosújváron, hiszen a gyerekek a Prücskők táncházában tanulják az első lépéseket. Iskolás korban első osztálytól tanítanak módszereken néptáncot, heti egy alkalommal, sokszor élőzenés kísérettel. A 6-8. osztályban a megszerzett tánc tudás arra jogosít fel minden érdeklődőt, hogy a Kiskaláka majd, a Kaláka Táncegyüttesben tanulja tovább a táncot.

Együttesük, az általuk létrehozott Téka Művelődési Alapítvány intézményes keretei között működik. A Téka finanszírozza az együttest, elsősorban pályázatokon keresztül.

Rekettye (Nagykároly, Szatmár megye)

A 30 éve alakult Rekettye Néptáncsoport berkeiben több generáció nőtt fel. Jelenleg öt korcsoportban összesen 120 gyermek, fiatal és felnőtt táncol. Igyekszünk megőrizni csoportunk tánc házas gyökereit: fontosnak tartjuk, hogy táncosaink betekintést nyerjenek a népi kultú-

ra világába, minél átfogóbb képet kapjanak arról a társadalmi rétegről, amely létrehozója és fenntartója volt a magyar néptánc-, illetve népdalkincsnek. Saját könyvtárat hoztunk létre ennek érdekében.

Színpadi produkcióinkban arra törekszünk, hogy autentikus formában mutassuk be őseink táncait, viseletét, elsősorban néprajzi tájegységeinkről, Szatmárról, illetve Erdély más vidékeiről. A lokális tudat erősítése érdekében szívesen vállalunk fellépéseket régióinkban, különböző falu- és városnapokon, szüreti bálon, helyi rendezvényeken. Ugyanakkor a szatmári táncok hírét szívesen visszük magunkkal megyénk és az országhatárainkon kívül is. Állandó oktatónk Majer Rajmund néptáncpedagógus.

2001-ben megalapítottuk a Rekettye Kulturális Egyesületet, amely a táncművelés terjesztésén munkálkodik. Elsődleges célunk a lokális tudat erősítése. Szeretnénk a Nagykárolyban és környékén élő gyermekek, fiatalok, családok számára láthatóvá és tapasztalhatóvá tenni azokat a lehetőségeket, kincseket, amelyeket ez a vidék nyújtani tud. Egyesületünk közösséget épít, ahol a kisgyermektől a szülőn át a nagyszülőig mindenki otthon érezheti magát. Kiemelt figyelmet szentelünk a családok támogatására, mint a felnövekvő nemzedék nevelésére. Programjaink révén találkozási lehetőség nyílik számukra. Szülők részvételével teadélutánokat tartunk, amelyek megalapozói a Szülők iskolája programnak. Neveléssel, családi élettel kapcsolatos előadásokat is tartunk.

Népzeneoktatói tevékenységünk a Rekettye Néptáncsoport alakulásával egy időben kezdődött: 1991 óta van rendszeres népdaloktatás Nagykárolyban. Ennek eredményeként 2014-ben mutattuk be a Mátka népdalkörük *Ablakomba besütött a holdvilág* című lemezét tájegységünk zenei anyagából, amely iskolai és óvodai oktatáshoz használatos segédanyag. 2013-ban megszerveztük a hangszeres népzeneoktatást is. A citera, furulya, hegedű, brácsa, nagybőgő, ütőgardon, koboz és népi ének órákon 80 gyermek és felnőtt vesz részt hétről-hétre. 2021-ben zenész tanítványaink megalapították a Komák Zenekart.

Szakmai segítséget nyújtunk pedagógusoknak: módszertani képzést szervezünk több ízben *Népi gyermekjátékok és néptánc oktatása iskolában, óvodában* címmel. A néptánc és népzenei képzés mellett népi mesterségek oktatását is felvállaltuk. Táborainkban, különböző rendezvényeinken a szövés, faragás, nemezelés, bútorfestés, csuhézás, gyöngyfűzés, tojásfestés, fazekasság, kötélverés hagyományos technikáit mutatjuk be.

Esztenőtől esztendeig programunkat népszokásaink megismertetésére hívtuk létre, amely kisiskolás gyermekek és szüleik számára teszi lehetővé, hogy aktív részesei legyenek a már feledésbe merülő jeles napi hagyományoknak. Hagyományá vált rendezvényeink:

- *Gyermek és Ifjúsági NéptáncTalálkozó*
- *Nagycsaládosok majálisa*
- helyismereti családi kirándulás
- *Szülők Iskolája és Családi nap*
- *Reketyés Vándor Népzene- és NéptáncTábor*
- *Nagykárolyi NéptáncTábor*
- *Nagykárolyi Táncháztalálkozó*
- Reketyés népzenei műhely

Sirülő Néptáncgyűttes (Brassó, Brassó megye)

A brassói diákok Sirülő Néptáncgyűttese 1992-ben alakult, vezetője Sándor Gyöngyi, koreográfusa Ivácson László.

Árvácska (Erdőcsinád, Maros megye)

1993-ban Szabó György és Szabó Éva néprajzkutatók javaslatára megszervezik Erdőcsinádon az első *Néptánc- és Népdaltalálkozót*. Eből az alkalomból megalakult az első erdőcsinádi tánccsoport, amely helybéli fiatalokból állt, oktatója Füzesi Albert volt.

1997-ben a csoport vezetését Szabó Miklós és Szabó Rozália vette át. Ebben az időszakban a tánccsoport helybéli fiatalokból és iskolásokból állt, és minden évben újraszerveződött. 2000-ben megalakult egy általános tánccsoport, amelynek tagjai az Erdőcsinádi Általános Iskola 5-8 osztályos tanulói voltak, akik minden héten kétszer tartottak táncpróbát, ahol hagyományos táncokat tanultak a Szabó házaspár irányításával. Ettől az évtől kezdve a tánccsoportot már többször meghívták a megyében megrendezett táncfalálkozókra. Ebben az évben a tánccsoport felvette az *Árvácska* nevet. 2005-től kezdve a tánccsoportnak szakképzett oktatója lett, Dósa Attila személyében.

2012 és 2013 között az Árvácska Tánccsoport több alkalommal fel lépett Magyarországon, falunapokon Jákóban (Somogy megye), illetve

a Budai Várban megszervezett táncfesztiválon. 2014-ben a tánccsoport oktatói Szász Róbert és Szabó Réka lesznek. Az Árvácska folytatja fellépéseit az Erdélyben megszervezett táncfalalkozókon. 2016-ban megalakult az Erdőcsinádi Egyesület, amely biztosította az anyagi támogatást a táncoktatásra és évente szervezett találkozót az ország különböző településein működő tánccsoportokkal valamint tábort a tánccsoport számára. 2017-ben a tánccsoportnak egy 10 tagú kiscsoportja, egy 18 tagú középső csoportja, egy 13 tagú nagycsoportja, valamint egy 14 tagú senior csoportja volt.

Jelenleg Fazakas János, *Magyar Aranykereszt*tel és *Kallós Zoltán díjjal* jutalmazott táncoktató tanítja nagy szeretettel a néptáncot a 15 tagú kiscsoportnak és a 15 tagú nagycsoportnak.

Zurboló Táncegyüttes (Kolozsvár, Kolozs megye)

A kolozsvári Zurboló Táncegyüttest a kolozsvári Bogács Néptáncgyüttes első, végzős nemzedéke alapította 1993 októberében, Kőnczei Csongor irányításával, akinek 2015 óta Vincze Júlia segít az együttesvezetésben. Az együttes elsősorban belső-erdélyi (kalotaszegi, mezőségi, aranyosszéki, Maros-Küküllő menti és Felső-Maros menti) magyar, román és cigány néptáncokkal foglalkozik, alapelvük, hogy ezeket minél

részletesebben megismerjék, elsajátítsák, majd koreográfiáikban, műsoraikban feldolgozzák. Az együttes arculatát meghatározzák a táncszínház jellegű műsorok is, így az elmúlt három évtizedben készült 47 koreográfiájuk között tizenöt tematikus táncjáték bemutatására került sor: *Kalotaszeg* (1994), *Tollas Erzs* (1997), *El kell menni katonának* (1998), *Déli báb* (1998), *Portré* (1999), *Intelmek* (2000), *Amikor a pásztor elvesztette a türelmét* (2000), *Játék* (2001), *Pótlás* (2006), *Postakert* (2008), *erdelyi_neptancok.zip* (2011), *A hérérszben...* (2011), *Haver, Buráló!* (2016), *Kisnemesek* (2017) és *Kisgömböc* (2018). (Az elmúlt 30 év koreográfiáinak túlnyomó része az együttesvezető Könczei Csongor nevéhez fűződik, de többször koreografált a Zurboló Táncegyüttesnek Könczei Árpád is.)

A Zurboló másik sajátossága az oktatáshoz, a folyamatos utánpótlásképzéshez való szoros kapcsolódás. A Zurboló a Bogács felnőtt együttese, így a zurbolósok előtt az elmúlt 30 évben az a nehéz feladat állt, hogy egy országos hírű és szakmai körökben elismert gyermek- és diákegyüttes csoportjainak (Bogács, Kisbogács, Ap-ró bogács és Morzsabogács) oktatóiként és irányítóiként a folyamatos utánpótlást biztosítsák, másrészt pedig, hogy bebizonyítsák: a „bogácsos” szellemiség „felnőtt” formája, a „zurbiság” egy igen sajátos és talán néha merészen újszerű, kísérletező táncműhelyt hozott létre Kolozsváron. 1996–2004 között működtették a Zurboló Utánpótlás csoportját (2001-ben a Bogács Utánpótlás csoportot is), csoportjaik támogatására pedig 2002 őszén bejegyezték a Bogács – Zurboló Egyesületet. 2001–2008 között zurbolósok vezették a kolozsvári Unitárius Kollégium Szamóca Néptáncegyüttesét, az elmúlt évtizedekben pedig zurbolósok (és volt zurbolósok) oktatták hosszabb-rövidebb ideig az aranyosegerbegyi, gyalui, györgyfalvi, kalotaszentkirályi, kolozsi, magyarlónai, magyarszováti, mérai, tordai, tordaszentlászlói, torockószentgyörgyi és várfalvi hagyományörző néptánc csoportokat, illetve többen foglalkoztak óvodai és iskolai néptáncoktatással is.

Ugyanakkor a Zurboló széleskörű szervezői tevékenységet is folytatott az elmúlt évtizedekben: az 1994 óta a kétévente sorra kerülő kolozsvári *Ifjúsági Néptánc Találkozó*, a Kolozs megyei magyar néptánc együttesek találkozásának egyik házigazdája; szintén 1994 óta szervezi a Bogács és Zurboló edzőtáborokat (1994–2015 között Torockón, majd Kalotaszentkirályon, Sztánán, Zsobokon és Algyó-

gyon), 2023 júliusában immár a 29. Bogács és 28. Zurboló edzőtáborokra fog sor kerülni; 2000–2005 között működött a kolozsvári Tranzit Házban a Zurboló Táncház, amelyik számokban 148 gyerektáncházat és játszóházat, illetve 123 felnőtt táncházat jelentett; 2001 óta szervezik a *Zurboló Táncforumokat*, amelynek 2015 novemberében került sor a harmincegyedik előadására; 2007 óta minden április 29-én megszervezik az Erdélyi tánchagyományok és a *Tánc Nemzetközi Világnapja* rendezvényt; 1995 óta szervezett és megtartott négy bogácsos, három zurbolós és négy kolozsvári táncház évfordulót; s végül, de nem utolsó sorban az elmúlt évtizedekben különböző fesztiválok és rendezvények társrendezője is volt (Tranzit Napok, Kolozsvári Tavasz stb.).

1995

Szarkaláb Táncegyüttes (Kolozsvár, Kolozs megye)

1995 novemberében a kolozsvári Apáczai Csere János Líceum berkeiben megalakult Kolozsvár második magyar néptáncegyüttese, a Szarkaláb. A kezdetben apáczais és báthorys diákokból álló csapat lassan a Kolozsváron tanuló, Erdély szinte minden vidékéről származó egyetemi hallgatók együttesévé vált. 1999-ben nagy átalakuláson ment át a csapat, a jelenlegi együttes magja azóta táncol együtt.

A Szarkaláb legfőbb célkitűzései közé tartozik megtanulni az erdélyi táncokat és eredeti formában színpadra vinni őket, nem pedig túlkoreografálni, táncszínházasítani.

Ugyanakkor nagy hangsúlyt fektetnek a táncoktatásra, az utánpótlás nevelésére is. Vallják, hogy népi hagyományainkat elsajátítani nem öncélúan kell, hanem nagyon fontos, hogy a megfelelő fórumokon, hazai és külföldi fellépéseken, fesztiválokon megmutassák őket a világnak hozzájárulva ezáltal kisebbségi kultúránk megismertetéséhez, tánc- és népzenei hagyományaink nemzetközi terjesztéséhez.

A Heltai Gáspár Könyvtári Alapítvánnyal közösen 1999-ben szervezték meg először a *Szent István-napi Néptáncfalalkozót*, amely a Kárpát-medence egyik legjelentősebb nemzetközi kisebbségi fesztiváljává nőtte ki magát, sőt mi több nemzetközi szinten is egyre nagyobb elismerésnek örvend. A 23 év alatt 23 ország 18 kisebbségének 200 néptáncgyűjtését (összesen kb. 7500 fő) láttak vendégül, egyes csapatok már rendszeres résztvevői rendezvényüknek. A *Szent István-napi Néptáncfalalkozót* Kolozsvár mellett, évente 9-10 Kolozs, Szilágy és Fehér megyei kis- és nagytelepülésén szervezik meg, így a megye, a megyék lakossága is aktívan részese lehet a programoknak.

A számos bel-, és külföldi oklevél, különdíj, közönségdíj után, nagy megtiszteltetés érte az együttes tagjait: 2006 novemberében az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület *Kacsó András díjjal* tüntette ki a csapatot az addigi tevékenységéért, valamint a Romániai Magyar Demokrata Szövetség is díjazta az együttes munkáját. Együttesvezető: Pillich Balázs.

Napsugár (Marosvásárhely, Maros megye)

A Maros Művészegyüttes az 1970-es években elindított egy gyermek néptáncgyűjtést azzal a szándékkal, hogy a felnőtt együttes utánpótlását biztosítsa. Később többen is tagjai lettek a Maros Művészegyüttesnek. 1990-ben a felnőtt együttesnél generációváltás történt és a fia-

tal táncosokat többnyire amatőr táncsoportokból toborozták. Sajnos a táncoló kedv különböző okok miatt elég hamar elszállt és ezért az együttes mindig táncos hiányban volt.

Füzesi Albert táncos, aki időközben tánckarvezető lett, úgy gondolta, hogy a régi gyermekegyüttes mintájára utánpótlás csoportot alapít. Így indította útjára 1995. január 28-án a Napsugár Néptáncgyűttest. Első hirdetésre több mint 200 gyerek jelentkezett, amelyből 80-at válogattak ki. Az ötlet jónak bizonyult, mert az első hivatásos táncosát két év után átadta a nagygyüttesnek. Azóta megszakítás nélkül folyik a munka, ma már több mint 30 táncosból lett hivatásos táncos és nemcsak a Maros együttesnél: magyarországi hivatásos együtteseknek is és a Bekecs táncgyüttesnek is adott táncosokat. Tehetséges táncosok nőttek fel és nemcsak, olyan pedagógiai tudást szereztek, hogy a legtöbbjük oktat és együttest vezet.

Természetesen az utánpótlás biztosítása mellett a Napsugár Néptáncgyüttes önálló életet is él, egész estét betöltő műsorai is készülnek. Előadást, fesztivált szervez, edzőtáborba, turnékra jár belföldön és külföldön egyaránt. A Maros Művészegyüttes támogatása mellett 2002-ben létrehozták a Marosszék Kulturális Egyesületet, amely a jogi oldalát biztosítja az ifjúsági együttesnek. Ebben a majdnem három évtizedes munkában Füzesi Albert társai, Jánosi József koreográfus, Bodor Ildikó, Lengyel Ildikó, Kovács Panna, Fazakas János, Ravasz Mária és Domokos Zsuzsa voltak. Jelenleg Csibi Timea Gizella és Füzesi Nándor Albert a segítségei.

Ördögborda Néptáncgyűttes (Balánbánya, Hargita megye)

A balánbányai Nexus Alapítvány és a Tanulók Háza közös ténykedésének köszönhető az, hogy tanév közben hetente több mint 300 gyermek tanul néptáncot Balánbányán, Csíkszentdomokoson és Csíkszenttamáson.

A gyermekekből az évek során táncsoportok verbuválódtak: ezek képviselik régiót különböző neves fesztiválokon. Távlati tervük Felcsík minden falujába eljutni, a néptánc oktatásában besegíteni, szakmai-módszertani tanácsokat adni.

Balánbányán 3 táncsoportot működtetnek: a Botorka Kisgyermek-táncsoportot, a Prücsköket és az Ördögbordát. „Az Ördögborda eszszenciája Balánbánya, egy eldugott bányásztelepülés a fészke a sok éve működő, sok vidéket bejárt Ördögborda Néptáncgyűttesnek, amely fészkealjából sok néptáncot és népzénet szerető ember kirepült már, mindenki Csaba bácsijának köszönhetően. Sándor Csaba Lajos sok év alatt szívta magába, és vált életének tüzévé egy elmúlt világ népi kultúrájának ereje. Ezt a részben megörökölt és tanult tudást adja át táncosainak, nem csak a ritmusra lépés titkát tanítva, hanem a tüzet átörökítve, már az óvodás gyerekekbe is. Ezekből az apró, csetlő-botló

csemetékből, akiknek az „ugri-bugri ledobbant” is nagy kihívást jelent, váltak és válnak karakteres táncossá fiúk és lányok már sok éve. Egy-két év alatt, akik megérik a tánclépések birtoklásának csodáját, olyan közösség tagjaivá válnak, ahol több történik, minthogy megtanulnak népzenere táncolni. Az együttes tagjai, a táncpróbákon, az edzőtáborokban, a táncos turnékon keresztül megtanulnak felelősséget vállalni döntéseikért, tetteikért, elköteleződni egy közösség mellett, saját érdekeiket a köz elé helyezni, áldozatot hozni, szeretni és tisztelni a saját kultúrájukat és meglátni a szépséget a másságban. Az Ördögborda Néptáncegyüttes lényegi esszenciáját megfogalmazni bármilyen színes is magyar anyanyelvünk, nagyon nehéz. Sem amíg tagja, sem miután már „kiöregedett” táncosa az együttesnek az ember, meg se próbálja szavakba önteni, csak egyszerűen érzi az „ördögbordás” életérzést. Miik elegyednek ebbe az érzésbe? A tánc szeretete, az ősök tisztelete, a valahová tartozás érzése, az örökség büszkesége, a tudás hatalma, az átadás öröme, a különlegesség érzése. Az együttes létezésének alapját mindenkorai tagjainak egyedisége és különlegessége és a köztük lévő összetartozás tudat, láthatatlan kapocs adja, ami nem csak a táncpróbákon köti össze a tagokat, hanem a próbaterem falain kívül is. Mindaz, aki ebben a közösségben nő fel, gyökereket kap és szárnyakat. Mindig lesz egy része a szívének, ami Balánbányához, az Ördögbordához, a népi kultúrához köti elszakíthatatlan gyökerekkel és mindig lesz egy része a szívének, amely a táncos évek alatt tanult meg hinni önmagában és szárnyalni.” – vallja az együttes egyik táncosa. Jelen pillanatban az együttes néptáncoktatója és koreográfusa Székely Árpád Tamás, maga is itt nevelkedett.

Csikszentdomokosi csoportjai, szám szerint három, szintén felnövő sorrendben a Picik (Zimankó), a Kicsik (Záporozók) és a Zivatar. A Zivatar Néptánc csoport már nemzetközi fesztiválokon több éve képviseli a régiót.

„A zivatart legtöbbször az erős villámtevékenységéről, a heves csapadékhullásáról, a viharos szeléről, a felhők formájáról, vagy színéről ismerhetjük fel. Mindenképp más, egyedi és különös, éppen úgy, mint a nevét viselő Zivatar Néptánc csoport, Sándor Csaba Lajos koreográfus vezetésével. Már két évtizedet is megmúlt a legrégebbi tánc csoport alakulásának ideje, amely képes volt az idők folyamán mindig újjászerveződni, élni és tevékenyen működni. Elevenekként indult és az idők hosszú során Zivatarrá alakult. Lelkes fiatalok alkották mindvégig,

akiknek már óvodás koruktól csepegtetődt vissza ereikbe a népi műveltség, amely kiállta az idők próbáját. Elmondhatjuk, hogy közösségé formálódott, melynek tagjai szoros kapcsolatban vannak egymással. Keresik egymás társaságát a heti próbákon kívül is. Időnként együtt élnek táborok sokasága alatt, melyeknek köszönhető szakmai- és emberi fejlődésük. Ismerik egymás erősségét és gyengeségét, támaszt nyújtanak egymásnak, erős falat építve tégláról téglára, amely kiállja az idők próbáját, a heves csapadékkal és viharos széllel induló zivatar alatt.” – vallják magukról.

„A kisgyermek már akkor szeret táncolni, mikor lábra áll. A zene hallatán lépéseket tesz, hajlong, játszik a zene ritmusára. Ha lehetősége van szakértő oktatóhoz kerülnie, hamar ráérez a tánc örömeire, szívesen játszik a társaival. Megtanulja, hogy meg kell fogni a mellette álló kezét, akár fiú, akár lány, akár kicsi, akár nagyobb, mint ő. Természetessé válik az érintés, a fogás, az ölelés, a tartás, a támaszkodás és az egymásra figyelés. Ahogy növekszik, a játékból lassan komoly tánc lesz, nehezednek a próbák. És a gyermek szeretne kibújni...ez már nem olyan könnyű, mint a játék. Sokat kell gyakorolni, izzadni, ha elvétí addig próbálni, míg megtanulja. Ilyenkor fontos a szülő biztatása: „...akkor is elmész próbára, ha fáradt vagy, nem dobhatod sutba az eddigi munkádat”. És átlibben. Mikor már jó sok energiát, sok próbát, sok munkát fektetett bele, már élvezi, már szereti. Mert sokat dolgozott, mert ez már az ő munkája. A szülő meg lassan ráébred: túlnőtt engem. Olyan táncokat tanult meg, amire nekem nem volt lehetőségem, gyönyörű lett a tartása, tánc közben mosolyog, ragyog az arca. Ezért a ragyogásért megérte még éjfélkor is vasalni az inget és hajnali 5 órakor bokszolni a csizmát. Örülsz, mert szép élményekkel gazdagodik, levetkőzi félszégét és szívesen táncol, megtanulja azokat az értékeket, amiket az őseinktől sikerült átmenekíteni. Örülsz, mert megbízható és értékes társaságban tudod. Mikor már állandó táncpárja van, megtanulnak egymásra figyelni: a lány segít lehúzni a csizmát, a fiú köti hátul a kötényt: tanulják az életet. És amikor kipirult arccal meghajolnak a színpadon, látod a totyogó, gyermekjátékot játszó kis unokát. Tudod, hogy lesz folytatás. Mert ezek a gyermekek, mikor megnőnek, továbbadják és tanítják azt, amiben ők felnőttek.” – mondják magukról.

„A Záporozók csoport tagjai most 10-11 éves gyermekek. Néhány gyermeknek a tanítójaként, a néptánc körökön segítőként, mindig

csodálom a gyermekek fejlődését, hihetetlen lelkesedését koncentráció képességét. Ugyanígy a Zivatart is, az ő tevékenységüket, előadásait szintén elemi osztályos koruk óta követem, néhányan tanítványaim voltak. Őket mind Csaba bácsi tanítja a néptánra, de nem csak. Ezt az érti, aki látja, s érzi mindazt, amit tesz értük, velük. Hálásak vagyunk érte. Egy ilyen maradandó élményben volt részem a 2021-es év első táncpróbáján is. Nagy lelkesedéssel, tánra való szomjúsággal érkeztek a próbára a gyermekek. Közel 25-30-an. Betöltötték a teret. Jó volt látni. Ahogy Csaba bácsi nevezte „rozsdaldás” volt. Három hét szünet után az új esztendőben megkezdődtek a heti egy alkalommal tartandó táncpróbák. Körbe álltak a gyermekek, és már érezni lehetett, hogy ma is nagyon jó lesz. A bemelegítés, a ritmusgyakorlatok ráhangoltak a tevékenység tárgyára. Kis ismétléssel tették helyre a moldvai magyar táncokat, mert most éppen ez „van a terítéken”. És a végére összeállt, robbant, áradt a lelkesedés, a figyelem, a fegyelem és a tánc iránti szeretet. Léptek, dobbantottak, forogtak, énekeltek, egymás szemébe néztek, TÁNCOLTAK. Érezték ők is, mi is. Csodáltuk, dicsértük őket. Számomra példa az ő néptánc iránti magatartásuk. Lehet tőlük, kell tőlük tanulni. Ez a következetes, fegyelmezett, szívvel-lélekkel, komoly tudással végzett munka eredménye. Ez a gyümölcs látszik beérni. A negyedik év „tánctanulás” vagy inkább életforma elsajátítása után nem csak szemmel látható az eredmény, hanem érezhető a levegőben is. Mással nem pótolható. Ezeknek a gyermekeknek már-már az életük részévé vált. Szívből szeretném, kívánom, hogy maradjon ez így mindig.” – vallják.

Csíkszenttamáson is besegítenek: ott a gyermekek Zsibongók nevet választották, a felnőttek csoportja a Csonkatorony Néptáncgyűttes névre hallgat.

1997

Boróka Néptáncgyűttes (Székelyudvarhely, Hargita megye)

A néptánc és a népzene a tűnt századok kincseshányója. Napvilágra kerül a szabad ritmus, az ősrégi, de újszerűen ható cifrázatok ezerféle változata. A néptáncsal és népzenevel a harmóniát, a szépséget tanítjuk meg fiataljainknak. Ha ezek a fiatalok előtt kitarul egy ajtó, nem fog utána bezárulni soha.

Az Eötvös József Iskolaközpont Boróka Néptáncgyűttese 1997-től működik. Az együttest azért hozták létre, hogy diákjaikkal megismertessék néptáncaink és népzeneink szépségét, megtartó erejét. Az erdélyi táncok ősi gyökerekből táplálkoznak, változatosak. A sokszínűségből, szépségből, dallamainkból kívánnak ízeltőt nyújtani diákjaiknak. A táncosok diákok, szabadidejükben táncolnak. Táncukkal mindannyiuk örömét szolgálják és a legjobbakat közülük már színpadon láthatjuk a hivatásos együttesekben.

Oktatóik a Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes táncosai és volt táncosai: Laczkó Benedek Tünde, Miklós Emőke, Bara Szabolcs, Hozó Levente, Gábor Dénes, Rigmányi Kinga és Rigmányi Lajos. Vendég ko-

reográfusok: Lőrincz Hortenzia, Kádár Ignác, Kovács Norbert, Doktor László, Doktor Andrea.

Rendezvények, fesztiválok, ahol az együttes részt vesz: a székelyudvarhelyi városi rendezvényeken, a csíkszeredai rendezvényeken, nemzetközi fesztiválokon, CIOFF-os fesztiválokon és az EUROPEADE-n. Az együttes vezetője Kelemen Erzsébet tanárnő.

Kékingő Néptáncsoport (Székelyudvarhely, Hargita megye)

„Vigyázzunk, hogy ki ne haljanak az éneklő népek, a mítoszalkotó népek, a képíró asszonyok és faragó emberek, mert az ember hal ki velük”. (Juhász Ferenc)

A Kékingő Néptáncsoport 1997-ben alakult. A táncsoport tagjai különböző korosztályúak, óvodás, általános iskolás, közép-és felsőfokú iskolába járó fiatalok, akik a magyar táncművészetet anyanyelvi szinten művelik. Csoportvezetőjük, oktatójuk Both Aranka.

A Kékingő Alapítvány és az általa fenntartott Kékingő Néptáncsoport fontos célja hagyományaink ápolása, megélése, továbbadása. Ennek érdekében gyerekek, ifjak, felnőttek számára néptánc, népdal, népzene, kézművészet tanítása zajlik napi-heti rendszerességgel. A leg-

fontosabb számunkra az együttlét, a közösség: hogy minél többet találkozhassanak, énekeljenek, táncoljanak, muzsikáljanak, együtt táncoljanak. A táncosok kitartóan dolgoznak, az együttesvezető pedig írja hűséggel a pályázatokat, mert pénz nélkül csak tervezni lehet, megvalósítani nem. Nagyon jó csapat áll mögötte, a gyermekei, szülők, felnőtt táncosok, akik nagyon lelkesek, kitartóak, segítőkészek. „Hálás vagyok a csapatomért!... A nagy táncosaim sorra „kirepülnek”, s ez így van rendjén, mert egyetemre mennek, családot alapítanak.” – vallja Both Aranka.

Suhanc Néptáncscsoport (Bánffyhunyard, Kolozs megye)

Erdély szívében, Kalotaszeg fővárosában, Bánffyhunyardon tevékenykedik a csoport, amely 24 éve alakult. Jelenleg a bánffyhunyadi Vlegyásza Szakképző Líceumban működik, ők biztosítanak egy próbatermet, a csoport fenntartásának költségeit viszont többnyire szülői és egyéb támogatással sikerül megvalósítani. Tavaly óta már a Kalotaszeg Ifjúságáért Egyesület szárnyai alá vette a csapatot, pályázatok által segítve ennek működését. Három korosztályban sikerül a gyerekeket foglalkoztatni: apró, utánpótlás és a nagyok csoportja. A környéken bármilyen magyar rendezvény van, mindig képviselteti magát a csoport. Többször is sikerült a határainkon túlra is elvinni a gyerekeket. A csoporttal részt vettek számos fesztiválon: Egerben a *Szederinda Nemzetközi Néptáncfesztiválon* három alkalommal is voltak, ahol sikerült a szervezők különdíját 2 alkalommal, valamint 2014-ben a legszebb táncoló fiú díját megszerezni. Részt vettek a *Fölszállott a páva* tehetségkutató versenyen, ahol bejutottak a területi selejtezőre, az egyéni versenyben pedig *Ezüstpáva díjat* nyertek. 2022 nyarán

Lengyelországban, a *Fathers Village Folklorfesztiválon* táncoltak. Csoportjuk tagjai lelkes gyerekek, akik már idejében rákaptak a néptánc ízeire. Bánffyhunyadon státuszt jelent „suhancnak” lenni. Jelmondatuk: „Ha táncolsz, élsz...ha élsz, táncolsz.” A kalotaszegi táncokat próbálják részleteiben, minél alaposabban megtanulni. Vallják, hogy egyszer minden gyerek a saját szülőföldjének hagyományait, táncait kell megismernie. Táncolnak még kalotaszegi román forgatóst, mezőszéki és moldvai táncokat is. A csoportot jelenleg Kis Magdolna, Mihály Kinga, Antal Éva és Bálint Zsolt oktatja és vezeti.

Udvarhely Táncműhely (Székelyudvarhely, Hargita megye)

Az Udvarhely Néptáncműhely 1998 őszén alakult önkormányzati kezdeményezésre a Művelődési Ház égisze alatt, 2005-ben saját jogi státuszt kapott. Mint nevében is jelzi, az Udvarhely Néptáncműhely a magyar népzene- és néptáncagyomány megőrzését, valamint hiteles továbbadását szolgáló folklórműhely. A több, mint két évtizedes múlttal rendelkező intézménynek nemcsak a székely anyaváros művelődési életében van meghatározó szerepe, autentikus folklórműsoraival előszeretettel lép fel más települések színpadain is. Az intézmény kultúraformáló tényezőként képes hatni a város és környéke művelődési életére, nemcsak passzív közönségként vonva be a népzene és néptánc kedvelőit, hanem aktív résztvevőként is.

A tánckar jó nevű koreográfusokkal dolgozott és dolgozik együtt. A közös munka eredményeként évente 2-3 folklórműsort visznek színpadra, melyet nemcsak a helyi közönségnek játszanak, hanem igyekeznek eljuttatni a legkisebb közösségektől egészen a külföldi nagyszínpadokig is. A produkciógyártás mellett nagy hangsúlyt fektetnek az utánpótlás nevelésére és különböző képzésekre, melyek a gyerek és felnőtt táncoktatás, népzeneiskola, gyerek- és felnőtt tánccház és más foglalkozások segítségével valósítanak meg. Ezáltal teret és lehetőséget igyekeznek biztosítani a hagyományaink ápolására, őrzésére, megismertetni a népi muzsikát és a néptáncot az érdeklődőkkel.

Az Udvarhely Néptáncműhely a színpadi előadások mellett feladatának vallja a táncházmozgalom fellendítését és életét. Erdély legkisebb létszámú, mégis jelentős műhelye. A társulat elsődleges célja az, hogy a magyar hagyományos néptánc- és népzenei kultúrát ne csak feldolgozza, hanem időtálló társadalmi értéként, magas művészeti szinten tudja bemutatni.

Az Udvarhely Néptáncműhely munkájának eredménye, hogy nemcsak Székelyudvarhelyen, de a régióban, Erdély-szerte, sőt külföldön is ismertté vált már a neve. Sikerrel táncoltak már számos folklórműsorban, de sikerrel vitték színre egész estét betöltő táncprodukcióikat is.

Bokréta Táncegyüttes (Temesvár, Temes megye)

„...Soha el ne hervadjál, BOKRÉTÁBA maradjál!”

Az 1998-ban alakult Bokréta Néptánc- és Citeraegyüttes mindenkor tagjait a temesvári Bartók Béla Elméleti Líceum kis- és nagydiákjai

alkotják. Az állandó táncos gyerekek és fiatalok száma 80-120 között mozog. Nagy támogatottságnak és népszerűségnek örvend, aktívan jelen van Temesvár és a térség kulturális életében.

Megalakulása óta sajátos fejlődési szakaszokon ment át az együttes. Belső-Erdélytől távol, Magyarországon kívül, az igazi kihívást a szakavatott táncoktatók „beszerzése” jelentette. Első években a Szeged Táncegyüttes oktatóinak irányításával dolgoztak, fejlődtek. 2002-től rendszeres citeraoktatás folyik, ami azóta is sikertörténet, 30-40 citerás tanuló különböző korcsoportban.

Nyaranta magyarországi tánc- és népművészeti táborokba jártak, bővítve szakmai ismereteiket. 2005-ben oktatóváltás történt, Jeremiás Lajos debreceni táncoktató lett az együttes művészeti vezetője. Szemléletben, minőségben pozitív változás állt be, ez a periódus számos külföldi fellépés időszakaként jellemezhető.

2014-től az együttes művészeti vezetője Adorjányi-Szabó Nóra. Irányítása alatt számos megmérettetésen, antológián szerepeltek a Bokréta különböző korosztályú táncsoportjai, értékes arany, ezüst minősítések szerezve. Repertoárunkban a Kárpát-medence valamennyi tájegységének táncai szerepeltek az immár 24 év alatt. Valamennyi tánchoz a megfelelő népviselet is elkészült minden alkalommal. A csoport rendszeresen tart heti táncpróbákat, havonta pedig 1-2 alkalommal intenzív hétvégi próbák kerülnek megszervezésre táncoktatók vezetésével.

Nyaranta elengedhetetlenek a szakmai táborok, melyeket saját maguk szerveznek meg különböző helyszíneken. Állandó céljuk a magyar népi kultúra megtanítása és terjesztése, ezen belül, természetesen a néptánc és népzene kap kiemelkedő hangsúlyt. Jelenleg 3 korcsoportban folyik a tevékenység (Morzsa Bokréta, Kis Bokréta, Bokréta csoportok). Szakmai vezetők Adorjányi-Szabó Nóra és Tímár Attila, együttesvezetők Szabó Angéla és Szabó Ferenc.

Kászoni Néptáncmozgalom (Kászonalitz Hargita megye)

1999-ben egy testvértelepülési program volt a kászoni néptáncmozgalom bölcsője. A néhai Barta Gábor polgármester megismerkedett a néhai Tomory Gábor gyöngyösi néptáncoktatóval. Ösztönzésére három tanító néni: Becze Franciska, Fülöp Ildikó és Tima Mária-Magdolna vezetésével újjá indították a Bóbiska Néptáncsoportot. Az oktatói munkát Tomory Gábor vállalta fel, a csoport működésével, programokkal járó szervezési teendőket Balázs László, majd később Nagy Imre-Zsolt kolléga látta el.

Alig két év elteltével 2001-ben újabb csoport alakult, a Zergeboglar. Özönlöttek a gyerekek. Csatlakozott a csoporthoz Antal Teréz tanítónő, aki a népdaléneklés örömeivel ismertette meg tanítványait. A néptáncolás már életformává nőtte ki magát Kászonban. Pár esztendő múlva, 2007-ben már szinte törvényszerű volt egy újabb csoport indítása. Eszterlác lett a nevük. Kedvenc gyerekjátékuk lett a névadójuk.

Táborok, fellépések, kiutazások, fesztiválok tették mozgalmassá a néptáncos életet. A gyöngyösi *Tengertánc Néptáncfesztivál* és a *Gyöngy*

Nemzetközi Folklórfesztivál, bemutatkozás a testvértelepüléseken (Abasár, Lepsény, Szajol, Szatmárcseke) óriási lehetőség volt a csoportok számára. De éppoly lelkesedéssel és odaadással léptek fel a környék rendezvényein. A *Csúrdöngölő*, az *Ezer Székely Leány Napja*, *Kosz Szilveszter Néptáncalálkozó*, falunapi rendezvények mind-mind örömmel töltötték el táncosaikat.

2009-ben szomorú esemény törte meg a mozgalmat. Szeretett koreográfusuk, Tomory Gábor fájdalmasan fiatalon jobb létre szenderült. Távozása után gyerekei Gergely és Kinga vették át a csoportok szakmai irányítását. Apjuk szellemiségében folytatták a megkezdett munkát. Aztán 2012-ben szinte önmagától alakult meg az új csoport. Addigra a két nagyobb „testvér” már elhagyta a családi fészket és a harmadik is bontogatta szárnyait. A Sirülő nevet találták ki maguknak, nagyon találóan. A nagycsoportok táncosai közül Nagy Beáta és Bartha Kinga nagy szeretettel végezték a műhelymunkát, ami nem is kis feladat. Két év elteltével 2014-ben az új csoport, már tettere készen állt. Rakoncátlan kisgyerekek, akik rászolgáltak a Virgonc névre. 2016-ben a Tomory testvérek búcsút mondtak a kászoni táncosoknak. Oktatói munkájukat már nem tudták ellátni. Szeretett barátként járnak vissza a faluba.

Az elkezdett munkát nagy-nagy odaadással, szeretettel és szakmai hozzáértéssel a székelyudvarhelyi néptáncoktató házaspár Boros Béla és Hilda folytatja. Biztatásukra két új tánccsoport született, a Szapora és a Szederinda. A világvjárvány az indulásukat megtörte, de mihelyt kitisztult az ég, nagy lelkesedéssel vetették bele magukat a munkába.

A kászoni néptáncosok egy olyan közösségnek a tagjai, ahol jól érzik magukat, ahol barátságok, szerelmek szövdnek, ahol az ellenségeskedések elsimulnak, megszelídülnek. Egy közösség, melynek tagjává lenni öröm, felüdülés. Ugyanakkor óriási felelősség sok-sok munkával fűszerezve. Egy közösség, ahova évek múltával is minden táncos visszavágyik. Csoportvezetők Hamar (Bartha) Kinga és Tima Mária-Magdolna.

Ördögtérnye Néptáncgyüttes (Kolozsvár, Kolozs megye)

Együttesünk 1999-ben alakult Both József és Both Zsuzsa, a Népművészet Ifjú Mesterei címmel kitüntetett táncos-koreográfusok vezetésével. Nevét a népi díszítőművészetben gyakran előforduló motívumról kölcsönözte, amely hazánkban a gyimesi tojásírásban és textildíszítésben a leggyakoribb, de amely a Föld különböző pontjain egymástól függetlenül is megtalálható ősi mintaelem. Az ördögtérnye díszítő motívumként az életed adó nap jelképe, a megújulás és az újjászületés szimbóluma. Talán az alapítók nem is sejtették, hogy milyen találó nevet adtak az együttesnek, hisz legjellemzőbb vonásunk az időszakonkénti teljes megújulás. Kolozsvári egyetemista táncsoportként elkerülhetetlen, hogy tagjaink tanulmányainak befejezése a tánckar részleges vagy teljes kicserélődésével járjon. Gyakran újjászületünk tehát, de mindvégig igyekszünk megtartani azt a derűt és életfelfogást, ami elődeinkre annyira jellemző volt. Az utánpótlás csoporttal együtt az Ördögtérnye Néptáncgyüttes mintegy 50-60 állandó aktív tagot mondhat magáénak, ami az elmúlt több, mint 20 éves tevékenység alatt összesen több, mint 500 volt és jelenlegi táncost jelent.

Az Ördögtérnye Néptáncgyüttesnek nem célja versenytáncosokat nevelni, a megmérettetést nem ezen a téren keressük. Sokkal inkább

örülünk egy sikeresen elkészült saját egész estés műsornak, vagy a hazai, apró, de hagyományőrző falvakban elért sikereknek. A világtárvány előtt kerestünk minden olyan lehetőséget, amikor kosaras bál, juhmérés utáni mulatság, szüreti bál vagy más olyan alkalom adódott, amelyen a hagyományait még ápoló falusi emberekkel mulathattunk együtt, közvetlenül tőlük tanulhattuk el a táncot, éneket. Reméljük, ezt a közeljövőben ismét megtapasztalhatjuk.

Táncos produkcióink lefedik Erdély nyugat-keleti átjáróját. Megalakulásunk óta Méhkerék, Bihar, Szilágyság, Kalotaszeg, Mezőség, Marosszék, Küküllő mente, Sóvidék, Felcsík valamint Gyimes és Moldva tánc kultúrájával is megismerkedtünk, majd az elsajátított táncokat színpadra állítottuk. Az Ördögtérge azonban nem csak a közönségnek táncol és énekel, hanem önmagának és önmagáért is. A népi kultúrát táncosaink immár sajátjukként, természetes szórakozási formaként élik meg, mintául véve a falusi idős emberek öntudatlanul is értékteremtő, -őrző életmódját.

A rövidebb koreográfiák mellett 7 egész estés előadást mutatott be az együttes: *Farsangfarka* (2003) és *Feketető* (2009) Both József összeállításában, *Ki mint veti táncát... népkézláb fantázia* (2011) a Magyar Ezüst Érdemkereszttel kitüntetett Orza Călin rendezésében, *Gondolatok a régiekről... Gyimes* (2014) Sára Ferenc irányításával, *Találkozások* (2016) Both József és Miklós Sándor rendezésében, *Vil-lők s Regők* (2017) Imre Béla koordinálásával, valamint a *Mamókám mesélte vót...* (2020) Stefán Bencze és Dobai Katalin rendezésében.

A tánc tanulás, műsorkészítés és előadás mellett, az együttes egyéb kulturális tevékenységekbe, nemzetközi projektekbe, táncoktatásba, gyűjtésbe, adminisztratív tevékenységekbe, valamint rendezvényszervezésbe is bevonja az erre nyitott tagokat. Legnagyobb saját szervezésű állandó rendezvényünk a *Kolozsvári Népzene- és Néptánc Találkozó*, amely 2003 óta immár 17 alkalommal került megrendezésre.

Hajdina Néptáncscsoport (Marosludas, Maros megye)

A 90-es évek közepe táján szárnyra kelő *Gyöngykoszorú Találkozó* „szele” Marosludas felett is meglebegtette pendelyét. Tóth Sándor, katekéta jól érzett rá településük egyik szellemi hiányosságára: 1999 novemberében az egybegyűlt 24 ifjúval létrehozta a Hajdina Néptáncscsoportot. Egy olyan szabadidős tevékenység kelt életre, amely során saját maguknak, az utánuk jövő nemzedékeknek és azoknak, akik őket látják bárhol színpadon, egyaránt mindenkinek átszellemülést, önmagára találást, lelkesedést ajándékoz. Marosludas magyarsága a múlt század elején a Kárpát-medence tizenöt vármegyéjéből száznegyvenegy családdal gazdagodott. Ezek a telepések hajdani táncaikkal szembesülhetnek, amikor a Hajdina színpadi szereplései folytán Erdély valamelyik tájegységéről jelenít meg egy-egy koreográfiát.

Berkenye Táncgyűttes (Szilágycseh, Szilágy megye)

A Berkenye Néptáncgyűttes 1999-ben alakult és jelenleg a tizedik generációt neveli. A Szilágyság egyik meghatározó néptáncgyűttese. Évről-évre sok meghívást kap úgy belföldön, mint külföldön egyaránt. Előadásait mindig díjazásban részesítették, ezért kimagaslóan képviseli a Szilágyságot.

Nagyobb elnyert díjak között említhetjük a 2012. augusztus 20-i *Debreceni Virágkarneválon* elért III. helyezést művészeti csoport kategóriában. 2014-, 2015-, 2016- ban bejutottak az *Erdélyi Magyar Néptánc Antológia* gálaműsorába, ahol a zsűri kimagaslóan értékelte az együttest.

Immár 20. éve júliusban rendezi meg a *Zsibai* elnevezésű *Néptánc, Népzene, Népi mesterségek és Diákszínházi Tábor*t. Az együttes legfontosabb céljának tekinti a szilágysági táncok gyűjtését, oktatását kezdő és haladó szinten, 0. osztálytól egész 12. osztályig. Jelen pillanatban a szilágycsehi Városi Művelődési Ház táncgyűtteseiként működik. Rendszeresen, heti két-három alkalommal próbálnak. Céljuk a közösségépítés mellett, hogy minél jobban megismerjék és elsajátítsák a nagypapáinktól ránk maradt örökséget: a magyar népzénet, néptáncot, népi játékokat, néphagyományokat.

Repertoárjukban megtalálhatóak: krasznamenti táncok, tövisháti táncok, tyukodi táncok, hajdúsági táncok, dél-alföldi táncok, stilizált táncok, például a *Tűztánc*. Koreográfusok Hercz Vilmos és Szóke Henrietta, a csapat művészeti vezetője Szóke Anna.

Terbete Néptáncegyüttes (Zilah, Szilágy megye)

A Terbete a Szilágyság reprezentatív néptáncegyüttese 1999-ben alakult a Pro Zilah Egyesület védnöksége alatt. 2004-től a Szilágy Megyei Művelődési és Művészeti Központ keretében működő Meszes Néptáncegyüttes magyar tagozata. A Höcögő gyermek néptáncsoport, mely 1996-ban alakult, állandó jól felkészült utánpótlást biztosít az együttes számára. Céljuk a szilágysági népdalok, táncok és hagyományok minél szélesebb körű megismertetése és népszerűsítése. Rangos hazai és határon túli fesztiválok és néptáncalkozók rendszeres résztvevője. A Kárpát-medence minden régiójában megfordult és testvérkapcsolatokat ápol ezen régiók magyar együtteseivel.

- Az utóbbi évek fontosabb külföldi fellépései:
- 2014 Budapesti – *Ifjúsági Néptánc Antológia Gála*
- 2014 Budapest – *Duna Karnevál*
- 2015 Várna – Bulgária, *Nemzetközi Néptáncfesztivál*
- 2015 Szeged – *Országos Martin György Ifjúsági Néptáncfesztivál*
- 2016 Ohrid – Macedónia, *Nemzetközi Néptáncfesztivál*

- 2017 Petrovac – Montenegro , *Nemzetközi Mediterrán Fesztivál*
- 2017 Nyíregyháza – *Nemzetközi Néptáncfesztivál*
- 2017 Nyíregyháza – *Országos Ifjúsági Néptánc Antológia*
- 2018 Budapest – *Ifjúsági Néptánc Antológia Gála*
- 2018 Pápa – *Országos Ifjúsági Néptánc Találkozó*
- 2018 Velence – Lido di Jesolo, *Nemzetközi Mediterrán Fesztivál*
- 2019 Haniotti – Görögország, *Nemzetközi Mediterrán Fesztivál*

Az utóbbi években a Csoóri Sándor programnak köszönhetően az együttes óriási átalakuláson ment át. Szakmai szempontból jelentősen növekedett a táncosok művészi és technikai felkészültsége. A ruhatár is csaknem teljesen fel lett újítva. Ezen eredmények tették lehetővé, hogy fesztiválokon és minősítőkon az együttes remekül szerepeljen. Ilyenek:

- Ifjúsági Fesztiválok, 2018, Pápa, 2019, Nyíregyháza – zsűri kiemelt elismerés
- *Minősítő Fesztivál* NTBSZ, 2019, Nyíregyháza – Nívódíj
- *Temesvári Sokadalom*, 2019 – Arany Nívódíj
- *Martin György Fesztivál*, 2019, Szeged – zsűri különdíja
- *Erdélyi Antológia* 2019 – zsűri kiemelt elismerése

Az együttes művészeti vezetője Matyi István, tánckarvezetője Székely Roland.

2000

Bokréta Néptánccsoport (Kraszna, Szilágy megye)

A krasznai Bokréta amatőr, hagyományőrző néptánccsoport. Már a 40-es évekből van írásos feljegyzés, akkor Gyöngyös Bokréta néven vettek részt az *Országos Bokréta Bemutatón* Budapesten. 2000-ben alakult újra és azóta kisebb megszakításokkal működik. Jelenleg négy generáció táncol együtt, kb. 100 fő, óvodásoktól felnőttekig. Elsősorban krasznamenti táncokkal lépnek fel falunapokon és fesztiválokon, de más tájegységek táncait is igyekeznek megismerni. Évente három alkalommal rendeznek táncházat, farsangkor, pünkösdkor és Katalin-napon. Ide meghívást kapnak a környékbeli tánccsoportok, de a határon túlról is vannak résztvevők. Érdekessége, hogy viseletben vannak a táncosok, éjfélig tart a mulatság és ez alatt csak krasznamenti és tövisháti táncokat táncolnak a résztvevők. Mottójuk: „Hogy a tüzek ki ne aludjanak.”

Borsika Néptáncegyüttes (Csíkszereda, Hargita megye)

A Tiszta Forrás Alapítvány és a csíkszeredai Gyermek Házja által fenntartott Borsika Néptáncegyüttes 2001-ben alakult. Több fesztiválon és turnén vett részt nagy sikerrel hazánkban és külföldön. Az együttes repertoárjában főleg az erdélyi és moldvai magyar kisebbség táncai, dalai és zenéje szerepelnek. A színpadi produkciók létrehozása és bemutatása mellett nagy hangsúlyt fektettünk arra, hogy a csoport tagjai számára a néptánc mindig élmény legyen, hosszú távon pedig az életük részévé, az önkifejezés formájává váljon.

A Borsikát megelőzően a kisebb gyermekek serketáncba (gyermektáncházba) járnak, melyet csíkszeredai és környékbeli előkészítő és elemi osztályos tanulók látogatnak. Az elemi osztályokban utánpótlás csoportokkal foglalkozunk. A haladók 12 és 17 év közötti fiatalok, akik számára a táncszóport egy meghatározó közösség.

Az évek során neves táncoktatók, koreográfusok dolgoztak a csoporttal: Antal Rozália, Szalay Zoltán, György Piroska, Gábos Endre, Péter László, Ivácson László, László Csaba, Berecz Andrea, Szalay Kund, Antal Zsolt stb. A táncszóport vezetője: Antal Rozália. Jelenlegi oktatók: Ádám Katalin (serketáncosok), Fehér Levente (haladók). Zenészek: Petres Attila, Ferencz Dávid, Nagy István. Az együttes tagja a Romániai Magyar Néptánc Egyesületnek. Állandó támogatók: Csoóri Sándor Program – Budapest, Csíkszereda Önkormányzata.

Csillagocska Néptáncgyűttes (Nagyvárad, Bihar megye)

A Csillagocska Néptáncgyűttes két évtizedes hagyományra épül és tekint vissza. Fő célkitűzése, hogy egy olyan hagyományát veszett világban, mint Nagyvárad és a szélesebb Partium, felhívja a figyelmet a feledésbe merülő népi értékeinkre, a magyar népdal, néptánc, a mese és játék, valamint a közösség és a hit megtartó erejére.

Értékmentő és -teremtő munkánk célcsoportja a gyermekek és az ifjak korosztálya. Molnár V. Józseffel együtt hisszük és valljuk, hogy *„minden gyermekkel újra teremődik a világ.”* Minden gyermek egy új kezdet, új lehetőség a minőségében jobb, értékesebb életre, jövőre, amely nem egyenizű és uniformizált, hanem színes, mintázatában gazdag és játékos, akár egy szép szöttes.

A Csillagocska Alapítvány szárnyai alatt működő néptáncgyűttes több mint száz gyermeket és fiatal számlál tagjai közé. Benedek Árpád zene- és táncpedagógus munkáját Imre Béla néptáncpedagógus, a Nagyvárad Táncgyűttes hivatásos táncosa, Brugós Anikó népdaloktató, zenepedagógus, Dallos Levente népzeneoktató, Konrád Zsolt Tamás

és Dimény Eszter a Csillagocska Néptáncgyűttes táncosai segítik. Az együttes utánpótlását a Csillagocska Református Zeneóvoda gyermekei is biztosítják, ahol zenei anyanyelvünkkel, a népi gyermekjáték dallamai mentén 90 gyermek ismerkedik napi rendszerességgel.

Néptáncgyűttesünk saját zenekarral büszkélkedhet. A mindenkori Csillagocska Zenekar zenészei, az intézmény által szervezett hangszeres oktatásban részesülnek és több mint két évtizede heti rendszerességgel biztosítják a Csillagocska Gyermektánccház élő zenéjét. Nagy örömünk, hogy az utánpótlás is biztosított, mivel 2013 tavaszán megalakult a Csillagocska Gyermekzenekar is.

Értelmi szerzője és szervezője a 2002-től hagyománnyá vált *Csillagocska Gyermek és Ifjúsági NéptáncTalálkozó*nak, melyre határon innen és túlról több száz gyermek és fiatal érkezik alkalomról-alkalomra.

Az együttes 2006 óta tagja a Romániai Magyar Néptánc Egyesületnek, és 2019 óta a Budapesti Hagyományok Háza stratégiai partnere, mely kapcsolatok gyümölcseként számos rendezvényt valamint mestertkurzust, pedagógusképzést tudhat maga mögött. A Csillagocska Alapítvány megálmodója Dr. Pálfi József a Nagyvárad Réti Egyházközség lelkipásztora, aki az egyházközséggel egyetemben és a helyi lelkes pedagógusokkal és oktatókkal karöltve hivatásként és teljes odaadással végzi az alapítvány szerteágazó, már több évtizedes tevékenységét.

„Hisszük, hogy a Csillagocska-szellem – a népdal sorait aposztrofálva – népünk szegénylegényeinek csillagként mutat utat ma és holnap is, nagyváradi népünk viszonylag nemzeti hagyományát felejtett világában. Tesszük ezt a legfiatalabbakkal a legöregebbik, öntudatos felelősséggel, tiszta szívvel és jó kedvvel, önbizalmunk és önbecsülésünk visszanyerésével.” (Pálfi József)

Nagyvárad Táncegyüttes (Nagyvárad, Bihar megye)

A Nagyvárad Táncegyüttes 2002 februárjában alakult meg s a nagyváradai Szigligeti Színház egyik társulataként működik. A Nagyvárad Táncegyüttes a Szigligeti Színház és a térség legfiatalabb művészeti intézménye, amely a régióban egyedülálló módon a tánc- és mozgásművészetek meghonosítására törekszik. Feladata egyrészt a népi hagyományok képviselete, valamint ezek hasznosítása egy egyedi művészi nyelvezet kialakításában. A műhelymunkát előtérbe helyezve, a magyar hagyományos tánc- és zenekultúrát feldolgozó alkotások mellett, az utóbbi időben bátran fordultak a kortárs táncművészet kiemelkedő alkotóihoz, hogy gyarapítsák tudásukat és lehetőségeiket. E két nyomvonal mentén haladva születnek előadásaik úgy, hogy azok a kortárs színházi szellemnek megfelelően hordozzák üzeneteiket a ma emberének. Színes előadás-kínálatuk hamar felkelti az érdeklődést a közönség minden rétegében, ugyanakkor fesztivál- és vendéjáték-meghívásaival rangos figyelemre méltatja a szakma.

2015-ben az együttes létrehozta saját nemzetközi tánc- és összművészeti fesztiválját, az *Infinite Dance Festivalt*, amellyel a régió kultúrafofogyasztóinak figyelmét kívánja a mai táncművészeti alkotások irányába terelni. Menedzserigazgató: Czvikker Katalin. Művészeti igazgató: Szabó Enikő-Ágnes. Tánckarvezető: Imre Béla.

Bokréta Táncegyüttes (Avasújváros, Szatmár megye)

Az Avas medence Szatmár vármegye különleges részét képezi már évszázadok óta, lévén itt a magyarság kisebbségben a hagyományait és viseletét máig őrző román falvak mellett. Avasújváros és Kőszegremete magyarságának soha nem volt könnyű megőrizni és átörökíteni hagyományait az újabb nemzedéknek, mégis erős nemzeti öntudatuk segített abban, hogy a ma is ott élő emberek tudják, megismerjék, mi a magyar, mi a szép.

A Bokréta Néptáncegyüttes 2003-ban alakult és célja, hogy ebben részt vállaljon, ereje és lehetőségei szerint. Szatmáriak lévén, ezen tájegység táncait, viseleteit, hagyományait és népdalait tanulmányozta, tanulta először a csoport, hogy nemcsak a szülőfalu, de a környékén lévő települések, és akár távolabbiak is, megismerhessék általuk ezt a virtuosus táncot. Idővel és segítséggel sikerült más, főleg a környező tájegységek táncait is bizonyos fokon megismerni, elsajátítani. Úgy gondoljuk, hogy több magyar közösség táncának, népdalainak ismerete segít abban, hogy sokszínű magyarságunk szépségeit felismerve minden tőlünk telhetőt megtegyünk szülőfalunk hagyományainak megőrzése érdekében.

Tudástárunkban jelenleg, szatmári, széki, szilágysági, mezőségi, sóvidéki, nyáradmenti, jobbágytelki, vajdaszentiványi táncok, illetve decsi és sárközi karikázók szerepelnek. Táncukat falunapokon, fesztiválokon adják elő nagyrészt, melyeket az évek során egyre jobban gyarapítanak, hiszen fellépéseik során szoros kapcsolatot alakítottak ki más táncsoportokkal, közösségekkel. 2019-ben közösen a Szatmár Megyei Szamoshát Néptáncgyüttessel részt vettek Görögországban egy Nemzetközi Táncfesztiválon, képviselve Szatmár megyét. Több alkalommal részt vett a csoport a székelyudvarhelyi Nemzetközi Néptáncfesztiválon. Első nagyszabású saját rendezvényüket, a *Csűrűdöngölőt* szülőfalujukban, Avasújvárosban a tájház udvarán tartották meg 2010-ben. A táncost a gyermekek- és a néptáncsoport táncházával kezdődik, majd közös nótázással ér véget, melyben a legtapasztaltabb korosztály is lelkesen részt vesz.

Bojzás Néptáncsoport (Csíkkozmás, Hargita megye)

2003 előtt is voltak próbálkozások, de Csíkkozmás község újjáalakulásának éve hozta el azt a fordulatot, mikor a község, élén Bodó Dávid polgármester úrral felvállalta a fiatalság tudatos oktatását, nevelését a hagyományok megőrzésére, megélésére. Csíkkozmás község Alcsíkon,

a kászoni út kereszteződésénél, két faluból áll, Kozmásból és Lázárfalvából összesen kb. 2000 lakossal. Hogy a hagyományokhoz hűek maradjunk a táncscsoport neve is a falu egyik legszebb dűlőjéről kapta a nevét, amely a bodza egyik helyi megnevezéséből vagyis a bodzásból alakult át Bojzássá.

Először még csak saját vidékünk táncaival, a felcsíki majd a sóvidéki táncokkal próbálkoztak a gyermekek, de évek hosszú során át szerre megtanulták a méhkerékit, a szatmárit, a kalotaszegit, a székit, a mezőségit, a szentiványit és a gyimesi táncrendeket. Az eltelt közel 18 év alatt a csoport tagjai minden évben frissültek, de hála az Istennek minden évben volt annyi néptáncszerető fiatal, hogy mindig újra és újra tudtuk kezdeni. Azért, hogy ne maradjunk utánpótlás nélkül 2006-ban megszületett „kis testvérünk”, a Bojzácská is. Időrendi sorrendben tanítóik: Simon Katalin, Rigmányi Katalin, Sándor Csaba, Donovanál Zoltán, Ábrahám Róbert (aki a falu szülőltje) és nem utolsósorban Székely Tamás. Kezdetektől húzza nekünk a talpalávalót András Tibor prímás, aki most már, mint csoportvezető is tevékenykedik.

A néptáncgyűttes életében fontos szerepet kap a hazai és nemzetközi kapcsolatok ápolása, ennek megfelelően a táncscsoport számos hazai és nemzetközi fellépésen, fesztiválon vett és vesz részt. 2004-től minden évben voltunk Kolozsváron a *Szent István-napi Nemzetközi Néptáncfesztiválon*, de táncoltunk Zselyken, a Duna-Deltában Sulinán, a *Botorka Fesztiválon* Balánbányán. Évről-évre részt veszünk a *Csúrdöngölőn*, az *Ezer Székely Leány Találkozón az Alcsíki Folkfesztven*, talán nincs is település Alcsík-Felcsíkon, ahol ne táncoltuk volna. Voltunk Zakopanéban, Pultuskban, Otmuchovban, Legnicaban (Lengyelország), Lukácsházán, Isaszegen, Forráskúton, Kozármislenyben, Harkányban (Magyarország), de elvittük a falu hírnevét Olaszországba Cervia városába is.

Minden évben szerepet vállalunk a Nyerges-tetői megemlékezéseken – március 15-én és augusztus 1-én, aktívan részt veszünk a falunapok megszervezésében, télen pedig a karácsonyi népszokásokat, a pásztorjátékot és a farsangi népszokásokat próbáljuk feleleveníteni. Köszönjük támogatóinknak, elsősorban Csíkkozmás önkormányzatának, személyesen Szántó László polgármesternek és Bodó Dávid volt polgármester úrnak, a Csíkkozmási és Lázárfalvi Közbirtokosságnak, köszönjük a szülőknek és mindenkinek, aki mellettünk volt és támogatott az évek során.

Mákvirág Néptáncgyűttes (Székelykeresztúr, Hargita megye)

A Mákvirágok Néptáncsoport a székelykeresztúri Gyerekek Klubja keretei között működik, a város kulturális életének egyik meghatározó motorja és jeles képviselője. A néptáncsoportot 2002-ben alapította a Mátéfi házaspár: Mátéfi Zita és Mátéfi Csaba a csoport alapítói, oktatói és nevelői több alkalommal is kiérdemelték az elismerést. Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület *Kacsó András-díjjal* méltatta a házaspárnak az erdélyi magyar néptánckultúra megőrzése és minőségi művelése érdekében kifejtett előadói, oktatói, együttes-vezetői tevékenységét, emellett a *Pro Kultúra-díj*nak is boldog tulajdonosai. Odaadással, kitartó munkával, a jó ügyszó való pozitív hozzáállással tesznek azért, hogy nemcsak a mai gyerekek, hanem azok gyermekei is megtalálják a néptánc rejtelmeibe vezető keskeny, de nagyon szép utat.

A Mákvirágok Néptáncsoport idén ünnepelte fennállásának a 20. évét. Az eltelt 20 év alatt sok generáció megfordult a nagynak nem nevezhető próbateremben. 10 éve igény volt arra, hogy felnőttoktatás is létrejöjjön, ezért külön megalakult a Késői Mákvirágok Néptáncsoport, amely a környék egyik legmarkánsabb felnőtt néptáncsoportja. Célunk nem a múlton való rágódás, de sűrű visszatekintés és emlékezés

a múltra. Nem a lehajtott fej, hanem az egyenes tartás. Fontos, továbbá, hogy folytonosságra törekednek munkájukban és így képesek megmaradni.

A tánc csoportot alkotó fiatalok a sokrétű iskolai tevékenység mellett, a felnőtté válás útján megtanultak ragaszkodni értékeikhez, kultúrájukhoz, gyökereikhez, ragaszkodni nyelvükhöz, táncaikhoz, magyarságukhoz. Példát mutatnak, hisz a sok modern kihívás mellett képesek őseik kultúrájával is foglalkozni. Tudásukat, tartásukat sokszor, sok helyszínen megmutatták már: Magyarországon, Lengyelországban, Németországban, Délvidéken, házigazdái a székelykeresztúri *Sóskút Fesztiválnak* és szervezői a minden évben megrendezett március 15-i néptáncgálának.

Csonkatorony (Csíkszenttamás, Hargita megye)

Csíkszenttamás 2003-ig közigazgatásilag Csíkkarcfalvához tartozott. A falu 2004 óta önálló településként létezik, de már jóval korábban, nem táncsoport formájában egy-egy korosztály időnként felvállalta a néptánc tanulást, színpadon való megmutatkozást.

A Csonkatorony Néptáncgyűttes megszületése 2004-re tehető. 2004–2017 között Bíró Ferenc volt a néptáncoktató és kialakult a folytonosság a néptáncoktatást illetően. 2017-ben Sándor Csaba Lajos néptáncoktató, koreográfus vállalta a Csonkatorony Néptáncsoport oktatását. A kitartó munka eredményeként a Csonkatorony Néptáncgyűttes a felcsíki táncok mellé elsajátított mezőségi, kalotaszegi táncokat, ismerkednek a sóvidéki és somogyi táncanyaggal. A Csonkatorony Néptáncgyűttes 10 pár táncosból áll, életkoruk 30-60 év. Fellépéseik: *VIII. Székelyföld Napok – Táncoló Székelyföld* elnevezésű program keretén belül, *Ezer Székely Leány Napja*, magyarországi testvértelepüléseken (Forráskúton és Gyenesdiáson), *Madéfalvi Falunapok*, *Balánbányai Városnapok*, *Csíkszentdomokosi Falunapok*, adatközlőként a *Gyimesközépleki Nemzetközi Tánctáborban*, *balánbányai Botorka Fesztivál*.

A táncsoport jelentős szerepet tölt be és vállal a faluban és a környéken szervezett sokszínű kulturális életben: Március 15., *Szent*

Anna Falunapok, Idősek Napja, Csonkatorony Fesztivál. Fenntartóik, támogatóik: Csíkszenttamás Polgármesteri Hivatala, Csíkszenttamási Térkő Közbirtokosság, Bethlen Gábor Alap, Csoóri Sándor Alap, Hargita Megye Tanácsa. A fenti támogatók segítik megfelelő működést és fejlődést, segítségükkel a táncsoport viselettára is jelentősen gyarapodik.

Kökényes Néptáncsoport (Dicsőszentmárton, Maros megye)

A dicsőszentmártoni Kökényes Néptáncgyűttes 2004 őszén alakult, mint a helyi általános iskola magyar néptáncsoportja, majd 2005-től Kökényes Néptáncsoport néven szerepel. 2015-ben jogi személy lett és egyesületként működik. Saját infrastruktúrával, próbateremmel és székházzal rendelkezik.

Nevét a Kis-Küküllő folyó mentén jellegzetes kökénybokrokról kapta. Az együttest négy korcsoportból álló tánckar alkotja. A Kárpát-medence számos tájegységéről képes hitelesen megjeleníteni a színpadon népi gyermekjátékokat, illetve az ide sorolható néptánc- és népdalörökséget. Ezek mellett repertoárja más, show-műsor jellegű összeállításokat, néptánc- és mesefeldolgozásokat, illetve táncszínházi produkciókat is tartalmaz.

Íme néhány fontosabb rendezvény/fesztivál/találkozó/, amin az együttes az elmúlt pár évben szerepelt: *Erdélyi Néptánc Antológia*, *Székeludvarhelyi Táncháztalálkozó*, *Zalai fesztivál*, *Kárpát-medencei verbunk-verseny – Zalaegerszeg*, *Bakony Fesztivál – Ajka*, *Mikefalvi, Ádámosi, Széplaki, Koronkai, Maros-Sárpataki, Marosmagyarói, Erdőcsinádi falunapok-fesztiválok*, *Gyöngykoszorúk, III. Marosvécsi néptáncfalókozó*, *Bioétel és Borfesztivál*, *Folk hétvége – Hajdúszoboszló*, *Szejkefürdői Unitárius Találkozó*, *Játssz a figurával – Erdélyi verbunk-verseny*, *Maros Kamara Táncfesztivál*, *Gyermek Szólótánc Verseny*, és számos helyi rendezvény.

A Kárpát-medence színpadjain szerzett több tucatnyi szakmai siker mellett, több alkalommal is a *Debreceni Virágkarnevál* meghívottjai, díszvendégei, majd 2013 és 2014-ben a *Vendégségben Budapest – Határon Túli Magyar Fiatalok Találkozója*, 2015-ben a gyulai *Minden Magyarok Nemzetközi Néptáncfesztiválja*, illetve három alkalommal, 2013, 2015 és 2016-ban a *Fölszállott a Páva* verseny résztvevői voltak. 15 éven keresztül Hajdúszoboszló, Dicsőszentmárton testvérvárosa ünnepi rendezvényeinek rendszeres meghívottjai. Emellett témérdek meghívásnak, különböző alkalmakkor falu-, illetve városnapok, gálaműsorok, fesztiválok stb. tett eleget Erdély szinte minden szegletében, illetve Magyarország számos vidékén.

Az együttes bevételi forrásai pályázatok, megyei- és helyi önkormányzat, helyi jogi- és magánszemélyek támogatásából áll. Az együttes vezetői Fodor Sándor József és Gáspár Hajnal, koreográfusa Varró Huba, asszisztens Bugnár Zsolt.

Ezüstperje (Érsemjén, Bihar megye)

2004-ben Érsemjén község polgármestere Balazsi József és Sütő Szabolcs néptáncos azon munkálkodtak, hogy a településen elinduljon egy kulturális töltetű mozgalom, mely által a helyi fiatalok megtanulhatják a magyar néptánc alapjait, a tánclépéseket és a táncfigurákat. Ennek köszönhetően 2004 novemberében megalakult az Érsemjéni Néptáncsoport. A csoport hét párral indult, majd alig egy év elteltével megkezdődtek a gyerekek számára is a néptáncórák, mely által biztosítva lett az utánpótlás is. Kezdetben szatmári és dél-alföldi táncokkal, a későbbiekben pedig Erdély különböző tájegységeinek táncaival is megismerkedtek. A tanult táncokból tánckoreográfiákat és kisebb nagyobb tematikus műsorokat is készítettek, megismertetve ezáltal a gazdag néptáncörökséget.

2007 óta a csoport az Ezüstperje nevet vette fel, mely egy növényfajta Érsemjén község határában. Erre a növényre jellemző, hogy a legmosztohább életkörülményeket is képes átvészelni. Az elmúlt két esztendő bebizonyította, hogy a csoport is az ezüstperje növényhez hasonlóan, képes volt átvészelni a rossz időket és meg tudott maradni a tiltások és a korlátozások ellenére is.

Megalakulásuk óta számos meghívásnak és felkérésnek tettek eleget, melyekre mindig nagy örömmel és lelkesedéssel készültek. Sikeres

fellépéseik által nemcsak Bihar, de a szomszédos megyékben is, valamint Székelyföldön és a határon túl, Magyarországon is bemutatkoztak. *Magyar Kultúráért-díjas*, többszörös Bihar megyei *Ki Mit Tud?* győztes csoport, amely megalakulása óta Érsemjén község kulturális nagyköveteinek számít.

Mottójuk: „A néptánc, a népdal, a népzene, mint kifejezési formák, mind az anyanyelv megannyi csodálatos virágai. Nélkülük szegényebb, színtelenebb és társtalanabb lenne az élet.”

Eszterlánc Néptáncegyüttes (Temesvár, Temes megye)

Bánság és azon belül Temes megye települései Erdélyből és Magyarországról érkező magyarok által lett újratelepítve. A telepesek nem fordítottak kellő figyelmet hagyományaik megőrzésére, továbbadására, így a népi kultúra különböző műfajai kihaltak és vele együtt számos település magyar közössége is. 1999 nyara hozta a fordulatot Temes megyében, amikor Végváron megszervezték a *II. Végvári Folklorfesztivált*, amelyen Kallós Zoltán néprajzkutató és Nagy Albert, a Szeged Táncegyüttes vezetője is jelen volt. Megtapasztalva az akkori helyzetképet, Nagy Albert ígéretet tett, hogy ő és együttese munkatársai segítenek megtanítani az autentikus népi kultúrát, azzal a feltétellel, hogy minél

több településen induljon néptánc csoport helyi vezetőkkel, akik megszervezik a csoportok táncpróbáit, tevékenységeit.

2000. január 7-én új korszakot nyitó intenzív táncpróbák sorozata kezdődött el a megye különböző településein. Tánctáborok, fellépések sorozata következett. 2002 nyarán már 350 gyermek énekelte az ősi népdalokat, táncolta a hiteles néptáncot meggyeszte. Timár Sándor így nyilatkozott Nagy Albert határon túli munkájáról: „Az, hogy Nagy Albert munkatársaival együtt eljár a határon túli csoportoknak autentikus magyar néptáncot tanítani, óriási segítséget nyújtott identitásuk megőrzéséhez az ottani magyaroknak.”

A temesvári Eszterlánc Néptáncgyűttes szerves részét képezi a Szeged Táncgyűttes által 2000-ben elindított Temes megyei néptáncmozgalomnak és jelenleg aktív szervezője a különböző rendezvényeknek. A táncgyűttes csoportjai időrendi sorrendben a következők szerint alakultak: 2004-ben alakult az Eszterlánc Néptánc csoport, majd 2005-ben a Temesvári Kultúrház bejegyzett magyar csoportja lett. 2008-ban alakult a Bóbita Néptánc csoport, mely idővel beolvadt az Eszterlánc Néptánc csoportba. 2013 őszén alakult a Százszorszép Néptánc csoport, 2016-ban a Tűzkerék Néptánc csoport, 2018-ban a Lármafa Néptánc csoport és a Temesvári Eszterlánc Zenekar, 2020-ban az Aprókák Néptánc csoport és végül 2022 márciusában a Kis-Aprókák Néptánc csoport.

2007-ben jegyezték be az Eszterlánc Kulturális Egyesületet, amely a fent említett csoportok anyagi és jogi támogatója lett. Kezdetektől fogva csoportjaik szakmai irányítója és oktatója Gombos András, a Szeged Táncgyűttes vezetője. Pontosan kidolgozott munkaterv szerint, hétvégi intenzív táncpróbákon és nyári tánctáborokban sajátítják el táncosaik a különböző tájegységek táncait. A heti rendszerességű táncpróbákat a csoportvezetők valósítják meg: Crepelka-Kovács Beatrix, Palkó Margit, Pál Krisztina és Tamási Emese.

Az évek során kialakultak a saját rendezvényeik: *Farsangi táncház, Eszterlánc Gyermejtánc Találkozó, Szüreti Vigalom és Adventváró Csáládi Nap*. Társzervezői a *Bánsági Magyar Napok* és a *Temesvári Magyar Napok* rendezvénysorozatok népi rendezvényeinek, valamint állandó fellépők a CIOFF által támogatott nemzetközi *Szívek Fesztivál*on. Tánctáborokat tartanak minden csoportjuk számára és néprajzi kirándulásokat szerveznek korosztályok szerint.

2018-ban és 2019-ben meghívást kaptak az *Erdélyi Táncbálatánc*óra, ahol megerősödött bennük az a tudat, hogy nekik is táncbálatára kell

szervezniük, ahol a táncosok természetes szórakozási lehetőségként éljék meg a népzenere való táncolást. Azóta évente több alkalommal táncházakat szerveznek gyermekek és felnőttek számára népi zenekarok meghívásával. A *Száraz fának muzsikája* program támogatásával együtt táncoltak és zenéltek az Ördögös és a Tokos Zenekarokkal.

A folyamatos és kitartó munka által az „Eszterlánc-család” egyre nőtt, ám tudatosult bennük, hogy az erdélyi szakemberek keveset tudnak a Temes megyei törekvésekről és átalakulásokról. Így 2019-ben eldöntötték, hogy megmutatják a 15 éves Eszterlánc Néptáncsoportjukat és részt vettek Sepsiszentgyörgyön a *XIII. Erdélyi Néptánc Antológián*. Ugyanabban az évben alkalmuk volt Szegeden és Temesváron együtt táncolni a Duna Művészegyüttessel a *Szerelmünk, Kalotaszeg* produkcióban. Számukra mindkét esemény felejthetetlen élmény volt.

Talán kissé túlzásnak tűnhet a párhuzam Bolyai János Temesváron íródott szavai „a semmiből egy új, más világot teremtettem” és a 2000 óta létező, a hiteles népi kultúrát kereső, hagyományait újra megtanulni akaró közösségek között, mégis állítják, hogy mindazok, akik megismerkednek a népi kultúrával, azok számára új világ bontakozik ki. Sokukban tudatosult, hogy az a népi kultúra, amit nem örököltünk őseinktől a családon belül generációról generációra, azt meg lehet tanulni egy nagy közösségen belül. Feladatuk és ugyanakkor megmaradásuk egyik záloga az, továbbadják nemzedékről nemzedékre ezt a kincset. Az Eszterlánc Kulturális Egyesület elnöke Tamási Emese.

Csodaszarvas (Egri, Szatmár megye)

2005 tavaszán alakult Egriben. Nevét a legenda és az alapító – Szarvas Károly – vezetőnek neve miatt kapta. Volt néhány fiatal legény és leány, aki pár hónapja táncolt s úgy gondolta, hogy miért csak a magunk örömeire táncoljanak, így összeraktak egy szatmári koreográfiát anyák napja alkalmából, ami nagy sikert aratott. Ettől kezdve még lelkesebben folytatták azt, amit elkezdtek. Jöttek az újabb tájegységek táncai is. 2008 őszén Bukarestben képviselték Szatmár megyét a *Kulturális és Turisztikai Expón*, majd ugyanebben az évben december 1-én a Román Nemzeti Ünnepen. 2011-től néptáncfesztivált szervez május elején, *Orgona Néptánc Fesztivál* néven. Megalakulásuk óta számtalan meghívásnak tettek eleget s töretlen lendülettel dolgoznak azért, hogy őseiktől örökölt táncaikat, népdalaikat megőrizték és minél több embernek továbbadják. Jelenleg a negyedik generáció örvendezteti a közönséget.

Bíborka (Marosfalu, Maros megye)

A Báborka Néptáncgyűttes 2005-ben alakult Marosfaluiban. Egyűttesűk tevékenységén keresztül a táncművészet fejlesztésére és terjesztésére összpontosítanak. Céljuk felkelteni az érdeklődést a néptánc iránt, ledönteni az előítéleteket ezzel a műfajjal szemben, a közönség széles rétegeiben megismertetni a néptánc sokarcúságát és művészi kifejezőerejét. Hisznek abban, hogy a néptánc alkalmas értékek, érzések, akár komplex képek megjelenítésére is. A néptánc-oktatás három korcsoportban folyik, népzeneoktatással és felnőtt-oktatással kiegészítve. Egyűttesvezető: Kovács Hajnal.

Gyöngyvető Néptáncsport (Margitta, Bihar megye)

A városunkban működő Profolk Hagyományörző Alapítvány a népi hagyományok ápolását tűzte ki céljául azzal a szándékkal, hogy fellendítse a város, a régió kulturális szellemi életét, felkarolja nemcsak a helyi, de a régióbeli igényeket is: megismerni, megismertetni, elfogadtatni a folklórt, a népművészetet. Ennek képviselője a Gyöngyvetők Néptáncsoport és Népdalkórus, amely 2005-ben alakult. Legfőbb célkitűzéseink közé tartozik megtanulni és bemutatni (színpadra vinni) a különböző magyar tájegységek autentikus táncait. Valljuk, hogy népi hagyományainkat elsajátítani nem öncélúan kell, hanem nagyon fontos, hogy a megfelelő fórumokon, hazai és külföldi fellépéseken, fesztiválokon megmutassuk őket a világnak, hozzájárulva ezáltal kisebbségi kultúránk megismertetéséhez, tánc- és népzene hagyományaink nemzetközi terjesztéséhez.

Számos fesztiválon vettünk részt Romániában és Magyarországon. 2006-ban és 2007-ben a *Ki Mit Tud?* verseny döntősei voltunk. 2010 áprilisában Törökországban Zonguldak városába kaptunk meghívást a *Nemzetközi Gyermekfesztiválra*. Az eddigi legnagyobb elismerést a *Magyar Kultúra díj* jelenti, amellyel 2011. január 21-én tüntettek ki. Minden évben megszervezzük a *Bihari Tulipán Turnét*, ahol öt település néptáncegyüttesével együtt lépünk fel. Nyaranta tánc-hagyományokra, népzene, népszokásokra, kézműves örökségre épülő tábort szervezünk a festői Sóllyomkőváron, ahol a hagyományos szellemi és tárgyi kultúrával ismerkedhetnek meg a résztvevők. 2009-ig a néptáncoktatást Nagy Albert, a Szeged Táncegyüttes vezető koreográfusa irányította, a helyi oktatók segítségével.

Sajnálatos halála után Tóth Hortenzia és Preszner Richárd szintén szegedi oktatók irányítják a csoportot, melyben korosztályokra bontva két csoport működik. Népviseleteiket önerőből, különböző támogatásokból, jótékonyági bálók szervezéséből és pályázatokból összegyűjtött pénzből szerezzük be. Törekszünk az eredetiségre, így rendelkezünk széki, maros-széki, mezőségi, dél-alföldi, szatmári és rábaközi viseletekkel.

Illegetők Táncegyüttes (Sarmaság, Szilágys megye)

Az Illegetők Néptáncegyüttes 2005-ben alakult Sarmaságon, Szilágys megyében. Azóta több generációs együttesé fejlődött. Párhuzamosan három korcsoporttal dolgoznak. 16-18 évesek, 11-14 évesek, valamint az utánpótlás 6-10 évesek. Fontosnak tartják a szilágysági tájegység táncainak, dallamainak, jellegzetességeinek megőrzését, bemutatását úgy táncban mint népzeneben/népdalban, de repertoárjukat mindig bővítik Erdély más tájegységeivel, mint kalotaszegi, mezőségi, szatmári táncokkal. A csoport szerves része a közösségük kulturális eseményeinek megszervezésében, lebonyolításában.

2020 óta az együttes keretén belül népi hangszeroktatás zajlik, hegedű, brácsa, harmonika és nagybőgő. A hangszeres képzésen jelenleg 15 diák vesz részt. A hangszeroktatás célja, hogy mihamarabb élő zenekari kísérettel állhasson színpadon a tánccsoport. Táncegyüttesük helyi, szilágysági valamint külföldi rendezvényeken is szívesen szerepel.

Százlábú Táncegyüttes (Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye)

2006 őszén, Sepsiszentgyörgyön született egy tánccsoport, Százlábú néven, ahová akkor negyven gyerek jelentkezett. Azóta a három generációra szétvált csoportok összlétszáma meghaladja a 150 aktív tagot. Korosztályonként (6-11, 12-15, 16-20 év közöttiek) hetente két alkalommal próbálnak.

A Százlábú Néptáncegyüttes mindhárom generációjában a kulturális értékek közvetítése nem a képességek függvénye, hanem mindenki számára lehetséges szintér az önkifejezésre. Az erdélyi népzene- és néptáncművelés elsajátítása mellett, céljuk a fiatalok magyarságtudatának megerősítése és a közösségépítés. Egy olyan szórakozási lehetőséget igyekeznek nyújtani a mai modern világban, ami az egymás- és a nemzet iránti tiszteletre nevel.

Az együttes támogatója a Kovászna Megyei Művelődési Központ, alapítói és vezetői Virág Endre és Virág Imola.

Pity pang Néptáncsoport (Szalárd, Bihar megye)

A szalárdi néptáncsoport a Pity pang névvel 2006 őszén lépett fel először. Azelőtt is voltak fellépéseik, de a nevet ekkor vették fel. Megalakítója és vezetője Kőrösi Mária szalárdi tanítónő. Az évek folyamán nagyon sok gyerek nőtt ki a csoportból. A néptáncsoport első lépéseinek oktatásában Kádár Elemér, a Nagyvárad Táncegyüttes egykori táncosa volt segítségükre. Vele alapozták meg az első lépéseket. Később Szigeti Ferenc nyüvedi lelkész segítségével a táncsoport tovább fejlődött, majd több éven keresztül Kerekes Dalma és Rác Lajos segítették a táncok oktatását. Később Szerefi Ilona nyújtott segítséget a néptáncoktatásban és a koreográfiák összeállításában. Ők mindannyian a Nagyvárad Táncegyüttes tagjai. A táncoktatás mellett énekkoktatás is folyt. A tájegységek gazdag népdalkínálatával is megismertek.

A több mint tíz év folyamán a táncsoport tagjai már megismerkedtek a somogyi és a szatmári páros táncokkal és verbunkkal, szatmári botolót a fiúk, valamint érpataki karikázókat tanulhattak a fiatal lányok. Tanultak már moldvai táncokat is, valamint szilágysági és felcsiki táncokat.

Jelenleg is Rác Lajos segíti a táncoktatást, mezősegi táncokat tanulnak a nagyobb táncosok. A kisebbekkel Kőrösi Mária foglalkozik, népi játékokkal valamint moldvai táncokkal ismerkednek a heti rendszerességgel megtartott próbákon. Több ízben is örömmel vettek részt

a Nagyváradi Szigligeti Színházban rendezett táncelőadásokon, mely a Nagyváradi Táncgyűttes mentor programjának volt köszönhető, és Forgács Zsombor oktató munkáját dicsérte.

Évente fellépnek a táncosokkal a helyi rendezvényeken és a naptári év ünnepeihez kapcsolódó hagyományőrző ünnepségeken Nagyváradon és a környező településeken. Ezek mellett még minden évben fellépnek a *Csillagocska Néptáncfalalkozón* és a *Micskei Partiumi Néptáncfalalkozóra* is rendszeresen meghívást kapnak, valamint Berettyószéplakon is bemutatkoztak, az ott szervezett néptáncfalalkozón. A Szalárdon immár hagyományossá vált *Petőfi Sándor Szavalóversenyen* is néptáncal színesítették, gazdagították az ünnepség hangulatát. 2017-ben vízkeresztkor Brüsszelben, az Európa Parlamentben kántálhattak, valamint két évben is Budapesten, az Országházban léptek fel a *Nagycsaládosok Ünnepségén* és a Debrecenben szervezett *Családi Napokon*. Részt vettek az Ivón szervezett ifjúsági táborban is, valamint a csoport tagjai nyaranta a választói néptánc és népzene táborokban fejlődtek, csiszolódtak.

A csoport aktívan részt vesz a betlehemezés hagyományának őrzésében is. E hagyományőrző tevékenységünkkel, a betlehemezés népszokásának megőrzésével részt vettek egy közép-kelet-európai versenyen, ahol már kilenc éve minden évben aranyérmes nyerne. Ennek jutalma nyaranta egy horvátországi tengerparti nyaralás, ahova ebben az évben is meghívást kaptak. A járványhelyzet miatt akadozott a táncsoporthoz működése, de bíznak benne, hogy folytathatják a munkát és hagyományőrző tevékenységeikkel maradandó értékeket hagynak a jövő generációjára.

Bokréta (Körtvélyfája, Maros megye)

A körtvélyfáji Bokréta Néptánccsoport 2007-ben alakult. A máig élő húsvéti hagyományos népszokásnak, a bokkrétázásnak köszönhetően vették fel a Bokréta nevet. Jelenleg 3 generációnak tartanak néptáncoktatást: a Kis-, Közép-, és Nagy Bokréta csoportoknak. Összesen több mint 50 gyerek ropja a néptáncot Körtvélyfáján.

Felléptek különböző falunapokon, iskolai rendezvényeken, Gyöngykoszorú néptáncalálkozókön, a Parajdon megrendezett romániai ki-sebbségben élő nemzetiségek néptáncfesztiválján visszajáró vendégek. Továbbá meghívottjai a *Marosvásárhelyi Bornapok*nak és a *Forgatag*nak. A *Határtalanul programon* keresztül 2018-ban felléptek Magyarországon Nagykovácsiban, ahol cserkész táborban vettek részt. A Csoóri Sándor Alap támogatásával eddig 4 Kárpát-medencei turnén voltak: 2019-ben Vecsésen, 2020-ban egy gyimesi turnén, 2021-ben pedig a Brassói Magyar Napok vendégei voltak, illetve a 15. *Szamosújvári Nemzetközi Néptáncfesztivál* meghívottjai.

2018-ban egyesületet jegyeztek be, melynek neve Asociața Buchet de Flori Mureșean – Marosmenti Bokréta Egyesület. A Maros Megyei Ta-

nács támogatásával évente edzőtábort tartanak a nagycsoport számára. *Bokréta Néptáncfalalkozót* is sikerült megszervezniük immár két alkalommal, Körtyvélyfáján. A járvány ideje alatt a *Legényesezz otthon* online kihívásba is bekapcsolódtak, melynek kezdeményezője Sánta Gergő, a Magyar Nemzeti Táncgyűttes *Harangozó Gyula-díjas* táncművésze. A Nemzeti Összetartozás napján, Trianon 100. évfordulóján bemutatott néptáncos megmozduláson (kisfilmen) vettek részt, az *Összetartozás 100 folk – Körbetáncoljuk a Kárpát-medencét* címen indult kihíváson. Büszkeséggel mondják, hogy a Bokréta egyik tagja, Szász Csanád László „énekes pacsirta”, aki táncol is mindhárom csoportban, bejutott a *Fölszállott a páva* című népzenei és néptáncos tehetségkutató műsor 2019-es gyerek évadának döntőjébe, az énekes szolisták és énekegyüttesek kategóriába.

A tánccsoport tagjai ismerik a körtyvélyfáji, vajdaszentiványi, nyárádmenti, mezőségi, magyarói és mezőmadarasi táncrendeket. A Csoóri Sándor Alap támogatásával több rend népviselet készült a csoport számára. Csoportvezető Szász Magdolna, néptáncoktató Szász Péter.

Bekecs Néptáncszínház (Nyárádszereda, Maros megye)

A Bekecs Néptáncgyűttes a gazdag néptáncagyományú Nyárádszereda együttese, amelyet a kezdetekben a helyi és környékbeli fiatalok

alkottak. A nyáradszeredai Bekecs, mint kulturális tevékenységű egyesület, már 1997 óta létezik, működését a Bocskai Dalkar és a helyi önkormányzat támogatta. 2007-től az együttes újraszerveződött, azóta vezetője Benő Barna-Zsolt.

A Bekecs Néptáncegyüttes nagy hangsúlyt fektet a helyi, főként erdélyi táncok és népszokások bemutatására, ugyanakkor más tájegységek táncait és szokásait is előszeretettel viszi színpadra. 2007 óta az együttesnek több mint tizenöt nagyműsora született, emellett a tánckar közreműködött színházi társulatok előadásában is, ahol a hagyományos néptánc és a modern, vagy kortárs táncstílusok is jelen voltak. A társulat évente nagyjából kilencven előadást tart Erdélyben és Magyarországon, olyan magyarlakta városokban és falvakban is, ahova más kulturális intézmények nem vállalnak kiszállást. Az együttes feladatának érzi a magyarság szolgálatát, a népművészet széles körű hirdetését és a hagyomány őrzését. Az utánpótlás képzésén túl, rendszeres szórványprogramokat indítanak, nagy nemzeti turnékat szerveznek szerte a Kárpát-medencében.

A Bekecs felnőtt tagozata az egyetlen csapat Erdélyből, aki továbbjutott a 2014-es *Fölszállott a Páva* tehetségkutató verseny élő adásába, sőt döntősként átvehette a *legjobb határon túli előadó* különdíjat. A Bekecs Táncgyűléslet a nyárádmenti önkormányzatokkal közösen 2012-ben elindított egy kihelyezett néptáncoktatási programot, amelynek eredményeként Nyárádszeredában és környéken számos néptáncsoport létezik és több mint ötszáz különböző korosztályú gyerek és fiatal tanul néptáncot és népdalt a Bekecs égíse alatt.

Az együttes 2017-től néptáncszínházként működik. 2019-től a Bekecs Néptáncszínház részt vesz az *Erdélyi Magyar Hivatásos Táncgyűlések Találkozóján*, mint a legifjabb társulat. Jelenleg repertoárjukban lévő előadásaik között tartható számon az *Ember az embertelenségben* című táncszínházi produkció, amely az elmúlt száz év történelmi eseményeit jeleníti meg a színpadon a tánc univerzális nyelvén. A *Keresztúton* néptáncszínházi előadás a bukovinai székelyek kálváriájának útját mutatja be a tánc nyelvén, a *Reliktum* folklórműsor különböző tájegységek táncaiból felépített válogatás, amely az ősök hagyatékait igyekszik átmeneszteni ebbe az értékvesztett, modern világba. A 2022. április elején bemutatásra kerülő legújabb produkció Örkény István *Tótek* című tragikomédiájának feldolgozása, az író születésének 110. évfordulója alkalmából.

Kalotaszeg Néptáncgyűttes (Kolozsvár, Kolozs megye)

A Kalotaszeg Néptáncgyűttes ötlete 2009 tavaszán, a mérai Szarkatelekek csúrfjében tartott táncházban született. A projekt ambiciózus volt: összegyűjteni Kalotaszeg legjobb fiatal táncosait és velük színpadra vinni a kalotaszegi táncot a lehető legmagasabb színvonalon. Fél év múlva, 2009. október 16-án tartotta a táncgyűttes legelső táncpróbáját, két év intenzív munka után pedig 2011. május 23-án, a Kallós Zoltán 85. születésnapjának tiszteletére rendezett ünnepi műsoron, Válaszúton lépett fel legelőször. Amint a táncgyűttes tagjai visszaemlékeznek, a frissen alakult táncgyűttes tagjaiban túl sok ego munkálkodott, így első perctől külső vezetőt kerestek a táncgyűttes számára. Miután ez nem sikerült, végül Marthi Zoltán személyében próbavezetőre leltek. A táncgyűttes viszont továbbra is vezető nélkül ténykedett és a kinevezett vezető nélküli önszerveződés idővel meghatározó sajátossága lett az együttesnek.

A táncgyűttes működésének második évében a tagok megalapították a Kalotaszeg NTE Egyesületet, abból a célból, hogy egy néptáncbort szervezzenek a kalotaszegi gyerekeknek. A tábor legelső kiadását a felsze-gi Nyárszón szervezték meg 59 résztvevővel és a legidősebb szervező 23

éves volt. A tábor legutóbbi, 8. kiadásán 235-en vettek részt, akik közül 168-an Kalotaszegről érkeztek. A közben Mérára és Gyerőmonostorra is elvándorló tábort véglegesen letelepítették Nyárszóra. A tábor olyan lendületet adott a helyi táncos életnek, illetve a tagok szervezőkedvének, hogy a következő szezontól elkezdtek táncházakat szervezni a régióban. Ennek eredményéül az elmúlt 11 évben összesen több mint 180 önálló, vagy valamely rendezvényhez kapcsolódó táncházat szerveztek Kalotaszegen.

A táncgyűttes tagjai idővel elkezdtek táncot oktatni a régió különböző településein, így az ő kezük alatt tanultak időszakosan vagy jelenleg is Kalotaszentkirályon, Körösfőn, Magyarokiskapuson, Mérán, Magyarvistán, Magyarlónán, Szucságon és Zsobokon a helyi gyerekek és fiatalok. Bánffyhunyadon, 2014-től napjainkig 5 alkalommal szerveztek legényesversenyt. Ugyancsak a táncgyűttesből nőtte ki magát a *Méra World Music Világzenei Csűrfesztivál* ötlete, amelyet a táncgyűttes tagjai szerveztek meg első alkalommal 2016-ban.

Miután a 2012-es *Fölszállott a páva* selejtezőn, a Kalotaszeg Néptáncgyűttes kiesett Kolozsváron, 2017-ben a táncgyűttes legényei közül 5-en, Kalotaszeg Legénytársulat formációban megnyerték a vetélkedő táncgyűttes kategória fődíját. 2018-ben kissé módosult felállásban a Kalotaszeg Legénytársulat tagjai ismét részt vettek a *Fölszállott a páva* élő műsorában, ez alkalommal viszont nem hozták el a műsor fődíját.

2022. áprilisig a táncgyűttes több mint 90 alkalommal lépett fel.

A táncgyűttes működéséből barátságok, házasságok, egyesületek (Kalotaszeg NTE és PRO Nádamente Egyesületek), projektek és sok álom született. A kezdeti csapat egy része kivándorolt, másik részét a munka és család sodorta el a tánctól. Így, fokozatosan a projektek is leváltak a táncgyűttestől és a táncgyűttes megnyitotta próbáit más, nem kalotaszegi táncosok előtt is. A 2020-ban kitört világjárvány következtében a táncgyűttes táncpróbái leálltak, a fellépések pedig elapadtak. A Kalotaszeg Néptáncgyűttes Legénytársulata utoljára 2022. február 22-én lépett fel a Magyar Zene Házában.

A táncgyűttes tagjai a következők voltak mindeddig: Albert Noémi (Magyarlóna), Antal Tímea (Bánffyhunyad), Fodor Ilka Borbála (Magyarkapus), Kis-Lukács Bernadett (Magyarkapus), Lőrincz Ágnes (Méra), Mezei Boglárka (Méra), Okos-Rigó Dóra (Bánffyhunyad), Ruzsa-Pista Aliz (Bánffyhunyad), Sándor Nóra (Méra), Szallós Beáta (Magyarvista), Tar Virág (Kajdacs), Varga Boglárka (Türe), Varga Lívia (Méra), Vincze Pál Krisztina (Bánffyhunyad), Antal Zsolt (Méra),

Balázs Zoltán (Sárvásár), Bethlendi András (Bánffyhunyard), Dézsi Attila (Bánffyhunyard), Maák Gábor (Méra), Mezei Balázs (Méra), Mezei László (Méra), Nagy Norbert (Bánffyhunyard), Okos-Rigó Andor (Bánffyhunyard), Simon István (Méra), Török Ferenc (Bánffyhunyard), Tötszegi Szilárd (Méra), Varga J. Csaba (Méra), Varga Zoltán László (Méra), Vincze P. Hunor és Vincze P. Roland (Bánffyhunyard).

Rozetta Néptáncsoport (Máréfalva, Hargita megye)

A máréfalvi Rozetta Ifjúsági Egyesület nem profitorientált szervezetként 2009 óta folytat állandó tevékenységet az udvarhelyszéki térségben. Tevékenysége sokoldalú, amelyek között a környezetvédelem, hagyományőrzés, oktatás és szórakoztatás egyaránt megtalálható.

Az egyesület mindenkori célja a fiatalok oktatásügyi, szociális, valamint kulturális érdekeinek képviselete és ilyen irányultságú érdekeik és képességeik fejlesztése.

Az egyesület egyik alap tevékenysége a néptáncoktatás. Ezt a tevékenységet 130 résztvevővel, heti rendszerességgel, öt csoportban folytatja, ahol a Csemete Népi Játzócsoporthoz az ovisok játszótere, ennek keretében a gyermekjátékok tanításával és a néptáncokhoz szükséges alapkészségek fejlesztésével foglalkoznak. A Rozika az 5-7 éves gyerekek terepe, ahol

a muzsika és tánc nyelvén igyekeznek állóképességet, ritmusérzékét és közösségi szellemet kovácsolni és fejleszteni. A Rozettáncka az a csoport, ahol a 2-6. osztályos gyerekeket, konkrét lépések révén vezetnek be a néptánc világába, valamint ezt a munkát egészíti ki a Rozettások csoportja, ahol a falu ifjai táncolnak. Ezek hatására 2019 óta egy szülői csoport is működik egyesületük keretein belül, akik a tánctanulás mellett a rendezvények szervezésében is meghatározó szerepet vállalnak.

Az állandó néptáncoktatás mellett rendezvényszervezéssel is foglalkoznak. Olyan események szervezése köthető egyesületükhöz, mint az *Udvarhelyszéki Táncházkaraván*, *Gyermeklakodalom*, *Székelyföldi Szabadtéri Táncház*, *Udvarhelyszéki Felnőtt Néptánc csoportok Találkozója* vagy az *Erdélyi Legényes Találkozó*.

Az alábbi táncanyagokkal foglalkoztak az elmúlt évek során: moldvai, felcsíki, pálpataki, vajdaszentiványi, magyarpalatkai, széki. Vendégoktatóik: Both József, Udvari Róbert, Fazakas János, Mátéfi Zita és Csaba, Tőkés Edit és Zsolt. Csoportvezetők: András Mária és Lóránd.

Székelykáli Néptánc csoport (Székelykál, Maros megye)

Székelykál Marosvásárhelytől 17 kilométerre Északkeletre fekszik, erdővel övezett, lankás, dombos vidéken. A kb. 500 fős lakosság többségét magyarok alkotják, de fogyóban és elöregedőben. Ezért és a kor

kihívásaira válaszként is egyre fontosabbá válik népi hagyományaink átörökítését prioritásként kezelni.

A Székelykáli Néptáncscsoport helybeli családok kezdeményezésére alakult, akik gyerekeikkel együtt kezdtek el táncot tanulni és azokat közönség előtt is bemutatni. Céljuk az erdélyi népi táncok elsajátítása és bemutatása, valamint a fiatal generációval való megszerettetése, magyar népi kulturális örökségünk tovább hagyományozása. A csoportban három generáció táncol együtt: a felnőttek, a fiatalok és a kisiskolás gyermekek. Ezzel igyekeznek a néptáncscsoport jelenlegi vezetői, Molnár Miklós Csaba és Izabella elérni azt, hogy közösen, élményszerűen, „példával tanítva” adják át és szeretessék meg a jövő nemzedékkel a táncainkat. Ezért nemcsak a próbáik közösek, hanem koreográfiáik is úgy készülnek, hogy a három generáció együtt mutatja be tánc tudását, mindenki a maga korosztályának megfelelően. Minden eszközzel igyekeznek felhívni a gyerekek és fiatalok figyelmét a néptánc szépségére és közösségnevelő erejére.

Az együttes repertoárjában felcsíki, nyárádmenti, mezőszégyi, vajdaszentiványi és széki táncok szerepelnek. Jelenleg 26 aktív táncosa van a táncscsoportnak. Három korosztály táncol együtt: 6 felnőtt, 8 fiatal (16-25 év közötti) és 10 általános iskolás gyerek (9-15 éves).

A táncscsoport szakmai felkészítője és koreográfusa Fazakas János néptáncoktató.

Évente részt vesznek a község rendezvényein, valamint regionális néptáncfalalkozásokon, falunapokon, különféle ünnepélyeken, valamint a magyarországi Kál nevű testvértelepülés rendezvényein. Eddigi leghosszabb kiszállásuk a montenegrói Sutomoreba volt 2021-ben, amikor részt vettek az ott szervezett nemzetközi néptáncfesztiválon. Saját rendezvényünk a *Székelykáli Farsangi Néptáncfalalkozó* és a *Sarlós Boldogasszony Napi Búcsús Bál*.

A néptáncegyüttes művelődésszervezői szerepet is vállal a faluban. Táncaik, népdalaik és citeramuzsikájuk mellett egyéb tevékenységekkel is igyekeznek fellendíteni a kulturális életet: felolvasómaratont, közös adventi gyertyagyújtást, könyvbemutatókat, különféle találkozókat szerveznek, valamint a környező településekkel közös programokat is (népdalestek, táncház, hagyományos disznóvágás stb.).

Csigeresek Hagymányörző Néptánc csoport

(Szilágysámson, Szilágymegye)

A szilágysámsoni Csigeresek Hagymányörző Néptánc csoport 2009 Húsvétjában alakult meg hivatalosan. Az együttes alapítói a Bálint testvérek: Szilárd, Júlia és Boróka.

A jellegzetes tövisháti település táncainak, népdalainak és a helyi szokások megőrzésének és továbbadásának céljából megalakult lelkes kis csapat éveken át tevékenykedett az említett testvérek vezetésével. A helyi fiatalokból álló 25 fős csapat főként a szilágycsehi tánc táborban tanulta meg első sorban a tövisháti táncokat, majd megismerkedtek a krasznamenti táncokkal is. A szilágysági táncokból összeállított műsoraikkal éveken át résztvevői voltak helyi, megyei és külföldi települések falunapjainak, fesztiváljainak.

A Csigeresek Sámsonban főszervezőként újra szokássá tették a farsangi mulatságot. Az első megszervezett mulatság annyi résztvevőt vonzott a tövisháti kis faluba, hogy már nem fértek be a kultúrotthonba. Azóta is évente megszervezésre kerül a mulatság, amelyre meghívják a megye tánc csoportjait, barátokat, ismerősöket a megyén kívülről is, valamint magyarországi testvértelépülések táncosait is. Itt helyi jellegzetes ételekkel kínálják meg a

résztevőket, valamint élő népzenevel biztosítják a fergeteges hangulatot. Immáron több éve a kolozsvári Tokos zenekar biztosítja a talpalávalót.

A Csígeresek napjainkban is aktívan működő hagyományőrző néptáncssoport. Az alapító tagok már nem táncolnak a jelenlegi fiatal generációval, de szívesen részt vesznek a rendezvényeken. A táncokat már Rózsa Róbert és Etelka zilahi oktatók tanítják, az együttes vezetője Boda Emőke, Bálint Júlia pályázati referensként és fellépésszervezőként támogatja továbbra is a táncosokat.

Az együttes anyagi támogatására nyílt nagy lehetőségeket kihasználva szilágysági, mezőségi és kalotaszegi népviseletek beszerzése valósult meg a Magyar Kormány jóvoltából a Csoóri Sándor program keretében. A Sámsonért Kulturális Egyesülettel együttműködve más pályázati forrásokat is kihasználva anyagi támogatást nyernek rendezvényeik megvalósításához. A repertoár már más tájegységek táncaival is kibővült, de a 25-30 fős utánpótlás csapat tövisháti táncainak oktatása is folyamatosan történik. A táncosok továbbra is megszervezik a *Farsangi Mulatságot*, *Szüreti Bált* és fellépnek hazai és külföldi rendezvényeken is. Ez évben a járványügyi szigorítások lazítása már megengedte, hogy fellépjenek a helyi március 15-i megemlékezésen, ugyanakkor meghívásuk van a magyarországi Tiszaörs testvértelepülésükre és a Szentendrei Skanzenbe a *Pünkösdi Örökség Ünnepre*, ahol a régió képviselőire és bemutatására kérték fel őket.

Orgonác Néptánccsoport (Dobra, Szatmár megye)

A dobrai Orgonác Néptánccsoport 2010-ben alakult meg kb. 40 óvodás és általános iskolás gyerekekkel, azért, hogy ne merüljenek feledésbe az őseink által ápolt hagyományok (népviselet, népdal, néptánc). A néptánccsoport a nevét a falu délkeleti részét szegélyező, a régi időkben orgonabokrokkal benőtt domboldalról kapta. Az „orgonác” alaki tájszó, az „orgonás” szóból alakult.

A néptánccsoportot a dobrai pedagógusok alapították a szülői közösséggel együttműködve, azért, hogy a 21. századunk elgépiesített világából kimozdítsák gyermekeiket, hiszen a néptánc, népzene egy olyan világ kapuit nyitja meg, ahová jó tartozni. A magyar népi kultúra, hagyományaink megőrzése és átadása inspiráló erőt jelent számukra, hiszen időtálló értékeket építhetnek be gyermekeik életébe, mellyel gazdagodik lelkiviláguk, erősödik identitásuk és szülőföldjük iránti tiszteletük és ragaszkodásuk.

A néptánccsoport megalakulása óta a gyerekek fáradhatatlanul, heti rendszerességgel két csoportra osztva vesznek részt a táncoktatáson az iskola előadótermében, melyet Kása Zsolt és felesége Melinda kitartó és céltudatos munkával vezet. Megalakulásuk óta sokat fejlődött a gyermekek mozgáskultúrája és ritmusérzéke. Táncosaik számos népdallal,

népi gyermekjátékokkal valamint különböző tájegységek táncaival ismerkedtek meg: felcsiki, moldvai, szatmári, szilágysági, mezőségi.

A dobrai néptáncsoport ruhatára évről évre bővül a pedagógusok által megírt sikeres pályázatoknak köszönhetően, melyet különböző fellépéseken és táncházakban viselhetnek. E néhány év alatt számos rendezvényen vettek részt, ahol a néptáncot kedvelő, a néphagyományainkat szerető, egy nyelvet beszélő gyermekek és ifjak találkozhattak: *Partiumi Magyar Napok, Családi hétvége, Piros Püünkösd Napja, Gyermeknap*, Bartók Béla Egyesület hagyományőrző rendezvénye, stb.

Reményeik szerint a közös élmény hatására mások is kedvet kapnak a néptánchoz, így jelenlegi néptáncsoportjuk új tagokkal bővíülhet, mellyel segíthetik egy olyan nemzedék felnövekedését, mely tiszteli, ápolja és megőrzi a dobrai néphagyományokat.

„A mosoly a legrövidebb út két ember között, A tánc a legrövidebb út két lélek között.” – vallják Martha Grahammal.

Aranykalász (Marosszentanna, Maros megye)

Popper Péter szerint „A hosszú és a jó életet nem évekkel, hanem élményekkel és megismeréssel mérik.” Ők is így gondolják, ezért hétről

hétre összegyűlnek táncokat tanulni és ezáltal gyűjtjük az élményeinket. A táncsoport 2010-ben alakult házaspárokból, pár év után felvették az Aranykalász nevet. Sok évi anyagi és befektetett időből álló áldozat után sikerült megmaradni, a táncsoportot fiatalítani.

Táncaik között megtalálhatók: mezősegi, nyárádmenti, moldvai, vajdaszentiványi, pálpataki, valamint székely-mezősegi táncok. Több táncalálkozón, falunapon felléptek már Erdélyben, de az anyaországban is megfordultak néhányszor, testvértelepülésükön, Györkönyben, valamint Csókakőn is. Minden ilyen alkalomra szerető szívvel készülnek, táncaikba igyekeznek belevinni a tánclépések mellett baráti szeretetünket, jókedvüket, mert ha esetleg a lábuk nem lenne a helyén tánc közben, a szívük ott van, s ez a lényege, hogy szívből fakadó, élvezettel teli élményt nyújtsanak.

Táncoktatók és koreográfusok: Kásler Magdolna és Farkas Sándor Csaba.

Árvalányhaj Néptáncsoport (Mezőmadaras, Maros megye)

„Szeretnénk táncolni” – hangzott el 2010-ben több kisgyerektől és fiattaltól, miután Fazakas János néptáncoktató segítségével Mezőmadarason megszervezték az *I. Székely-Mezősegi Néptánc Tábor*ot. A táborban közel 60 gyerek vett részt, mezőmadarasi táncot tanultak, énekeltek, kézműves foglalkozásokon vehettek részt. A jó hangulat, az érdeklő-

dés, a folytatás kérése arra készítette a szervezőket, hogy megalakítsák az első néptáncscsoportot Mezőmadarason.

2010-től több mint 100 gyerek, fiatal volt tagja a csoportnak. Jelenleg három korcsoport működik, kis-, közép- és nagy csoport, mindig figyelve arra, hogy meglegyen az utánpótlás. A csoport jelenlegi létszáma 40 fő. Elsődleges céljukat szem előtt tartva, mindig arra figyelnek, hogy fiataljaik legelőbb a saját falujuk táncát sajátítsák el, ezzel biztosítva, hogy a mezőmadarasi táncrend nem merül feledésbe, hagyományukat megőrzik, megélik és továbbadják. Mivel már nagyon kevés az élő adatközlő a faluban (egy pár), úgy gondolják biztosítaniuk kell a mezőmadarasi tánc és népviselet fennmaradását.

A helyi hagyományőrzés mellett, más tájegységek, illetve falvak táncait is elsajátítják a gyerekek: Nyárárdmente, Küküllőmente, Szék, Vajdaszentivány, Mezőség, stb. A táncokhoz szükséges népviseleteket kezdetben a szülők készítették, később azonban a Csoóri Sándor Program pályázati lehetőségeinek köszönhetően minden tanult tánchoz a megfelelő viseletet, cipőt, csizmát tudta az együttes biztosítani.

Az Árvalányhaj Néptáncscsoport bemutatkozott számos erdélyi és magyarországi rendezvényen, 2021. júliusában pedig a Skopjében megrendezett nemzetközi *Folkfesten* képviselték az országot és közösségüket. Fennmaradásukat elsősorban a Mezőmadaras Interetnikus Egyesület biztosítja, elnöke Bartha Apollónia. Az egyesület által tudnak pályázni programjaik megvalósítására: *Székely-Mezőszégi Néptánc tábor*, *Székely-Mezőszégi Néptánc talákozó*, kiszállások, vendégszereplések kül- és belföldön. Az általuk szervezett programok közé tartoznak a több alkalommal megszervezett előadások, bállok, pl. farsangi, húsvéti.

Állandó támogatóik: Mezőmadaras Önkormányzata, Mezőmadarasi Református Egyházközség, Csoóri Sándor Program, Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., Maros Megye Tanácsa, Communitas Alapítvány, szülők, helyi lakosok. A csoport megalakulásától kezdve a táncokat Fazakas János (Fazi bácsi) oktatja, a csoport vezetője Kovács Annamária tanítónő.

Cifra (Méra, Kolozs megye)

A Mérai Cifra Néptáncgyűttes 2009 őszén alakult, vezetői és oktatói Varga Zoltán László és András Katalin Báborka. A helyi Tamás Gyula Általános Iskola és a szülők kezdeményezésére 2009 őszén elinduló néptáncoktatásnak köszönhetően ma már több mint nyolcvan gyermek és fiatal táncol. Három csoportban heti rendszerességgel folynak a próbák, amely alkalmaknak helyszínét tanév közben a mérai iskola, nyáron pedig a tájház csűrje biztosítja. Működési hátterét nemcsak a helyi iskola, hanem a Kalotaszegi NTE Egyesület is támogatja, hiszen a közel heti rendszerességgel megrendezett táncházak lehetőséget nyújtanak az oktatáson elsajátítottak elmélyítésére, továbbá a nyaranként megrendezett *Kalotaszegi Vándor Néptánc Tábor* is ezt a célt szolgálva helyezi biztosabb alapokra a táncscsoport tevékenységét.

A helyi táncoktatás előzményeiként Mérán már az 1955-ös években elindult egy olyan mozgalom, amely stabil alapjává vált a későbbiekben a lokális szinten történő hagyományőrzésnek: a helyi fiatal legények Antal Márton „Kántor”-hoz jártak legényest tanulni, majd az egyre inkább szervezettebbé váló oktatást már a következő években a helyi iskola vette át és szervezte tovább. Az oktatásból olyan személyek vették ki részüket, akiknek nevei ma már ismerősen csengenek a táncházas ber-

kekben: Antal Márton „Kántor”, Antal Sándor, Tötszegi István „Bonzc Piti”, Antal Ferenc „Árus.” A táncházmozgalom kibontakozásával egyre inkább szervezettebbé váló oktatás napjainkra annyira megalapozta a tánctanítást Mérán, hogy a közösségükben immár több évtizedes folytonosságnak örvend. Az 1980-as évek egyik kulcsfontosságú alakja Tötszegi András „Cucus”, akinek kezdeményezésére a tánc általános ismeretként vonult be a helyi közösség életébe és ennek fenntartása és továbbmélyítése napjainkban is irányadó értékű.

Az elmúlt évtizedekben táncoktatással és a tánc csoport szervezésével foglalkozott továbbá Muszka György „Bene”, Sándor András, Lőrincz János „Kokas”, Boncz János „Johnny”, Varga Zsolt, Szalontai Attila, Tötszegi Szilárd, Varga J. Csaba, akiknek köszönhetően ma már több mint tíz éve tevékenykedik a Mérai Cifra Néptáncgyűttes.

Urusos Néptáncgyűttes (Oroszhegy, Hargita megye)

Az oroszhegyi Urusos Néptáncgyűttes nevét a falu fölött lévő Urusos-kútról kapta, amely a nevéből is értelmezhetően egy gyógykút/forrás, amely Szent László idejében keletkezett a falu mondavilága szerint. Ide több száz éve kijárnak a környékbeli és távolabbi emberek gyógyul-

ni, megtisztulni. Ezt a hitvallást és szellemiséget követve, valamint a tánc közösségformáló erejét előtérbe helyezve, de nem utolsó sorban a mozgás, mint tanítóeszköz és erkölcsi nevelő is fontos szerepet játszott a csoport megalakulásában.

A csoport 2010-ben alakult, az akkori általános iskolás fiatalokból, amely Pál Emese vezetése alatt működik jelenleg 5 korosztályban. Oktatóik: Udvari Róbert (2 évig), majd Márton Sándor, aki már 9 éve igényes munkájával és színes egyéniségével oktatja a gyerekeket. Nagy büszkeségük Szász Levente, az Urusos egykori tagja, aki jelenleg a Sapientia EMTE Kolozsvári Kar Táncművészeti karán tanul, és besegít az oktatásba. Köszönettel tartoznak Hajdó Árpádnak (Udvarhely Néptáncműhely tánckarvezetője), aki néhány éve került közösségükbe és besegít az oktatásba.

A táncpróbák heti rendszerességgel és táborok alkalmával folynak. Fontosnak tartják a különböző táborokat, amelyeknek közösségformáló hatásuk is van, a fellépéseket, melyek kihívást jelentenek és erősítik a gyerekek önbizalmát. Igyekszenek eleget tenni a különböző meghívásoknak: helyi, környékbeli, magyarországi rendezvényeknek, eljutottak Bécsbe, Manchesterbe is. Volt egy generációváltás, de ezek a fiatalok még mindig táncolnak és összetartanak. Nagyon fontos, különösen napjainkban, hogy a fiatalok tartozzanak egy olyan közösséghez, ahol feltöltődnek, biztonságban érezhetik magukat.

Az alábbi gondolatok gyerekek, fiatalok megfogalmazásában röviden összefoglalva tükrözik azt, hogy „jó úton” járunk: „extrovertáltabb lettem, megtanultam alkalmazkodni”, „kikapcsolódás még akkor is, ha annyira nem megy ez nekem”, „összetartás, rengeteg élmény, jó közösség, a fellépések alatt felszabadultság, öröm, szeretet, jókedv”, „mindennapjaim része”, „jó hangulatú próbák, táborok”, „életem része, egy percet sem hagynék ki belőle, felvidít, szabadáá tesz”, „törődést kapok”, „nem unalmas, nem kényszerből jön”, „erős érzés, melyben jól érzem magam”, „bátorság a színpadon”, „magabiztossá tesz, energiát ad, bátran kiállok az emberek elé, és élvezem, amit csinálók” – mondják a táncos élményeikről a 12-16 évesek.

A 18-22 éves korosztály is hasonlóképpen vélekedik: „életre szóló barátságok”, „megtanultam csapatban működni, olyasmint kaptam, amit az iskola rendszere nem tud megadni”, „mai napig kiragad a szürke hétköznapiakból, második családom”, „világot fedezhettem fel”, „rossz nap után feltöltődés”, „olyan energiákat szabadít fel a tánc, amiket én addig

el sem tudtam képzelni, hogy léteznek”, „igazi életérzés, egymást építve fejlődünk, olyan pluszt kaptunk, ami mindenkinek nem adatik meg”, „itt teljesen önmagammá tudtam válni, a figyelmi kompetenciáim is erősödtek”, „a segítőkészség, a kedvesség és nem utolsó sorban a jókedv, a humor jellemez minket, ez tart össze a mai napig”, „kitartónak, boldognak és életrevalónak nevelt engem ez a közösség”, „hálám mindig körül fogja ölelni ezt a csapatot és majd amikor felnövök szeretettel fogom elmesélni az unokáimnak, hogy milyen jó is volt valójában”, „megtanultam, hogyan kell csapatban működni, mennyivel könnyebb nyitottan, felszabadultan élni a mindennapokat és megtanultam mosolyt csalni mások arcára. Jó valahova tartozni, de az, hogy én az Urusos Néptáncscsoporthoz tartozhattam az felemelő érzés.”

Lehajló Rozmaring Néptáncscsoport

(Százazberek, Szatmár megye)

Százazberken a hatvanas években kezdődött a néptánc oktatása, amikor a helyi általános iskolában Szakáll Berta és Fischer Mária tanítónők kezdeményezték a mozgalmat. A gyerekek szerették ezt az iskolán kívüli tevékenységet, hiszen a közösségépítésen és a hagyományok

megélésén túl, egyfajta ellenállásként működött az akkori rendszerrel szemben. Ez a néptáncsoport helyi- és megyei rendezvényeken mutatta be tudását. Az említett pedagógusok nyugdíjba vonulását követően, már a kilencvenes évek elején megszűnt a néptáncsoportok működése, a szekularizáció egyre nagyobb méreteket öltésével, a néptánc iránti igény sajnos a közösség életében átmenetileg kihűlt.

A fordulatot a 2010-es esztendő hozta, amikor a helyi általános iskola diáklétszámának csökkenése következtében, a községi adminisztráció átköltöztette az 5-8. osztályokba járó diákokat a szomszédos falu iskolájába. Az ifjúsági közösség összetartása érdekében a helyi református lelkipásztor kiterjesztette az egyházon belüli tevékenységek körét, a vallás-, a káté- és a bibliaórák mellett immáron elkezdődött a néptáncoktatás is. Kezdetben a lelkész saját tudását vetette be, és amikor az kifogyott, akkor 2012-től kezdődően szakembereket hívott, Kása Zsolt és Kása Melinda személyében. Nekik köszönhetően a néptáncsoport minőségi fejlődésen ment át. A kezdeti felcsiki és moldvai táncok oktatását követően a csapat tagjait szatmári és mezőségi táncokra tanították.

A csapat nagy létszáma miatt két korosztályra vált: gyermek- és ifjúsági csoportokra, amelyek felvették a Szárazberki Lehajló Rozmaring nevet. Az említett oktatók 2017-ig tanítottak Szárazberken, és 2018-tól máig a csapat vezetője és koreográfusa ifj. Szarvas Károly, a Szatmár Megyei Tanács égisze alatt működő Hagyományőrző Forrásközpont a Szatmári Szamoshát Néptáncgyűttes irányítója. Neki köszönhetően a Szárazberki Lehajló Rozmaring szatmári, mezőségi és szilágysági táncokkal tud fellépni, jelenleg a kalotaszegi táncmozdulatokat gyakorolják.

A táncsoportok a következő helyszíneken lépett fel: Sándorhomok, Mikola, Erdőd, Lázári, Sárközújlak, Pusztadaróc, Szatmárhegy, Zajta, Garbolc, Szatmárnémeti, Nagybánya, Margitta, Budapest. A néptáncsoport védőszervezete a Szárazberki Hármás Határ Egyesület, amely 2011-ben lett bejegyezve, saját rendezvénye a *Szárazberki Bocskai Kulturális Napok* minden esztendő szeptemberének első hétvégéjén van megszervezve, 2022-ben 15. alkalommal, mely esemény egyben a történelmi Szatmár vármegye és a mai hármás határ (Románia – Magyarország – Ukrajna) menti néptáncsoportok kisebb seregszemléje.

Kékibolya Néptáncgyűttes (Nagyszentmiklós, Temes megye)

„Népet csak egészen lehet megismerni, a nép dalát is csak az érti meg igazán, aki ismeri szokásait, ruházatát, életét.” – vallják Kodály Zoltánnal az együttes tagjai.

A nagyszentmiklósi Kékibolya Néptáncgyűttes 2022-ben ünnepli megalakulásának 10. évfordulóját. 2012-től beszélhetünk az együttes létezéséről, amikor is Adorjányi Szabó Nóra koreográfus, Lepus Enikő és Bartók Béla oktatók, a Révai Miklós Civilszervezet támogatásával, megalapították az első, akkor 15 és 25 év közötti fiatalokból álló csoportot. 2015-ben az együttes átalakult és jelenleg 24, 12-16 év közötti gyerekből áll. Heti 2 órát próbálnak és hat év után már a hatodik koreográfiát tanulják. A somogyi, rábaközi, sárközi, dél-alföldi és szatmári mellett most a kalocsai táncokkal ismerkednek.

Számos szüreti, farsangi vagy egyéb hagyományőrző rendezvényeken vettek részt, mint például a *Temesvári Magyar Napok*, *Bánsági Magyar Napok*, továbbá az egyházmegye különböző vallásos eseményein, templombúcsú, papszentelés, püspöklátogatás. Többször képviselték

hazánkat külföldön nemzetközi folklór bemutatókon, részt vettek augusztus 20-án a makói *Szent István Napi Forgatagon*, képviselték közösségüket az *Etnikumok Fesztiválján*, Temesváron, bronz minősítést szereztek az *I. Temesvári Sokadalom Gyermek és Ifjúsági Néptáncszüneten*. A *Staférungos láda* című hagyományörző versenyen háromszor kaptak első helyezést, meghívást kaptak a *Jaku Ronkov Nemzetközi Néptáncszünetre*.

Házigazdái voltak az első alkalommal megrendezett *Csak tiszta forrásból* című néptáncszünetnek. Nagy örömmel vettek részt a Vajdaságban VI. alkalommal megrendezett *Bánáti NéptáncTalálkozón*, Nagy-kikindán. Több mint 100 fellépésük van, Romániában, Szerbiában és Magyarországon.

„A néptánc pedig egyszerre az ablak a múltra, kapocs nemzetünkhöz és kulcs az egyéni boldogsághoz.” – vallják.

Röpike Néptáncsoport (Szatmárnémeti, Szatmár megye)

A Röpike Néptáncsoport 2012-ben alakult Szatmárnémetiben, bár tagjainak többsége a környező településekről származott és származik ma is. A csoport jelenleg 32 főből áll, 10 és 19 év közötti fiatalok vala-

mint a senior csoport néhány tagja alkotja a csapatot, amely ma színpadra áll.

Az utánpótlás nevelés két csoportban zajlik Kása Zsolt és Melinda oktatókkal és csoportvezetőkkel. Az előadások összeállításában és a csoport fejlesztésében segítségükre voltak: András Lóránd, Miklós János és Zsuzsa, Jankó Szép István és a Soroglya Zenekar. A 2021-es évben szervezett táboruk alkalmával a csoport fejlesztésében segédkezett Éder Róbert, Bohács Brigitta valamint Demarcsek György. Vajdaszentiványi, szatmári, szilágysági, felcsíki, sárközi táncokból álló előadásokkal igyekeznek a közönséget megörvendeztetni.

A csoport viselettáráért és mindennemű támogatásért hálával tartozik a Emberi Erőforrások Minisztériumának, és a Csoóri Sándor Alapnak. A csoport működését támogatja a Borókagyökér Egyesület és a Communitas Alapítvány.

Gyöngyvirág Néptánccsoport (Csittszentiván, Maros megye)

A Gyöngyvirág Néptánccsoport 2013 januárjában alakult, Csittszentivánon, a szülők jóvoltából. 2017-ben létrejött a Csittszentiváni Kulturális Egyesület, amely nagy segítséget nyújt a csoport számára. Jelenleg két korcsoportban működik táncoktatás (kis- és nagy csoport), közel 60 táncolni vágyó gyerek számára.

Részt vettünk már *Gyöngykoszorú Találkozókon*, falunapokon, fesztiválokon és nagy örömeinkre már Magyarországon is táncolhattak. 2018-ban sikerült megszerveznünk az *I. Gyöngykoszorú Találkozót*, Csittszentivánon. A rendezvény nagy sikernek örvendett, emiatt megrendezésre került a második is. Minden meghívás számunkra ajándék, és minden meghívásnak próbálunk eleget tenni. Célunk, hogy ápoljuk és tovább éltsük hagyományainkat. Tarsolyunkban megtalálhatók a nyárárdmenti, mezőségi, vajdaszentiványi és székely-mezőségi táncok, emellett pedig népi gyermekjátékok és egy dunántúli karikázó is. Oktatóink Bende Szende és Puskás Árpád-Attila.

Zajgó Néptáncscsoport (Székelyhíd, Bihar megye)

Zajgó Néptáncscsoport 2013-as megalakulása óta egyre több településre vitte Székelyhíd város hírnevét. Tagjai méltóképpen képviselik és hirdetik a magyar népi kultúra e csodálatos és gazdag szegmensét. A néptáncscsoport létrejötte és fejlődése elsősorban Béres Csilla csoportvezetőnek, valamint Czapp Hanna és Püsök Julianna pedagógusoknak köszönhető. A csoport olyan neves szakembereknek is köszönheti fejlődését, mint Gombos András és Jaziminczky Éva, akik a Szeged Táncgyűttes koreográfusai.

Az eltelt tíz esztendő alatt nemcsak sok-sok partiumi és anyaországi meghívásnak tett eleget a csoport, de gazdagította Székelyhíd rendezvényeit, eseményeit is, mint a magyar nemzeti ünnepek, városnap, falunapok, kiállítások, hagyományőrző rendezvények. Táncaikkal énekeikkel, tehetségükkel mindig elvarázsolják közönségüket. A csoport élvezi Székelyhíd Város Polgármesteri Hivatalának támogatását, hisz a hivatal próbatermet bocsájt a táncosok rendelkezésére és igyekszik felvállalni a fellépésekre való utazás költségeit is.

Gyönyörű viseleteikért köszönet jár az Emberi Erőforrások Minisztériumának, mely a Csoóri Sándor Alapból a népi kultúra közöseteremtő műfajait támogatja. A Zajgó minden nyáron megszervezi a saját néptánc-táborát, melyre a környező települések táncosait is meghívják. Fontos számunkra a közösségépítés, és a magyar népi kultúra széles körben való hirdetése és továbbadása.

A mára már három korosztályban működő csoport táncosainak előadásában a különböző fellépések alkalmával eszközös, felcsíki, moldvai, dél-alföldi táncokat csodálhat a közönség, s a repertoár egyre csak bővül más tájegységek táncaival is.

Labdarózsa Néptáncgyűttes (Székelyvaja, Maros megye)

A Labdarózsa Néptáncgyűttes 2013 októberében alakult iskolai és szülői kezdeményezésre. Kezdetben a székelyvajai általános iskola elemi osztályainak tanulói alkották, később a létszám a környező falvak (Szövérd, Göcs, Ákosfalva) néptáncot tanulni vágyó kisiskolásaival gyarapodott.

Sajnos a kezdeti lelkesedés hanyatlásnak indult, egyre kevesebb gyerek jár táncot tanulni, így utánpótlás tekintetében egy stagnáló állapot állt fenn. Ezért is döntött úgy a csoport vezetősége, hogy Nyárádkarácson községbe költöztetik az együttest, beleolvasztva a helyi azonos korosztályú gyerekegyüttest is.

2019 szeptemberében újra toborozva, elindult az oktatás, ahol nyáradselyei táncokkal ismerkedtek a gyerekek. Egy rövid ideig tartó online oktatási forma után felfüggesztették az együttes tevékenységét a járványügyi rendelkezésekre való tekintettel, majd ismét, jelenléti oktatás formájában újra elindították a néptáncoktatást.

A Labdarózsa Néptáncgyűttes jelenlegi oktatását Ritziu Ilka-Krisztina és Ördögh Géza végzik, akik a 2-8. osztályos tanulókat minden csütörtökön 17-19 óra között várják. A 12 aktív tag jelenleg széki táncot tanul Nyáradkarácson községben.

A Somvirág Néptáncgyűttes a Labdarózsa utánpótlás nevelését végzi tulajdonképpen, ahol iskolai program keretében oktat Kinda Boglárka előkészítő és 1-4. osztályos kisiskolásokat. Az osztályonként változó létszám körülbelül 30 aktív főre tehető, akik Somosdon, Nyáradkarácson községben tanulnak. Az elsajátított táncelemek között tartható számon az *Így tedd rá* program, különböző gyermekjátékok, illetve moldvai táncok is.

Aranyos Néptáncgyűttes (Nyárádszereda, Maros megye)

Az Aranyos Néptáncgyűttes 2014 szeptemberében alakult, és nevét a község egykori táncsoportjától örökölte, amely azóta már nem működik. 2019 őszén újraszerveződött az együttes három község, Nyárádmagyarós, Székelybere és Nyárádremete, tánckedvelő általános- és középiskolás diákjaiból. Kezdetben heti egy alkalommal találkoztak a nyárádszeredai kultúrotthon próbatermeiben, de ezt a rendszeres gyakorlatot a bekövetkezett vírushelyzet az online térbe szorította. A csapatot ez az áldatlan állapot nem viselte meg, és amint lehetővé vált a személyes találkozás, azonnal folytatták a próbafolyamatokat, a heti egyszeri találkozási alkalmakat megduplázva pedig hetente két próbát is tartottak.

A kitarató munka meghozta gyümölcsét, így 2021 februárjában, fennállásuk óta első alkalommal léphettek színpadra a nyárádszeredai *Bocskai Napok* keretében. Azóta több alkalommal is bemutatták felcsíki koreográfiájukat a környékbeli településeken, többek között Nyárád-

magyaróson, Nyárádselyén, a Bekecs tetőn, Székelyhodoson, Márkodon, Nyárádremitén, valamint a Nyárádrmenti Fesztivál nagyszínpadán a nyárádszeredai városnapok keretén belül.

Jelenleg a Bekecs Néptáncszínház két hivatásos táncosa, Mészáros Tünde és Siklói Csaba, oktatja a 7-11. osztályos tanulókat Nyárádszeredában, minden héten kedden és csütörtökön 19-21 óra között. Az Aranyos Néptáncgyűttesthez csatlakoztak nyárádselyei és kendi diákok is, így az átlag létszám 28 főre becsülhető, ahol fele-fele arányban táncolnak fiúk és lányok. A felsíki táncok után feketelaki koreográfiát tanulnak a táncoskedvű fiatalok.

Az Aranyos Néptáncgyűttes középiskolás táncosait a Csavargó és a Pendelyes Néptáncgyűttestek nevelik. Az utóbbiban Ritziu Ilka-Krisztina és Siklói Csaba, hivatásos táncosok, a Bekecs Néptáncszínház tagjai, oktatnak 0-2. és 3-4. osztályos gyermekeket Jobbágyfalván, minden kedden 11-14 óra között, két csoportba osztva a diákokat. A Kispendelyes csoportban gyermekjátékokat és moldvai táncokat tanultak meg, míg a Nagypendelyes csoportban ez a felhozatal kiegészült a nyárádrmenti tánc alapjainak elsajátításával. A két csoport majdnem azonos számú tagot számlál, a kisebbeknél 14, míg a nagyobbaknál 18 kiskisiskolás jár rendszeresen táncolni.

A Csavargó Néptáncgyűttes oktatói, György Anita és Mészáros Tünde, szintén az Aranyos Néptáncgyűttes utánpótlás nevelésével foglalkoznak. Ők Nyárádremitén tanítanak 0-4. osztályos gyermekeket minden kedden 8-13 óra között. Az iskolai program keretében zajló oktatás osztályonként változó létszámú diákságot foglalkoztat. Keddenként a délelőtti órákban összesen 140 kisgyerek tanul moldvai táncokat, miután az ugrós táncok alapjait már elsajátították.

A Szentháromsági Általános Iskolában minden kedden 12-13 között Mikesi Júlia és Suba Róbert foglalkozik I-IV. osztályos gyermekekkel, akik később szintén az Aranyos Néptáncgyűttest erősítik majd, amennyiben megmaradt tánc iránti szeretetük és elkötelezettségük. A túlnyomórészt lányokból álló, 35-40 fős csapat a kevés óraszám miatt eddig leginkább gyermekjátékokat tanult meg, valamint tájegységtől független alap tánclépéseket. Az oktatók mondókákat és népi énekeket is tanítanak az elemi iskolásoknak.

Kincskeresők (Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye)

A sepsiszentgyörgyi Kónya Ádám Művelődési Ház 2014 októbertől ad otthont a Kincskeresők Néptáncegyüttesnek. A Művelődési Ház örömmel támogatta a kezdeményezést, hiszen Tőkés Csaba Zsolt személyében a Háromszék Táncegyüttes egykori tánckarvezetője és szó-lótáncosa kezdte el hat pár táncossal a szakmai munkát. Az együttes legfőbb célja, hogy a népi örökségünk elsajátításán keresztül közösség-formáló szerepet is betöltsön. Ehhez a közösséghez, mára már négy korosztályban közel 120 gyermek és ifjú tartozik. Ők az Apró Kincsek, a Kincsek, a Nagy-Kincsek és a Kincskeresők tagjai.

Az együttes Bartók szellemiségét követi, miszerint a magunk népzenejét és néptáncát akkor ismerhetjük meg igazán, ha a szomszédos népeket is ismerjük. Mindezeket szem előtt tartva folytatja tevékenységét az együttes, a táncosok ebben a szellemiségben sajátíthatják el a népi játékokat, a népzene-t és a néptáncot, valamint a népi értékeket. Repertoárjuk is erről tanúskodik, hiszen magyar, román és cigány táncok egyaránt szerepelnek benne. A csapat fejlődését és szakmai továbbképzését az évente rendszeresen megszervezett, már-már hagyomány-ná vált *Kincskeresők Edzőtábor* teszi lehetővé. Az egyhetes táborok során a táncosok intenzív próbafolyamatok keretén belül sajátítják el a

különböző tájegységek táncait. Mindez gyakran vendégoktatók segítségével történik, ezzel is erősítve a táncosok sokoldalúságát, sokszínűségét, tágabb látókörét.

A Kincskeresők számos fesztiválon és rendezvényen lépett már fel az ország határain belül és kívül egyaránt. Az *István a király*, székelyföldi nagyprodukció tánckarában is bizonyítottak, valamint a Romániai Magyar Néptánc Egyesület által szervezett *Néptáncantológián* való többszörösen eredményes részvételével is büszkélkedhet az együttes.

Az együttes alapítói és vezetői Tőkés Edit és Tőkés Csaba Zsolt.

Serittő (Székelyudvarhely, Hargita megye)

„Nem az ősoket kell követni, hanem azt, amit az ősök követtek.” – vallják az együttes tagjai Kassai Lajossal.

A Serittő Néptáncgyűttes 2014 novemberében alakult Székelyudvarhelyen. Tagjaink olyan iskolás ifjak és gyermekek, akik szabadidejüket a mozgáskultúránk, a magyar néptáncos anyanyelvünk megismerésének szentelik. Ez az anyanyelv számunkra elsősorban a Székelyföld táncnyelvét jelenti. Mint a kisgyermek, aki először családi körben, szüleitől tanul meg beszélni, járni, úgy tanulják meg gyermekeink is elő-

ször az udvarhelyszéki falvak (Pálpataka, Székelyderzs, Korond), a Sóvidék, valamint Felcsík táncait. Majd ezekről a biztos alapokról indulva – otthonról „feltarisznyálva” – tágíthatják ismereteiket egész Erdély és a Kárpát-medence más területeiről származó táncokkal is: Moldva, Nyárádmagyarós, Jobbágytelke, Magyarózd, Méra, Szucság, Magyarpalatka, Vajdaszentivány, Válaszút, Boncida, Tyukod táncai egyaránt érdekli a táncosokat.

A táncgyűttes célja nem elsősorban a táncok színpadra vitele, sokkal inkább a népi kultúránk megszerettetése, és a néptánc, mint szórakozási forma továbbéltetése. Jelenleg hat csoportban közel 200 gyermek táncol az előkészítő osztálytól egészen az érettségiző nagydiákokig Székelyudvarhely különböző iskoláiból, és a közelebbi-távolabbi falvakból egyaránt. Hiszünk a néptánc, a népi kultúra közösségformáló, közösségépítő szerepében és erejében, melynek napjainkban egyre nagyobb a társadalmi szükségszerűsége.

Az együttes nevét onnan kapta, hogy az erdélyi néptánckultúra forgós-forgató karaktere miatt a legények elég sokat „serittik”, vagyis forgatják a lányokat.

Az együttes minden évben számos rendezvényen, eseményen vesz részt. Helyi fesztiválok, ünnepnapok, megemlékezések, az *Erdélyi Táncháztalálkozó* stb., de volt már az együttes Magyarországon több alkalommal, Lengyelországban és Szerbiában is. A legkiemelkedőbb, szakmailag legfontosabb az *Erdélyi Néptánc Antológián* való részvétel, mely az utóbbi négy alkalommal sikeresnek bizonyult.

A csoport vezetője, oktatója és koreográfusa Márton Sándor néptáncpedagógus. Pályafutását a Hargita Székely Népi Együttesben kezdte, majd a Magyar Táncművészeti Egyetem néptáncpedagógus szakán diplomázott. Kilenc évet tanított Somogy megyében, Marcaliban a Talentum Művészeti Iskolában. Jelenleg pedig Székelyudvarhelyen és környékén több mint 500 gyermeket oktat hetente, abban bízva, hogy hagyományunk értékei a néptánc segítségével átörökökíthetők a jövő nemzedék számára is.

Bodzavirág (Berettyószéplak, Bihar megye)

„A tánc a legmagasztosabb, a legmegindítóbb és a legszebb a művészetek között, mert nem pusztá lefordítása az életnek, hanem az élet maga.” – vallják a táncosok. A Bodzavirág Néptáncsoport a Berettyómenti táncsoportok talán legifjabb szervezete.

Hogyan is indult ez az életút? A helyi fiatalok rendszeres fellépői voltak az évente megrendezett szüreti bálnak és az azt megelőző bálra hívogató szekeres menetnek. Ilyenkor a családok előkeresték a régi, piros magyar ruhákat, a gyerekek pedig táncpróbákra jártak, ahol egy-egy lelkes pedagógus irányítása alatt népdalokat, egyszerű csárdás lépéseket, forgásokat tanultak. Más hagyománya nem volt a magyar népi kultúrának. A település mindig ipari központ volt, s ez magával hozta a gyors polgárosodást úgy szokásokban, mint viseletben. Nagymamáinknak, napapáinknak nem is voltak jellegzetes bihari népviseleteik, nem mondhatták, mint oly sok táncsoport, hogy elővettük a szekrény mélyéből őseink régi, megkopott ruháit.

Akkor hogyan is állt össze a Bodzavirág? Az alkalmi fellépésekre verbuválódott fiatalok 2015-ben részt vettek a *Partiumi Néptánc* táborban, ahol bekerültek a népzene, a néptánc vonzáskörébe. Lelkesedésből táncsoportba szerveződtek. Ettől kezdve számítják néptáncsoportjuk megalakulási évét, s ilyen formában kezdeményezték hagyományápolást, s próbálják azóta is szervezeten éltetni, továbbadni népi kultúránk néhány gyöngyszemét.

Hogy miért éppen Bodzavirág lett a csoport neve? Talán, mert a kezdő néptáncscsoport csak egységes egészként jelképezi a szépet, az értéket, az elragadót, amelyben minden tag annyira a helyén kell álljon, akár a bodzavirágok a virágernyőben.

Felcsíki népi gyermekjátékokkal kezdték tanulni a muzsika hangját, a ritmus lüktetését, majd sorban megtanulták a szatmári, szilágysági, vajdaszentiványi táncokat, a Sóvidék jellegzetes tánc lépéseit. A gyerekek beleélték magukat a ritmusba, az együtt-táncolás örömeibe, a játék önfeledtségébe. Megszerették a néptáncot. Mi sem bizonyítja ezt jobban, minthogy kezdetben kis létszámú csoporttal indítottak, ami mára 30 fő fölé emelkedett, s igénylik azt is, hogy évente részt vegyenek a néptánc-táborban, ahol intenzív oktatás keretében napi 6-8 órai gyakorlással teljesen átadják magukat a népzene-néptánc-népdal „szerelmének”. A magyar néptánc sokszínű, rengeteg változatban él, könnyebb és bonyolultabb lépésekkel. Próbálják a nehezebb táncokat is elsajátítani, így három éve a tyukodit, az idén pedig a palatkait kezdték tanulgatni.

Kik is segítik a Bodzavirág munkáját? Elsősorban a lelkes táncosok, akik heti rendszerességgel vesznek részt a néptáncoktatásban, aztán a helyi koordinátorok, Orbán Ilona iskolaigazgató és Simon Erika magyartanár (kezdetben Tímár Angéla tanítónő is), akik pályázatírással, próbák szervezésével tartják össze a csoportot, de leginkább néptánc-oktatóik, koreográfusaink Hodgyai Edit és Erdei Sándor, a táborok alkalmával pedig Forgács Zsombor és Rácz Lajos, akik fokozatosan vezették be a táncosokat a táncritmusra-mozdulás nem egyszerű világába.

Hogy mivel büszkélkedhetnek? Szorgos és rendszeres munkájuk eredménye, hogy állandó fellépői a helyi rendezvényeknek, az iskolai tevékenységeknek, nemzeti ünnepeink alkalmainak, a *Partiumi Néptánc-találkozó*nak és *-Néptánc-tábornak*, és számtalan környékbeli rendezvénynek. Nem kis kihívást jelentett megrendezni a *Berettyó Menti Magyar Néptáncscsoportok Találkozóját*, ahol több száz fiatal gyűlt össze.

Fontosnak tartják a magyar tánckultúra minél szélesebb körű megismerését és másokkal való megismertetését egyaránt. Nemzeti értékünk egyik legnagyobb kincse a magyar néptánc, nemzeti értékünk szerves része, megmaradásunk záloga, ezért viszik tovább azt remélve, hogy a jelenlegi táncosok nemcsak lábukban, de szívükben is felvették a ritmust, s továbbadják majd gyermekeiknek.

Fénysugár Néptáncscsoport (Mezőbodon, Maros megye)

A mezőbodoni *Fénysugár* Néptáncscsoport 2015-ben alakult, és azóta is megszakítás nélkül működik. Igaz, a kezdeti lelkesedés idővel csökkent, 40 fölötti létszámmal indultak, jelenleg pedig 26 fős a csapat. A 6-11. osztályosokból álló nagycsoportba 15, az elemisták kiscsoportjába 11 gyermek jár.

Vegyes korosztályos csoportban, hetente egy alkalommal művelik a magyar néptáncot és népzeneét. Szívesen vesznek részt néptánc-találkozókon, hagyományőrző fesztiválokon, iskolai rendezvényeken, s idén bekapcsolódtak a *Székelyföldi Napok* keretében szervezett *Táncoló és Zenélő Székelyföld* programsorozatba is. Céljuk a hagyományok ápolása és méltó bemutatása. Munkájukat nagymértékben támogatják és segítik a szülők is, akik folyamatosan jelen vannak és részt vesznek szervezésben, szállításban, rendezvények lebonyolításában is.

Oktatóik segítségével minőségi tánc tudásra tettek szert. A táncpróbák alatt népszerű táncokat sajátíthattak el a gyerekek, a néptánchoz szükséges képességeiket is fejleszthették, így tánc tudásuk gyarapodott. Ugyanakkor, magyarországi pályázattal, a Csoóri Sándor Alapon keresztül mezőségi és vajdaszentiványi népviseletet varrattak a gyermekeknek. Tevékenységeikben a népzene, a néptáncra

fókuszálna. Céljuk a közösségteremtés, régi hagyományaink felelevenítése, újratanítása, komplexitásuk megismertetése. Foglalkozásaikon szeretnék közösségük kulturális életébe bevinni az egykori erdélyi falu legszebb közösségi pillanatait, ugyanakkor átörökíteni azt a tudást, amelyet elődeink több évszázados tapasztalatok útján szereztek meg.

A magyar néptánc a zene és a tánc szeretetét közvetíti, illetve kitartásra, elkötelezettségre nevel és ezt igyekszünk megvalósítani. Oktató Fazakas János, csoportvezető Pál Emese.

Sirülők (Szováta, Maros megye)

A szováta Sirülők Néptáncgyűttes 2015-ben alakult, a helyi S. Illyés Lajos Általános Iskola diákjaiból. Céljuk a magyar népi kultúra megismertetése a gyerekekkel, fiatalokkal, a néptáncmozgalom népszerűsítése, megszerettetése. Az együttes megalakulása óta négy gyerek- és ifjúsági csoportot, 82 felső tagozatos és középiskolás fiatalt foglalkoztat: a néptáncoktatás jelenleg négy korosztályban zajlik. Ezen kívül az iskolában, az alsó tagozaton tartott táncos tevékenységekben részt vevő gyerekek száma kb. 100 fő.

A heti 2-3 órás táncpróbák mellett edzőtáborokat, táncos hétvégeket szerveznek, ahol intenzíven lehet foglalkozni egy-egy tájegység táncának elsajátításával, elmélyítésével. Táncosaik rendszeresen részt

vesznek helyi, megyei rendezvényeken, néptáncfalalkozókon, több alkalommal az anyaországban is bemutatkoztak. A táncegyüttes állandó oktatója Tőkés Lóránt és Csilla, ugyanakkor meghívott oktatókkal, szakemberekkel is együttműködnek: például Márton Sándor, vagy Prezsmér Boglárka dramaturg, akivel egy táncszínházi előadásunkban dolgoztak együtt.

A próbákat időnként, a táborokat mindig élő népzenei kísérettel valószínűsítjük meg, a táborokba gyakran hívnak népdaloktatót is. Zenekarok, népdaloktatók, akikkel együttműködnek: Kedves Zenekar, Lelkes Zenekar, Katona Péter és zenekara, Kászoniné Fejős Gabriella, Nyitrai Mariann, Józsa Annamária és Samu Imola.

Az előző évek során a táncosok, korcsoportonként, életkoruknak megfelelően megismerkedtek a következő táncokkal: sóvidéki, nyárádmagyarósi, vajdaszentiványi, bukovinai, magyarszentbenedeki, magyarlapádi, magyarpalatkai, ördögösfüzesi, bogártelki, széki, a haladó csoporttal táncszínházi elemeket tartalmazó előadással is próbálkoztak, sikerrel – ebben volt segítségükre Prezsmér Boglárka dramaturg.

A haladó csoporttal 2019-ben beneveztek a *XIII. Erdélyi Néptánc Antológiára*, és bekerültek a gyerek-kategóriában díjazott három együttes közé, így részt vehettek az akkor, Sepsiszentgyörgyön megszervezett gálaműsoron.

Az oktatás mellett gondot fordítanak az együttes viselettárának bővítésére, ebben is figyelve az igényességre, az eredetiség megőrzésére.

A táncpróbákon, az együttesben zajló tevékenységekén kívül jelentős szerepet vállalnak Szováta néptáncos életének megszervezésében, a néptáncmozgalom népszerűsítésében. Szervező házigazdáai a szováta táncházaknak, valamint a saját kezdeményezésű, *Bekecsolja Néptáncfalalkozónak*, amelyet az idén ötödik alkalommal szerveztek meg. A néptáncfalalkozó célja, hogy ismerkedési, kapcsolattartási, tapasztalatcsere lehetőségeket biztosítson a résztvevő együtteseknek, valamint, hogy a helyi közönségnek is betekintést nyújtson a néptánc, népi kultúra gazdag tárházába. Az eddigi fesztiválokon részt vettek székelyföldi gyerek- és ifjúsági együttesek, több alkalommal adatközlő táncosok, illetve magyarországi meghívottak, hagyományörző együttesek, zenészek (*Üsztürü, Fordulj, kispaj lovam*, a tatai Kenderke Alapfokú Művészeti Iskola tánc csoportja).

2021 januárjától az együttes kezdeményezésében, szervezésében népzeneoktatás is zajlik, amelyhez – két csoportban – 18 gyerek csatlakozott, vonós népi hangszereken tanulnak. Oktatójuk Miklós Károly, sóvidéki adatközlő primás.

Az együttes fenntartója, kötelezettségvállalója a szovátai Bernády Közművelődési Egylet. A tevékenységüket egyrészt támogatja Szováta Város Önkormányzata, másrészt a működéshez, tevékenységekhez szükséges kiadásokat, anyagi forrásokat pályázatokból, különféle támogatásokból fedezik.

Százsorszép Táncsoport (Köröstárkány, Bihar megye)

2015 szeptemberében alakult meg a táncsoport hagyományörző szándékkal. A Köröstárkányi 1. számú Általános Iskola alsó és felső tagozatos tanulóiból és középiskolásokból tevődik össze, kiegészülve a felnőttekkel. Az együttesnél utánpótlás nevelés is zajlik, tizenhat új, alsó tagozatos tanuló ismerkedik a Fekete-Körös völgyi tánccal. A csoportot szám szerint 55 tag alkotja.

2016-ban volt az első színpadi fellépésük, a Fekete-Körös völgyi *Magyar Napok* keretében megrendezett *Hagyományörző Néptáncgá-*

lán, Belényesben. 2017-től állandó résztvevői a *Csillagocska Gyermek és Ifjúsági NéptáncTalálkozó*nak, ahol közös produkciót mutatott be a csoport a köröstárkányi Serkentőkkel. A 2018-as Arany-émlékévbén, a csoport tagjai sóvidéki és mezőpaniti táncokat tanulhattak a Szigligeti Színház és a Nagyváradi Táncgyűttes *Hídavatás* elnevezésű programjában. 2019-ben, az Ady-émlékév kapcsán a *Tánc az Ugaron* nevű programban szatmári koreográfiát (tyukodi táncokat), illetve Ady Endre *A magyar Ugaron* című versciklusából ihletődő jelenetsort adtak elő a táncosok. Debrecenben, illetve a *Kárpát-medencei Gyermek- és Ifjúsági Néptáncfesztiválon* bemutatták a köröstárkányi táncot és az előző években tanult tánc-koreográfiákat.

A csoport tagjai lelkes fellépői a partiumi néptánc- és táncháztalálkozóknak, 2018-ban és 2019-ben az *Erdélyi Táncháztalálkozó*nak is. Résztvevői hagyományőrző táboroknak, a környező települések rendezvényeinek, s táncaikkal színesítik minden évben a Fekete-Körös völgyi magyar napok programját is.

Bartók Béla által gyűjtött népdalokra táncolnak, a rendkívül díszes köröstárkányi népviseletbe öltözve.

Kalangya Néptáncgyűttes

(Nyárádkarácsonyfalva, Maros megye)

A 2016-ban alakult Kalangya Nyárádkarácsonyfalva és Dózsa György község fiataljait foglalkoztatja. Ritziu Ilka-Krisztina és Ördögh Géza vezetésével jelen pillanatban 17 aktív fiatal, köztük 7 fiú és 10 lány tanul táncolni Teremiújfaluban minden kedden 20-22 óra között, illetve Csibán minden hét csütörtökén este 19-21 óra között. A fiatalok legnagyobb többsége 8-12. osztályos diák, ami maga után vonja a táncgyűttes tagjainak évente történő kicserélődését, ugyanis a végzős tanulók esetenként máshol folytatják tanulmányaikat, helyüket pedig 8-9. osztályosok veszik át.

A néptáncgyűttes tagjai rendszeres fellépői az *Alsónyárádmenti Gazdanapok*nak, a *Gyöngykoszorú találkozónak*, de Nyárádszeredában is szerepeltek már. A 2020–2021-es évadban Ritziu Ilka-Krisztina Siklódi Csabával együttműködésben oktatta a líceumistákat és a palatkai táncok figuratárát bővítették, odafigyelve a stílusjegyekre. Ebből egy új koreográfiát hoztak létre, amellyel felléptek a *Nyárádmenti NéptáncTalálkozón* Nyárádszeredában, a *Nyárádmagyarósi Falunapokon* és a *Szovátai Gazdanapokon*. A jelenlegi oktatópáros palatkai és nyárádmagyarósi koreográfiákat tartanak repertoáron, miközben az

együttes fiataljai megismerkednek a magyarszentbenedeki táncok sajátosságaival is.

A Kalangya Néptáncegyüttes utánpótlás nevelése két további néptáncegyüttes keretén belül zajlik. A Kis és Nagy Búzavirág Néptáncegyüttesek oktatását György Anita és Suba Róbert végzik. A Kis Búzavirág Együttest 23 tagú, többnyire 1-4. osztályos gyermekek alkotják. Oktatásuk Teremiújfaluban, minden csütörtökön 17-19 óra között történik. Az eddig megtanult figurák között említhetjük a rábaközi ugróst, jelenleg pedig moldvai táncokat sajátítanak el. A Nagy Búzavirág Néptáncegyüttes 5-8. osztályos, általános iskolás, gyermekekből áll, aktívan 7 fiú és 12 lány táncol minden csütörtökön 19-21 óra között Teremiújfaluban. Ők már elsajátították a felcsiki és Küküllő menti figurák többségét, most pedig nyáradselyei koreográfiát tanulnak.

Mátka Néptáncsoport (Brassó, Brassó megye)

A Mátka Néptáncsoport 2016-ban jött létre a Brassói Evangélikus-Lutheránus Egyházközség keretében és támogatásával. Brassói és környékbeli általános és középiskolás diákokból tevődik össze. A táncsoport megalakítása Brassó szörványmagyarságának hiánypótló és nagy sikernek örvendő kezdeményezésének bizonyult, rövid időn belül

a táncsoport közel száz főre duzzadt, különböző korosztályok szerinti csoportokban szerveződve.

A táncsoportból nőtt ki a zenekar és a népdalcsoprt. Három csoportban heti egy alkalommal zajlik a táncoktatás, heti egy alkalommal népdaloktatás és ugyancsak heti egy alkalommal hangszeroktatás. A Mátka megalakításával a csoport vezetőinek célja az volt, hogy a város és környékbeli fiataloknak és gyerekeknek egy olyan közösséget biztosítsanak, ahol minőségi, autentikus magyar népi kultúrát tanulhatnak, és a néptánc közösségformáló erejének köszönhetően jó, hagyományos értékeken alapuló közösség jöjjön létre. A népdalcsoprt célja a magyar népdalok hagyományos megszólaltatása, kiegészülve az egyházi ünnepkörökhöz kapcsolódó népi énekekkel.

Hamuvirág Néptáncgyűttes (Esztelnek, Kovászna megye)

Az esztelneki néptáncoktatásnak régi hagyományai vannak, azonban szervezett formába csupán az utóbbi években rendeződött. Az első lépéseket az esztelneki Nagy Mózes Általános Iskola tette meg ebben az irányban, az iskolai órák után, a szülők segítségével próbálkozott a gyerekeket néptáncra nevelni, később pedig választott tantárgyként, az iskola pedagógusai vállalták fel az oktatást.

2016-ban az Esztelnekért Egyesület vállalta át a néptáncnevelést, és ebbe a hosszú távú tevékenységbe, a nagymúltú kézdiszentléleki Perkő

Néptáncégyüttes segítségét és tanácsát kérték. Ennek következtében került Esztelnekre Bartók Botond és Marthi Zsuzsa, akik nagy komolysággal és hozzáértéssel 2016 őszén láttak hozzá a munkához. Az évek során Marthi Zsuzsa munkáját Molnár Tímea vállalta át, aki ugyancsak a Perkő Néptáncégyüttes oszlopos, aktív tagja, az Esztelnekért Egyesület helyett pedig ma már a helyi Önkormányzat az együttes fenntartója.

A csapat a Hamuvirág nevet 2017-ben vette fel, egy névadó ünnepség keretében, amely alkalmával meg is mutatták táncudásukat a nagyközönségnek. A Hamuvirágnak helyi vonatkozása is van, hiszen az egyre ritkább Szibériai Hamuvirág (*Ligularia Sibirica*) az Esztelnekhez tartozó Kis-Nemere hegység lápos vidékein ma is megtalálható.

A folyamatos, kemény, izzadságos munkának hamar meg is lett az eredménye, hiszen már 2017-től a néptáncégyüttes különböző meghívásokat kapott fellépésekre. Ilyenek például a *Perkői Gyerek- és Ifjúsági Néptáncfesztivál*, az *Ika Vári Néptáncalálkozó*, *New Fashion Napok*, *Empty Fesztivál* és különböző falunapok. Ezen kívül az együttes több alkalommal is részt vett a *Nemzeti Identitás Táborban*, amelynek keretén belül több külföldi fellépésre és táncház megtartására is lehetőségük adódott és ezek által vitték jó híret saját maguknak, illetve községüknek. Ha már a községnél tartunk, Esztelnek községnek egyik testvértelepülése Nyíradony, ahol ugyancsak működnek táncégyüttesek, így a községek testvérkapcsolatát a táncégyüttesek kapcsolata is erősíti. Ennek a kapcsolatnak köszönhetően a táncégyüttesek több alkalommal is ellátogattak már egymáshoz, töltöttek együtt tartalmas napokat, szerveztek közös fellépéseket, táncházakat.

A külföldi, illetve hazai meghívásokon kívül a táncégyüttes saját rendezvényeket is szervez, így minden évben megszervezik a *Farsangkergetést* és a *Szüreti Mulatságot*. Ezen ünnepségek alkalmával az együttes tagjai szekeres felvonulással szokták felzavarni Esztelnek és Kurtapatak utcáit, csalogatva őket az esti előadásra és bálra, melyet minden évben az esztelneki kultúrotthonban szoktak megszervezni. Bár a koronavírus járvány kissé megtörte az együttes tevékenységét is, a táncolni akarás és a jókedv nem lankadt, hiszen az együttesben napjainkban is három korcsoportban folyik az oktatása, és a három csapatban összesen 82 gyerek és fiatal vesz részt aktívan.

Az együttes megfelelő oktatásáról 2022 februárjától Márton Csaba és felesége, Márton Edina-Emőke felelnek, akik a sepsiszentgyörgyi Háromszék Táncégyüttes táncosai.

Borsika Néptáncgyűttes (Marosvásárhely, Maros megye)

A Borsika Néptáncgyűttes 2016 őszén kezdte el tevékenységét Marosvásárhelyen, ahol egy olyan korosztály néptáncoktatását tűzte ki elsődleges céljának, melynek intézményes foglalkoztatása igencsak hiányos. Megalakulása utáni első időszakában a 4-8 éves korosztály foglalkoztatását vállalta, mintegy ötven gyerekekkel, azóta a táncosok száma elérte a 150 főt. A népi gyermekjátékok, a népdal- és néptáncoktatás az együttes három csoportjában zajlik. A Borsikát ma már a Maros Művészgyűttes egyik utánpótlás csoportjaként tartják számon, mivel a romániai intézményes iskolai képzés még nem biztosítja a professzionális együttesek számára a néptáncos utánpótlást. Ez a feladat a civil szervezetekre hárult, ez is indokolja a Borsika Néptáncgyűttes működtetését és annak szakmai képzését, ami hozzájárul a magyar népi kultúra átörökítéséhez, az értékmegtartáshoz.

A tánc- és énektanítás mellett az egyesület nevelő tevékenységet is vállalt: a folklórprogramok, a tematikus kirándulások, a civil kezdeményezések és néptánc táborok révén a népi hagyományokat, népszokásokat szeretné átörökíteni a fiatal nemzedéknek.

Az oktatást a Maros Művészgyűttes táncosai Törzsök Zsuzsánna és Kovács Szabolcs végzik. A Borsika Néptáncgyűttes fennállása óta rendszeres résztvevője Maros megyében rendezett *Gyöngykoszorú Néptáncfesztiváloknak*, a marosvásárhelyi *Folk-Fórumnak* és *Fogatagnak*, de

fellépett falunapokon, és egyéb rendezvényekre is meghívást kapott. Az együttes minden évben megrendezi évváró előadását, melyen az együttes mindhárom korcsoportja fellép. 2021 szeptemberében az együttes első alkalommal látogatott külföldre, ahol a Diano Marina-ban (Olaszország) megrendezett *World Folclore Fesztiválon* megtisztelő első helyezést ért el.

A 2018 tavaszán létrejött Borsika Néptáncgyűttes Egyesület pályázatokkal segíti a néptáncgyűttes tevékenységét, biztosítani törekszik annak ruhatárát, a táncoktatáshoz szükséges anyagi és műszaki hátterét. 2021 tavaszától a Borsika Néptáncgyűttes Egyesület tagja a Romániai Magyar Néptánc Egyesületnek.

A Borsika Néptáncgyűttes Egyesület fennállása óta számos helyi, illetve külföldi pályázatot nyert el és bonyolított le: a marosvásárhelyi önkormányzattal, RMDSZ Communitas Alapítványánál, Bethlen Gábor Alapnál, Csoóri Sándor Alapnál stb., melyek segítségével finanszírozta működését, rendezvényeit, műszaki felszereléseit és ruhatárát.

Szamoshát Néptáncgyűttes (Szatmárnémeti, Szatmár megye)

A Szatmár megyei Szamoshát Néptáncgyűttes 2016-ban alakult, ekkor kítűztek egy célt, miszerint szándékuk az őseiktől örökölt táncokat valamint népdalokat megőrizni és minél több generációnak továbbadni.

A táncgyűttes minden tagjának életében fontos szerepet játszik a tánc. Néha kikapcsolódást jelent, máskor komoly koncentrációt igényel a munka, viszont mindig meghozza a gyümölcsét az erőfeszítés, tekintve, hogy több táncfesztiválra és fellépésre voltak hivatalosak. 2019-ben részt vettek egy görögországi táncfesztiválon, ahol sok más nemzet táncával is megismerkedhettek, emellett minden évben hú látogatói és fellépői a székelyudvarhelyi Táncháztalálkozónak. A vírus ellenére, 2021 nyarán egy kisebb turnén is részt vettek a magyarországi Igaron. Itt kisebb településekre eljutva mutatták be az általuk képviselt régió sajátosságait. Az a megtiszteltetés érte őket, hogy szakmai elismerésben részesültek. Ezt követően a marosvásárhelyi *Erdélyi Néptánc Antológián* vettek részt, amelyet 14. alkalommal szerveztek meg. Szatmár megye más néptáncsoportjai mellett, a Szamoshát is részt vett a *Partiumi Magyar Napokon*, amely már egy hagyománnyá nőtte ki magát.

Fellépéseik során fontos kapcsolatokat alakítottak ki más tánc csoportokkal, amely kapcsolatokat máig is őriznek. Minden létrejött kapcsolatot, legyen az barátság vagy szerelem, a tácházakban mélyítettek el. Ahogyan azt az idézet is mondja: „Aki szeret táncolni, attól mindig csak egy lépésre van a szerelem.” (Jane Austen)

A Szamoshát Néptáncgyűttes mindent megtesz magyar népünk táncának ápolása érdekében. Kezeik közt egy olyan generáció nő fel, akik tisztelik, becsülik és őrzik a magyar néphagyományokat. Tanoncak közül volt olyan, akit olyannyira magával ragadott a néptánc szeretete, hogy a kolozsvári táncművészeti szakot választotta továbbtanulás-kor és az újabb generációkkal is hasonlóképp szeretné megkedveltetni a néptáncot.

Pünkösdi Rózsák (Pusztadaróc, Szatmár megye)

A pusztadaróci Pünkösdi Rózsák Néptáncsoport öt éves múltra tekint vissza, és a Pusztadaróci Kulturális Értékek Megőrzéséért Egyesület keretében belül működik. Az egyesület és egyben a néptáncsoport vezetője Krisztián Erika. Céljuk népi hagyományaink és magyar kultúránk megőrzése, oktatása és továbbadása. Azt szeretnék, hogy az azonos érdeklődésű emberek találkozzanak, erősítve az összetartozást és az identitástudatot, mert ahogy azt Kallós Zoltán mondta: „Addig leszünk magyarok amíg magyarul énekelünk és magyarul táncolunk.” Ennek érdekében évente több kulturális eseményt, foglalkozást, tábort, táncházat szerveznek. Itt ifjaik felelevenítik és megélik a sajnos már kihaló félben lévő különböző évszakokhoz, ünnepekhez kötődő szokásokat. A néptáncsoport évente számos meghívásnak tesz eleget helyi és megyei szinten.

A táncsoportot 3 korosztály alkotja: 5-9 évesek (18 gyerek), 10-13 évesek (14 gyerek), 14-25 évesek (16 fiatal). Oktatóik Kása Zsolt és Kása Melinda, akik hetente tartanak táncpróbákat. Ismernek szatmári, széki, palatkai, felcsúki és moldvai táncokat. Működésüket és fejlődésüket a helyi önkormányzat, a Bethlen Gábor Alap és a Csoóri Sándor Alap támogatja pályázatok keretén belül. Mottójuk: „Nemzedékről nemzedékre.”

Kispiros Néptáncgyűttes (Avasújváros, Szatmár megye)

Az Avas medence Szatmár vármegye különleges részét képezi már évszázadok óta, lévén itt a magyarság kisebbségben a hagyományait és viseletét máig őrzi román falvak mellett. Avasújváros és Kőszegremete magyarságának soha nem volt könnyű megőrizni és átörökíteni hagyományait az újabb nemzedéknek, mégis erős nemzeti öntudatuk segített abban, hogy a ma is ott élő emberek tudják, megismerjék, mi a magyar, mi a szép.

Az avasújvárosi Kispiros Néptáncscsoport 2018-ban alakult azon gyerekekből, akik hűség és elkötelezett diákjai voltak a hadadi, majd az avasújvárosi táncműhelyeknek. Időközben ezek a gyerekek felnőttek és megalakították a csoportot, amely számos hazai és külföldi rendezvényen részt vett már, úgy, mint Magyarország és Görögország. Szoros kapcsolatot ápolnak az avasújvárosi Bokréta Néptáncscsoport tagjaival.

Szatmáriak lévén, ezen tájegység táncait, viseleteit, hagyományait és népdalait tanulmányozta, tanulta először a csoport, hogy nem csak a szülőfalu, de a szűkebb-tágabb környékén is megismerhessék általuk ezt a virtuosus táncot. Idővel és segítséggel sikerült más, főleg a környező tájegységek táncait is bizonyos fokon megismerni, elsajátítani. Tudástárunkban jelenleg, szatmári, széki, szilágysági, mezőségi, illetve felcsíki táncok szerepelnek. A táncokat falunapokon, fesztiválokon adják elő nagyrészt, fellépéseink során szoros kapcsolatot alakítottak ki más táncscsoportokkal, községekkel. Közös fellépések és közös koreográfiák is bizonyítják. Koreográfusaik Kispál Nándor és Lakatos Ágnes.

Csalóka Néptáncgyűttes (Bereck, Kovászna megye)

„Régi álmom valósult meg intézményvezetőként, amikor 2020 szeptemberében, a járványügyi korlátozások ellenére, nagy nehézségek árán, sikerült végre összetoborozzam a berecki ifjakat, hogy községünkben is legyen egy állandóan működő ifjúsági néptáncgyűttes. Sajnos nálunk nem volt hagyománya ennek, a többi községekhez viszonyítva, soha nem működött a művelődési központban néptáncsoport.” – emlékszik vissza a kezdetekre az együttes vezetője.

Abból a célból is alakult meg, hogy a község különböző kulturális rendezvényein, (mint a farsang, március 15., húsvéti ünnepség, Gábor Áron évfordulók alkalmából, falunapok, szüreti multság stb.) tudják a falu népét színvonalas műsorral szórakoztatni.

Indulásként 16 tagból verbuválódott össze a tánccsoport, majd újabb tagokkal bővült, jelenleg 23 aktív táncossal működik. Egy éven át az ifjakat a szentléleki születésű Daragus Anna-Mária színművésznő, aki a Perkő Néptáncgyűttes egykori tagja, valamint Gyurka Tamás csernátони születésű, a Pántlika Néptáncgyűttes táncosa irányították. 2021 őszétől, az oktatók nem tudták továbbra vállalni a tánccsoport szakmai vezetését, ezért új személyeket kerestek, akik tovább tudják irányítani azt. Így került a választás a jelenlegi oktatókra,

Márton Edina-Emőke és Márton Csaba személyében, akik a Háromszék Táncegyüttes hivatásos táncosai.

Az idei hagyományos farsangtemetés alkalmával sikerült az együttes névadási ünnepségét is megtartani. Ahhoz ragaszkodtak, hogy a név mindenképp Bereckhez köthető legyen, és mivel a község csodaszép fenyves erdővel körülvett tájon fekszik így jött az ötlet, hogy a tánc csoport a Csalóka Néptáncegyüttes nevet kapja. A fenyőfa levelén a friss hajtást székelyföldön úgy nevezik „csalóka”, ami az új életet, a jövőt, a frissességet, az alkotási vágyat, a szeretetet, a barátságot jelképezi, mely reménnyel tölti be az emberek szívét, hogy tartozik valahova.

Ez a generáció aktív tagja a közösségnek, példaértékű magatartásuk emeli a község kulturális színvonalát, útmutató lehet az idősebb generációnak is, hogy a hagyományokat csak így tudjuk megélni, megőrizni, és tovább örökíteni.

Az együttes támogatója, fenntartója a Berecki Polgármesteri Hivatal, a Berecki Művelődési Központ, és az Illyés Kinga Közművelődési Egyesület.